

RAGAZZI • PIER PAOLO PASOLINI



PIER PAOLO PASOLINI

Pier Paolo Pasolini 1922'de Bologna'da doğdu. Çocukluk yılları Kuzey İtalya'da geçti. Bologna Üniversitesi'nde sanat tarihi ve edebiyat öğrenimi gördü. II. Dünya Savaşı sırasında, Friuli bölgesindeki köylülerin baskı ve sıkıntı içinde geçen yaşamına olan tanıklığı, sonradan Marksizmi benimsemesine neden oldu; ancak hıristiyanlığın felsefesinden de vazgeçmedi ve Marksizm ile Hıristiyanlığı bağdaştırmaya çalıştı. 1950'li yıllarda Roma'nın yoksul mahallelerinde geçen yaşamını *"Ragazzi / Oğlanlar"* adlı romanında yansıttı. Bundan sonra yayımladığı kitaplarında ve büyük yankılar uyandıran birçok filminde de yoksulluğu, sefaleti ve Roma'nın dış mahallelerini konu edindi. Pasolini romanlarından başka, şiir kitapları ve edebiyat eleştirileri de yayımladı. 1975'te Roma yakınlarında öldürüldü.

PIER PAOLO PASOLINI' NİN BAŞLICA KİTAPLARI:

Una vita violente
Lutheran Letters
Teorema
(Türkçesi : Rekin Teksoy, Can Yay., 1992)



PIER PAOLO PASOLINI

RAGAZZI

"Oğlanlar"

Türkçesi
Mehmet Harmancı





RAGAZZI
Özgün adı: *Ragazzi*, 1955

© Aldo Garzanti Editore, 1955
© Remzi Kitabevi, 1992

Her hakkı saklıdır.

İngilizce'den çeviren: *Mehmet Harmancı*

Mehmet Harmancı' nın başlıca çevirileri:
Ernest Hemingway *(Akıntı Adaları, Irmağı Geçmek)*,
Alan Paton *(Ağla Sevgili Yurdum, Artık Çok Geç)*,
John Steinbeck *(Bitmeyen Kavga), Dalton Trumbo (Savaş Sahiden Bitti Mi?)* Jack Higgins *(Devlerin Gazabı)*

Basıma hazırlayan: *Zeynep Atayman – Canan Dilâ*

Birinci basım : Mart 1992

ISBN 975-14-0334-0

KTB 92.34.Y.0030.0450

ÇAĞDAŞ
EDEBİYAT

21

Dizi no: 40

Remzi Kitabevi A.Ş.
Selvili Mescit S. 3 34440 Cağaloğlu-Istanbul
Tlf: 522 7248 - 522 0583, Fax: 522 9055

Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
Selvili Mescit S. 3 34440 Cağaloğlu-Istanbul, 1992

RAGAZZI

1. Ferrobedo

Mazzini'nin heykeli altında....
- Bir halk şarkısından

Çok sıcak bir Temmuz günüydü. İlk kutsal ekmek törenine gidecekti Riccetto, sabahın beşinden beri ayaktaydı; ancak uzun gri pantolonu ve beyaz gömleğiyle Via Donna Olimpia'da yürürken, ilk törenine katılacak biri ya da İsa'nın küçük bir kutsal askeri olmaktan çok Tiber kıyılarında kız tavlamaya çıkan bir delikanlıyı andırıyordu. Kendisi gibi hepsi de beyaz gömlekli oğlanlarla birlikte Divina Provvidenza kilisesine gitti, saat dokuzda Don Pizzuto kutsal törene başladı ve on birde de Piskopos tarafından onaylandı. Ancak Riccetto'nun acelesi vardı. Monteverde'den Trastevere istasyonuna kadar trafik gürültüsü hiç kesilmeden devam ediyordu. Korna sesleri, yokuş yukarı çıkan arabaların motor homurtusu sabah güneşi altında kavrulan kent varoşlarını kulakları sağır eden gürültüleriyle doldurmaktaydı. Piskoposun kısa vaazı sona erer ermez Don Pizzuto ile iki üç genç papaz resimleri çekilmesi için çocukları bahçeye çıkardı. Piskopos aralarında dolaşıyor, önünde eğilen ana-babaları bir bir kutsuyordu.

Riccetto midesinde bir kazınma hissedince resim çekilmesinden falan vazgeçti. Boş kiliseden çıkarken kapıda rastladığı vaftiz babası, "Hey, nereye gidiyorsun?" diye sordu. "Eve," diye seslendi Riccetto. "Karnım acıktı."

"Seni hınzır, bize gel, yemeğe oturacağız az sonra," diye arkasından seslendi vaftiz babası. Ancak Riccetto ona

aldırmadan sıcakta buharlaşan asfalt kaldırımda koştu. Roma'nın tümü bir uğultu kesilmişti. Yalnızca tepelerde sessizlik vardı, ama oraların havası da bir mayın gibi elektrik yüklüydü. Riccetto üstünü değiştirdi.

Monteverde Vecchio'dan Granatieri'ye giden yol kısadır. Prato'dan geçip Viale dei Quattro Venti çevresindeki yapıların arasındaki kestirmeden geçersin. Burası çöp yığınları, şimdiden yıkılmaya yüz tutan bitmemiş binaları, büyük çamurlu çukurları, hurda eşya yığılı tepelerle dolu bir yerdir. Via Abate Ugone hemen onun ötesindedir.

Kalabalık, Monteverde Vecchio'nun sakin asfalt sokaklarından gökdelenlere doğru akıyordu. Şimdi aralarıda paletli araçların, motosikletlerin ve zırhlı arabaların da karıştığı sonsuz bir insan seli görülebiliyordu. Riccetto ambarlara doğru giden kalabalığa katıldı.

Ferrobedo çok büyük bir avluyu andıran bir vadiye gömülmüş duvarla çevrili bir arsa gibiydi; bir kasaba alanı ya da hayvan pazarı kadar büyük. Duvarlara kapılar açılmıştı. Bir yanda sıra sıra ahşap evler, diğer yanda da ambarlar vardı. Riccetto bağırıp çağıran kalabalıkla birlikte Ferrobedo'nun öbür yakasına geçip evlerden birinin önünde durdu. Ancak dört Alman askeri içeri girmelerini önlüyordu. Kapının yanında devrilmiş bir masa duruyordu. Riccetto masayı omuzlayıp kapıya doğru koştu. Dışarı çıktığında bir çocuk, "Ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Ne yapacağım, masayı eve götürüyorum."

"Aptal," dedi beriki. "Benimle gel de masadan daha iyi şeyler alalım."

"Geliyorum."

Riccetto'nun sırtından fırlattığı masayı yanından geçen biri kaptı. Çocukla yeniden Ferrobedo'ya girdi, ambarlara doğru koştular. Oradan bir kangal ip aldı. Çocuk, "Gel, bu çivileri de al," dedi. Riccetto ip, çiviler ve diğer eşya ile Donna Olimpia'ya beş kere gitti geldi. Öğle sonrası güneşi

kaldırım taşlarını çatlatacak kadar şiddetliydi şimdi; ancak Ferrobedo hâlâ Trastevere, Porta Portese, Matatoio ve San Paolo'dan akıp giden kamyonlarla yarışan insanlarla doluydu.

Riccetto ile çocuk beşinci seferlerinden dönerken iki küçük bina arasına sıkışmış duvarın dibinde bir atla bir araba gördüler. Bir iş yapabilir miyiz diye o yana seğirttiler. Riccetto binalardan birinde bir silah deposu buldu, omzuna bir makineli tüfek geçirdi, beline iki tabanca soktu. Sonra böyle tepeden tırnağa silahlı haliyle atın sırtına atladı.

Ama bir Alman gelip onları kovaladı.

Riccetto depolardan Donna Olimpia'ya kangal kangal ip taşırken Marcello diğer oğlanlarla birlikte Buon Pastore'deki binalar arasındaydı. Havuz, içine atlayıp bağrışan çocuklarla doluydu. Onu çevreleyen alanda öteki çocuklar futbol oynuyorlardı.

Agnolo, "Riccetto nerede?" diye sordu.

"İlk kutsal ekmek töreni için gitti!" diye bağırdı Marcello.

"Tüh be!"

"Herhalde vaftiz babasıyla yemek yiyordur," dedi Marcello.

Haberler Buon Pastore'deki havuza kadar yayılmamıştı henüz. Güneş Madonna del Riposo'yu, Casaletto'yu ve onun ötesinde de Primavalle'yi sessizce ısıtmaktaydı. Çocuklar havuzdan dönerken bir Alman birliğinin kamp kurduğu Prato'dan geçtiler.

Tam oralarda bir keşfe çıkacaklardı ki, sepetli bir motosiklet geçti yanlarından. Sepette oturan Alman, "Çekilin oradan! Karantina sahası orası!" diye bağırdı. Askeri hastanenin yakınlarındaydılar.

"Bizim umurumuzda mı sanki?" diye karşılık verdi Marcello. Motosiklet yavaşlamıştı. Alman yere atlayıp Marcel-

lo'ya sert bir tokat indirdi. Dudakları tokatla şişiveren Marcello bir yılan gibi kıvrılarak adamın eline düşmekten kurtuldu, ötekilerle birlikte koşarken Almana çirkin bir işaret yaptı.

Gülüp oynaşarak kışlaya geldiler. Orada arkadaşlarıyla buluşacaklardı. Üstbaşları kirli olan yeni gelenler, "Ne yapıyordunuz?" diye sordular.

"Neden sordunuz?" dedi Angelo. "Yapacak bir şey mi vardı?"

"Bir şey görmek isterseniz Ferrobedo'ya koşun."

Çocuklar bunun üzerine koşup gittiler, Ferrobedo'ya varınca büyük bir gürültüyle fabrikaya doluştular. Agnolo, "Makineyi sökelim!" dedi. Marcello oradan çıkıp her şeyin olup bittiği yağ deposu önüne geldi. Az daha içine düşüp bataklığa saplanmış bir kızılderili gibi boğulacakken bir ses kendisini durdurdu.

"Hey, Marce! Dikkat et! Marce!"

Bağıran, arkadaşlarıyla birlikte olan Riccetto'ydu. Marcello da onlara katıldı. Bir depoya girip kutu kutu makine yağı, torna makineleri için V kayışı ve çelik çubuklar aldılar. Marcello en az elli kilo demiri eve taşıyıp sokakta annesinin hemen göremeyeceği bir yere yığdı. Sabahtan beri ilk kez geliyordu eve. Annesi bağırdı hemen:

"Nerelerde sürtüyordun yine, seni ciğeri beş para etmez çocuk!" Bir çekirge kadar zayıf Marcello, annesinin tokatlarından kaçınmaya çalışarak, "Yüzüyordum," dedi. O sırada eve gelen ağabeyi yere yığılmış ganimetleri gördü. "Ah, seni serseri! Bunları çaldın, değil mi?".

Marcello ağabeyi ile Ferrobedo'ya döndü ve bu kez bir arabadan otomobil lastiği çaldılar. Akşamın yaklaşmasına karşılık hava çok sıcaktı. Ferrobedo hâlâ bir karnaval yeri kadar kalabalıktı. Arada sırada biri, "Kaçın! Kaçın! Almanlar geliyor!" diye bağırıyordu; herkesin kaçması ve kendisinin hırsızlığını daha rahat yapması içindi bu.

Olan bitenlerden iyice keyiflenen Riccetto ve Marcello ertesi gün büyük pazara gittiler. Yine çevrede büyük bir kalabalık vardı ve sokakta dolaşan Alman askerleri havaya ateş ediyorlardı. Ama milletin içeri girmesine engel olanlar, Almanlardan çok İtalyan Afrika Polisi birlikleriydi. Kalabalık yine de bağrışmalar, itişip kakışmalar ve küfürler arasında artmaya devam etmekteydi. Bunun üzerine gerçek bir saldırı başladı ve o bayağı İtalyan polisi bile pes etti. Pazarın çevresindeki sokaklar iğne atsan yere düşmeyecek kadar kalabalıktı ve pazar da, acımasızca kavuran güneşin altında bir mezarlık kadar bomboştu. Kepenkler açılınca kalabalık bir anda doldurdu pazar yerini.

Pazarda bir baş lahana bile yoktu. Kalabalık, depolar ve barakalar arasında dolaşmaya başladı. Evlerine boş elle dönmeye razı değildi kimse. Sonunda bir grup çocuk malla dolu bir depo buldu. Kepenklerin arasından otomobil lastikleri, iç lastikler, branda bezleri ve raflarda da peynir kalıpları görünüyordu. Haber bir anda yayıldı. İlk birkaç kişinin ardından beş altı yüz kadar insan o yana koştu. Kapı yıkılıp devrildi ve kalabalık bir bütün halinde içeri doluştu. Riccetto ile Marcello da kalabalıkta beraberdiler. İnsan seli onları da sürüklemeye başlayınca, neredeyse ayakları yere değmeden kapıdan geçtiler. Döner merdivenden aşağı inerlerken arkadakiler itince ön taraftaki bazı kadınlar soluksuz kalıp çığlık çığlığa bağırmaya başladılar. Merdivende taşıyacağından çok insan vardı. İnce demir korkuluğu kopup kırıldı, bir kadın çığlık çığlığa tepeüstü aşağı uçtu. Kalabalık arkadan durmadan itiyordu. Deponun içinde biri, "Kadın öldü!" diye duyurdu herkese. Paniğe kapılan kadınlar bağırmaya başladılar. "Öldü! Öldü!" Artık ne içeri girmek olasıydı, ne de dışarı çıkmak. Marcello merdivenden inmeye devam etti. En alt basamakta yatan kadının üstünden atlayıp depoya girdi ve bir sepete iç lastik doldurmaya koyuldu. Diğer çocuklar da ellerine geçeni

alıyorlardı. Riccetto ortadan yok olmuştu. Her nasılsa dışarı çıkmayı başarmış olmalıydı. Kalabalık da azalmıştı artık. Marcello ölü kadının üstünden sıçrayarak evine koştu.

Ponte Bianco'daki milisler, oğlanın yolunu kesip elindekileri aldılar. Ancak Marcello yoluna devam etmeyip boş sepetiyle bir kenarda bekledi. Gerçekten fena olmuştu. Çok geçmeden Riccetto da Caciara tarafından doğru Ponte Bianco'ya geldi.

"Ne oldu?"

"İç lastikleri elimden aldılar."

"Orospu çocukları bunlar!" diye bağırdı Riccetto. "Neden kendi işlerine bakmıyor bu serseriler?"

Ponte Bianco'da bina yoktu, bir ucundaki büyük bir inşaat alanından Monteverde'nin dik yokuşu yükselmekteydi. Riccetto ile Marcello güneşte yanan boş bir tarlaya oturup İtalyan Afrika Polisi'nin insanları itip kakmasını seyrettiler.

Bir süre sonra peynir dolu torbalarıyla bir grup çocuk Ponte Bianco'ya geldi. İtalyan Afrika Polisi onları durdurmaya kalktıysa da, çocuklar tartışmaya giriştiler. Öylesine aksiydiler ki, polis fazla üstelemedi. Ellerindekini almak bir yana Marcello ile diğerlerinden aldıkları malları bile geri verdiler.

Riccetto ile Marcello bir yandan koşup bir yandan kârlarını hesaplayarak Donna Olimpia'ya doğru yollanırlarken geri kalanlar da kendi yollarına gittiler. Ponte Bianco'da İtalyan Afrika Polisi dışında kalan tek şey, kızgın güneş altında kavrulan çöplerin kokusu oldu.

Monte di Splendore'nin eteklerinde çevreden bir iki metre yükseklikteki bir düzlük, Monteverde'yle Ferrobedo'nun ve ufuk boyunca uzanan denizin bir çizgi halinde

görülmesini önlüyordu. Bir cumartesi, küçük çocuklar oynamaktan sıkılınca, daha büyük birkaç oğlan kapı önlerinda top oynamaya başladılar. Bir halka oluşturmuşlar, gol atmak yerine, topa ayaklarının içiyle vurup paslaşıyorlardı. Bir süre sonra hepsi de terden sırılsıklam kesilmişlerdi ama, oyuna ciddi olarak başlamadıkları için, ne iyi ceketlerini ne de siyah ya da sarı çizgili mavi yünlü kazaklarını çıkarmışlardı. Sıcak güneş altında böyle giyinik oynadıklarını seyreden küçük çocukların kendilerini gösteriş yapıyor sanmamaları için kendi aralarında gülerek maskaralıklar yapıyorlardı.

Birbirlerine pas verirken de alay ediyorlardı.

"Alvo, sen bugün ölü gibisin," dedi siyah saçları briyantinli biri. Topa vururken, "Kadınlar seni tüketecek sonunda," dedi. Kemikli yüzlü ve saçları arasında dolaşan bir biti yorgunluktan öldürecek kadar koca kafalı Alvaro, "Haydi oradan, sen de!" diyerek topuğuyla vurmaya çalıştı topa. Ancak iyi nişanlayamadığından top gitti, ilerde otlar üzerinde yatan Riccetto ile diğer küçüklerin yanına düştü.

Kızıl saçlı Agnolo ağır ağır kalkıp topu geri yolladı. Rocco, Alvaro'ya, "Sütünü boşa harcamak istemiyorsun," diye bağırdı. "Bu gece epey terleyeceğiz."

O anda Ferrobedo, Tetaccio, Porro ve San Paolo'daki diğer fabrikaların saat üç düdüğü çaldı. Riccetto ile Marcello kalkıp kimseye bir şey demeden Via Ozanam'dan geçip 13 ya da 28 numaralı otobüse atlayacakları Ponte Bianco'ya gittiler. Yakıcı temmuz güneşi altında yarı ölü gibiydiler. Ferrobedo'dan aşırdıkları mallarla ticarete başlamışlar, hatta işlerini Amerikalıların gelmelerine kadar sürdürmüşlerdi, ama, şimdi yine izmarit toplamaya başlamışlardı. Riccetto bir ara bir işte de çalışmıştı; Monteverde Nuova'da bir kamyon tamirhanesine çırak girmişti. Patrondan beş yüz liret çalınca da kendini kapının dışında buluvermişti. Şimdi işi falan yoktu, Monte di Casadio'da Donna

Olimpia çevresinde dolanıyor, öteki oğlanlara oynuyor, ya da çamaşırlarını kuru otların üstüne yaymaya gelen kadınları rahatsız ediyordu. Ya da Grattacieli ile Monte de Spledore arasındaki boş arazide top oynuyorlardı. Via Ozanam, Via Donna Olimpia çevresindeki boş arsalarda ya da Franceschi ilkokulunun önünde, güneşin kavurduğu arka bahçelerde yüzlerce çocuk da onlar gibi oynarlardı.

Riccetto ile Marcello, Ponte Garibaldi'ye geldiklerinde köprü boştu, aşağı inince ırmağın yüzenlerle dolu olduğunu gördüler. Riccetto ile Marcello köprü üstünde durup çenelerini parçalanmış demir korkuluklara dayayıp aşağı, sandallarında yayılmış güneşlenen ya da kâğıt oynayan sandalcılara baktılar. Hangi yolu tutacaklarını bir süre tartıştıktan sonra San Paolo'ya giden yarı boş bir tramvaya atladılar. Ostia istasyonunda tramvaydan inip istasyon barının masaları arasında, bekleme odasında ve gişenin önünde dolanıp izmarit aradılar. Çabuk bıktılar bu işten. Sıcaktan soluk bile alınamıyordu. Denizden gelen hafif esinti olmasaydı insan sıcaktan yığılıp kalacaktı olduğu yerde. Marcello öfkeyle, "Hey, Ricce, neden yüzmeye gitmiyoruz?" diye sordu.

Riccetto ağzını büzüp omuzlarını silkerek, "Gidelim peki," dedi.

Parco Paolino ile San Paolo'nun altın cephesi ardında akıyordu Tiber. Nehrin o yakası boştu; ne bina vardı, ne tekne, ne de yüzen insanlar. Ancak karşı yakada vinçler, direkler ve sürüyle bacalar görülüyordu, ufukta yükselen dev gibi bir petrol tankı vardı. En arkada da, güneşte kavrulan küçük kutulara benzeyen eski evlerin üstünde yükselen Monteverde. Çocukların altında, tamamlanmamış köprü ayakları ve bunların çevresinde girdaplar yaparak dönen kirli su vardı. San Paolo kıyısı hep çalılık ve sazlıktı. Riccetto ile Marcello aşağı indiler. Yüzecekleri yer Tiber'in büyük bir kavis çizdiği noktada, çeyrek mil ötedeydi.

Riccetto sazlar arasına çırılçıplak sırtüstü uzanıp ellerini başının altında kavuşturarak gökyüzüne baktı.

Marcello'ya, "Sen hiç Ostia'ya gittin mi?" diye sordu.

"Sen benim orada doğduğumu bilmiyor musun?" dedi Marcello.

"Bilmiyordum." Riccetto düşünceli düşünceli baktı arkadaşına. "Bu konuda hiçbir şey söylememiştin ki."

"Söylenecek ne vardı ki?"

"Hiç vapura bindin mi, peki?" dedi merakla.

"Elbette."

"Nereye gittin?"

"Ricce, amma ahret sorusu soruyorsun ha! Nereye gittiğimi nasıl hatırlıyayım ki? O zaman üç yaşımda bile değildim."

"Ulan serseri, öyleyse sen de benden fazla binmemişsin vapura."

"Aman, sanki büyük bir işmiş gibi," diye homurdandı Marcello. "Amcamın yelkenlisiyle her gün denize çıkardık biz."

"Haydi oradan sen de! Hey, şuraya bak!"

Suyun üstünde kırık bir dolapla bir oturak yüzüyordu. Riccetto ile Marcello petroldan kapkara kesilmiş suyun kıyısına yaklaştılar.

"Ben bir tekneye binmek isterdim," dedi Riccetto. Çöpler arasında bata çıka giden dolaba baktılar. Marcello, "Ciriola'da tekne kiralıyorlar," dedi.

"Kiralıyorlar, ama kiralama parasını nereden bulacağız ki?"

Marcello'nun aklına bir fikir gelmişti. Hem neden biz boru işine girmiyoruz sanki? Agnoletto bir anahtar bulmuş."

Riccetto da heyecanlanmıştı, "Ben varım," dedi.

Orada başlarını terden ıslanmış kirli pantolonlarına yaslamış yatarak öğleden sonrayı ettiler. Sonunda kalkıp gide-

cek gücü bulmuşlardı. Çevreleri sazlık ve çalılıksa da, suyun içinde sadece çakıllar vardı. Bir süre taş kaydırmaca oynadılar. Gitmeye karar vermelerine karşılık taşları havaya, karşı kıyıya ya da suyun üstünde süzülen kırlangıçlara savurup durdular.

Sonra gülüşüp bağırarak avuç avuç taş atmaya başladılar. Birden sanki biri kendilerine sesleniyormuş gibi bir ses duydular. Döndüklerinde, artık kararmaya başlayan havada otlar arasına çömelmiş bir zenci gördüler. Riccetto ile Marcello adamın ne yaptığını anladıklarından gitmek için davrandılar. Ancak biraz uzaklaştıktan sonra ikisi de birer avuç çakılı çalılıkların oraya fırlattılar.

Memeleri elbisesinden dışarı fırlamış bir orospu öfkeyle yerinden kalkıp küfürler yağdırmaya başladı.

Ellerini megafon gibi ağzına götüren Riccetto, "Kes sesini, pis orospu!" diye bağırdı. Tam o anda zenci çıldırmış gibi ayağa fırladı. Bir elinde pantolonu, öteki elinde de bir bıçak vardı. Çocukları kovalamaya başladı. Riccetto ile Marcello çalılar arasından fırlayıp imdat diye bağıra bağıra yola koştular. Yola çıkıp da arkalarına bakmaya cesaret ettiklerinde zencinin aşağıdan kendilerine bıçağı sallaya sallaya bağırdığını gördüler. Riccetto ile Marcello kahkahalarla güle güle uzaklaştılar. Riccetto sonunda kendisini yere atıp topraklar arasında yuvarlandı.

"İnsan korkudan donup kaldı diye buna derler, değil mi, Marce?" diye bağırıp gülüyordu bir yandan da.

Güneşin parıltısını henüz kaybetmeden taşıyan San Paolo'ya doğru koşuyorlardı. Sonra ağaçlar arasında işçilerle izinli askerlerin dolaştığı Parco Paolino'ya uğradılar. Basilica'nın yanından geçip sırtını duvara dayamış, bacaklarını öne uzatmış oturan kör bir dilencinin bulunduğu karanlık ve boş bir sokağa girdiler.

Riccetto ile Marcello soluklarını toparlayabilmek için kaldırıma, adamın yanına oturdular. Onların sesini duyan

yaşlı adam yalvarmaya başladı. Kalın bacakları arasındaki kasketinin içi bozukluk parayla doluydu. Riccetto dirseğiyle Marcello'yu dürttü, paraları işaret etti.

"Sakin ol," dedi Marcello. Riccetto soluğu yerine gelince bir daha dürtükledi arkadaşını. Eliyle, "Eee, ne diyorsun?" der gibi bir hareket yaptı. Marcello, "Bu işte ben yokum," der gibi omuzlarını silkti.

Öfkeden kıpkırmızı kesilen Riccetto esefle baktı arkadaşına. Kısık bir sesle, "Beni şurada bekle," dedi.

Marcello kalktı sokağın karşısındaki ağaçların altına gitti. Riccetto kimsenin gelmediğine emin olduktan sonra kör dilencinin paralarını kaptığı gibi kaçtı. Güvenli bir yere gelince bir sokak lambası altında durarak paraları saydılar: neredeyse beş yüz lireti buluyordu.

Ertesi gün Via Garibaldi'deki Monache Manastırı ile diğer binaların suları akmıyordu.

Riccetto ile Marcello, Donna Olimpia'da Giorgio Franceschi ilkokulunun önünde Agnolo'ya rastlamışlardı. Agnolo ile birkaç çocuk ay ışığında top oynuyorlardı. Gidip İngiliz anahtarını almasını istediler Agnolo'dan. Sonra üçü birden sakin bir nokta arayarak Trastevere'ye doğru yürüdüler. Aradıkları yeri Via Manara'da buldular. Sokak o saatte ıssızdı ve rahatsız edilmeyeceklerinden emin olarak kanalizasyon kapağını açabilirlerdi. Başları üstünde bir pencere açılıp da, yarı uykulu ama makyajı yerinde yaşlı bir kadın, "Hey! Ne oluyor orada?" diye seslenince bile korkmamışlardı. Riccetto ,"Bir şey yok hanımefendi, kırık su borusunu onarmaya geldik," dedi. Bu arada işlerini bitirmişlerdi.

Kanalizasyon kapağını iki yanından tutup kaldırdılar, Agnolo ile Riccetto girdiler ve hızla Gianicolo'nun altında bir zamanlar bir okul olan terk edilmiş bir binaya vardılar. İçerisi her ne kadar karanlıksa da, becerikli Agnolo bir köşede bir balyoz buldu, onunla kapağı parçaladılar.

Şimdi sıra bir alıcı bulmaya gelmişti. Bu da Agnolo'nun işiydi. Birkaç sarhoş sayılmazsa boş olan Vicolo dei Cinque'ye saptılar.

Hurdacının penceresi altına gelince Agnolo, "Hey, Anto!" diye seslendi. Hurdacı pencereden baktı, çocukları görünce aşağı dükkânına indi. Madeni tarttı ve çocuklara yetmiş kilo karşılığında iki bin yedi yüz liret verdi.

Çocuklar oraya kadar geldikten sonra işi tamamlamaya karar verdiler. Agnolo koşup bir çekiç getirdi. Hep birden Gianicoli'ye koştular. Orada bir kanalizasyon kapağını kaldırıp içeri borular arasına girdiler. Borulardan birini vura vura yamyassı edip su akışını durdurduktan sonra sekiz on metre boru kestiler. Boruyu yine eski okula götürüp parçaladılar ve parçaları hurdacıya götürdüler. Hurdacı kilosuna yüz elli liret verdi. Geceyarısına doğu cepleri para dolu, Grattacieli'ye yollandılar. Alvaro, Rocco ve diğer büyük çocuklar Rocco'nun evinin birinci kat sahanlığında kâğıt oynuyorlardı. Agnolo evine gitmek için oradan geçmek zorundaydı, Riccetto ile Marcello da onu yalnız bırakmamışlardı. Onlar da büyüklerle kumara oturdular. Yarım saat sonra bütün paralarını kaybetmişlerdi. Bereket, Ciriola'da kayık kiralamak için kör dilenciden aşırdıkları beş yüz liret hâlâ duruyordu; Riccetto parayı ayakkabısının içine saklamıştı.

Yüzer salın üstündeki çocuklardan biri onları güneşten cayır cayır yanan sokakta görünce, "Ana okulu geliyor," dedi. Riccetto parmaklığa atlayıp üstünde dengede durmaktan kendisini alamadı. Ama sonra iskeleden geçip Tiber nehri üzerindeki yüzer plaja giden çocukların arkasından koştu. Orazio'nun karısına adam başına ellişer liret verdiler.

Gigetto kendilerini gördüğüne pek memnun olmamış görünüyordu. Üçüne bir tek dolap gösteren kadın, "Şura-

sı," dedi. Çocuklar duraksadılar. "Ne bekliyorsunuz?" dedi Giggetto, davranışlarının ne kadar uygunsuz olduğunu anlatmak istercesine kolunu uzattı. "Yani ben mi soyacağım sizleri?"

Agnolo, "Nah sana!" diye mırıldandı, daha fazla beklemeden gömleğini çıkardı. "Sittir olun gidin!" diye konuştu kadın. "Siz de, sizi buraya gönderenler de!"

Üç çocuk elbiselerini çıkardılar, eşyaları ellerinde, öylece çıplak durdular orada. Giggetto masanın arkasından çıktı. Çocuklar ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Giggetto elbiselerini ellerinden kapıp dolaba attı, kapağını kapatıp kilitledi. Kadının küçük oğlu acemilere sırıtarak bakıyordu. Kimi çıplak, kimi üzerlerine bol gelen mayolarla başka çocuklar da, gözlerinin ucuyla, "Bakın da erkek nasıl olurmuş görün," dermiş gibi ortalıkta dolaşmaktaydılar. Çocuklar, her biri bacaklarına bol bir mayo geçirip parmaklığın önünde toplandılar. Ama oradan da kovulmaları uzun sürmedi. Felçli bacağı ve kan kırmızı yüzüyle Orazio plajın ortasındaki bardan çıktı

"Lanet olsun!" diye bağırdı. "Orada durmak yasak, size kaç kere söyledim! Lanet olası parmaklığı kıracaksınız."

Çocuklar hasır iskemlesine oturan Orazio'nun daha on dakika devam edecek azarlamasından kaçıp duşların önünden geçtiler. Barda büyük çocuklardan bazıları kâğıt oynuyor ya da ayaklarını masalara dayarmış, sigara içiyorlardı. Yüzer plajı kıyıdan ayıran kısa iskelenin ucunda Agnolo'nun köpeği kendilerini beklemekteydi. Köpeği gören çocuklar sevinerek koştular. Bir an atlama tahtasının yanında durdular, sonra yine Ponte Sisto'ya doğru koşmalarını sürdürdüler.

Saat bir buçuktu ve Roma güneşte yanıyordu.

Güneş altında hela gibi kokan iki kıyı arasında Tiber nehri sanki kendisine atılan bütün çöpleri dışlıyormuş gibi sapsarı akmaktaydı. Salda çalışan beş altı personel yerleri-

ne döndüklerinde ilk gelenler saat iki civarında Piazza Giudia'dandı. Onların ardından Trastevereli grup geldi. Bunlar yarıçıplak, bağrışıp gülen ve her an birine bir şaka yapma fırsatı kollayan çocuklardı. Pis plaj Ciriola'nın önü de dolmuştu artık; dolaplar da, bar da. Bir karınca yuvasıydı sanki.

Atlama tahtasının önünde bir grup toplanmıştı. Çivilemeler, balıklamalar başladı. Atlama tahtası sudan bir buçuk metre yukarda olduğundan altı yaşındakiler bile atlıyorlardı rahatça. Sisto Köprüsünden geçenler arada sırada durup onları seyrediyorlardı. Yolu plajdan ayıran duvarın üstündeki parmaklık aralarından da giriş parası olmayan çocuklar bakmaktaydı. Bir kısım çocuk da kıyıyı oluşturan daracık kum ve çimen boyunca güneşlenmekteydiler.

Ayağa fırlayan küçük esmer bir çocuk çevresindekilere, "Sona kalan eşektir!" diye bağırdı. Ama kimse aldırmadı kendisine. Yalnızca kambur Nicchiola arkasından koştu, kendini sarı suya attı. Diğerleri acıyarak baktılar ardından; biri, "Eh, ne dersiniz?" dedi, hep birden kalkıp koyun sürüsü gibi, bir grup çocuk arasında ayakları kumda yanan, yüzü pancara dönmüş Monnezza'nın elli kiloluk ağırlık kaldırdığı yere yürüdüler. Geride sadece en küçükleri olan Marcello, Agnolo ve Riccetto ve bir iki kişi kalmıştı. Agnolo diğerlerine, "Eee?" dedi.

"Haydi be sen de, ne acelen var!" dedi Riccetto.

"Buraya neden geldik sanki?" diye sordu Agnolo.

Riccetto, "Girelim mi dersiniz?" diyerek suya bakmak için atlama tahtasının ucuna kadar yürüdü.

Köpek de arkasından gelmişti. Riccetto hayvana sevgiyle bakarak, "Sen de mi gireceksin?" dedi. Köpek bakıp kuyruğunu salladı.

"Dalmak istiyorsun, ha?" Riccetto köpeği yakalayıp tahtanın ucuna doğru çekiştirdiyse de, köpek direnerek geriledi.

"Korkuyorsun," dedi Riccetto. "Peki, seni zorlamayacağım." Köpek titriyordu. "Neyin var öyle?" diye eğildi Riccetto. "Seni çirkin köpek, söyle bakayım neyin var?"

Köpeği okşadı, boynunu kaşıdı, elini hayvanın ağzına soktu. Sevgiyle, "Seni çirkin yaratık!" dedi. Ancak bu arada öne doğru çekildiğini hisseden hayvan yine korkuyla geriledi.

"Merak etme, seni suya atmayacağım," dedi Riccetto.

"Atlıyor musun, Recce?" diye seslendi Agnolo.

"Önce bir işeyeyim," dedi Riccetto, duvar kenarına doğru yürüdü. Köpek de kuyruğunu sallayarak geldi, parıltılı gözlerle baktı.

Agnolo koşarak atladı suya. Marcello onun karınüstü düştüğünü görünce, "Çüş!" diye bağırdı.

"Ben size atlama nasıl olurmuş göstereyim," diyerek daldı suya Riccetto da. Su yüzüne çıkınca Marcello'ya, "Nasıldım?" diye seslendi.

"Bacaklarını çok açtın."

Riccetto, kıyıya vardı. "Bir daha öyleyse," dedi.

O sırada Monneza'nın ağırlık kaldırmasını seyreden grup da atlama tahtasına doğru yürüdü. Yerlere tükürerek, kendilerinden memnun bir halde yürüyor, daha küçükler çevrelerinde koşuşup itişiyorlardı. Elliden fazlaydı sayıları. Hep birden atlama tahtasının çevresindeki küçük çimenliği doldurmuşlardı. Önce saman sarısı saçları, kızıl çilleriyle Monnezza hava basarak bir dalış yaptı. Onun ardından Remo, Akıllı, Bebek, Şişko ve Pallante ile en küçükler atladılar sulara. İçlerinde en iyisi Vicolo dei Cinque'den Ercoletto, kolları iki yana açık, parmaklarının ucunda dans eder gibi koşarak atladı.

Riccetto ile arkadaşları asık bir yüzle biraz geride bir yere oturup konuşmadan baktılar. Bir karınca yuvasına serpiştirilmiş ekmek kırıntıları gibiydiler. Diğerlerinin kendilerini aralarına almamalarına, onların çığlıklarını dinlemek

zorunda bırakılmalarına kızmışlardı. Çamurlu vücutları, üzerlerine yapışan bol mayoları ve alaycı bakışlarıyla çocuklar tüm kıyıyı kaplamışlardı. Aksi yüzlü, bir yumurta kadar çıplak ve saçsız Şişko suyun kenarından düşer gibi atladı. Remo kıyıdan başını salladı.

"Hah, atlama diye ben buna derim işte!"

Hemen arkasındaki Bodur'un suratına bir topak çamur gelmişti. Öfkeyle geri dönüp, "Ulan ben sizin...." diye söze başladı. Ancak herkes nehre dönük durumda güldüğünden kimin attığını seçemedi. O anda bir çamur topu daha yedi. "Sittirin ulan!" diye bağırdı. Remo'nun boğazına sarıldı.

"Ne istiyorsun?" dedi kırılmış görünen Remo.

"Senin de, ananın da..." Birden yüzlerce çamur topu havada uçuşmaya başladı. Dizleri üstünde oturmuş biri çevreyi çamur bombardımanına tutuyordu. Öte yanda oturan başkaları da masum masum bakıyor, kimsenin kendilerini görmediği bir sırada birkaç avuç da onlar atıyordu. Savaş alanının ortasında kalan Remo, "Hepinizin..." diye bağırarak elleriyle gözlerini tuttu, sonra suratına yapışmış çamurdan kurtulmak için suya koştu. Onu gören Monnezza da, "Sona kalan eşektir!" dedi yüksek sesle, attı kendini suya. Sırtı, dizleri ve bilekleriyle çarpmıştı. "Çüş!" diye bağıran Akıllı da koşarak aynen onun gibi atladı.

"Pallante!" diye seslendi.

"Kim zorlayacakmış beni?" diye bağırdı Pallante. Monnezza ile Akıllı sudan, "Korkak!" diye çığrıştılar.

Riccetto, kendi kendine, "Şu bok heriflere bak hele," diye söylendi.

"Biz buraya neden gelmiştik?" dedi Agnolo.

İçlerinde kürek çekmesini bilen tek Marcello olduğundan işe başlamak ona düşerdi. Kalktılar, bir kenarda çürümeye terk edilmiş kayıkların üstüne oturdular.

"Marce! Haydi sen git, biz seni burada bekleriz," dedi Agnolo.

Marcello kayığını çakısıyla kazıyan ve kafayı iyice bulmuş Guaione'nin yanına yürüdü.

"Kayığı kaça kiralıyorsun?" diye sordu. Guaione başını kaldırmadan, "Yüz elli liret," dedi.

Marcello, "Boş kayığın var mı?" dedi.

"Döndüğü zaman. Şimdi kiralandı."

Uzun sürer mi dönmesi?"

"Ne bileyim ben. Geldiği zaman işte." Sonra nehrin aşağısına Ponte Sisto'ya doğru baktı. "Geliyor, işte."

"Peşin mi ödeyeceğiz, döndükten sonra mı?"

"Peşin."

"Ben gidip parayı getireyim," dedi Marcello. Ama Giggetto'yu düşünmemişti. Giggetto büyük çocuklar için plaj memuruydu, ancak küçükleri suya atıp boğacak birisi aransaydı, bu işe ilk istekli o olurdu. Marcello bir süre dikkatini çekmeye çalışarak adamın çevresinde boşuna dolandı. Sonra düşkırıklığı içinde arkadaşlarının yanına döndü.

"Parayı nasıl alacağım?"

"Giggetto'ya gitsene, aptal."

"Gittim, ama bana bakmıyor bile!"

"Ne hıyar!" diye söylendi Agnolo.

Marcello, az önce Giggetto'nun yaptığı gibi elini uzatarak, "Sen git de görelim," dedi.

Agnolo gitti ve az sonra yüz elli liret ve bir sigarayla döndü. Kayığı beklemek için parmaklığın yanına gittiler. Kayık geldi içindekiler inince üçü bindi. Riccetto ile Agnolo kayığa ilk kez biniyorlardı.

Başta kayığı hareket ettiremediler. Marcello kürekleri çekiyor, ama kayık yerinden kıpırdamıyordu. Sonra sanki sarhoşmuş gibi sallana sallana saldan ayrıldı.

"Ulan hıyar! Hani kürek çekmesini biliyordun?" diye hırladı Agnolo. Kayık sanki kendi başınaymış gibi bir Ponte Sisto'ya, bir Ponte Garibaldi'ye dönüp duruyordu. Akıntıyla sola sürüklenmekteydi, burnu öteki yana dönük olsa bi-

le hep Ponte Garibaldi'ye doğru gidiyordu. Guaione boynunun damarlarını şişirerek parmaklığın ardından kendilerine seslendi. Agnolo da Marcello'ya bas bas bağırıyordu:

"Hay hıyar!" "Fiumicino'dan cesetlerimizi çıkartacaklar be!"

Marcello ya havada boşuna savrulan ya da sapına kadar suya batan küreklerle uğraşırken, "Çok konuşma, ulan!" dedi. "Kolaysa, sen gel bir dene de görelim."

"Ben Ostia'lı değilim," dedi Agnolo. Bu arada Ciriola plajı giderek gerilerde kalıyordu. Çınarların yeşili altında Ponte Sisto'dan Ponte Garibaldi'ye kadar bütün kıyı, gerek kıyıda koşuşan gerekse suda yüzen çocuklarla giderek küçülmekteydi.

Tiber'in suları kayığı akıntıda yüzen hayvan leşleri ya da tahta sandıklar gibi Ponte Garibaldi'ye doğru sürüklüyordu. Garibaldi köprüsünün altında sular kayalarla sığlıklar arasında köpürerek kaynamaktaydı. Guaion ne olduğunu anlamış, o kısık kayıkçı sesiyle habire bağırıyordu. Kayık şimdi yüzmesini bilmeyen küçük çocukların oynaştıkları sığlıklığa varmıştı. Guaione'nin bağırmasını duyan Orazio ve daha birkaç kişi ne olduğunu görmek için barakadan çıkmışlardı. Orazio da kollarını sallamaya başladı. Büyük çocuklar kahkahalarla gülüyorlardı. Riccetto bir kaşını kaldırmış, ellerini göğsünde kavuşturmuş, Marcello'ya bakıyordu.

"Bu kayığı istediğin yere götüremiyecek misin yani?" diye sordu. O arada Marcello işi kavramaya başlamıştı. Kayık şimdi karşı kıyıya yönelmişti ve kürekler de suyu kavrıyordu.

"Şu yöne gidelim," dedi Agnoletto.

"E, ben ne bok yiyorum sanıyorsun?" dedi sucuk gibi terleyen Marcello.

Ciriola tarafındaki kıyı güneşli, bu kıyı gölgelikti. Bir karış yağ kaplı kara kayalar arasında çalılar büyümüştü;

kayaların eteklerinde de suyun üstü çöp yığınlarıyla kaplıydı.

Kıyıya vardılar sonunda; akıntı olmadığından Marcello kayığın burnunu Ponte Sisto'ya çevirebildi. Ancak sol kürek hep kayalara çarptığı için, Marcello onunla uğraşıyordu hep.

Marcello'nun çabasına önem vermeyen Riccetto, "Nehrin ortasına gidelim, burada ne işimiz var sanki," dedi. Nehrin ortasında olmak hoşuna gidiyordu, öyle çepeçevre suyla sarılı olmaktan hoşlanıyor ve başını hafifçe kaldırdığı zaman bile bir taş atımı uzaklıkta suya vuran gri gölgesiyle Ponte Sisto'yu, Gianicolo'yu ve bir lobut kadar şişko ve beyaz olan St. Peter'in kubbesini görünce kızıyordu.

Ağır ağır Ponte Sisto'ya yaklaşmışlardı; sağdaki köprü ayağında nehir genişliyor ve akıntı azalıyordu. Orada akıntıya kapılma korkusu olmadığından Agnolo küreğe geçmeyi denedi. Ancak kürek çekmek göründüğü kadar kolay değildi. Kürekler ya havayı dövüyor ya da kayığın içini suyla dolduruyordu. Marcello bitkin bir halde kayığın içindeki iki parmak ılık suyun içinde yatıyordu. Agnolo'nun kendini öldürürcesine yorup da kayığın bir yere gidemediğini gören Fontanone basamakları üzerinde balık avlayan iki çocuk onunla alaya başladılar. "Size ne ulan?" diye haykırdı Agnolo.

Çocuklar sustular. Sonra, "Sana kürek çekmesini kim öğretti? Kargalar bile gülüyorlar haline," diye karşılık verdiler.

"Kim mi öğretti? Sikim öğretti, tamam mı?"

"Sen onu al da kıçına sok!"

Agnolo biber gibi kıpkırmızı kesilmişti. "Size ne ulan, orospu çocukları!"

Bu arada küreklere asılıyor ama kayık bir adım bile ilerlemiyordu. Sol taraftaki köprü ayağında bir grup daha vardı. Taşlar üzerine uzanmışlar, kertenkeleler gibi güneşlen-

mekteydiler. Karşı taraftan gelen gürültüyü duyunca ayağa kalktılar ve kayığa yakın olan köprünün ayağına yürüdüler.

"Hey, kayıkçı, bizi bekle!" dedi içlerinden biri.

Riccetto, "Ne istiyor bunlar?" diye söylendi. Çocuklardan biri bağırarak suya atladı. Diğerleri de yerlerinden fırladılar, hep birlikte yüzmeye koyuldular. Çok geçmeden yanına vardıkları kayığa tutunmak için ellerini uzatıyorlardı.

"Ne istiyorsunuz?" diye bağırdı Marcello.

"Kayığa biz de bineceğiz. İstemiyor musun yoksa?"

Hepsi kayığa doluştular, biri kürekleri Agnolo'nun elinden aldı.

"Karşı kıyıya gidelim, tamam mı?"

"Tamam," dedi Agnolo. Çocuk olanca gücüyle küreklere asıldı, ancak köprü ayağının hemen ilerisinde akıntı başlıyordu ve kayık da çocuklarla doluydu. Birkaç adımlık yere gitmeleri on beş dakika sürdü.

"Ey eski kentim benim,
karanlık göklerinle
seni...."

Vicolo del Bologna'dan dört büyük çocuk seslerini köprüden geçenlere duyuracak kadar yüksek sesle şarkıya başlamışlardı. Küpeştesine kadar suya batmış kayık ağır ağır yol alıyordu.

Kayığın içinde uzanan Riccetto yeni gelenlere bakmamıştı bile. Yattığı yerde kendini karanın görünmediği açık denizlerde hayal ediyordu. Trastevere grubundan hırsız suratlı biri, kayığın burnunda ayağa kalkıp ellerini boru gibi ağzına götürerek, "Korsanlar geliyor hey!" diye bağırdı. Diğerleri hep bir ağızdan şarkıya devam ettiler. Riccetto bir an dirseği üzerinde doğrularak hemen hemen Sisto Köprüsü kemerlerinin biri altında dikkatini çeken bir şeye baktı. Su titriyor, sanki bir el daldırılmış da sallanıyormuş gibi kü-

çük küçük halkalar oluşuyordu. Tam ortasında da kara paçavraya benzeyen bir şey vardı.

Riccetto ayağa kalkarak, "Nedir bu?" dedi.

Hep birden sonuncu kemerin altındaki durgun suya baktılar.

"Bir kırlangıç!" dedi Marcello. Çevrelerinde uçuşan, kemerlerin altından geçen, gövdelerini suya değdirerek yeniden göğe uçan kırlangıçlar vardı. Kayık akıntıyla yaklaşınca kırlangıcın boğulmak üzere olduğunu gördüler. Kanatlarını çırpıyor, ayaklarıyla boşuna bir yere tutunmaya çalışıyordu. Riccetto yarı beline kadar suya eğilmişti.

"Ulan, devireceksin kayığı," dedi Agnolo.

"Şuna bakın! Boğuluyor bu," dedi yüksek sesle Riccetto.

Kürekteki Trastevere'li çocuk siya yaparak kayığı olduğu yerde tutuyordu. Ama az sonra sabırsızlanıp yine küreklere asıldı.

"Hey, ahbap, sana git dedik mi?" Riccetto. Sonra hâlâ çırpınan kuşa baktı. Tek bir kelime söylemeden suya atlayıp kuşa doğru yüzmeye başladı. Diğerleri arkasından güldüler, ancak kürekteki çocuk akıntıya karşı kürek çekerek oradan uzaklaşıyordu. Riccetto'nun durgun suda yüzerek git gide küçüldüğünü gördüler. Marcello uzaktan seslendi ona,

"Hey, Riccetto, kuşu yakalasana!"

Riccetto arkadaşının sesini duymuş olmalıydı ki, "Beni gagalıyor!" diye karşılık verdi. Kuşu tutmaya çalışıyor, kuş da kanatlarını çırparak elinden kurtuluyordu. Şimdi her ikisi de akıntıyla köprü ayağına doğru sürükleniyorlardı. Akıntı orada güçlü ve anaforluydu. Arkadaşları, kayıktan seslendiler: "Riccetto, boş ver," Derken Riccetto kuşu yakaladı ve tek koluyla kıyıya doğru yüzmeye başladı.

Marcello, kürekteki çocuğa, "Şimdi dön bakalım," dedi. Kayık döndü. Riccetto kıyıdaki çürüyen otların üstünde kendilerini bekliyordu. Kuş elleri arasındaydı.

"Kurtardın da ne oldu?" dedi Marcello. "Boğulmasını seyredecektik."

Riccetto hemen karşılık vermedi.

"Sırılsıklam olmuş," dedi sonra. "Kurumasını bekleyelim."

Kuşun tüylerinin kuruması uzun sürmedi; beş dakika sonra Tiber üzerinde dönüp dolanan arkadaşlarına katılmıştı bile. Riccetto baktı baktı, onu diğerlerinden bu türlü ayırt edemedi.

2. Riccetto

1946 yazıydı ve yağmur yağıyordu. Via delle Zoccolette köşesinde bir grup insanı görünce Riccetto da ağır ağır o yana yürüdü. Islak ıslak parıldayan şemsiyeli on on beş kişi arasında açık ve çok büyük bir kara şemsiye üzerinde üç iskambil kâğıdı vardı: karo ası, kupa ası ve bir de altılı. Kâğıtları dağıtan bir Napoliliydi. Çevresindekiler de kartlara beş yüz, bin, hatta iki bin liret bastırıyorlardı. Riccetto yarım saat kadar izledi oyunu. İnatla oynayan bir beyefendi oynadığı her eli kaybetmişti,. Yine Napolili diğer oyunculardan bazıları bir el kaybedip bir el kazanıyorlardı. Birinci grup yeter dediğinde akşam olmak üzereydi. Riccetto kâğıtları karıştıran Napoliliye gidip, "Sana bir şey sormak istiyorum," dedi.

Napolili çenesini ileri uzattı. "Sor bakalım."

"Sen Napolilisin, değil mi?"

"Evet."

"Napoli'de bu oyunu oynar mısın?"

"Evet."

"Nasıl oynarsın?"

"Aslında güçtür, ama zamanla alışırsın."

"Nasıl oynandığını bana öğretir misin?"

"Evet, ama..."

Napolili içinden bir plan yapan ve kendi kendine, bu serseriye ne anlatayım, diyen bir insan gibi güldü. Sırılsıklam ıslanmış yüzünü kuruladı: genç ama kırışıklarla dolu bir yüzü, dolgun ve sarkık dudakları vardı. Riccetto'nun gözlerinin içine baktı.

"Öğretirim, ama zahmetim için bir şeyler vermelisin."

"Elbette," dedi Riccetto.

Bu arada şemsiyenin çevresinde yeni bir kalabalık birikmişti; öteki Napolililer de oradaydı. "Hele biraz bekle," dedi adam kâğıtları dağıtırken. Riccetto bir kenara çekilip oyunu seyre başladı. Aradan iki saat geçti. Yağmur durmuş, hava iyice kararmıştı. Napolili tezgâhını kaldırmaya karar verdi, şemsiyesini kapattı, kâğıtları cebine koydu ve anlamlı bakışlarla arkadaşlarına baktı. İki arkadaşı vardı. Biri sarışındı ve ağzında dişleri eksikti. Diğeri uzun kareli paltosuyla iri yapılıydı ve Yahudiye benziyordu. İkisi de bir işi olduğunu söyleyen arkadaşlarıyla vedalaştıktan sonra Riccetto'ya da el sallayarak uzaklaştılar.

"Haydi, gidelim," dedi Napolili. Riccetto paralı olduğundan tramvaya bindiler, Ponte Bianco'da indikten birkaç dakika sonra Donna Olimpia'daydılar. Riccetto'nun annesi evleri olan tek odadaydı. Odanın dört duvarı - aslında duvar değil bölmelerdi bunlar - önünde dört yatak vardı. Kadın, "Kim bu?" diye sordu.

Riccetto, gözünü bile kırpmadan, "Arkadaşım,"dedi. Ancak annesi sert bir kadın olduğundan Riccetto, Agnolo ile ailesine ait yan odaya baktı. İçerde burnu sümüklü bir iki küçük çocuktan başka kimse yoktu. Riccetto ile Napolili oraya geçip Agnolo ile kardeşlerinin geceleri yattıkları, battaniyesi ütüden yanmış yatağa oturdular. Napolili derse başladı.

"Biz beş kişiyiz. Birimiz kâğıt dağıtır, diğer dördü de yoldan geçen insan rolünü oynar. Ben oyuna başlarım, ötekiler de şemsiyenin çevresinde dururlar. İnsanlar gelmeye başlayınca yerini vermek için biri çekilir gider. Yerine gelen ilk başta oynayıp oynamamakta duraklar. O sırada bizimkilerden biri oynar. Bin liret, iki bin liret bahse girer. O parasını çıkarırken ben kartını değiştirip ona iyi bir kart veririm, işe yaramayanı ortaya alırım. Sen oyunu

bilmediğin ve benim kartı değiştirdiğimi görmediğin için bir para koyarsın. Ben, "Kaybetmek istiyorsan ben karışmam," derim. Bizim arkadaş ise oynamaya devam eder. Bir kazanır bir kaybeder, bir kazanır bir kaybeder. Alık oyuncu bir iki kez kaybedince, bizimki yine oynar ve diyelim bin liret koyar..." Napolili oyunu anlatıyor, Riccetto onun anlattıklarından hiçbir şey anlamadan dinlemeye devam ediyordu.

Napolilinin anlattıkları bitince, Riccetto, "Ben bir şey anlamadım," dedi. "Bana hepsini bir daha baştan anlatır mısın?"

Tam o sırada Agnolo'nun annesi içeri girdi.

"Özür dileriz, Sora Celeste, arkadaşıma bir şey anlatıyordum da," diyen Riccetto, Napolili arkasında, odadan çıktı. Bir karaçalı kadar esmer ve kıllı Sora Celeste hiçbir şey söylemeden ters ters baktı onlara. Riccetto ile Napolili gidip Franceschi ilkokulunun önündeki merdiven basamaklarına oturdular. Napolili yeniden anlatmaya başladı. Konuştukça konuya ısınıyordu, yüzü bir tabak soslu spagetti gibi kıpkırmızı kesildi. Ayağa kalkmış, gözlerini Riccetto'dan ayırmadan konuşuyordu. Hatta bir an sustuğunda, ya da sözlerini vurgulamak için bacaklarını iki yana açmış, beli dışarda, elleri iki yana açılmış olarak bir kaleci pozuna girdiğinde bile çocuktan gözlerini ayırmıyordu.

Napolili, Porta Capuana çevresinde bulunan aç insanlardan birini andıran o iri dudaklarıyla bir ses çıkardı, aklına müthiş bir şey gelmiş de, Riccetto'yu da aydınlatmak istiyormuş gibiydi sanki.

Bütün bunları beş yüz liret için yapıyordu. Riccetto bu kez hepsini anlamıştı. Bu arada hava da kararmıştı. Grattacieli'nin pencereleriyle balkonlarının binlerce düz ve çapraz çizgisi aydınlanmıştı. Radyolar sonuna kadar açıktı, mutfaklarda bağırıp çağıran, ya da şarkı söyleyen kadınların sesi çatal bıçak şakırtılarına karışıyordu. İki arkadaşın

oturdukları merdivenin önünden insanlar geçiyordu. Kimi işe gidiyor, kimi işten dönüyor, kimi de şık giyinmiş olarak arkadaşlarıyla gezmeye çıkmak için hazırlanıyordu.

Riccetto, adamını iyi tanıyan ve öğretmeninin boğazının kuruduğunu fark eden biri gibi, "Gidip birer içki içmeye ne dersin?" dedi. Napolili bu öneriyle yeniden hayat bulmuş gibi oldu. "Haydi," diye mırıldandıktan sonra sanki daha önce hiç anlatmamışcasına, Montevere Nuovo'ya giderken her şeyi yeniden anlatmaya koyuldu. Riccetto'ya kâğıtları dağıtan insanın nerede duracağını, bir kazanıp bir kaybeden arkadaşının neyi nerede söyleyeceğini, ya da saf rolü oynayan üçüncüsünün oyuncular arasında durup ne zaman büyük bir gösterişle bin liret, iki bin liret oynaması gerektiğini de anlattı. Aslında Salernolu olan Napolili herkesin yüz ifadesini kusursuzca ve biraz da saygıyla taklit ediyordu.

Riccetto yapmak istediği şeyin Donna Olimpia çevresine yayılmasını istemediğinden Monteverde Nuova'ya gittiler. Napoliliye önce bir moloz yığınından farksız sokağı ve sonra da tepedeki gecekondu mahallesine varmak için çıktıkları dik yokuşu mazur göstermek niyetiyle, "Casuslar hep gözetlendiklerini sanırlar," dedi. Tepede de, Monteverde Nuovo'da da, herkeste ve her yerde bir cumartesi gecesi coşkunluğu vardı.

Troleybüs durağının arkasındaki pazar meydanının solundaki küçük şarapçıya girdiler. İçerisi karanlıktı. Kırık sıralardan birine oturup yarım şişe Frascati ısmarladılar. İlk bir iki yudumdan sonra şarap başlarına vurdu. Napolili dördüncü kez anlatmaya başlamıştı ve Riccetto artık iyice öğrendiğinden canı dinlemek istemiyordu. Napolili de durmadan aynı şeyi yinelemekten sıkılmıştı. O konuşurken konudan yavaş yavaş uzaklaştıkça Riccetto da adamı yarı alayla, yarı bıkkın hafif bir gülümsemeyle seyrediyordu. Sonunda keyiflenip başka şeylerden konuşmaya başladı-

lar. İki kumarbazdılar ve birbirlerine Roma ve Napoli'de yaşam, İtalyanlar ve Amerikalılar hakkında anlatacak pek çok şeyleri vardı. Her biri karşısındakini saygıyla dinleyip her sözcüğüne inanıyor görünüyor, ama fırsat buldukça araya uygun bir laf sokuşturuyordu. İkisi de birbirlerinin aptal olduğunu düşünüyorlar ve ancak kendileri konuşurken mutlu oluyorlar, dinleme sırası geldiğinde de suratlarını asıyorlardı.

Napolili içtikçe bir garipleşiyordu. İkinci kadehin sonunda yüzü zımpara kağıdı sürtülmüş de hatları kaybolmuş gibi oldu. Nereden geldiği belirsiz bir ışık altında sarkık dudakları ve yarı kapalı gözleriyle yanık bir et parçasına benziyordu. Konuştuğu zaman yakınıyor gibiydi, söylediği ciddi ve yürekten şeylere karşılık gözlerinde alaycı bir bakış vardı. Artık yalnızca kendi lehçesiyle konuşuyordu. Omuzları düşük, öne eğilmiş olarak oturuyor, terliyor, yüzü şişmiş bir halde Riccetto'ya kardeşlikle parıldıyan gözlerle bakıyordu.

"Sana bir itirafta bulunacağım," dedi.

"Bana söylemek istediğin nedir?" diye sordu Ricetto.

Ama Napolili acı acı gülümsedi, başını salladı ve bir an sustu.

"Çok ciddi bir şey," dedi. "Arkadaşım olduğun için bunu sana söyleyeceğim." İkisi de bu sözün ağza alınmasıyla duygulanmışlardı. Napolili bir daha sustu, Riccetto, ciddi ve oturaklı bir bakışla onu sözünü sürdürmeye davet etti.

"Bana söylemek istediğini söyle, ama ille de söylemek istiyorsan. Seni zorlamak istemem."

"Söyleyeceğim, ama bana bir söz vermelisin."

"Ne sözü?"

"Bunu kimseye anlatmayacaksın." Napolilinin başı dönüyordu artık.

Riccetto neler olduğunu anladı. Daha da ciddileşti, göğ-

sünü ileri çıkartıp elini kalbinin üzerine koydu. "Şeref sözü," dedi.

Napolili cesaret bulmuş gibi - gözleri hâlâ gülüyordu - hikâyesini anlatmaya girişti. Via Chiaja'da yaşlı bir kadınla evde kalmış iki kızını demir bir çubukla öldürdüğünü, sonra da cesetleri yaktığını söyledi. Bu becerisini anlatması on beş dakika sürmüş, bazı şeyleri iki üç kez yinelemişti. Riccetto etkilenmiş değildi, daha sözün başında bunun sarhoş saçmalamasından başka bir şey olmadığına karar vermişti zaten. Ancak, dikkatle dinliyor, adama inandığını belli edecek özendirmelerde bulunuyor ve anlatma sırasının kendisine gelmesini bekliyordu. Amerikalıların geldiği iki yıldan bu yana olanlarla ilgili anlatacak o kadar şeyi vardı ki!

Riccetto o iki yıl içinde tam bir orospu çocuğu olmuştu. Ama bir gün Delle Terrazze'de birlikte olduğu o çocuk kadar olamamıştı henüz. Yan yana otururlarken biri gelip çocuğa, "Hey, hemen eve gitsen iyi edersin, annen çok kötüleşti," demişti. Ertesi gün Riccetto oğlana ,"Annen ne oldu?" diye sormuştu. Oğlan da, sırıtarak, "Öldü," demişti. "Ne?" diye sormuştu Riccetto. Çocuk, "Öldü dedik ya!" demiş ve Riccetto'nun şaşkınlığına gülmüştü. Eh, Riccetto henüz öyle değilse de, öyle olmaya yakındı artık. Daha bu yaşta her sınıf ve ırktan o kadar insan tanımıştı ki, artık hepsi birbirinden farksızdı onun için. Bir gün Piazza Rotunda'da tanıdığı bir çocuğa benzeme yolundaydı şimdi. Çocukla arkadaşı bir sarhoştan birkaç bin liret sızdırıyorlarken arkadaşı, "Hey, herifi öldürdük," demişti. Öteki de, "Ne olmuş yani?" diyerek omzunu silkmişti.

Riccetto kendini anıların akışına bırakmıştı. Haşlanmış bir sosisi andıran yüzüyle Napolili de, kendi itirafından sonra susmuştu. Bu kez Riccetto anlatmaya başladı, ancak o gerçeği söylemekteydi.

Amerikalılardan söz ettikleri için Riccetto da o konuya

dalmıştı. Bilmiş bir havayla, "Hele şunu dinle," dedi. Ve sonra hepsi de Amerikalıların geliş zamanından kalma ve kahramanının kendisi olduğu bir dizi hikâyeye başladı.

Napolili ilgi duyarcasına, başını sallayarak, yorgun bir gülümsemeyle dinliyordu. Birden derin bir soluk aldı, yüzünde hiçbir değişiklik olmadan, gözleri Riccetto'da, "Günahımın cezasını çekmeliyim," diye söze başlayıp, işlediği suçtan dolayı gurur duyarcasına daha bir on beş dakika konuştu. Riccetto adama hakkını vererek sözünü kesmediyse de, onu gülümseyerek dinliyordu hep. Napolili kekelemeye başlayınca sözü yine o aldı.

"Amerikalılar zararsızdı. Biraz sinirime dokunuyorlardı ama hiç olmazsa bir işe yarıyorlardı. Ama o Polonyalılar tam orospu çocuğuydular. Bir kere Toraccio'da Polonyalıların kampına gittiğimizi hatırlıyorum. Mahzenlerde dişe dokunur bir şey arayarak dolaşırken sesler duyduk. İki orospu, iki Polonyalıyla pazarlık ediyorlardı. Kadınlar paralarını istiyorlardı. O sırada Polonyalılardan biri mahzenlerden birinden çıkınca biz görünmemek için hemen saklandık. Diğeri iki karıyla içerde kalmıştı. Kadınlar ötekinin para almaya gittiğini sanmış olmalılardı. Ancak herif az sonra bir teneke benzinle döndü. İçeri girmeden önce benzin tenekesinin kapağını açtı, birazını başka bir tenekeye aktarıp arkadaşına seslendi. O da dışarı çıktıktan sonra tenekedeki benzini karıların üstüne döktüler. Biri bir kibrit çakıp kaçtı. Hemen ardından korkunç çığlıklar başladı. Gidip bakınca iki karının cayır cayır yanmakta olduklarını gördük."

Sıra yine Napoliliye gelmişti; ancak artık gözlerini açık tutamayacak kadar da sarhoştu. Riccetto, alay edercesine, "Birer kadehe daha ne dersin?" dedi.

Öteki belki de onu duymadan güldü. Riccetto gitme hazırlığı yaparken, "Kafanın içinde dönme dolap mı var yoksa?" dedi. Artık ikisi de oturup konuşmaktan yorulmuşlar-

dı. Riccetto girişimi ele aldı. "Gidelim mi, ha?" dedi. Napolili yine kıkırdadı, gözleri yarı kapalı olarak ayağa kalktı ve sallana sallana kapıya yürüdü.

Dışarı karanlıktı, millet akşam yemeğini yemiş, biraz serinlemek için kendini sokağa atmıştı. Bazı gençler meydanın çevresinde motosikletleriyle yarışıyorlardı. Riccetto hesabı öderken Napolili aksırmak, başparmağı ile işaret parmağı arasından sümkürmek ve işemek gibi epeyi güç işler başardı. Sonra Napoliliyi Roma'ya götürecek olan tramvay durağına gittiler.

Durakta beklerken, "Nerede oturuyorsun?" diye sordu adama. Napolili şeytanca bir gülümsemeyle baktı, ama konuşmadı. Riccetto bastırmaya devam etti. Kırılmış gibi, "Ne? Bana nerede oturduğunu söylemek istemiyor musun?" dedi.

Napolili onun elini alıp kendi sıcak ve tombul elleri arasında tuttu. "Sen benim dostumsun," dedi ve yine dostluk, arkadaşlık ve sadakat yeminleri etmeye kalkıştılar. Riccetto ayakta duramayacak kadar uykulu ve aç olduğundan onun bu heyecanını paylaşamadı.

Napolili'nin sözlerinden şunlar anlaşılıyordu: Roma'ya birkaç gün önce bir voli vurmak umuduyla arkadaşlarıyla gelmişti. Onun için beş yüz liret karşılığında Riccetto'nun istediği bilgiyi vermeye razı olmuştu. Böyle bir durumu olmasaydı, Tanrı aşkına, hiç öyle şeylerle uğraşır mıydı? İskambil kâğıdıyla milyonlar kazanılırdı. Bu arada arkadaşlarıyla Testaccio'da, Tiber'in yakınındaki bir mahzende kalmaktaydılar. Riccetto yeri bildiği için kulaklarını dikti. Ortada büyük olasılıklar görerek, "Bu durumda sana yardım edecek, kentin en iyi yerlerini gösterecek biri gerekli," dedi.

Napolili, Riccetto'yu kucakladı, elini burnunun kenarına sürterek daha fazla konuşmaması için uyardı. Her şey anlaşılmıştı. Yaptığı bu hareketi beğendi, birkaç kez yine-

ledi. Sonra Riccetto'nun elini bir daha yakalayıp yeniden dostluk yeminleri sıralamaya başladı. Riccetto'nun anlamakta güçlük çektiği birtakım karmaşık ve tumturaklı ilkeler sıralıyordu. Oysa Riccetto'nun kafasında çok daha basit ve açık bir plan vardı. Bu arada iki tramvay gelip gitmişti. Napolili cebinde Riccetto'nun beş yüz lireti olduğu halde üçüncüsüne bindi. Ertesi gün Ponte Sublicio'da buluşmak üzere sözleştiler.

Riccetto sonunda kendisine bir iş bulmuştu. Bu ne Marcello gibi barmenlikti, ne de ağabeyinin yanında boyacılık yapan Agnolo'nunki gibi bir iş. Onunki çok daha iyiydi, bir anda onların sınıfından yükselmişti, şimdi kendini Rocco ve Alvaro ayarında görebilirdi. Rocco ile Alvaro kanalizasyon kapakları çalmaktan daha ciddi ve sorumlu işlere geçmişlerdi, bunun sonucunda da ceplerinde çoğunlukla bir tek liret bile bulunmuyordu. O şimdi kendi yaşıtı olan on dört yaşındakilerden çok onlarla bir arada bulunuyordu. Rocco ile Alvaro kendileri beş parasızken ya da ceplerinde en fazla iki üç yüz liret varken, hep bol para içinde yüzen bir küçükle dolaşmak istemezlerdi. Hatta doğrusunu söylemek gerekirse, Rocco ile Alvaro birkaç kez gerçekten beş parasız kalmışlardı. Ama o farklı bir şeydi. Bunun ne kadar farklı bir şey olduğunu Riccetto onlarla pazar günü Ostia'ya gittiğinde öğrenecekti.

Üç kâğıtçılık başlarda çok tuttu. Riccetto ile arkadaşları Campo dei Fiori ya da Ponte Vittorio Emanuele ve Prati'de iyi bir köşe kapıp işe başlamışlardı. Şemsiye yerine küçük bir masa, iskambil kâğıdı yerine ince zımparayla dümdüz edilmiş tahta parçaları kullanıyorlardı. Bunlardan ikisinin üzerlerinden birer lastik geçirilmişti ama oyun kâğıdı yoktu. Diğerine ise lastikle bir kağıt tutturulmuştu. Gelip geçene seslenip cebi paralıları başlarına toplayabiliyorlardı.

Riccetto görünürde sadece masayı taşıyan yardımcı çocuktu; aslında çok daha önemli bir görevi vardı; kimi gün bin liretten fazla kazandığı bile oluyordu. Haziran başlarında bir cumartesi gecesi Via dei Pettinari'de iyi bir kalabalık toplamışlarken Ponte Sisto yönünden polisler göründü. Aynasızları ilk gören Riccetto, Via delle Zoccolette yönünde tabana kuvvet kaçmaya başladı. Polislerden biri, "Dur, yoksa vururum!" diye bağırdı ardından. Riccetto geriye dönüp bakınca polisin tabancasını çıkardığını gördü. Ancak, "Beni öldürmek istemiyordur nasıl olsa," diye düşünerek koşmaya devam etti. Az sonra da karanlık sokakların birinde kayboldu. Diğer üç arkadaşı yakalanmışlardı. Bunlar doğruca karakola götürüldüler ve ertesi günü Napoli'ye gönderildiler. Riccetto aynı pazar gecesi Tiber kıyısındaki mahzene - burası geçmiş yüzyıllarda büyük bir konağın şarap mahzeniydi -gidip üç zavallının giyim kuşamı olan paçavraları bir kenara fırlattı ve sonra alttaki taşları kaldırarak bir aylık çalışmanın kazancını ortaya çıkardı: tam elli bin liret.

İşte Haziran ayının o ilk pazarında Riccetto'nun cebi bu yüzden para doluydu.

Riccetto temiz pak giyinmiş olarak evden çıktı. Cebinde keyif veren bir şişkinlik vardı. Sokakta gözüne çarpan ilk şey Case Nova kapısında çevreleri bağrışıp tartışan çocuklar çevrili Rocco ile Alvaro oldu. İkisi de henüz yıkanmadıklarından günlük giysileri içindeydiler. Ağ kısmı çok geniş, paçaları dar pantolonlar içinde bacakları bir vazo içindeki çiçek saplarını andırıyordu. Yüzleri de Suçlular müzesi'nde yağ içinde saklanan kelleleri andırıyordu. Riccetto, bir kenarda zırlamakta olan küçük bir çocuğun elinden kaptıkları topla oynayan yaşıtları arasından onlara doğru yürüdü. Alvaro, Riccetto'yu görünce, gülümsediğinde kemikleri tek tek oynayan ezilmiş suratını ondan yana çevirerek, "N'aber?" dedi.

"İyilik."

Riccetto o kadar kendinden emin ve neşeli bir sesle konuşmuştu ki, Alvaro, oğlana daha yakından baktı.

"Bugün ne yapıyorsunuz?" diye sordu Riccetto.

Alvaro, yarı yorgun, yarı gizemli ve alaycı bir tavırla, zaman kazanmaya çalışarak, "Eh, işte," dedi.

"Ostia'ya gitmeye ne dersiniz?" diye sordu Riccetto. "Bugün zenginim."

Alvaro, yüzünün kemiklerini oynatarak, "Hıh!" dedi. "İki yüz liretin vardır herhalde."

Riccetto para tomarını sallayarak, "Evet, tam iki yüz liret," dedi.

Az sonra, "Beş bin liretim var," dedi. Sesini alçaltıp eliyle ağzını örttü. "Beş bin!"

Önce Alvaro, arkadan da onu taklit eden Rocco öyle bir kahkaha nöbetine tutuldular ki, basamaklara oturmak zorunda kaldılar, neredeyse gülmekten yere yuvarlanacaklardı. Riccetto nöbetin geçmesini bekledi, sonra Alvaro'nun gömleğinin yakasını iki parmağıyla tutup çekti. "Gel buraya." Üçü birden köşeyi döndüler, Riccetto elli tane banknotu gösterdi. "Gerçekten varmış!" dedi iki arkadaş. Sonra, "Talihli köpek," anlamına gelen bir işaret yaptılar.

"Ostia'ya gitmek istiyor musunuz?" diye sordu Riccetto.

"Gidelim," dedi Rocco.

"Önce yıkanıp üstümüzü değiştirelim," dedi Alvaro.

"Tamam, ben sizi bekliyorum."

Rocco ile Alvaro bakıştılar. Alvaro, duraksayarak gülümsedi.

"Hey, Ricce, Ostia'da iş becermeye ne dersin?"

Riccetto meydan okumayı hemen kabul etti.

"Karıyı bulduktan sonra neden olmasın?"

"Buluruz, sen merak etme," dedi Rocco.

"Yarım saat sonra döneriz," dedi Alvaro.

İki çocuk Case Nove'nin avlusuna girdiler, ama eve gi-

decek yerde Via Ozanam'a açılan küçük kapıdan çıkıp tütüncüye gittiler. Numarayı Alvaro çevirdi, on beş lireti cebinden çıkaran Rocco da konuşmayı bir iş ortağı gibi dinledi.

"Nadia ile konuşmak istiyordum," dedi Alvaro. "Evet, Nadia. Bir arkadaşı dersiniz." Telefonu açan kimse, Nadia'yı aramaya gitti. Alvaro, omzunu boyaları dökülen duvara dayamış duran Rocco'ya baktı.

"Alo? Sen misin, Nadia? Sana bir iş teklif edeceğim. Bugün boş zamanın var mı? Ostia'ya gideceğiz. Evet, Ostia'ya. Ne? Hiç boşuna olur mu? Her şeyi ayarladım ben. Marechiaro'da buluşuruz, tamam mı? Marechiaro. Dans pistinin önünde. Evet, geçen seferki gibi. Üçü çeyrek geçe. Tamam. Görüşürüz."

Telefonu kapattı, Rocco ile tütüncüden çıktılar.

Nadia kum üzerinde kıpırdamadan yatıyordu. Güneşe, rüzgâra, denize ve bir yemek masasına üşüşen sinekler gibi plaja gelmiş bütün insanlara karşı nefret vardı yüzünde. Battistini'den Lido'ya, Lido'dan Marechiaro'ya, Marechiaro'dan Principe'ye, Principe'den l'Ondina'ya kadar gelen binlerce insan onlarca plaja dolmuşlardı. Kimi sırtüstü, kimi karınüstü - ancak bunlar çoğunlukla yaşlılardı - yatıyorlardı. Gençlere gelince, erkekler ya sarkık, bol mayolar ya da içindekileri gözler önüne seren daracık mayolar giymişlerdi. Kızlar sımsıkı mayoları ve arkalarında savrulan saçlarıyla sanki bir zorunlukları varmış gibi plajı boydan boya yürüyüp gösterişten başka bir şey yapmazlardı. Birbirlerine sesleniyorlar, bağırıyorlar, çığlıklar atıyorlar, gülüyorlar, kabinelere girip çıkıyorlardı. Trastevere'den gelmiş bir grup genç, başlarına Meksika şapkaları geçirmişlerdi; bunlar da akordeon, gitar ve marakaz çalıyorlar, sambaları hoparlörlerden yükselen rumbalara karışıyordu. Nadia bütün bu gürültünün ortasında üzerinde siyah mayosu ile yatıyor, bir zebanininki kadar kara ve terden ıslanmış koltuk

altı kıllarını gösteriyordu. Saçları da kömür karasıydı ve gözlerinin içi baktığını öldürmek istercesine parlıyordu.

Sert göğüsleri, tıka basa doldurulmuş sucuk kangallarını andıran bacaklarıyla Nadia kırkını aşmıştı. Bu açık hava tutkunlarından bıktığı ve denize girmeyi hiç sevmediği için öfkeliydi. O daha bu sabah Mattonato'da Sor'Anita'nın banyosunda yeteri kadar yıkanmıştı. Riccetto, Alvaro ve Rocco on dakika önce gelmişlerdi ve onları boş verip işine devam etmeyi de düşünmüyor değildi.

Kadının sinirlenmekte olduğunu gören Alvaro, "Ne oluyor sana, Nadia?" diye sorunca kadın birden parladı.

"Haydi, yapalım bitsin artık! Ne yapacaksak yapalım da işimize bakalım! Ne beklediğimizi söyler misin?"

"Acelen ne be?" dedi Rocco. Kadının yüzü değişti, bir yılan gibi arkasına döndü, ağzının kenarları sarktı, gözleri kalp hastalarının gri renkli gözlerine dönüştü. Alvaro'ya bakarak, "Yapacak mısın?" diye sordu.

"Elbette," dedi Alvaro."

"Öyleyse gidelim artık, burada ne bekliyorsun ki?"

Kadının kırmızı ağzı bir cehennem çukuruydu sanki. Gözleri neşeyle parıldayan Alvaro, "Bugün hiç yapmamış gibi konuşuyorsun," diyerek avcunda bir şey yoğurumuş gibi bir hareket yaptı. "Arzudan kıvranıyor gibisin."

Kadın, bir mezbaha işçisi kadar acımasızca, "Bokumu ye benim!" dedi.

"Biz senin derdine çare buluruz," dedi Alvaro'yu izleyen Rocco. "Senin derdinin tedavisi bizde."

"Riccetto bile," dedi Alvaro. "Çocuk gibi olmasına bakma, bir de takımlarını gör bak!"

Riccetto konuşulanları duyduğunu belli etmeden hâlâ kumda çömelmiş oturuyordu. Onun da başında kulaklarına kadar ittiği için kahküllerini ortaya çıkaran, çene altından bağlı bir Meksika şapkası vardı.

"Tamam, gidelim öyleyse," dedi Alvaro, çenesiyle kabineleri gösterdi. Nadia memnunluğunu bir kayıtsızlık maskesi altında gizlemeye çalışarak ayağa kalkmak için ellerini iki yana koyup bastırınca gövdesinin çeşitli yerlerindeki kilolarca sucuk memelerinden baldırlarına kadar titreyerek dağıldı.

"Dur!" dedi Alvaro. "Ben önden gideceğim!"

Kalkıp yerde yatan insanlarla plaj şemsiyeleri arasından geçip gözden kayboldu. Nadia da biraz sonra dizleri üstünde doğruldu, ayağa kalktı ve iri ayaklarını kızgın kuma basa basa arkasından yürüdü.

Riccetto ile Rocco geride kalıp sıralarını beklediler. Rocco ellerini ensesinde kavuşturmuş yatıyordu. Yüzü her zamanki sinsiliğiyle kaplıydı. Ne Rocco, ne de Alvaro sabahtan beri yüzmekten söz etmemişler, plajda durup Trastevere, Prati, Maranella ya da Quarticciolo'dan gelen dilberlere bakmışlardı. Riccetto, "Hey, Rocco, sen yüzme bilir misin?" diye sordu.

"O da ne demek? Beni suda görmelisin. Tam bir denizkızıyım."

"Ne bekliyorsun o halde, gel girelim."

"Canım istemiyor," diye Rocco içini çekti. "Ama istiyorsan, sen gir."

"Eh, ben gidiyorum öyleyse."

Riccetto şapkasını çıkardı, suya doğru koştu. Yarım saat öylece kaldı orada, kâh bir ayağını kâh diğerini suya sokuyor, sonra düşünüyordu. Bir süre sonra su dizlerine gelinceye kadar ilerledi, dalgalar gelip de arkasına çarpınca o da havaya sıçrıyordu. Önündeki sudan ayna neredeyse boylarını geçecek derinlikte yüzen insanlarla doluydu. Başları çevresinde uçuşan bir de atsineği gördü. Sonunda kararını verip ördek gibi suya daldı. Ardından da yüzecekleri yerde göğüslerine kadar çıkan suda titreyerek atlama tahtasından suya dalan çocuklara baktı.

Dans pistinin önüne döndüğünde ikisi de işlerini bitirmişlerdi. Sıra Riccetto'daydı artık, ancak o yeniden oturup Meksikalı şapkasını başına geçirdi. Alvaro ağzını yayarak, "Riccetto, sen içeri girmeden önce hepimize içecek bir şey ısmarlasan," dedi. "Canın isterse tabii. Bizim ancak eve dönecek kadar paramız olduğunu biliyorsun."

Riccetto, cebinden para tomarını çıkartıp arasından bir banknot çekerek, "Elbette," dedi. Sonra arkadaşlarına kendisini izlemelerini işaret etti. Hep birlikte kalkıp kokakola içmek için bara yürüdüler.

Güneş artık alçalmaya başlamıştı, gürültü de giderek artmaktaydı. Deniz çıplak insan kalabalığının ötesinde yalın bir kılıç gibi parlıyordu. Binalarla kabineler binlerce sesle yankılanıyor, duşlar küçüklü büyüklü çocuklarla dolmuş, üzeri karınca kaynayan hayvan leşlerini andırıyordu. Trastevere'den gelme orkestra daha hareketlenmişti. Marechiaro hoparlörü kulakları sağır ediyordu. Alvaro bir süre sonra, "Hey, Riccetto, sıra sende," dedi.

Riccetto hiçbir şey söylemeden kalktı, Nadia ile kabineye gitmeye hazırdı. Diğerleri güldüler. Hatta masa başında otururken her nasılsa biraz neşelenen Nadia bile gülümsedi.

"Önce parayı ödesen," dedi Alvaro. Riccetto'nun yanlışını büyütmek istemeyen bir sesle konuşmuştu. Riccetto, gülerek, "Unuttum," dedi. Ama kırılmıştı. Parayı ödedi ve Alvaro'dan gördüğü gibi yürüdü. Havanın yanı sıra kumlar da biraz serinlediği halde kabinenin içi fırın gibiydi. Elbiseler, özellikle de çoraplar biraz kokuyordu ama, temiz bir tuz ve briyantin kokusu da vardı içerde. Riccetto bir süre sonra kabinenin loşluğuna alıştığında Nadia kapıyı vurup içeri girdi. Arenula ve da Farnese'de şakacı birinin vurduğu zaman bir piton yılanının kuyruğu gibi dalgalanıp sertleşen kalçaları vardı. Riccetto kabinenin ortasında başında şapkasıyla öyle duruyordu. Kadın konuşmadan süt-

yenini çözdü, iki parça mayosunu terli etinden sıyırdı. Riccetto da mayosunu çıkardı. Hafif bir sesle, "Haydi bakalım," dedi.

Orada işlerini görürken, Nadia oğlanı sıkıca kolları arasına almış, başını memeleri arasına gömmüştü. Bir ara elini duvarda asılı pantolonun üzerinden geçirdi, arka cepten para tomarını alıp hemen yanıbaşında asılı duran çantasının içine attı.

Riccetto, Giorgio Franceschi ilkokulunun binalarından birinde otururdu. Ponte Bianco tarafından gelirken sağda bir tepe ve tepenin üstünde Monteverde Vecchio evleri görülürdü, solda küçük vadi içinde Ferrobedo vardı, oradan Gökdelenler olarak anılan Donna Olimpia'ya varılırdı. Sağ taraftaki ilk binalar, okulun binalarıydı. Parçalanmış asfaltın arasından ortada beyaz sütunları ve dört kenarda üçer katlı dört büyük kulesiyle köhne yapı yükselirdi.

Oraya önce Almanlar, ardından Kanadalılar, daha sonra da serseriler ve en sonra da Riccetto'nun ailesi gibi göçmenler yerleşmişti.

Marcello da biraz daha ilerde Grattacieli'de oturuyordu. Burası binlerce penceresi, sokaklara açılan avluları, merdivenleri, kuzeye ve güneye dönük cepheleri, güneşli ve gölgelikli yerleri, bomboş ya da rüzgârda dalgalanarak kuruyan çamaşırları, sessizliği ya da kadınların gürültüsü ve çocukların ağlamalarıyla bir sıradağı andırırdı. Çevre kimi sümüklü küçük önlükleriyle, kimi de çırılçıplak çocuk sürülerinin oynadığı boş arsalarla doluydu.

Pazar günleri burada yalnız çocuklar vardı. Daha büyük kız ve oğlanlar eğlenmek için Roma'ya, ya da Riccetto gibi ceplerinde para varsa Ostia'ya giderlerdi. Donna Olimpia'da tek başına kalan züğürt Marcello sıkıntıdan patlayacaktı. Elleri ceplerinde, sekiz dokuz yaşındakilerle oynadığı Grattacieli avlularında dolaşıyordu. Küçükler oyundan çabuk sıkılmışlar, kızılderilicilik oynamak için Monte di

Splendore'ye gitmişlerdi. Binaların tam ortasındaki avluda, kavurucu güneşin altında yapayalnızdı Marcello.

Karşı kaldırıma geçti, okulun dört kırık basamağını çıkıp sağdaki binanın merdivenlerine yürüdü. Riccetto'nun ailesi ilk gelenler gibi sınıflarda değil, sınıflara açılan ve hücre gibi bölmelere ayrılmış bir koridorda yaşıyordu. Koridorun yan tarafında da daracık bir geçit bırakılmıştı. Marcello o geçitten geçti. Kadınların yemekten sonra bakacak o kadar çok çocukları olduğu için toplamaya vakit bulamadıkları dağınık yataklar, oturacak yerleri parçalanmış iskemleler, ocaklar, kutular, tabaklar, dikiş makineleri, gerilen iplere asılı çocuk bezleriyle doluydu bölmeler. Günün o saatinde çocuklar dışarda, erkekler de meyhanede olduklarından binada ancak birkaç yaşlı kadın vardı.

Riccetto daracık koridordan geçerken, "Sora Adele!" diye seslendi. "Sora Adele!"

"Ne istiyorsun?"

Sora Adele'nin sabırsız sesi bölmelerin birinden geliyordu. Marcello açık kapının önünde durdu.

"Oğlunuz döndü mü, Sora Adele?"

"Hayır."

Marcello'nun son bir saat içinde üçüncü kez aynı şeyi soruyor olması kadını kızdırmıştı. Ter içinde kalmış Sora Adele kırık bir iskemleye oturmuş, dikiş makinesine dayadığı aynada saçlarını fırçalamaktaydı.

Saçları ortadan ayrılmıştı ve alnının iki yanında tahta kadar sert iki bukle vardı. İşte şimdi bunları şiddetle fırçalıyor, kaşlarını çatıp ağzındaki firketeleri dudakları arasında ezercesine sıkıştırıyordu; sanki fırçaladığı küçük bir kızın saçlarıymış da sabırsızlık göstermekte kendini haklı buluyormuş gibi. Arkadaşlarıyla pizzacıya gitmeye hazırlanıyordu. Marcello, "İyi günler, Sora Adele, oğlunuz gelirse aşağıda olduğumu söyleyin," dedi.

"Yarın geldiğinde söylerim, münasebetsiz piç," diye kendi kendine söylendi kadın.

Marcello aşağıya indi, sokakta kendisinden başka kimse yoktu. Ağlayacak gibiydi. Taşları tekmelemeye başladı. "Bu serseri de nereye gitti?" diye düşünüyordu. "Kimseye bir şey söylemeden nereye gider bu herif? İnsan arkadaşına böyle mi davranır? İçimden gözlerini oymak geliyor."

Merdivenin gölgede kalan kenarına oturdu. Gözleriyle tarayabildiği alan içinde yalnızca bir kenarda bir çakı ile oynayan üç dört küçük çocuk görünüyordu. Marcello bir süre sonra kalkıp elleri ceplerinde onlara doğru yürüdü. Çocuklar onu görmezlikten gelerek oynamaya devam ettiler. Bir süre sonra biri başını kaldırıp Monte di Splendore'ye doğru baktı, sonra, "Zambuia geliyor!" diye bağırdı. Çocuklar döndüler, o yana baktılar, sonra hep birlikte ayağa fırlayıp Monte di Splendore'ye doğru koştular.

Marcello da ağır ağır arkalarından yürüdü. Monte tepelerinin eteklerindeki hafriyat çukurlarını geçtiğinde, çocuklar Zambuia'nın yanına varmışlar ve sağ tarafta Monteverde Nuovo ile aşağıya doğru Roma'nın ta San Paolo'ya kadar yarısını gören bir yamaçtaki inşaat iskelesinin gölgesinde oturuyorlardı. Zambuia'nın çevresinde toplanan çocukların bacakları arasında birer köpek yavrusu vardı; Zambuia bir uzman gözüyle onların yaptıklarına bakıyordu. Çocuklar uslu ve sessizdiler. Ancak yavrulardan biri komik bir şey yapınca, o da pek gürültülü çıkarmadan, gülüyorlardı. Zambuia bazen bir köpek yavrusunu sanki bir paçavra yığınıymış gibi alıyor, ağzını açıyor, sonra yine çocuğun bacakları arasına bırakıyordu. Köpek silkiniyor, biraz hırlıyor, sonra ya çocuğun çıplak ayakları arasında sıçrıyor, ya da cesur bir hareketle yamaçta koşuyordu. Oğlanlar, "Şu namussuza bak!" diyorlar, biri kalkıp hayvanı alıyordu. Sonra köpekle oynamaya başlıyor ve hayvanın kalbinde uyandırdığı sevgi duygusunu saklamaya çalışıyor,

hatta yüzü kızarıyordu. Marcello, bir üstünlük havasıyla, ancak köpek yavrularına karşı bir ilgi de göstererek, "Kimin bunlar?" diye sordu.

"Benim," dedi köpeklerden birinin karnını kaşımakta olan Zambuia.

"Sana kim verdi peki?"

"Kör müsün?" dedi Zambuia. "Orada duran analarını görmüyor musun?"

Çocuklar güldüler. Dişi köpek az ilerde oturuyordu.

"Verin bakayım şunları," dedi Zambuia. Köpek yavrularını toplayıp dişi köpeğin yanına koydu. Yavrular hemen süt emmeye başladılar. Çocuklar neşeyle, sevinçle seyrediyorlardı.

"Birini bana verir misin?" dedi Marcello. Süt emen yavrular arasında düzeni sağlamakta olan Zambuia, "Elbette," dedi. Bir an sonra da, "Beş yüz liretin var mı?" diye sordu.

"Senin aklından zorun var galiba?" diyerek güldü Marcello, iki parmağını alnına dokundurdu. "Hayvanat bahçesinde kurt köpeği yavrularını beleş verdiklerini unuttun galiba."

Zambuia ,"Hadi oradan sen de!" dedi, hayvanlarına döndü. Çocuklar kulak kesilmişlerdi. Zambuia bir süre sonra, "Gerçek kurt köpekleri mi?" diye sordu.

Soruyu bekleyen Marcello, "Yok canım, ben uydurdum," dedi. "İnanmıyorsan, git kundura tamircisinin oğlu Oberdan'a sor."

"Aman, bana ne," dedi Zambuia. "İster doğru olsun ister yalan, umurumdaydı sanki."

Köpeklerden ikisi hırlaşmaya başlamışlar, birbirlerinin burunlarına pençe sallıyorlardı. Çocuklar onları görünce, sanki köpek yavruları kendileriymiş gibi otların arasında gülerek debelenmeye başladılar. "Yüz liret veririm," dedi Marcello. Zambuia ağzını açmamıştı ama ilgilendiği belli oluyordu. "Tamam mı?" dedi Marcello.

"Madem istiyorsun," dedi Zambuia. Seçimini çoktan yapmış olan Marcello, "Şunu isterim," dedi. Parmağıyla anasının tüm sütünü kendisi emmek isteyen tombul siyah yavruyu gösterdi. Çocuklar gıptayla baktı Marcello'ya. Marcello cüzdanındaki iki yüzlükten birini çıkartıp uzattı. "Al bakalım."

Zambuia konuşmadan parayı alıp cebine indirdi. "Ben şimdi dönerim, beni bekle, tamam mı?" diyen Marcello, yokuş aşağı, okul binalarına doğru koştu. Koridorda, "Sora Adele!" diye bağırdı. "Sora Adele!"

"Ne istiyorsun?" Kadın giyinmişti. "Sen hâlâ burada mısın?" Ancak sabırsızlığı neşeye dönüşmüştü artık. "Yerinde olsaydım o ciğeri beş para etmez oğlumu ne yapardım, biliyor musun?" dedi. "Hem ondan ne istiyorsun böyle?"

"Birlikte sinemaya gidecektik."

Sora Adele elini göğsüne götürüp çenesini bir güvensizlik jestiyle gıdığının kıvrımlarına gömdü. "Geceyarısından önce eve dönmez herhalde."

Agnolo'nunkinden de güzel bir köpeği olmasıyla avunan Marcello eskisi kadar düşkırıklığı duymuyordu artık.

"Ona yine geleceğimi söyleyin," dedi. "İyi günler, Sora Adele."

Patlayacakmış gibi gergin elbisesiyle kadın yüzünü pudralamak ve para çantasını almak için odaya döndü. Marcello duvarlarından boru parçalarının çıktığı merdivenden sokağa indi. Eşiği tam geçmişti ki, ardında bomba patlamış gibi korkunç bir gürültü koptu, biri arkasından itmiş gibi öne savruldu. Marcello kulaklarında o müthiş gürültü, gözleri beyaz bir bulutla körleşmiş gibi devrildi.

Riccetto'nun iki üç tane sigara alacak ve tramvaya binecek kadar parası kalmıştı. Bir köpek kadar yapayalnız, Cerchi'ye yürüdü ve 13 numarayı bekledi. Saat henüz erken ve hava da aydınlık olduğundan tramvay boştu. Daha

altı bile olmamıştı herhalde. Riccetto tramvayın arkasına oturup düşünceleriyle başbaşa kaldı. Camdan dışarı sarkmıştı, Viale del Re ile boş nehir kıyısından geçerken rüzgâr saçlarını bukleler halinde alnına düşürüyor, pantolonunun içinden çıkan gömleğini dalgalandırıyordu. Riccetto yüzü yanık, gözleri nemli olarak görmeden bakıyordu önünden geçtiği binalara. Ponte Bianco'da bir hırsız gibi indi tramvaydan. Ancak ayağı yere değer değmez hiç beklemediği manzara karşısında donup kaldı. Porte Bianco'nun ayakları çevresinde, genellikle boş olan Viale dei Quattro Venti'deki inşaatların arasındaki arsalarda, Ferrobedo ile Grattacieli'ye giden daracık yokuşta, yörede yaşayanlarla yöre dışı insanlardan oluşmuş kalabalıklar vardı.

Riccetto birine, "Ne oluyor?" diye sordu. Adam çevresine şaşkın şaşkın bakıp, "Kimbilir?" dedi. Riccetto yamaçtan aşağı insanlar arasından koşup Ferrobedo'ya çıkan yokuşa daldı. Tam o anda Trastevere istasyonu yakınlarındaki Circonvallazione Gianicolense'den siren sesleri gelmeye başlamıştı. Riccetto dönüp yine kalabalığa daldı ve Porte Bianco'ya koştu. İtfaiye arabalarıyla bir cankurtaran son hızla Monteverde Nuovo'ya doğru gidiyordu. Binalar ve inşaat alanları arasında siren sesi kesildi.

Riccetto gerisingeri koşarken bisikletiyle Agnoletto'ya rastladı. İkisi birlikte yürüdüler. Riccetto meraktan ölecek gibiydi. "Ne oluyor?" diye birine sordu. Adam, bilmediği için omuzlarını silkerek, "Herhalde Ferrobedo'da yangın çıkmıştır," dedi.

Biraz daha ilerleyince sokağın polis tarafından tutulduğunu gördüler. Riccetto ile Agnolo, Donna Olimpia'da oturduklarını söyleyerek geçmeye kalkıştılarsa da, polis kimseyi içeri bırakmamak için emir aldığından geri döndüler. Bu kez Viale dei Quattro Venti tarafındaki dimdik yamaçtan indiler. Polis orasını da tutmuştu. Artık yapacak tek şey Monteverde Nuovo'dan geçen uzun yoldu.

Agnolo ile Riccetto Ponte Bianco'ya döndüler; buradaki kalabalık kat kat artmıştı. Oradan nöbetleşe bisikletin gidonuna oturarak geçtiler. Dik yokuşlarda ikisi de iniyorlardı. Monteverde Nuovo'ya kadar bir buçuk mil yol vardı, oradan bir yarım mil yokuş aşağı inecekler, tarlaları ve göçmenlerin barındığı kışla gibi binaları geçecekler ve Donna Olimpia'nın öteki yanına çıkacaklardı.

Riccetto ile Agnolo mahallelerine güneş batarken vardılar. Yamaçtan aşağı kayarak inmişlerse de, yine durmak zorunda kaldılar. Grattacieli'den az önce Monte di Splendore'nin altındaki sokakları dolduran bir kalabalıkla karşılaştılar. Her taraftan çığlıklar, haykırmalar geliyor, birbirlerine sokulmuş duran insanların sesleri boğuklaşıyordu. Riccetto ile Agnolo bisikletten inip kalabalığın arasına karıştılar. Riccetto tanıdıklarına, "Ne oldu? Ne oldu?" diye soruyordu. Adamlar yüzüne bakıyorlar, ancak sorusunu yanıtlamayarak kalabalığın arasına çekiliyorlardı. Yüzü kireç gibi bembeyaz kesilen Riccetto ısrar edince biri Agnolo'yu kolundan tutup kenara çekti,

"Okulun çöktüğünden haberiniz yok mu sizin?" dedi.

O anda Monteverde Nuovo tarafından yine sirenler duyuldu, çok geçmeden de, başka itfaiye arabaları gelip Donna Olimpia'nın büyük kavşağında bekleyen diğerlerinin yanına sıralandılar. Siren sesi susunca konuşmalar ve bağırışmalar arttı. Okulun köşe binasının olduğu yerde şimdi dumanları tüten bir moloz yığını vardı. Sokakta hâlâ ayakta duran beyaz sütunları gözden saklayan bir taş yığını yükseliyordu. İtfaiyeciler yıkıntıların arasında bir vinç çalıştırıyorlar, on beş yirmi kişi günün son ışıkları altında kazma kürek sallarken birbirlerine emirler yağdırıyordu. Binanın çevresi polis tarafından kuşatılmış itfaiyenin çalışmasını seyreden kalabalık geriye itilmişti. Karşı sıradaki evlerin pencerelerinde kadınlar ağlıyordu.

Una bulanmış bir balığı andıran Marcello cankurtaranla hastaneye kaldırılmış, yapılan muayenede iki kaburgasının kırıldığı anlaşılmıştı. Çocuğu nekahat halinde olan hastaların güneşlendikleri bahçeye bakan bir koğuşa yerleştirmişlerdi. Bir yanında karaciğeri bozuk olan ve sanki sürekli sarhoşmuş gibi hep konuşan, gülen ve hemşirelerden yakınan yaşlı bir adamla orta yaşlı başka birinin arasında bir yatağa yatırdılar. İki üç gün sonra orta yaşlı adam tek bir kelime bile konuşmadan koridorun ucundaki ölümü bekleyenler odasına götürüldü.

Ertesi gün ölü adamın yatağına gelen bir başka yaşlı adam bütün gün söylenip durduğundan herkesin sinirine dokunmuştu; diğerleri çocuklar gibi onu taklit edip gülüyorlardı. Marcello hastanede rahatsızlık çekmiyordu. Gününü yemek saatlerini bekleyerek geçiriyordu. Bunun nedeni açlık değil - çünkü yemeğinin pek azını yerdi - açgözlülüktü. Koridorda çorba kazanını taşıyan tekerlekli madeni arabanın şangırtısını duyunca yüzü birden aydınlanırdı. Başını hemen o yana çevirip hemşirenin öndeki yataklarda yatan hastaların madeni tepsilerine neler doldurduğunu görmeye çalışırdı. Hastalar üzerinde ilaç şişeleri dolu olan beyaza boyalı madeni komodinleri titreterek yemeye başlarlardı. Çeneleri çalışır, kısık gözleri pek de saklanamayan bir mutlulukla parlardı. Ancak yine de yemek için çoğu söylenir, kibarmış gibi davranırken bir teslim oluş havasıyla eleştirecek bir şey bulurlardı. Marcello da bunlardan biriydi; ailesi kendisini ziyarete geldiğinde, sanki evde yediklerini bilmiyormuşlar gibi, onlara hep yemekleri şikâyet ederdi. Yemeğinin çoğunu tabağında bırakır ve bu iştahsızlığını yemeklerin kötülüğüne, iyi pişirilmemiş olmasına ve hemşirelerin kendisini kızdırmak için en kötü parçaları vermelerine bağlardı. Aslında yememesinin nedeni, en küçük bir hareketin bile kırık kaburgalarına dayanılmaz ağrı-

lar vermesiydi; ayrıca hiç de aç değildi ve o kadar düşlediği lokanta yemekleri bile olsa yiyecek durumda değildi.

Günler geçtikçe sancıları azalacak yerde çoğalmış, iştahsızlığı daha da artmıştı. Her gün biraz daha sararıp soluyor, zayıflıyordu. Artık oturmaya bile gücü kalmamıştı. Gözlerini bir yandan öbür yana çevirmek bile başını döndürüyordu. Ancak bunun üzerinde fazla kafa yormuyor, sancıya ve zayıflığa yine fazla yakınmadan dayanıyordu.

Bu arada Donna Olimpia'da molozları okul binasına doğru kaldırarak bir geçit açılmış, ölüler gömülmüş ve belediye başkanının yardımıyla evsiz kalanlara barınacak yer bulunmuştu. On aile Casaletto'daki manastırın bir salonuna sığıştırılmış, geri kalanlar da Tormarancio ve Tiburtina mahallelerinde barakalara, ya da kışlalara yerleştirilmişti. Aradan iki üç hafta geçtiğinde Donna Olimpia'da yaşam eski düzenine dönmüştü bile. Gençler eğlenmek için yine Roma'ya gidiyor; yaşlılar meyhanede şaraplarını içiyorlardı.

Marcello'nun ana-babasıyla ailedeki yedi sekiz çocuk o pazar günü San Camillo'daki hastaneye ziyarete gittiler. Monteverde Nuovo'dan yarım saatlik yolda olduğundan yayan gidiyorlardı. Kadınlar, erkekler ve büyük kızlar başları yerde konuşmadan yürüyorlar, daha küçük çocuklar alçak seslerle kendi aralarında kavga ediyorlardı. Grattacieli'nin arkasından böylece geçtiler. Monte di Splendore'nin önündeki çöp yığınlarının içinde komşu çocukları top oynamaya başlamışlardı. Agnolo ile Oberdan da iyi giyimli olarak çocukların arasındaydılar. Daha şimdiden oyundan falan bıkmışlar, pantolonlarını kirletmemeye özen göstererek çimenle kaplı bir toprak yığınının üstünde oturuyorlardı. Marcello'nun ailesini gören Agnolo, Oberdan'ı dürtükleyerek, duygu dolu bir sesle, "Hey, neden biz de Marcello'yu görmeye gitmiyoruz?" dedi. Oldukları yerde fazla yapacak bir şeyleri olmadığından, "Haydi gidelim,"

dedi Oberdan. Hemen yerinden fırladı, dinsel duyguları ağır bastırıp yüzüne uygun bir hava verdi.

İki çocuk çukur ve çöp yığınlarının çevresinden dolanarak yola koyuldular. Yolda Monteverde Nuovo'dan gelen arkadaşları onları durdurup, "Nereye gidiyorsunuz?" diye sordular. Agnolo ciddi bir ifadeyle, "Hastaneye Marcello'yu görmeye gidiyoruz," dedi.

Marcello'yu tanımayan Lupetto, "Kimi?" diye sordu.

"Çamaşırcının oğlu Marcello," dedi biri.

"Ölmek üzere," dedi Agnolo. Diğer oğlan ona inanmamıştı.

"Ölmek üzere olur mu?" diye karşı çıktı. "Kaburgası kırılmış sadece. İnsan kırık kaburgadan ölür mü hiç?" "Sen ne bilirsin ki, budala?" dedi Agnolo. "Hemşire bana kırık kaburgasının karnına mı, karaciğerine mi ne saplandığını söyledi."

Oberdan sabırsızlıkla, "Yürü, Agnolo," dedi.

Lupetto, "Sonra görüşürüz," dedi ve Donna Olimpia'ya doğru giden çocukların ardı sıra yürüdü. Agnolo ile Oberdan, Marcello'nun ailesine yetiştiler ve hiç konuşmadan bu pazar öğleden sonrası her şeyi kasıp kavuran güneşin altında hastaneye vardılar.

Marcello arkadaşlarını gördüğüne sevinmişti. Agnolo kapıcıların davranışları karşısında çok kızmıştı. "Bizi az daha içeri bırakmayacaklardı," dedi.

Marcello da bu konuda bir fikir yürütme fırsatını kaçırmadı. "Burada herkes çok meraklıdır. Ve inanır mısınız, içlerinde en meraklıları da rahibeler."

Konuşmak için harcadığı çaba rengini çarşaftan da beyaz yapmıştı.

Marcello, Agnolo ile Oberdan'a meraktan parlayan gözlerle baktı. "Zambuia'yı gördünüz mü?"

Köpek yavrusu işini bilmeyen Agnolo onu küçümseyerek, "Onu gören kim?" dedi

"Görürseniz köpeğime iyi bakmasını, buradan çıkınca kendisine yüz liret daha vereceğimi söyleyin."

"Olur," dedi Agnolo.

Marcello'nun annesi oğlunun kendisini yorduğunu ve konuştukça sarardığını görüyordu. "Biraz konuşmadan dur," dedi. Marcello omuzlarını silkti.

Marcello yatağın ayakucunda duran annesiyle babasına bakmadan, arkadaşlarına, "Sigorta bana para verecekmiş," dedi.

"Ne sigortası?" diye sordu Agnolo.

"Kırık kaburgalarımın sigortası. Böyle bir sigorta varmış."

Sigorta parasıyla neler yapabileceğini düşününce yüzü kızardı. Ana-babasıyla konuyu daha önce konuşmuştu. Parıltılı gözlerle Agnolo'ya döndü.

"Seninkiden daha güzel bir bisiklet alacağım."

"Yok canım!" diyerek kaşlarını havaya kaldırdı Agnolo.

O anda sağda yatan yaşlı adam karnını tutup inlemeye başladı. O dakikaya kadar her nasılsa sessiz duran öteki yandaki de dişsiz ağzını buruşturarak, yarı şaka yarı ciddi, "Aaah! Aaah! Aaah?" diye inledi. Sonra yatakta oturup ardı arkası kesilmeyen yakınmalarına başladı. Marcello, arkadaşlarına, "Gördünüz mü?" der gibi neşeyle baktı. Sonra alçak bir sesle, "Bunlar hep böyledirler," dedi.

Sözünü daha bitirmemişti ki, birden bayılacak gibi oldu, onun da ağzından bir inilti çıktı. Annesi yanına koşup üstünü düzeltti. "Konuşma artık," dedi. Kız kardeşleri ile küçük kardeşleri zırlamayı bırakıp çevresine doluştular.

Marcello kendine gelir gelmez, "Riccetto ne yapıyor?" diye sordu.

"İki haftadır kendisini gören yok."

"Şimdi nerede oturuyor?"

"Tiburtina ya da Pietralata'da galiba," dedi Agnolo.

Marcello bir an düşündü.

"Annesinin öldüğünü duyunca ne yaptı?"

"Ne mi yaptı? Ağladı elbette."

"Aman Tanrım!" dedi, acıyla yüzünü buruşturdu Marcello. Annesi korkuya kapıldı, oğlunun elini tuttu, mendiliyle alnını kuruladı. Marcello sancı ve zayıflıktan bayılacak gibiydi. Ailesi doktorların ona iki üç günlük bir ömür biçtiklerini biliyordu. Oğlunun yüzündeki solukluğu gören babası bir hemşire bulmaya gitti, annesi yatağın yanında diz çöküp ağlamaya başladı. Baba, hemşireyle döndü. Hemşire, Marcello'ya baktı, elini alnına koydu, "Sabırlı olmalıyız," deyip gitti sonra. Bunu duyan Marcello'nun annesi başını kaldırdı, çevresine bakındı ve daha yüksek sesle, "Oğlum, oğlum, oğlum," diyerek ağlamaya başladı.

Marcello gözlerini bir daha açtığında annesinin ağladığını gördü, diğerleri de çevresinde durmuşlar garip garip kendisine bakıyor ve ağlıyorlardı. Agnolo ile Oberdan diğerlerinden biraz geride yatağın ayakucunda duruyorlardı.

Marcello hafif bir sesle, "Ne oldu?" diye sordu.

Annesi kendini tutamayarak daha çok ağlamaya başladı, hıçkırıklarını bastırmak için başını yatağa dayadı.

Marcello bir şey düşünüyormuş gibi baktı çevresine.

"Ölüyorum demek," dedi.

Agnolo ile Oberdan'ın kaşları çatılmıştı, konuşmuyorlardı. Agnolo birkaç dakika içinde cesaretini topladı, yatağın başucuna gelip Marcello'nun omzuna dokundu. "İyi günler Marce," dedi. "Biz gidiyoruz, öteki çocuklarla buluşacağız."

Marcello, zayıf bir sesle, "Güle güle, Agnolo," dedi. Bir an düşündükten sonra da, "Donna Olimpia'da herkese selam söyle," dedi. "Oraya bir daha dönmeyebilirim. Fazla üzülmesinler, öyle deyin onlara."

Agnolo, Oberdan'ı omzundan tutup çevirdi, hiç konuşmadan artık iyice kararmış olan koğuştan çıktılar.

3. Villa Borghese'de Gece

Tiburtina istasyonunun üstündeki geçitte iki oğlan koltuklarla dolu bir arabayı itiyorlardı. Sabahtı. Köprüde Monte Sacro'ya, Tiburtina III'e, Settacamini'ye giden köhne otobüsler vites değiştiriyor, burunlarını kalabalığın arasına, üç tekerlekli bisikletlerin, eskici arabalarının ve pazardan kentin dışındaki çiftliklere dönen kırmızı el arabalarının arasına sokuyorlardı.

Köprünün iki yanındaki yaya kaldırımları da doluydu; sokağı işçiler, boştagezerler, Via Portonaccio'da tramvaydan inen ve fileleri sebze dolu kadınlar kaplamıştı. Kadınlar Via Tiburtina'nın dökülmeye yüz tutmuş evlerine ya da Fiorentini ya da Romana Compensati gibi büyük fabrikaların yanında hurda yığınları, inşaat çukurlarıyla çevrili yeni bitmiş apartmanlara gitmekteydiler. Köprünün tam ortasında araçlarla yayalar arasında iki çocuk arabalarının sokaktaki çukurlara girip çıkmasına aldırmıyorlardı.

Bir ara durup arabanın iki yanına oturdular. Biri cebinden bir izmarit çıkarıp yaktı. Öteki kırmızı beyaz kumaşla kaplı koltuklardan birinin sırtına dayanarak sıranın kendisine gelmesini bekledi. Sıcak nedeniyle siyah gömleğinin eteğini pantolonundan dışarı çıkarmıştı. Ancak öbürü ona aldırmadan sigarayı içmeye devam etti. İkinci çocuk, "Hey, bir nefes de biz çekelim," dedi. Birinci çocuk, "Aman al da sus," dedi. Köprüdeki gürültüden neredeyse birbirlerinin sesini duymayacaklardı. Bu arada altta bir tren, düdüğünü çalarak istasyonda durmadan geçiyor ve Nomentana'nın

arkalarında binlerce konutun yapıldığı alanda gözden kayboluyordu.

Kara gömlekli çocuk izmariti alıp arabadaki iki koltuktan birine çıkıp oturdu, bacaklarını iki yana açıp başını koltuğun sırtına yasladı. Parmakları arasındaki Nazionale izmaritinden nefes çekerken çevresinde yayalarla araçlar öğle sıcağında giderek çoğalıyordu.

Arkadaşı da arabaya çıkıp ikinci koltuğa oturdu.

"Açlıktan ölüyorum, dünden beri ağzıma bir lokma koymadım," dedi.

Tam o sırada köprünün öteki ucunda iki ıslık duyuldu. Sesi tanıyan çocuklar oturdukları yerde dönüp köprünün Portonaccio meydanı dolduran araba ve otobüslerin üzerinden bakınca kan ter içinde bir arabayı iten iki çocuğa baktılar. Çocuklar koltuklarda oturanlara hem ıslık çalıyor, hem el sallıyorlardı. Lağım gibi kokan pislik dolu arabalarıyla duran diğerlerinin yanına geldiler. Üstbaşları paramparçaydı, yüzlerinde bir parmak ter ve kir vardı, ancak saçları berberden az önce çıkmışlar gibi düzgün taranmıştı.

Biri ince yapılı, esmer, kömür karası gözlü, pembe ile zeytin yeşili arası dolgun yanaklı, bütün o pisliğine karşılık yakışıklı bir çocuktu. Ötekisinin kırmızı saçları, şişkin ve çilli bir yüzü vardı. Kara gömleklisi yerinden kıpırdamadan, elleri karnında ve izmariti alt dudağına yapışmış olarak yakışıklı olana, "Ne zamandan beri koyun güdüyorsun, kuzenim?" diye sordu.

"Haydi oradan sen de, Ricce!" dedi ötekisi.

Riccetto anlamlı bir hareketle kaşını oynatıp bilmiş bir havayla çenesini boynuna bastırdı. Yanındaki koltukta oturan Caciotta kalkıp arkadaşlarının arabasına baktı. Sonra yüzünü küçümsemeyle buruşturup yapmacık bir kahkahayla güldü. "Hah hah ha!" Oğlan gülmekten iki kat olup kaldırıma oturdu. Diğerleri gülümseyerek onun gülmesinin geçmesini beklediler.

"Ona yirmi altı liret alırsan kafamı keserim," dedi Caciotta. Riccetto'nun kuzenim dediği oğlan dilini şaklattı, Caciotta'yı itip el arabasının tutamaklarını yakaladı ve yürümeye başladı. Adı Begalone olan kızıl saçlı arkadaşı da onun ardından yürürken gözucuyla hâlâ yerde oturan Caciotta'ya baktı.

"Hey, yirmi altı liret, bu gece kimin cebi daha dolu görürüz," dedi.

"Hah hah ha!" diye güldü Caciotta. Begalone durdu, esmer yüzünü arkaya çevirip sözlerinin her birini tek tek tartarak, "Hey, beleşçi, gel sana bir içki ısmarlayayım," dedi.

"Elbette," dedi Riccetto. Olanı biteni hiç sesini çıkarmadan oturduğu koltuktan seyretmişti. Hemen aşağı atladı ve Caciotta ile koltuk taşıdığı arabayı iterek eskicilerin ardına düştü. Öndekiler hiç konuşmadan arabalarını hızla sürüp köprünün öteki yanına geçtiler ve yüksek bir binanın dibindeki iki yıkık evin arasında bulunan kameriyeli lokantanın önünde durdular. Sabahtan beri araba itmekten yorgun düşmüş dört çocuk bir litre beyaz şarap içtiler. Alduccio ile Begalone demiryolu köprüsü altında güneşte beş saat çöpler arasında çalıştıklarından çok susamışlardı. Şarap hemen başlarına vurmaya başladı. Bir sıraya çöküp ayaklarını ileri uzatan Caciotta, "Ne dersin Ricce, koltukları satalım mı?" dedi.

Riccetto bir işadamı havasıyla, "Nerede satabiliriz?" diye sordu.

Begalone, "Porta Portese'yi deneyebiliriz," dedi. Riccetto esnedi, uykulu gözlerle Caciotta'ya baktı.

"Sen ne dersin, ha?"

Caciotta şarabını bitirdi, şarapçıdan çıktı, elini kaldırarak, "Yaşasın çöplük!" diye bağırdı. Riccetto da şarabını bitirmek için acele ederken öksürüğe tutuldu, içkinin çoğu kara gömleğine döküldü. O da Caciotta'nın ardından dışarı çıktı.

Bulundukları yerden Porta Portese'ye kadar dört beş kilometre yol vardı. Cumartesi sabahıydı ve ağustos güneşi ortalığı yine kasıp kavuruyordu. Ayrıca Riccetto ile Caciotta'nın San Lorenzo'dan geçmemek için uzun yoldan gitmeleri gerekiyordu. O sabah koltukları Casal Bertone'ye teslim edecekleri adamın dükkânı San Lorenzo'daydı. Caciotta, pek keyifli olmasına karşılık karamsar bir sesle, "Bir de bunları satamazsak, yandığımızın resmidir," dedi. Riccetto, "O bakımdan hiç merak etme," diyerek cebinden bir izmarit çıkardı. Caciotta, masum bir tavırla, "Ricce, sence bunlara ne verirler?" diye sordu.

Riccetto izmaritten son iki nefesi çekti. "En az otuz bin liret alırız. Bakalım ondan sonra eve kim gider?"

Sözün gelişi ev diyordu. Gitmek ya da gitmemek, ikisi de aynı şeydi. Kimse orada yemek yemiyordu zaten. Yatmaya gelince insan parkta sıraların üstünde de yatardı. Buna ev mi denirdi? Ayrıca, Riccetto ne teyzesine, ne de onun oğlu Alduccia'ya dayanabiliyordu. Eniştesi hep kafasını kırma tehditleri savuran ayyaşın tekiydi. Biri dört, diğeri altı çocuklu iki aile, daracık iki odanın içine nasıl sığışırdı zaten. Tuvaletleri bile aşağıda, avlunun ortasındaydı. Okul binasının bir yıl önce yıkılmasından sonra Tiburtina'ya, akrabalarının yanına giden Riccetto orada yaşıyordu işte.

Riccetto, Marcello ve Agnolo'nun üç dört yıl önce parçaladıkları kanalizasyon kapağını sattıkları hurdacı Antonio'ya gittiler yine. Koltuklara karşılık aldıkları on beş bin liretle kendilerine üst baş almak üzere biraz da insanların gözlerine bakmaktan çekinerek, bin bin beş yüz lirete pantolon, iki bin lirete gösterişli gömleklerin satıldığı Campo dei Fiori'ye gittiler. Ayrıca birer çift sivri burunlu siyah beyaz ayakkabı da aldılar. Caciotta da uzun zamandır istediği güneş gözlüğüne kavuştu. Portanaccio'dan oraya kadar yürümekten şişmiş ayaklarıyla topallayarak eski elbiseleri-

ni bırakacak bir yer aradılar. Sonunda hepsini Ponte Garibaldi'de bir barın yanındaki tuvalete bıraktılar.

Onun ardından pizza yemek için Via del Corso'da Silvio'ya gittiler. Vakit epey ilerlemişti, öğleden sonrasını nasıl geçireceklerini konuşamamışlardı henüz. Paralı olduklarından bütün iş seçime kalmıştı: Metropolitan mı, Europa mı, Barberini mi yoksa Capranichetta mı, Adriano mu, Sistina mı? Hepsi de heyecanlı ve neşeliydiler, bu dünya mutluluklarının kısa olduğu akıllarının ucundan bile geçmezdi. Eğlence yerleri sayfasına bakmak için bir *Paese Sera* aldılar, fakat sayfaları birbirlerinden çekiştirmeye başladılar. Sonunda Sistina'ya gitmeye karar verdiler.

Filmi iki defa seyrettikleri için dört saat sonra sinemadan çıkan Caciotta, "Eğlenmeye bayılıyorum," dedi. Güneş gözlüğünü takıp Via Due Macelli'de gelip geçenlere çarpa çarpa yürümeye başladı.

Kendisinin geldiğini görüp de küçümser gibi bakan bir kadın oldu mu, "Hey, kaltak!" diye bağırıyordu. Kadın bir kez döner de arkasına bakarsa, o zaman o da durup elini boru gibi ağzına götürüyor ve daha yüksek sesle, "Hey, kaltak! Hey, çarpık bacaklı karı!" diye bağırıyordu.

Bir de hiç tahammül edemediği insanlar vardı. Karşıdan gelen topluca, dört gözlü bir herifle boylu poslu iri kıçlı kadını görünce, "Hey anam, şunlara bakın!" deyip gırgır geçiyordu. Çift, yanlarından geçerken Riccetto ile Caciotta kulaklarına kadar yayılan sırıtmalarıyla burunları yere değecek kadar eğilip yeni doğmuş bebekler gibi tükürükler saçıp türlü sesler çıkardılar. Dört gözlü arkasına dönüp, "Ne istiyorsunuz serseriler!" diye bağırınca iki arkadaş bir kahkaha nöbetine tutuldular. "Ne erkek be!" dedi bağırarak Caciotta. Ancak kadın hiç ciddiyetini bozmadığından, peşlerini bırakıp Villa Borghese'ye doğru koştular. Burada hem yatacak sıralar vardı, hem de insan çok eğlenirdi.

Porta Pinciana'dan başlayıp cadde boyunca yürümeye

başladılar. Cadde günün geç saatlerine kadar arabalar ve yayalarla dolu olurdu. Parkın caddeye bakan yüzünde sıralara oturmuş insanlar serin havadan yararlanıyorlardı. Riccetto, "Ben biraz dinleneceğim," dedi. İkisi birden çimenlere sırtüstü uzandılar. Yaşamanın mutluluğuyla şarkılar söylerek saatin ilerlemesini beklediler.

Yeniden caddeye çıktıklarında sıralarda oturanlar azalmıştı, artık yayalar da seyrekleşmiş ve yörenin gerçek yaşamı başlamak üzereydi. Orada burada gömleklerinin kollarını sıvamış yaşlı adamlar, kiminin terli sırtında ceket, kiminde renkli gömlekler olan genç çocuklar görülmeye başlanmıştı. Çoğu sanki bir odadaymışlarcasına dizlerini kadınlar gibi bitiştirmiş, bir elleri kucaklarında, diğerinin dimdik duran dört parmağı arasındaki sigarayı içerek, hafifçe öne eğilmiş, oturuyorlardı. Daha ilerde bir sırada bir zakkum ağacının altında bir beyefendi, Porta Portese'de beş yüz lirete alınabilen mavi yakasız bir gömlek giyen esmer bir oğlanla konuşmaktaydı.

Daha ilerdeki ağaçlar arasında, sokak lambaları altında başkaları da vardı. Caciotta bir sokak lambası ışığının aydınlattığı bir sıranın üstünde kan kırmızısı eteğini dizlerinin üstüne kadar çekmiş bir kadını gösterdi.

"Karının donunu bile görüyorum, şuna bak hele!"

Riccetto ilgilenmişti. "Vay canına be!" dedi. Yandaki sıradan biri, Caciotta'ya, "Hey, orospu çocuğu!" diye seslendi. Derisi bir tavanın dibi kadar kara, bukleleri briyantinle parlatılmış saçları ondan da kara genç bir çocuk, "Ya buna ne dersin?" dedi. Sıralardan birinde iki yanında iki arkadaşı olduğu halde bacaklarını açmış oturuyordu.

Caciotta yanlarına sokuldu. Heyecanlı bir sesle, "İşe başladınız mı?" diye sordu.

Zenci olarak bilinen esmer oğlan az ilerde Villa Borghese güzellerinden ikisi ile geçen iki iriyarı adama duyuracak bir sesle, "Bu iş lafı da nereden çıktı bakayım?" dedi. Caci-

otta, Riccetto'yu diğerlerine tanıştırdı. El sıkıştılar. Uzaklaşan iki adamla iki orospu büyük havalarla sigaralarını yakıyorlardı. Zenci ile diğerleri gözucuyla onları seyretmekteydiler. Zenci'nin iki arkadaşından ufak tefek olanı koca kafalı, iri yapılı olan diğeriyle konuşuyordu. İri yarı oğlan, "Calabre, sana yakamı bırak dedim," dedi. Caciotta ona, "Eğleniyor musun, Cappelo?" diye sordu. Sırıtması yüzüne yayılan Cappelo, "Elbette," diyerek sıraya uzanıp ayaklarını zakkumların içine kadar uzattı.

Calabrese denilen çocuk kendi ciddi işiyle meşgul olduğundan yeni gelenlere bakmamıştı. Her gece orada yattığı için soğuktan kısılmış sesiyle, "Şuna bir dokunayım," dedi. Yirmi yaşında olmasına karşılık esmer yüzü on beşinden fazla göstermiyordu. Elini Cappelone'nin şişkin cebi üstüne koydu. Cappelone, "Sittir git ulan!" diye parladı birden. Sonra cebinden bir tabanca çıkararak, "İçin rahat etti mi şimdi?" diye sordu.

Zenci, "Ne mal ama!" dedi. Cappellone gülerek tabancayı yine cebine soktu.

"Beretta, değil mi?" diye Riccetto gence yaklaştı. Ama karşılık alamadı. Calabrese gözlerinde hem isteksiz hem de kötü bir bakışla, "Ya kalem?" diye sordu.

Cappellone, "Aptal herif, kalem bende," dedi. Zenci heyecanlı bir sesle, "Hayır, o Picchio'da, değil mi?" diyerek sözünü vurgulamak için kolunu Calabrese'den yana uzattı.

Calabrese huysuzlukla, "Takmış takıştırmış da en iyi yerini orospulara veriyor," diye söylendi. Cappelone, "Haydi, gidip onu bulalım," dedi. Sonra ayağa kalkıp gerindi.

Riccetto ile Caciotta yürümeye başlayan Calabrese ile Cappellone'yi izlediler. Ama Zenci, "Beni hemen buracıkta keyiflendirecek kimse yok mu?" dedi. Sıraya sırtüstü uzanıp önce bir bacağını, sonra diğerini sıranın arka tahtasına kaldırdı.

Porta Pinciana'ya giden cadde hâlâ kadınlar, işçi kılıklı

çocuklar, Casino Delle Rose'den gelen caz müziğini dinleyerek gezinen turistlerle doluydu. Ancak Villa Borghese'nin Porta Pinciana kemerleri altındaki çıkışından Muro Torto'ya giden yol karanlık ve sessizdi. Yolda sanki bir iş yapacakmış gibi dolaşan bir iki boşgezer, birkaç asker ve motosikletli bir gençten başka kimse yoktu ve az sonra hepsi ağaçların arasında kaybolmuşlardı. Sağda gezinti yolunu caddeden ayıran duvar uzanıyordu. Daha ilerde de ayışığında parlayan paralel çitler arasında oyun alanları vardı. Gündüzün burada küçük çocuklar top oynar ve hizmetçi kızlar gezinirdi. Ancak bu saatte tek canlılık, düzgün kesilmiş taflanlarının arasındaki sidik kokan manej yerindeydi ve orası da ordunun malıydı.

Meşe ağaçlarının gölgeleri ya da manej yerini çevreleyen taflanların arasından Taranto ya da Salerno'dan denizciler, Bologna'lı kamyoncular ve Pratili, Flaminiolı oğlanlar çıkarlardı.

Riccetto, Caciotta ve Villa Borghese sakinlerinden ikisi oraya vardıklarında saat epey geç olmuştu ve yukarı çıkanlarla aşağı inenlerin gürültüleri arasındaki sessizlik dönemleri giderek büyüyordu. Calabrese sanki karanlıkta görmüş gibi, "İşte Picchio," dedi.

"Nerede?" diye sordu Cappellone.

"Sağır mısın?" dedi Calabrese.

Sanki bir saat oturmaya niyetliymiş gibi demir parmaklığa çıktı Cappellone. Gerçekten de yolun arka tarafından, aşağı yukarı kestane ağaçlarının oradan, manej yerinin en karanlık köşesinden bir çığlık duyuluyordu. Ses yaklaştıkça daha artıyordu.

"Orospular! Orospular!" Bir an sustu, sonra yine başladı. "Orospular!"

Sözcük her yinelendiğinde bağıran adam öfkeyle biraz daha kendinden geçiyor gibiydi. Bağıranı göremiyorlardı ama onun her iki adımda bir durup arkasına döndüğü ve

bağırdığı çok belliydi. Ya da ağır ağır yürüyor ve hep arkaya baktığı için ayağı bir taşa takılıp sendeliyordu. Her ne olursa olsun ellerini boru gibi yapıp ağzının kenarına da dayamış olacaktı. Öylesine öfkeyle bağırıyordu ki, boğazındaki tellerin titrediği seziliyordu.

"Orospular! Orospular!"

Ses bir kez daha sustu, sanki bir iki adım daha yürümüş ya da durup yere tükürmüş gibiydi. İlk başlarda eğlence olsun diye bağırıyormuşcasına "o" harfini söylerken sesini titretiyordu. Ama sonra bunu çok öfkeli olduğu, öfkeden ağzının köpürmesinden kaynaklandığı anlaşılıyordu. Bu sesi ta Casina delle Rose'yle caddeden duyuyor olmalılardı. Adam sustu, bir süre dinlendi, sonra öfkesinden başka bir sözcük bulamıyormuş gibi yeniden başladı. "Orospular! Orospular!"

Giderek adamın gölgesi belirmişti parmaklığın ötesinde. Şiddetli bir rüzgâra tutulmuş gibi tepeden tırnağa sallanıyordu. Elleri bir an bile hareketsiz durmuyordu. Gömleğinin eteklerini pantolonun içine soktu, sonra yine çıkardı, kemerini sıkıştırdı, çiğnediği çikleti ağzından çıkardı, gözleri üstüne düşen saçını geri itti.

"Pis orospular!" diye bağırdı çalılar arasına çekilmeyi uygun bulmuş görünmeyen dinleyicilerine. Birden oturdu. Sonra kalkıp yine arkasına bakarak yürüdü. Birkaç adım sonra yine durdu, pantolonun üstünden sarkan gömleğini sıkıştırdı, sözcükleri ve çikleti aynı anda çiğneyerek ve tükürerek yeni bir küfür salvosuna başladı.

"Hey, Picchio!" diye seslendi Cappellone. "Seni kendi kendine konuşturuyorlar galiba?"

Picchio karşılık vermeden yokuş yukarı çıkmaya devam etti ve kadın dinleyicilerinin bir Sfenks kadar sessiz durdukları oyun alanına dönüp baktı. Bir kez daha bağırdı: "Orospular!"

Sonra ara yola çıktı ve diğerlerinin oturdukları parmak-

lığa gelip oturdu o da. Çikletini çiğnerken ağzını sonuna kadar açıyor, çenelerini sağa sola yayıyor, tükürükler saçıyordu. En sonunda karnını doyurmakta olan bir hayvanın gözleriyle gülümseyerek sordu: "Neler yapıyordun, Pi?"

"Pis orospular!" diye patladı Picchio. Hem bağırır hem çikletini çiğnerken, kavruk küçük suratının derisi buruşuyordu. "Bana vermediler!"

Cappellone, "Sana da hep öyle yaparlar, değil mi?" dedi. Calabrese'nin şişkin yüzünde bir gülümseme dolaştı. Picchio kalktı, ellerini ağzına götürdü ve ayakları altında uzanan oyun alanına dönüp, "Orospular!" diye bir kez daha bağırdı.

Calabrese sorgulamaya başlamak için, "Kalem nerede?" dedi. Picchio sanki tanımıyormuş gibi gözucuyla baktı Calabrese'ye. Orospulara, "Ne yani? Biz erkek değil miyiz?" diye bağırdı. "Bizim cebimizde beş yüz liret yok mu yani?" Kolunu salladı. "Yarın gece size gösteririm!"

"Onlara ne göstereceksin bakalım?" dedi Cappellone.

"Ne mi göstereceğim?" Picchio çikletini çiğnemeye devam edip burun kıvırdı. "Pis orospular, ne olacak!" Sonra gözucuyla Calabrese'ye baktı. Kaşlarını kaldırarak, "İşte burada," dedi.

Calabrese kalemi alıp ışığa tuttu. Riccetto, "Onu kimden yürüttün?" diye sordu.

Picchio çikletini çiğneyerek, "Otobüste, bir çocuktan," dedi.

"Çocuk da nereden çıktı?" dedi Cappellone. "Bir Amerikalıdan aldığını söylemiştin ya."

Picchio ona bakmadı bile.

Riccetto, omuzlarını silkerek, "Onunla ne yapılır ki?" dedi.

Calabrese, "Yani sen buna beş yüz liret vermez miydin?" dedi.

"Verirdim."

"Peki, sen kaç para verirdin, onu söyle," dedi Calabrese.

"Beni güldürüyorsun doğrusu. Beni rahat bırak, tamam mı?"

Picchio birden oturduğu yerden atladı. "Haydi, gidip bir içki içelim."

"Bunun cebi para görmüş galiba," dedi Calabrese.

"Para görmüş de ne demek? Üç yüz liretim var."

Riccetto ile Caciotta olacakları beklediler.

Picchio, elini Porta Pinciana'ya doğru sallayarak, kısık sesiyle, "Gidelim haydi," dedi. Calabrese ile onu izleyen Cappellone, "Gidelim peki," dediler. Riccetto ile Caciotta yerlerinden kıpırdamadılar.

"Yürüyün haydi," dedi Cappellone.

Porta Pinciana kemerlerine vardıklarında Zenci'yle şişkin yüzlü, donuk bakışlı ufak tefek birini gördüler. Adı Lenzetta'ydı ve Acqua Bullicante'liydi. Hepsi de tanırlardı onu. Cappellano, "Şu işe bak dedi. "Tiburtina'dan iki, Acqua Bullicante'den bir, Primavelle'den iki, Cehennem Mahallesinden Picchio ve bir de yersiz yurtsuz ben; Büyük Roma Suçlular Takımını kurarız yani."

Yedisi birden Termini istasyonu üstündeki pizzacıya girip Pichhio'nun ısmarladığı bir şişe şarabı içtiler. Sonra Via Veneto'ya çıktılar. Gömleklerini pantolonlarının üstüne çıkarmışlar, kazaklarını kollarından boyunlarına bağlayıp sırtlarına atmış olarak bağıra çağıra, şarkılar söyleyip o saatte bile kendilerini bekleyen Alfa'larından inip gezinmekte olan zenginlere hakaretler ederek dolaşıyorlardı. Villa Borghese artık hemen hemen boşalmıştı. Casina delle Rose'nin kemanları bile duyulmuyordu.

Villa Borghese'ye girince Picchio birden olanca sesiyle bağırdı yine: "Ulan orospular!" Parmaklığın üstünden atladı, yokuş aşağı yuvarlandı ve tepenin eteğinde yere serilir serilmez de uyumaya başladı hemen.

"Via Veneto'daki o malları gördükten sonra şehvete geldim," dedi Riccetto.

Caciotta, "Gidip bakalım orospular hâlâ oradalar mı?" dedi.

"Para ister onlar," dedi Calabrese.

"Biz kokoz muyuz yani?" dedi Caciotta. Diğerleri hemen dikkat kesildiler.

Zenci kulaklarına kadar inen kıvırcık saçları düzelterek sırıttı.

"Gidelim öyleyse."

Ay ışığında oyun alanını geçtiler, manej yerine girip çevrelerine baktılar. Ama orospuların hepsi gitmişti.

Calabrese, bilmişçesine, "Polis arabası gelmiş olmalı," dedi.

Cacciota, "Eh, bu gece..." dedi. Baş ve işaret parmaklarını uzatıp elini sallayarak iş yok işareti yaptı.

Lenzetta, Caciotta'nın kıçına bir parmak attı. "Roma'nın en esaslı götü."

"En esaslı babası diyecektin herhalde," dedi Caciotta.

Oyun alanının öte tarafından ilk karşılaştıkları sokağa çıktılar. Ancak orası uyunmayacak kadar kalabalıktı. Casina Valadier yakınındaki parka girdiler, sıraların üstüne uzanıp uyudular.

Gece çabuk geçti: Muro Torto eteklerindeki tramvaylar henüz sefere çıkmamışlardı, kent hâlâ uykudaydı, güneş Villa Borghese'nin ağaç ve yollarını aydınlatıyor, duvarlara ve çiçekler arasındaki küçük heykellere bembeyaz bir parıltı veriyordu.

Riccetto ayağının üşümesiyle uyandı. Bir an yüzüstü dönüp yine uyumaya çalıştı, ama sonra ayaklarına ne olduğunu anlamak için başını kaldırdı. Dallar arasından süzülen güneş ışığı delik çoraplarını aydınlatmıştı.

Riccetto hemen doğrularak, "Ne ? Yani ben dün gece ayakkabılarımı mı çıkardım?" diye söylendi.

Sonra, "Hayır, çıkarmadım," dedi. Sıranın altına, otların, çalıların arasına baktı. Henüz uyanmamış olan Caciotta'yı sarsarak, bağırdı; "Caciotta! Hey, Caciotta! Ayakkabılarımı çalmışlar!"

Caciotta, uyku sersemi "Ne? Ne yapmışlar?" dedi.

"Ayakkabılarımı çalmışlar! Paralarımı da!"

Riccetto ceplerini araştırıyordu. Uyku sersemi Caciotta da kendi ceplerini yoklamaya başladı. Tek bir kuruşu kalmamıştı, güneş gözlüğü de gitmişti. Riccetto, "Orospu çocukları!" dedi umutsuzlukla bağırarak. Ötekiler de uyanmışlar, yattıkları yerden seyrediyorlardı.

Lenzetta doğrularak, "Benim üstümde bir şey yoktu," dedi. Ama Calabrese hiç konuşmadan bakıyor, ve sanki biliyormuş da söylemiyormuş gibi başını iki yana sallıyordu. Riccetto ile Caciotta aptal rolü oynayan ve kimsenin bir şey söyleyemeyeceği kadar masum görünen diğerlerine bakmadan yürüyüp gittiler.

Güneş altında kavrulmaya başlayan Villa Borghese'de tek bir canlı bile görünmüyordu. İki çocuk manej yerinin berisindeki açıklığa gittiler. Picchio gece düştüğü yerde uyuyordu. Ayağında altları delik, mavili beyazlı spor ayakkabıları vardı. Riccetto, çocuğu uyandırmadan ayakkabıları sıyırdı ve biraz küçük gelmesine karşılık kendi ayağına geçirdi. Sonra Porta Pinciana'ya doğru yürüdüler.

O gün yemek için manastırın yemekhanesine gittiler. Bütün sabahı Piazza Vittoria'da dolaşarak geçirdilerse de bir tek liret bile edinemediler.

Açlıktan sararmış yüzlerle Via Marsala'ya gittiler. 210 numaranın kapısında *"Manastır Yemekhanesi"* yazıyordu. Kapıdan içeri önce burunlarını, sonra başlarını uzatıp bir

adım attılar, sonra yine gerilediler. Üstbaşları berbat, Caciotta'nın ayakları çıplaktı. Bir koridordan geçip bir avluya girdiler. Kendileri gibi çocuklar basketbol oynuyorlardı. Yüzlerine bakınca bunu keşişlerin hoşuna gitmek için yaptıkları anlaşılıyordu. Riccetto ile Caciotta birbirlerinin yüz ifadesini görmek için bakışınca az daha ağlamaya başlayacaklardı. Ama sonra birbirlerini dürtükleyerek gülümsediler ve iki sırıtkan cin gibi avluya girdiler.

Koca göbekli ve kan ter içinde bir keşiş kendilerine doğru gelirken çocuklar, "Bu da ne istiyor?" diye bir adım gerilediler. Ancak keşiş, "Yemek ister misiniz, çocuklar?" diye seslendi onlara. Riccetto gülmek üzere olduğunu göstermemek için başını çevirdi, oraya daha önce bir kez gelmiş olan Caciotta, "Evet, peder," dedi. *'Peder'* sözü üzerine Riccetto kendini daha fazla tutamayarak öyle bir patladı ki, yaptığını örtmek için ayakkabısının bağı çözülmüş gibi eğildi. Keşiş, "İçeri gelin," diyerek onları avlunun öteki yanındaki bir kapıdan soktu. Kapı yanında bir masa üstünde bir defter ile bir kupon koçanı vardı. Keşiş cübbesini neredeyse göbeğini gösterecek kadar sıvayarak özelliklerini öğrenmek istedi.

"Nelerimizi?" dedi her türlü işbirliğine hazır olan Riccetto. Özellikleri denilen şeyin ad ve adresleri olduğunu anlayınca uydurma bir şeyler söyleyip keşişin verdiği kuponu aldılar.

Riccetto her şeyin yolunda gittiğini görünce keyiflenmiş, hatta biraz da duygulanmıştı. "Ne zaman yiyeceğiz?" diye beklentiyle sordu.

"Az sonra, hele sabırlı ol."

Bu arada öteki çocuklar henüz oyundan dönmemişlerdi. Riccetto, "Haydi, gel biz de oynayalım," dedi. Birlikte avluya çıktılar, kendilerinden pek farklı giyinmemiş çocuklarla biraz tartıştıktan sonra adını bile duymadıkları basketbol oyununa başladılar. Oynadıkları yarım saat için-

de Riccetto, "Sittirin ulan!" dememeye gayret etti, bunu, başardı da.

Sonra keşişler ellerini çırparak hepsini çağırdılar. Çocuklar o küçük kapının berisindeki büyük salona alındılar. Burada her biri on metre uzunluğunda masalar vardı. Keşişler, çocuklara ikişer dilim ekmekle bir tabak ıspanak ve fasulye verip yemekten önce hepsine, *"Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına,"* dedirttiler.

Riccetto ile Caciotta oraya on gün kadar devam ettiler. Ancak keşişler akşam kapıyı kapattıkları için yalnızca öğle yemeği yiyebiliyorlardı. Çoğunlukla günde bir öğünle yetiniyor, akşamları da ellerine ne geçerse yiyorlardı. Sabahları istasyonda ya da Piazza Vittoria'da kazandıkları parayla bir şeyler alıyorlar, ya da sokak satıcılarından çaldıklarıyla idare ediyorlardı. Sonunda bir akşam talih yüzlerine gülünce, keşişlere canınız cehenneme diyebildiler.

Olay bir tramvayda meydana geldi. İçinde para cüzdanı olan bir çantayla bir kadın bindi tramvaya. Kadının daha önce Via Merulana'da bir kasaptan alışveriş ettiği sırada dışardan görülmüş para cüzdanının umut verici bir şişkinliği vardı. Kadın kasaptan çıkınca cüzdanı iyi kapanmayan çantasına yerleştirdi. Riccetto ile Caciotta ceplerinde otuz liret olduğu için çok talihliydiler. Koşarken parayı bölüşüp hareket halindeki tramvaya atladılar. Birbirlerinden habersizmiş gibi kadının yanında yerlerini aldılar. Kadın ayakta tutamağa asılı dururken oturanlara umutla bakıyordu. İşi yapacak olan Riccetto, kadına yaklaşırken Caciotta da arkasında durmuş hareketlerini gizliyordu. Riccetto, kadına sezdirmeden çantayı açtı, sağ eliyle para cüzdanını çıkartıp sol kolunun altına soktu. Sonra yine Caciotta tarafından maskelenerek yolcular arasından süzülüp kapıya doğru yürüdü. İlk durakta indiler tramvaydan ve arkalarına bile bakmadan uzaklaştılar.

İki çocuk Santa Bibiana kemerinden geçip San Loren-

zo'ya doğru yol almaya başladılar. Mahalleye geldiklerine göre Tiburtina'ya kadar gidip Via dei Volsci'deki döşemecinin koltuklarını alıp kaçtıktan sonra neler olduğunu bir görmek istediler...

Akşamın erkence bir saatiydi, işçilerin evlerine döndükleri, tramvayların sardalya istifi dolu oldukları ve birinin arkasına asılmak için durakta üç saat bile beklenilmesi gereken bu saatte tatlı bir serinlik vardı havada. San Lorenzo'dan Verano'ya ve oradan Poronaccio'ya kadar büyük ve gürültülü bir karnavaldı sanki. Riccetto olanca sesiyle, *"Güzel Roma, alaca karanlıkta..."* şarkısını söylüyordu. Yaşamla barışmıştı artık, yakın geleceği için planlar yapıyor, cebindeki parayı hissediyordu. Tüm zevklerin kaynağı, bu şaşı dünyanın tek mutluluğuydu para. Caciotta yanında sakin ve mutlu, yürüyordu.

Portonaccio'ya şarkılar söyleyerek vardılar. Üst geçit altındaki durakta Tiburtina otobüsünü beklemeye koyuldular. Bir otobüs az önce geçmişti. İkinci geldiğinde içi öyle kalabalıktı ki, binip sıkışmaya değmezdi. Üçüncüsü de öyleydi.

St. Peter tarafında birkaç yağmur bulutu belirmişti. Sonra gök gürledi ve hafif bir yağmur yağdı. Günün o saatinde otobüse binmek ölüm demek olduğundan beklemekten vazgeçip istasyon arkasındaki ambarların ve inşaatların arasında dolaşıp orospu aramaya karar verdiler. Geçidin altındaki durağa döndüklerinde Verano ışıkları yanmıştı. Otobüs duraktaydı ama yine çok büyük bir kalabalık vardı.

"Saat kaç acaba?" diye sordu Riccetto.

"Sekiz, sekiz buçuk olmalı," dedi Caciotta. Aslında en azından on olmalıydı. Riccetto hâlâ keyifli, "Geç oldu," dedi. "Yürü gidelim, haydi."

İki üç yaşlı kadınla ve erkeği neredeyse devirerek, onun bunun nasırına basarak otobüse binip sürücünün ar-

kasına kadar yürüdüler. Çok geçmeden otobüse tanıdıkları birkaç çocuk binince gürültüyle selamladılar birbirlerini.

Caciotta gelenlerin ellerini sıkarken, "Neler yapıyorsunuz bakalım?" diye sordu.

Üstüne çalıştığı fabrikanın kokusu sinmiş biri, "İşten daha yeni çıktığımızı görmüyor musun?" dedi.

"Görüyorum," dedi Caciotta.

"Şimdi eve gidip yemek yiyip yatacağız ve sabah yine işe gidip terleyeceğiz," diye acı acı söylendi beriki.

Caciotta, "Biliyorum," dedi.

"Siz nasılsınız?" diye sordu Caciotta'nın tutumunda bir değişiklik gören Ernestino.

Caciotta ağır ağır cüzdanını çıkardı, içinden bir tomar yüz liretlik çekti, sonra beklenmedik bir hareketle Ernestino'nun yüzüne parayla vurdu, ardından parayı cüzdana, cüzdanı da cebine yerleştirdi. Kendinden pek memnun bir hali vardı.

Ernestino'nun gözlerinin içi gülüyordu. Caciotta'nın bu şakasını kendisine yaptığına sevinmişti. "Ne haltlar karıştırdın bakalım," dedi. "Dört yüz liret vardı orada."

"Zulada olanlar dışında dört yüz liret," dedi Caciotta, ağzını çarpıttı.

Riccetto da kendisine havalar veriyor olmasına karşılık suskun ve uykuluydu. Ayrıca Ernestino ile diğerlerini pek tanımıyordu. Onlar Caciotta'nın Tiburtina'da doğup birlikte büyüdüğü eski arkadaşlarıydı.

Caciotta, Ernestino ile Beyaz Tüy diye anılan Franco'yu Tiburtina ile Pietralata mahallelerinin kent dışında olduğu zamanlardaki bebekliklerinden beri bilirdi. O zamanlar yedi sekiz yaşındayken evlerinden kaçıp haftalarca pazarlardan aşırdıkları meyvelerle yaşar ya da açlıktan baygın düşerlerdi. Evden kaçmak için bir nedenleri yoktu, bunu eğlence olsun diye yaparlardı. Kışla nöbetçilerinden sigara

dilenir, gece olunca da karpuzcunun tentesi altında ve karpuzların üstünde yatarlardı.

Cebi dolu Caciotta hayata pembe gözlüklerle baktığından duygusallıkla geçmişi hatırladı.

"Ernesti, karpuzcuyla olanları hatırladın mı?"

"Hayır. Hangi karpuzcu?" diye sordu cebi delik Ernestino.

Caciotta, "Riccetto, bak bunu dinle," diyerek arkadaşının kolunu dürtükledi. "Geceleri Bagni de Tivoli'de yatarken korkup da başımızın altında sopalarla uyuduğumuzu hatırladın mı, Ernestino?"

Ernestino güldü.

Caciotta, Riccetto'ya, "Karpuzcunun Bagne de Tivoli'da bir barakada beslediği bir domuzu vardı. Geceleri karpuzlarını çok iyi koruduğumuzdan bizi domuzu korumaya gönderdi. Orada bir de tavşanı vardı. Karpuzcunun annesi bir gece gelip, 'Bagni'ye gidin de yarım ekmek alın,' dedi. Gidiş geliş iki kilometreden çok tutardı. Hava da kararmıştı. Her neyse, biz gidince karpuzcunun annesi tavşanı yakalayıp kesip pişirmiş ve yemişti. Sonra kemiklerini de kazdığı bir çukura gömmüştü. Biz oraya varınca hemen tavşanı aradık, ama bulamadık. O sırada patronumuz karpuzcu gelip, 'Tavşan nerede?' diye sordu. Ernesti ile ben ekmek almaya gittiğimizi, döndüğümüzde tavşanı bulamadığımızı söyledik. Patron ekmek almaya neden birimizin gitmediğini sordu. Biz de korktuğumuz için birlikte gittiğimizi söyledik. Adam buna çok kızdı, cebinden beş yüz liret çıkartıp, 'İkiniz de kovuldunuz, bir daha sizi buralarda görürsem parçalarım,' dedi."

"Sanki umurumuzdaydı," dedi Caciotta ekledi: "Biz de Pietralata'ya döndük. Ernesti, hatırladın mı, sonra hep birlikte sirke gitmiştik. Sirkin atı Rondella kaçtığı zaman bütün gece arkasından koşmuştuk da, sonra hayvanı Aniene'de yüzerken bulmuştuk."

Riccetto konuşmaları neşeyle dinliyor, olayları Caciotta ile eski arkadaşlarının açısından görüyordu. Çocukların hepsi başlarını sallayıp gülüyorlardı. Tiburtina'lılar arasında Pietralata'dan gelme biri vardı. Çocuğun yüzüyle saçları kara yılan kadar karaydı. Uzun boylu ve zayıftı, diğerleri onun ancak koltuk altına kadar geliyorlardı. Adı Amerigo'ydu, yorgun ve dalgın görünüyor, kötülük dolu taze yüzünde sevecenlikle konuşmaları dinliyordu. Caciotta onu pek tanımıyordu. Otobüs Via Tiburtina sokaklarında sarsılıyor, balık istifi gibi dizilmiş insanlar birbirlerine daha çok sokuluyor, Tiburtinalılar daha çok neşeleniyorlardı. Ernestino konuşmalar bir ara kesildiğinde Riccetto'nun başına gözlerini dikerek, "Şunun güzelim kaküllerine bakın," dedi.

Caciotta, "Onları öyle yapmak için herkesi yüzüne osurttuğunu biliyor muydun?" dedi.

Çocuklar kahkahayı basınca Amerigo yerinden kıpırdamadan dirseğiyle Caciotta'yı dürttü.

"Hey, adın neydi senin, bak sana bir şey söyleyeceğim," dedi durgun bir sesle.

4. Ragazzi

İnsanlar toplumun kucağındaki vahşilerdir.
- Leo Tolstoy

Amerigo sarhoştu. Kendisini saygıyla dinleyen Caciotta'ya, "Kalede inelim," dedi. Caciotta bir şey söylemiş olmak için, "Bu benim arkadaşım," dedi. Amerigo elini sanki kurşundanmış gibi Riccetto'ya doğru uzattı. Ceket yakası kalkıktı; tozdan keçeleşmiş kıvırcık saçları altında yüzü yeşildi, iri siyah gözleri cam gibi parlıyordu. İkisinin de sanki çok esaslı insanlar olduğu kuşkusuzmuşcasına kuvvetle sıktı Riccetto'nun elini. Ama sonra birden onu unutup Caciotta'ya döndü. "Anladın mı?" dedi.

Külhanbeyi gibi davranıyordu, Caciotta onunla fazla dalga geçilemeyeceğini biliyordu. Bir gün Farfarelli'de tek eliyle birbirine bağlanmış altı iskemleyi kaldırdığını görmüştü. Amerigo'nun birkaç kafa kırdığı, hatta Pietralata hastanesine bir iki kişiyi gönderdiği de bilinirdi.

"Neler yaptın bakalım?" diye sordu Caciotta. Amerigo ceketinin yakasını daha da yukarı kaldırarak, "Konuşuruz," dedi.

Otobüs, Pietralata kalesi önünde durdu. Henüz açık bir bardan Via Tiburtina asfaltına ışıkları vuruyordu. Amerigo hareket halinde otobüsten atladı, ellerini ceplerinden çıkarmadan düşüşün şiddetini yaylanan dizleriyle hafifletti. Caciotta, neler olup bittiğine akıl erdiremeyen Riccetto'ya, "Yürü haydi," dedi. İki çocuk Amerigo'nun ardından atladılar.

Amerigo kışlanın önünden Tiburtina'ya doğru yönelerek, "Yürümeye ne dersiniz?" dedi. Bir ayağını diğerinin önüne atarak yürürken öyle kötülük dolu bir görünüşü vardı ki, insan ona dokunacak olursa şoka uğrayacağını hissediyordu. Ayaklarını yumruktan sersemlemiş bir boksör gibi sürtmesine karşılık, o yorgun yürüyüşünde bile bir hayvanın hızlılığıyla çevikliği var gibiydi. Caciotta ve Riccetto için sanki gücünün ve Pietralata'nın en kabadayı genci olarak ününün farkında değilmiş gibiydi. Bir eşitiyle iş yapan ve kolay kolay aldanmayan bir insan havasındaydı.

Caciotta'ya, "Benimle gel," dedi. "Memnun olacaksın."

"Nereye ?" dedi Caciotta.

Amerigo başını Tiburtina'dan yana salladı. "Oraya, Fileni'ye." Caciotta bu adı duymuş değildi. Ama bir şey demedi. Amerigo, Caciotta'nın kendisini anlamış olduğuna inanmış gibi sözünü sürdürdü. Zayıf, kadınsı bir sesle, âdeta annesini taklit edermiş gibi, "Bugün cumartesi, iyi para kaldırırız,"dedi. Yüzü bile eskisinden daha sararmış gibiydi.

"Gidelim," dedi Caciotta. Kurtulması mümkün olmadığından her şeyi şaka tarafından alacaktı.

Gözlerini iyice kasmış Riccetto arkalarından yürüyordu. Tiburtino III'ün başladığı yere varınca, "Size güle güle, ben gidiyorum," dedi. Caciotta durdu.

"Nereye gidiyorsun?"

Amerigo da durmuş, elleri ceplerinde, yan gözle bakıyordu.

"Yatıp uyumaya elbette. Bir adım daha atarsam olduğum yere yığılacağım neredeyse, öyle uykum geldi."

Amerigo, Riccetto'nun yanına gelip kanlı gözleriyle yüzüne baktı. Ama gülüyor gibiydi. Herhangi bir konuda onun verdiği kararın aksine bir şey olamayacağı için gülüyordu.

Sakin ve uzlaşıcı bir sesle, "Bak, ufaklık," dedi. "Benim-

le gelirseniz pişman olmayacağınızı söylemiştim size. Sen beni tanımazsın."

Onu sahiden tanıyan Caciotta neşeyle onlara bakıyor, Riccetto'nun da kendileriyle birlikte Fileni'nin yerine gideceğini biliyordu.

"Uykum var dedim ya."

"Uyku mu? Ne diyorsun sen?" Amerigo onun önerdiği bir şeye karşı çıkmanın saçmalık olduğuna inanır gibi gözleriyle gülüyordu.

"Gidelim haydi." Sonra elini kalbine koydu. "Caciotta sana söyleyebilir, değil mi, Caciotta? Ben kimsenin aleyhinde konuşmadığı bir insanım ve ben bir şeye söz verdim mi, benim istediğim gibi olur. Neden mi? Çünkü hepimiz dostuz da ondan. Birbirimize yardım etmeliyiz, değil mi ama?"

Birden ciddileşmişti. Onunla gitmemek hıyarlık olurmuşcasına konuşuyordu. Ancak Riccetto'nun içi rahat değildi. Amerigo ile Caciotta'nın aralarındaki bu şeyden hoşlanmamıştı. Caciotta da garip bakışlarla kendisine bakmaktaydı. 'Canın ne isterse onu yap, ben karışmıyorum,' der gibiydi.

Riccetto omuzlarını silkti.

"Ağzını açıp da bir şey diyen var mı?" dedi. "Haklısın. Caciotta ile gidin işte. Beni ne yapacaksınız ki?" Ama Amerigo paranın hangisinde olduğunu bilemiyordu. Riccetto'ya sabırla baktı. O kadar yaklaşmıştı ki, şarap kokan soluğu Riccetto'nun soluğuna karışıyordu. Tam o anda Tiburtino'nun ilk binalarının sarımtırak ışıkları altında tanıdık iki gölge belirdi. Gölgeler çocukların önünde durdukları çeşmeye doğru geliyorlardı.

"Polisler," dedi Caciotta. "Beni tanıyorlar. Geçen gece beni sinemada tutuklamak isteyenler bunlardı işte."

Amerigo, hastalıklı gözleriyle polislerin yaklaştığını görmüştü; elini yüzüne götürüp parmaklarını alnında gezdir-

di. Yüzü bembeyazdı ve her an ağlayacakmış gibi dudaklarını büzmüştü. Silahlar omuzlarında iki polis yanlarından geçip uzaklaşınca elini bir daha alnından geçirdi.

"Nasıl da ağrıyor," dedi. "Sanki kafama çivi çakılıyormuş gibi."

Riccetto'nun yanına dönüp elini dostça bir hareketle omzuna koydu.

"Bak, Ricce, hıyarlık etmenin anlamı yok. Benimle gel." Sonra yine o yüksekten atar havasına büründü. "Sen dünyanın en kötü adamı olsaydın bile, sonradan bana gelecek ve Amerigo, sana teşekkür ederim ve özür dilerim diyecektin." Riccetto'nun omzundaki eli bir tabut gibi ağırdı.

Tiburtino'nun tek aydınlık yerinin hâlâ açık iki bar olan ana caddesine girdiler. Hepsi de harap tek katlı binaların birinden bir gitar sesi geliyordu. Balık pisliğiyle yemyeşil ve pis kokulu olan kapalıçarşıya girip alçak binalar arasındaki birbirinin eşi iki üç sokaktan geçtikten sonra on dokuzuncu yüzyıl tarzında yapılmış bir balkonu olan bir eve vardılar. Bir merdiven çıkıp sokağa bakan üstü açık bir galeriden geçerek ardında ışık yanan aralık bir kapıya vurdular. Kapı açılınca bir masa çevresinde sessiz insanlarla dolu bir mutfağa girdiler. Adamlardan altı yedisi iskambil oynuyor, duvarlara ya da kirli tabaklarla dolu olan eviyeye yaslananlar da oyunu seyrediyorlardı.

Amerigo ile arkadaşları, onlara yer vermek için geriye çekilen adamların arasına karıştılar, oyuncuların arkasından oyunu seyretmeye koyuldular. Amerigo artık Caciotta ile Riccetto'yu düşünmüyormuş gibi oyuna bakıyordu. Oyun çok hızlı oynanıyor, birbiri ardından kazanç ve kayıplar sıralandıkça masa çevresinden mırıltılar, hatta zaman zaman da yüksek sesli bir iki sözcük yayılıyordu. Caciotta'nın umurunda bile değildi oyun, uykudan bayılmak üzere olmasına karşılık ilgili görünmeye çalışıyordu.

Donna Olimpia'daki çocukluğunda hurda demir ve boru satarak kazandığı paraları kumara yatırdığı günleri hatırlayan Riccetto'nun da yüzü kızarmış, gözleri parlıyordu. Bir el oynanıp bitince Amerigo arkadaşlarına değil de, yakınındaki adamlara dönüp başını sallıyor, ya da, "Müthiş!" diyordu. Amerigo'nun önündeki kamburca ve saçları arkaya taranmış arabacı Zinzello hep kaybediyor ve kaybettikçe de yüzü sertleşip biraz daha kırışıyordu. Sonunda adam kalktı, yerine bir başkası geçti. Onun arkasında duran Amerigo kararını verdi. Sanki daha önce anlaşmışlar gibi Caciotta'ya dönerek, yüzünde acı bir ifadeyle, "Cebindeki o bin lireti bana borç ver," dedi. Caciotta, "Para bende değil," dedi.

Amerigo'nun sarı gözleri biraz daha geride duran Riccetto'ya çevrildi. Mutfaktaki mırıltıdan daha hafif bir sesle, "Ver bakalım," dedi. Riccetto anlamazlıktan geldi. Amerigo, bıkmışçasına, "Haydi," dedi. "Geri vereceğiz. Yoksa seni soymak istediğimi mi sanmıştın? Haydi."

"Ver gitsin," dedi Caciotta.

"Kazançta yüzde elli ortağız, tamam mı?" dedi Riccetto, cebinden çıkardığı paraları avcunda sımsıkı tuttu.

"Kaybedersen bana beş yüz liret ödersin," dedi. Amerigo, "Seni soyacak değilim," dedi. "Nasıl istersen öyle yaparız. Ver haydi." Sonra çocuğun elinden kaptı paraları. Masaya üç dört yüz liret attı. Ardından oyun kâğıtları kâh oraya kâh buraya yağ gibi akmaya başladı. Durumun iyi mi kötü mü olduğunu anlamak için bir bakış yetiyordu.

Amerigo ilk eli kazanınca kendisini asık suratla izleyen Riccetto'ya bakmadı bile. Caciotta ağzını açarak güldü. "Canım bir sigara çekti," diyerek ceplerini yokladı, bulduğu bir izmariti yaktı.

Amerigo ikinci eli de kazandı. Parayı toplarken sessizce arkasında duran saçı arkaya taranmış adama bir şey söylemek üzere döndü. İki çocuğu sakinleştirmek için de yü-

zünde memnun bir ifadeyle şöyle bir baktı. Kazandığı paranın tümünü cebine indirdi.

Sonra işler birden kötüye gitmeye başladı ve beş altı el sonra paranın hepsini kaybetti. Ölü gözleriyle iki çocuğa baktı. Riccetto'nun bakışları sert, gözleri sanki ağlayacakmış gibi acılıydı. Ama bir şey söylemedi. Amerigo oyunu seyretmeye, her elin sonunun nasıl geleceğini hesaplamaya başladı. Arada sırada arabacıya bir şey söylüyor, kendisinin de neden kaybettiğini anlatıyordu. Çok geçmeden Riccetto'ya döndü.

"Gerisini ver bakalım."

"Sen aklını mı kaçırdın?" dedi Riccetto. "Bir daha kaybedersek, yarın bana kim para verir sonra?"

Amerigo bir an bekledi. Sonra, "Haydi, ver şu parayı," dedi.

"Söyledim ya," dedi Riccetto. "Artık oynamak istemiyorum."

Ama Amerigo gözlerinin içine bakıyordu. Riccetto'nun kuru bir daldan farksız kolunu demirden iki parmağıyla kavrayıp çocuğu odadan çıkarttı, kapı dışına kadar çekti. Dışarda yağmur başlamıştı ama, bulutlar arasından ay yine de görülüyordu.

"Sen benim kardeşim sayılırsın," dedi Amerigo. "Bütün söylediklerimin yürekten olduğuna inanmalısın. Pietralata'da, Tiburtino'da istediğine sor Amerigo'yu. Beni oralarda tanımayan bir tek kişi yoktur. Oralarda çok sayılır bir insanımdır. Birine yardım etmem gerekirse hiç durup düşünmeden elimden gelen her şeyi yaparım. Ve benim yardıma ihtiyacım olduğunda da, o kişi bana yardım etmekte hiç duraksamaz. İşte böyle." Riccetto ağzını açacakken Amerigo çocuğun iki yakasından kavradı iki parmağıyla. Söyleyeceği şeye kesin olarak inandığını göstermek için başını salladı.

"Biri senden bir yardım istese bunu neden yaparsın?"

diye sordu. "Günün birinde senin de bir yardıma ihtiyacın olabileceği için, değil mi?"

"Haklısın," dedi Riccetto. "Ama ben bu iki yüz lireti kaybedersem, yarın ne yer ne içerim sonra?"

Amerigo'nun parmakları gevşedi. Elini alnına götürdü, bu kadar basit bir şeyi anlatmakta zorlanıyormuş gibi başını salladı.

"Sen benim dediğimi anlamıyorsun," diyerek gülmeye başladı. "Yarın seninle randevulaşalım. Saat kaçta istersin, ha?"

"Bilmem, üçte," dedi Riccetto.

"Tamam, saat üçte Farfarelli'de. Tamam mı?"

"Tamam," dedi Riccetto.

Amerigo kollarını kaldırdı.

"Yarın saat üçte Farfarelli'de buluşuyoruz ve ben sana paranı geri vereceğim. Cebinde ne kadar var?"

"Dört yüz liret kadar."

"Görelim bakalım."

Amerigo, oğlanı omuzlarından tuttu. Riccetto pantolon cebindeki üç dört tane yüz liretliği çıkardı. Amerigo parayı alıp saydı. Sonra Riccetto'nun arkasından gelip gelmediğine bakmadan odaya döndü. Caciotta oyunu seyreden arabacıyla konuşuyordu. Amerigo masanın çevresinde oturanların omuzları üzerinden uzanıp masaya para koydu. Yine kaybetmişti. Bir el daha oynadı, onu da kaybetti. Bu kez kimse ağzını açıp bir şey demedi. Amerigo, oyununu ancak birkaç dakika sonra arabacıyla Caciotta'ya savundu. Orada bir yarım saat kadar daha durduktan sonra çıktılar. Arkalarından ilgilenen bile olmamıştı.

Gökyüzünün bir parçası açıktı, iri yıldızlar ıslak ıslak parlıyorlardı. Roma'ya doğru dönünce hava hâlâ kötüydü, yağmur ve şimşek yüklü bulutlar kentin üzerindeydi; ancak parıltılı ışıklarla dolu olan ufuk açılmaya başlamıştı bile. Tiburtino üzerinde ise ürkek bir ay hızla akan bulut

parçalarının parlak kenarlarından görünüyordu. Tiburtino'nun birbirinin eşi sokaklarında hiçbir hareket yoktu, yalnızca ana caddeden sesler gelmekteydi.

Üç çocuk binalar arasındaki arsalardan geçerek Via Tiburtina'ya doğru yürüdüler. Diğer ikisi konuşmadan siyahlı beyazlı ayakkabılarını sürüyerek gelirlerken Caciotta bir şarkı mırıldanıyordu. Riccetto, "Eh, hoşçakalın," dedi. Amerigo geniş yüzünü çocuğa çevirdi. Çenesi ay ışığında çok büyük ve bembeyaz görünüyordu. Yüzünde belirli bir şey yoksa da, ağzı, açık bir yaraya benziyordu sanki. Gözleri düşüncelerinin ne olduğu hakkında insanda kuşku bırakmıyordu.

Riccetto, konuşmuş olmak için, "Biz Via Tiburtina'ya gidiyorduk. Eh, artık gelmiş sayıldığımıza göre burada ayrılalım," dedi. Amerigo'nun yüzünde aldatılmaya karşı gerçek ve doğal bir belirtiden çok, birinin kendisini aldatacak kadar budala olabileceğine duyulan şaşkınlık vardı. Riccetto ile bu konuşmalarda insanın sabırlı olması gerekirdi, katlanılacak bir şeydi bu. Amerigo her şeyi kabulleniyordu, ancak gözlerinde öyle bir mutsuz bakış vardı ki, insanın tüyleri ürperiyordu. Bütün iyi niyetini toplayıp bir daha başladı. "Şu anda geri dönersek, kazanacağımıza eminim. Oyunu çaktım artık. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Riccetto karşılık vermedi, serin rüzgârda yüzü bir Roma soğanı kadar morarmış Caciotta'ya baktı.

"Evet, ama bunun için de para gerek," dedi. Amerigo sabırsızlıkla süzdü çocuğu. Sanki onun yerinde kim olsa böyle bir sonucu kabullenmeyecekmiş gibi, dudaklarını emip başını salladı. Bir kapı kenarına dayandı. Riccetto sanki cebinde daha parası olduğunu kabul etmiş gibi, "Şimdi iki yüz elli liret daha verirsen, kaybettiklerimizin hepsini geri alacağımız gibi, parayı iki katına bile çıkarırız," dedi Amerigo. Kapının önünde bir kasap dükkânında asılı iri bir domuzu andıran gövdesine kıyasla sesi giderek

hafifliyordu. Gözleri de çengele asılı bir domuzunkiler gibi küçülmüştü, yakışıklı yüzündeki sırıtmadan sabrının sonuna geldiği anlaşılıyordu. Riccetto küçük bir çocukmuşcasına kaşlarını kaldırarak, "Bende beş para kalmadı ama," dedi.

Amerigo kırık bir basamağa oturdu.

"Regina Coeli'de on yıl yatsam bile bu gece oynayacağım," dedi fısıltılı bir sesle. Riccetto, "İşte şimdi sıçtık," diye düşündü, ama berikini kızdırmamak için ağzını açmadı. Amerigo sözlerini vurgulamak için bir süre sustuktan sonra daha yüksek sesle, ancak yaptığı etkiyi silmemeye de gayret ederek yine en baştan başladı konuşmasına. "İçerde çok yattım ben," dedi.

"Nerede? Porta Portese'de mi?" diye sordu Caciotta.

"Evet." Amerigo'nun yüzü iyice asılmıştı şimdi, büzülmüş dudakları titriyordu."Oğlancılıktan." Neredeyse ağlayacaktı, ağzı aralık, zamanından önce kırışmış alnında kaşları çatıktı. "Ne dayak yedim ama!" diye acı acı söylendi. Hâlâ acısını çektiği eski bir haksızlığı dile getiren bir kadın gibi sesi tizleşmişti. "Ne dayak yedim ama!" dedi bir daha. "Bakın işte!" Gömleğini pantolonunun içinde çıkartıp sırtını gösterdi. "İzleri hâlâ orada."

"Sana ne yaptılar?" diye sordu Caciotta.

"Bir dayak yedim ki, sorma." Amerigo dişlerini gıcırdattı. "Bakın, izleri burada," dedi, sonra gömleğini boynuna kadar kaldırdı. Çıplak sırtı bir çelik levha gibi enliydi. Dümdüz teni üstünde hiçbir iz yoktu. Caciotta eğilip gencin sırtını belinden boynuna kadar inceledi. Sonra, "Hımm," dedi. Amerigo, bir annenin bitkin sesiyle, "Gördün mü?" dedi.

"Bir bok görmedim," dedi Caciotta.

"Ne demek istiyorsun? Bir daha bak hele."

Caciotta, onun geniş sırtına bir daha eğildi, Amerigo'nun öfkeli gözlerine bakılırsa bu kez bir şeyler görmesi

gerekiyordu. "Vay anasını!" dedi. Amerigo gömleğini indirdi, doğrulup eteğini pantolonunun içine tıkıştırdı. Gözlerindeki nemlilik kurumuştu. Dayak konusu tartışmaya yeni bir şey eklemişti ve Riccetto'nun bundan sonra ancak, o da sesini çıkarmadan pes etmesi gerekirdi.

Amerigo, sanki bir ışık parlamış ve sonunda demek istediği anlaşılmışcasına, "Gidelim haydi!" dedi. Riccetto yine de bir şey söylemeyince yanına gidip ceketinin yakalarından kavradı.

"Ufaklık, sana gidelim dedik! Sabrımı tüketiyorsun artık!" Sanki söylemek istediği bu değilmiş, her şey Riccetto'nun yüzünden olmuş gibi konuşmuştu.

Yeniden kumarhaneye döndüler. Riccetto dış merdivendeyken cebinden iki yüz elli liret çıkartıp hiçbir şey söylemeden Amerigo'ya uzattı. İçerde oyun devam ediyordu. Gittiklerine de dikkat eden olmamıştı, dönmelerine de. Ancak Amerigo oyuna dalıp her şeyini kaybetmeden önce Riccetto oyunu seyredenler arasından sessizce sıyrılıp dışarı çıkmıştı bu kez.

Çıktığına da iyi etmişti; karşıdaki yeni binanın önüne vardığı sırada polisleri görmüş, hemen yan sokağa sapmıştı. Enselenmediği için sevinerek sanki şarkı söylüyormuş gibi, "Orospu çocukları!" dedi. Sonra yeni konut alanının bomboş sokaklarından Via Boccaleone'ye, oradan da yine koşa koşa Tor Sapienza sokağına saptı. Gökyüzünde bir tek bulut bile kalmamıştı artık; sol tarafta ışıklar vardı: işaret fenerleriyle kuleler, elektrik jeneratörünün yansıtıcıları ve onların çok arkalarında kapkara gökyüzüne doğru yükselen yeni apartmanlarıyla Tiburtino. Önünde ise, ışıkların o sıcacık karanlığı içinde öteki mahalleler uzanıyordu: Centocelle, Borgata Gordiani, Tor de'Schiavi ve Quarticciolo. Riccetto sonunda Via Prenestina durağına gelip Quar-

ticciolo otobüsünü beklemeye başladı. Amerigo'dan nasılsa kaçırmayı başarabildiği beş tane yüz liretliği cebinden çıkardı, otobüs biletçisine vermek üzere en fazla hırpalanmışını seçti.

Boş otobüs onu Prenestino'da bırakınca, "Şimdi ne yapmalı?" diye söylendi kendi kendine. Çevresine şöyle bir bakındı, pantolonunu beline çekti ve orada yapabileceği bir şey olmadığını anlayınca bir şarkı tutturdu. O sırada Via Prenestina'dan ışıklar içinde bir tramvay gelip yaşlı bir ağacın önünde durdu, sonra pis arsalar arasına yayılmış üç dört tek katlı evin çevresinde dönüp bir kez daha karşısında durdu. İnen yolculardan bir kısmı ışıkları hâlâ yanan sefil kahvenin önünde duran kentdışı otobüslerine koştular. Apulia, Marche, Sardinya ve Calabria'dan gelme köylülerle dolu ve Arap binaları kadar beyaz ya da dağ barınakları gibi kapkara ve kümesi andıran yapıların bulunduğu Borgetto Prenestino mahallesindeki evlerine gidip yattılar bir kısmı. Bunlar bu saatte eve sarhoş gelen, üstbaşları paramparça gençlerle yaşlılardı. Kimi de Via Prenestina'ya açılan sokaklardaki inşaat yerlerindeki kulübelerine gittiler. Riccetto'nun canı bir süredir bir sigara çektiğinden üç adet *Nazionali* almaya karar verdi. Artık sakinleşmişti, küçük meydanı geçip bara girdi, parasını sayıp verdi. Sonra alt dudağına yapıştırdığı sigarayla dışarı çıkıp kibriti olan birini arandı. Bir direğe yaslanmış sigarasını tüttüren bir çocuğa, "Ateşin var mı?" dedi. Çocuk konuşmadan sigarasını uzattı. Riccetto başını sallayarak teşekkür etti ona, ellerini ceplerine soktu ve şarkı söyleyerek tramvayın dönüş yaptığı karanlık sokağa doğru yürüdü.

Çevresinde yapım halinde türlü binalar, inşaat iskeleleriyle, büyük arsalar vardı. Uzaktan, belki de Pigneto'nun arkasındaki Maranella'dan doğru bir hoparlörden gelen müzik sesini duydu. Maranella'nın bu yanında, Casilina yakınlarında bir lunapark vardı herhalde. Riccetto da elleri

cebinde, tek başına söylediği şarkının duygusallığıyla başını omuzlarına çekip o yana doğru yürüdü.

Acqua Bullicante çevresinde acele adımlarla evlerine giden üç beş yaşlıdan başka kimse yoktu. Ancak iki fabrika arasından Borgata Gordiani'ye doğru çıkan yokuşun başına gelince yolu enlemesine kesip kirli bir sofraya üşüşen sinekler kadar düzensiz bir grup gencin bağırıp çağırarak geldiklerini olduğunu gördü. Çocuklardan biri bir diğerinin kafasına vuruyor, bir başkası gölge boksu yapıp havayı sağlı sollu yumruklarla dövüyor, bir kroşe indirdiği zaman gözleri parlıyordu. Bir başkası ilgisiz bir tavırla arkadaşlarından üstünlüğünü sergiliyordu. Bazıları ağızlarını iğrenmeyle çarpıtıp tartışıyorlar, ellerini kollarını sallıyorlar, dillerini şaklatıyorlar ya da tartışmanın en hararetli yerinde çenelerini elleri arasına alıp öylece duruyorlardı. Via dell'Acqua Bullicante'de herkes dikkatle kendilerini izlemekteydi. Riccetto çocuklara aldırış etmedi. Bu taşkınlıkların onunla ilgisi yoktu. Çocukların bu tavırları genellikle tüm dünyaya, kendileri gibi eğlenmesini bilemeyen tüm insanlığa karşıydı. Ancak Riccetto böyle yapayalnızken onların gösteriş yapmalarına ve o an için böyle çenesi düşüklerden çok uzaklardayken onların gürültülerini dinlemek zorunda kalmasına içerlemişti. Çocuklardan yana bakmadan ıslık çalarak yoluna devam etti. Ancak onlardan daha yirmi metre kadar uzaklaşmamıştı ki, bakımsız bahçeler boyunca giden hendeğin içinden doğru bir ağlama sesi duydu. O yana yaklaşınca çırılçıplak bir oğlanın çimenler üzerinde çömelmiş durduğunu gördü.

"Ne oldu sana ?" diye sordu. Çocuk konuşmadan ağlamasını sürdürdü. "Neyin var senin?" dedi Riccetto. Çırılçıplak sıska çocuk çiğden sırılsıklam olmuş, küçük bir bebek gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

"Elbiselerimi alıp sakladılar," dedi.

"Kim?" diye sordu Riccetto. Çocuk ayağa kalktı.

"Onlar," dedi. Riccetto az önce yanından geçen gruba doğru koştu.

"Hey!" diye seslendi. Çocuklar durup döndüler.

"O çocuğun elbiselerini siz mi sakladınız?" diye Riccetto sert, ama kibar bir sesle sordu. Biri, "Oralarda bir yerde, ararsa bulur," dedi. Riccetto birkaç adım geriledi. Ne o ne de bir başkası bir tartışmaya girişilsin istemiyordu; aksine, orada ağlayan serseri karşısında kendilerini üstün görerek kendilerinin aynı taraftan olduklarını bile hissediyorlardı. Biri işaret parmağıyla burnuna vurdu.

"Hıyarın tekidir, boş ver gitsin," dedi.

Riccetto omuzlarını silkti. "Zavallı," diye söylendi. Zayıf birine karşı duyduğu sorumluluk sona ermişti artık. Gerçekten da o sırada çocuğun pantolonunu giymiş, elinde yırtık gömleğiyle hendekten çıktığını gördüler. Ancak çocuklar yerlerinden kıpırdamamışlardı ve içlerinden biri Riccetto'ya bakarak gülüyordu.

"Bana mı bakıyorsun?" diye sordu Riccetto. Oğlan şişkin ve çatlak dudakları, bir lahana yaprağı kadar kırışık incecik boynu üzerinde tam bir suçlu suratına sahipti. Riccetto arkasından gelen sokak lambası ışığında çocuğun yalnızca silüetini gördüğünden, "Beni tanıyor musun yoksa?" diye seslendi ona.

"Tanıyorum elbette," dedi beriki. "Ben Lenzetta'yım. Dün gece Villa Borghese'de görüşmüştük."

Riccetto çocuğu tanımıştı, elini uzatıp yaklaştı. "Özür dilerim. Nereye gidiyordunuz böyle?"

"Karnım zil çalıyorken nereye gidebilirim?" dedi Lenzetta. Diğerleri güldüler. "Ya sen?" diye sordu sonra.

Riccetto filozofça güldü, gömleğinin yakasını kaldırdı, ellerini ceplerine soktu. "Ne bileyim?" dedi. "Evden kaçtım ve geri dönmek de istemiyorum."

"Neden?" diye sordu Lenzetta.

"Deliğe tıkılmak istemiyorum da ondan. Tiburtino'da

bir evde kumar oynarken polis bastı bizi. Yakaladıklarının canına okumuşlardır. Orospu çocukları! Caciotta da oradaydı."

Lenzetta, "Caciotta da kim ki?" dedi.

"Dün gece yanımda duran kızıl saçlı. Eşşoğlusu şimdi deliğe tıkılmıştır artık."

"Ben de eve gitmiyorum," dedi Lenzetta. "Dönmeye de niyetim yok. Ağabeyim beni eline bir geçirirse öldürür."

"Nasıl?" diye gruptan biri sordu. "Sana onu cumartesi tutukladıklarını söyledim ya."

"Biliyorum, ama annem evde ya. Ona da katlanamıyorum artık."

Arkadaşı gülerek parmağını salladı.

"Senin derdin de bu işte. Anan evde, ağabeyin delikte. Ne yaparsan yap, boka bulaştın demektir. Eve dönersen enselenirsin. Ortalarda dolaşırsan da enselenirsin. O yüzden gözünü dört açsan iyi edersin."

Hepsi kahkahalarla güldüler buna.

"Çok umurumdaydı sanki?" dedi Lenzetta. Gülüp şakalaşarak Maranella'ya doğru yürümeye başladılar. Biri, "Elina bu gece evde değil," dedi.

"Kim dedi?" diye sordu ötekisi. "Hep evdedir o."

Birincisi, "Karının çamaşır teknesi kadar karnı var," dedi. "Herhalde şimdi poliklinikte piçini doğuruyordur."

"Sen ne diyorsun? Dört aylıktan fazla olamaz."

"Elinin körü," dedi birincisi. "Ben onu baharda becerdiğimde karnı burnundaydı."

"On yıl öncesinden söz ediyorsun herhalde," dedi Lenzetta. "Ama ne boka yarar ki? Şu grupta toplam yüz liret çıkarsa kellemi keserim ben."

"Ne çıkar bundan?" dedi biri. "Oraya boş ceple ilk kez gidişimiz değil ya. Gel yapalım, paranı veririm derim ona. Yaparız, sonra da zırnık koklatmadan çekip gideriz."

"Vay namussuz pezevenk!" dedi Lenzetta.

Böyle konuşa konuşa Maranella'ya vardılar. Artık Elina'yı falan da düşünmüyorlardı. Lunaparkın pikabından yükselen müziğin dışında Maranella kavşağından, tramvay durağının oradan konuşmalarla ayak sesleri geliyordu. Sanki orada bir şey olmuş ya da saatin geç olmasına karşılık bir eğlence varmış gibi o yöne yürüdüler. Çocuklardan biri, "Sirk gelmiş!" diye bağırarak koşmaya başladı. Lenzetta soğukkanlılıkla, "Ne sirki? Hangi sirk?" dedi ama o da adımlarını sıklaştırdı. Kötü aydınlatılmış sokakta Casiliana yönünden gelen küçük bir kalabalık seçiliyordu. Kalabalık Due Alleri sineması yakınlarında durdu. Hepsinin ellerinde fenerler vardı. Lenzetta, düşkırıklığıyla, "Dini bir törenmiş be," dedi.

Çocuklar koşarak vardıkları kavşakta durmuşlardı. Lunaparkın olduğu Prato'ya gitmekle Maranella'da kalıp neler olacağını seyretmek arasında bocalıyorlardı. Lunaparkta sarışın parçanın olduğu atış galerisi hâlâ açık olabilirdi. Sonunda alaycı bir havayla geçit törenini görmeye gelenlerin arasına karışıp kaldırım kenarına oturdular. İçlerinden biri şarkı okuyor, biri oturan diğerini yumrukluyor, ötekiler de toz toprak arasında şakalaşıyorlardı. Geçit yapanlar yaklaşmışlardı. Riccetto, "Prenestino'da kalsaydık daha iyiydi, burada ne bok var sanki," diye söylendi.

"Orada ne yapardın?" diye Lenzetta sordu.

Riccetto, sırıtarak, "Elina orada değil mi yani?" dedi.

Gelenler, aralarında birkaç yaşlı erkekle bir iki çocuk olan yaşlı kadınlardı. Hepsinin elinde rüzgârdan sönmemesi için üzerlerine kartondan boru geçirdikleri birer mum vardı. Arada sırada her biri kendine göre bir ilahi okuyordu. Kavşağa gelince durdular, pizzacının yanında bir araya geldiler. İki oğlan yıkılmak üzere olan bir duvara bir masa dayadılar. Masanın üstüne çıkan yaşlı bir adam komünistleri yeren ve İsa ruhunu yücelten çıkaran bir konuşma yapmaya başladı.

Lenzetta, Riccetto ve diğerlerinin bulundukları yanda öyle bir gürültü vardı ki, Cispadano lehçesiyle konuşan adamın sesi duyulmuyordu. Çocuklardan biri, "Daha yüksek sesle konuş!" diye bağırdı. Lenzetta da, "Mozzo, ücretini içki olarak mı alacaksın?" dedi. Mozzone bir an susup onlara baktı. Sonra yumuşak bir sesle, "Şunun konuşmasına bakın hele," diye şaştı.

Riccetto Lenzatta'yı dürtükledi. "Bana bak, ben sıkıldım artık."

"Ne istiyorsun peki?" diye sordu Lenzetta.

Riccetto başıyla Prenestino'yu işaret ederek, "Oraya dönelim," dedi.

"Çıldırmışsın sen."

"Param var," dedi Riccetto. "Ama yalnız ikimize kadar."

Lenzatta, bir oğlana bir arkadaşlarına baktı. "Bekle," dedi. Çocukların hepsi başka yere bakıyorlardı. "Haydi çocuklar, siz kalkın Acqua Bullicante'ye gidin, ben size yetişirim," dedi.

Riccetto kalkıp yaşlı adamla dalga geçen kalabalığın arasından geçti. Ancak adamın konuşması beş dakika sürmüştü, onlar da mumlarıyla birlikte kent merkezine doğru yürüdüler. Lenzetta koşa koşa yetişti Riccetto'ya. "Ya ötekiler?" dedi Riccetto.

"Onları atlattık. Lunaparka gittiler."

İki çocuk konuşarak geldikleri yoldan geri döndüler. Arkalarından pikapta sambalar çalıyor, yürüyenlerin ilahileri uzaklaşıyordu. Sokak şimdi Prenestino ya da Impero'dan Borgata Gordiani'ye ya da Pigneto'ya doğru giden bir iki kişi ve bazen *Bandiera Rossa*'yı, bazen de *La Marcia Reale*'yi söyleyen bir sarhoş dışında bomboştu.

Elina'yı kraliçesi olduğu o gölgeler ülkesinde buldular: tramvayın dönüş yaptığı çöp yığınlarıyla dolu, biri bitmiş, biri inşa halinde iki gökdelenin dev gölgeleriyle kararmış yerde. Tüm pencereleri ışıklı dev bina tek başına birkaç

yıldızın kederle parıldadığı göğe doğru yükseliyordu. Elina gökdelenin arkasında, inşaat yapılmak üzere ayrılmış, ama şimdilik büyük çöplükler halindeki arsaların tel çiti ardındaki kulübesindeydi.

Lenzetta ile Riccetto kısa boylu ve bir sosis kadar tombul olan kadına gidip bir süre pazarlık ettiler, sonra da çitin dikenli telleri arasından geçtiler.

İşleri uzun sürmedi. Dışarı çıkınca tramvay durağının olduğu küçük alandaki çeşmeye gidip biraz yıkandılar. Lenzetta yatacakları bir yer bulacaktı. Borgata Gordiani'nin ötesinde, Centocelle'den Tiburtino'ya kadar kentin bütün kenar mahallelerini gören bir arsadaki bir sürü hurda demir arasında bir insanın içine girebileceği kadar geniş ve uzun paslı demir fıçılar vardı. Lenzetta bunlardan birinin içine saman sermişti; samanların bir kısmını alıp yandaki fıçının içine serdi. Hemen fıçılarına girip sabah saat ona kadar uyudular.

Lenzetta, genellikle bir pazar yerinin, kışlanın ve keşişlere ait bir aşevinin bulunduğu Via Tuscolana, Piazza Re di Roma ve Via Taranto çevresinde bulunurdu. Evinden kaçtığı zamanlar bir balık satıcısının ya da bir gezgin tuhafiyecinin yanında elinden geldiğince az bir süre çalışıp geçimini sağlar, o da olmadı mı, pazar yerinde ve tramvaylarda yankesicilik yapardı. Canı isteyince de Prenestino ve Quadraro gibi mahallelerde çöpler arasında hurda demir arardı. Ancak eğilip kalkarken beli çok ağrıdığı için, ağzına dolan tozu hemen hemen bir şişe şarap içerek gidermesi gerektiğinden ve elde edeceği kârın yarısı şaraba gideceğinden bu işten pek hoşlanmazdı.

Riccetto da hurda demir işi için fazla hevesli değildi, Lenzetta'nın nedenleri yanında o bu işi bir de fazla çocukça bulurdu. Bu yüzden geceleri fıçılarda yatmak için kenar

mahallelere gidiyorlar, gündüzlerini de kent içinde geçiriyorlardı. Ertesi gün için yeterince para bulunca da, çalışıp da bel kırmanın canı cehenneme diyorlardı.

Otobüse binip Acqua Santa'ya gittiler. Appia Nuova'dan diz boyu toz toprak içinde çukurlar, mağaralar, yanık tarlalar, yıkıntı halinde temeller ve ıssız yollardan geçip Acqua Santa'ya vardılar. Burada bir tepenin üzerindeki iki yol kavşağında teneke mahallelerinden ya da uzaklarda yeni yeni görülmeye başlayan toplu konutlardan gelecek enayi bir av bekleyen bir dilenci bulmayı umut ediyorlardı. Ya da bir mağara önünde ya da bir havuz başını saran böğürtlenler arasında gazetesini yanına yaymış şişko bir Alman falan bulurlar ve heriften istediklerini çalabilirlerdi. Adamı görünce şöyle bir bakarlar ya da durup işerlerdi; adam da çukur mukur demeden en iğrenç su birikintilerine kadar kendilerini kovalardı, tıpkı büyük Romalı şairin dediği gibi:

" Serserinin ardından perinin seslendiğini duydum,
'öldüm bittim, sevgilim, yavaşla yoksa batacağım.' "

Bir gün ikisi, çevresinde kırmızı bir çit olan bir havuzda Tiburtinolu Alduccia'yı gördüler. Riccetto, çocuğun elini sıkmak için adımlarını sıklaştırdı. Elbiselerini çıkarırken, "Nasılsın bakalım?" diye sordu. Üstünde sadece donu olan Alduccio bir sazlığın gölgesindeki pis otların üzerine uzanmıştı.

"Her zamanki gibi," dedi. "İnsan buralarda ne kadar çok kalırsa o kadar çok her şeyi terk edip hırsız falan olmak istiyor."

"Öyle," dedi Riccetto başı üstünden gömleğini sıyırırken.

"Çalışmayana ekmek yok diyorlar, iyi ama işi nereden bulacaksın ki?" Alduccio küçümseyici bir tavırla çikletini çiğnemeye devam etti.

Riccetto, çocuğun şakasına şakayla karşılık verdi.

"Tamam, birer Beretta bulup bir çete kuralım biz de."

Alduccio ona ciddi konuşuyormuş gibi baktı. "Çok doğru," dedi. Herhangi bir konuşmaya bir dakikadan fazla uzak kalamayan Lenzetta'nın kulakları dikilmişti Beretta'yı duyunca.

Riccetto ile Lenzetta havuz kenarına uzandılar.

"Tiburtina'dan biraz haber ver bakalım," dedi Riccetto.

"Anlatacak ne olsun ki? Her şey eskisi gibi."

"Yeni toplu konut alanında oturan Caciotta'yı tanır mısın?"

"Tanır mısın da ne demek? Elbette tanırım."

"O ne yapıyor bu sıralarda?"

Alduccio'nun yakışıklı yüzü canlandı birden. Bir şey söylemeden gözünün altındaki deriyi baş ve işaret parmaklarıyla tutup çekti. Bu işaret Caciotta'nın Porta Portese cezaevinde olduğu anlamına geliyordu.

"Vay canına!" dedi Riccetto, buna içinden güldü.

"Fileni'de kumar oynarken enselendi," dedi Alduccio.

"Biliyorum," dedi Riccetto. "Ben de oradaydım."

Alduccio merakla baktı oğlana. "Amerigo öldü," dedi. Riccetto dirsekleri üstünde doğrulup gencin yüzüne baktı. Sanki neşeyle gülümsüyormuş gibi ağzının kenarları titriyordu; çok heyecan verici bir haberdi bu.

"Ne dedin?"

"Öldü," dedi Alduccio. Bu beklenmedik haberi verebildiğine çok sevinmişti. "Dün Poliklinik'te öldü."

Riccetto'nun kumarhaneden kaçtığı o gece Caciotta ile diğerleri enselenmişlerdi. Hiçbiri direnmeye kalkışmamıştı. Ama kollarını iki polisin tuttuğu Amerigo, kapıdan açık koridora çıktıkları anda silkinerek polisleri duvara çarpmış ve üç metre yükseklikten avluya atlamıştı. Düşmeyle yalnızca dizinden yaralanmış ve duvara tutunarak sürüklene sürüklene uzaklaşmaya başlamıştı. Ama polisler ardından ateş

edip omzundan yaralamışlardı onu. Amerigo yine de Aniene kıyılarına kadar gidebilmişti. Kendisini tam orada yakalayacaklarken yarasının kanamasına aldırmadan ırmağa atlayıp karşı kıyıdaki bahçeler arasında saklanabileceğini düşünmüştü. Ancak ırmağın ortasında kendinden geçmişti. Polisler bunun üzerine onu yakalamışlar ve bir sünger gibi kan ve çamur içinde karakola, sonra da hastaneye götürmüşlerdi. Bir hafta sonra ateşi düşünce kırdığı bir bardakla bileklerini kesmeye kalkışmıştı Amerigo. Ama o zamanda kurtarmışlardı kendisini. Bundan on gün önce de hastanenin ikinci katından aşağı atlamış, bir hafta komada kaldıktan sonra ölmüştü.

"Cenazesi yarın kalkıyor," dedi Alduccio.

"Vay orospu çocuğu," dedi Riccetto alçak bir sesle. Lenzetta kolay kolay etkilenmediğini göstermek için *"Ancak kendi lanet sorunlarına üzül"* şarkısına başladı:

"Beş paralık orospular, beş paralık..."

Sonra da lahana gibi iri kafasının altına ellerini koyup sırtüstü uzandı çimenlerin üstüne.

Riccetto bir süre düşündükten sonra Amerigo'nun cenazesine katılmanın görevi olduğuna karar vermişti. Onu pek tanımıyordu, ama Amerigo, Caciotta'nın arkadaşıydı; ayrıca gitmek de istiyordu. Alduccio'ya, "Ben yarın Pietralata'ya gidiyorum," dedi. "Ama kimseye söyleme de, babam bilmesin."

Yeni lacivert elbisesi, beyaz gomleği ve siyah ayakkabıları giydirilmiş olan Amerigo yatağının üzerine uzatılmıştı. Kolları Pietralata'da birkaç pazar günü kendine özgü o kabadayı havasıyla yürürken o kadar gurur duyduğu kruvaze ceketinin üzerinde kavuşturulmuştu. Parayı Via dei Prati Fiscali'de yolunu kestiği bir adamdan almıştı. O işten otuz bin liret gibi bir para ele geçirmiş ve sonra da bunden pek

keyiflenip herifi bıçaklamıştı. İşte lacivert elbiseyi böylece almış ve bu olaydan sonra daha bir havalı dolaşmaya başlamıştı. Kendisine yan bakmaya bile gelmezdi; ondan korkan ve ikiyüzlülük etmeye hazır mahalle arkadaşları ona yağ çekmeyi iyi bilirlerdi. Ancak kendisini tanımayan bazı genç çocuklar ona Komünist Partisi dans salonunda ya da bilardo salonlarından birine rastladıktan sonra evlerine genellikle gözleri morarmış ve dudakları şişmiş bir halde dönerlerdi. Amerigo'nun bıçak taşımaması için resmen uyarılmış olması nedeniyle bunlar talihli sayılırlardı. Pantolon paçaları geniş, ceketin omuzları vatkalı, beyaz gömleğinin üst düğmesi açık, saçları arkaya taralıydı hep. Amerigo bir kurban gibi elleri göğsünde olarak yatağa uzatılmıştı ama gömleğinin yakası hâlâ bir kabadayınınki gibi açıktı ve sağ iken bile bir ölü yüzüne benzeyen yüzünde sanki az önce uykuya dalmış gibi bir hava vardı. Ve hâlâ da ürkütücüydü. Sanki uyanınca bu kadar uysal olmayacak, onu öyle yatırdıkları için birkaç kişinin suratını dağıtacaktı.

Riccetto, Tiburtino'dan arkadaşlarıyla gelmişti Amerigo'yu son kez görmek için. Kapısı olmayan evin sağıyla solundaki iki merdivende koyu renk giysileriyle küçük bir grup duruyordu. Lucchetti ailesi de, akraba ve günün olaylarının oyuncuları olarak görevlerini yapmak üzere oradaydılar. Küçük çocuklar parlak renkli bayramlık giysileri içindeydiler, genç delikanlıların giyimleriyse bir cenazeden çok dansa gitmeye uygundu. Aynı binada, her odada on, on iki kişi kalan komşular biraz daha geride duruyorlardı. Onlardan da geride Amerigo'nun, hepsi de ciddi giyinmiş arkadaşları vardı. Çocukken bir el bombasıyla burnu ve bir gözü parçalanan Arduino, 12 numarada oturan veremli çocuk, Fareler, Napolililer, Cepece'ler, Sor'Anita'nın, bir işten dönüp de hasılatı aralarında bağıra çağıra bölüştüklerinde ya da ay ışığında gezintiye çıktıklarında gitar çalıp şarkı söyleyen oğlu da oradaydı. Evin duvarına yaslanmış, kendi

aralarında alçak seslerle konuşan ya da daha ilerde top oynayan küçükleri seyreden birkaç genç oğlan da onlara katılmıştı.

Riccetto ile arkadaşlarının ölünün yattığı odaya girmeleriyle çıkmaları bir oldu. İçerisi sanki kış aylarındaymışcasına loş ve rutubetliydi; Amerigo'nun hepsi de şişman olan teyze ve kız kardeşlerinden odada kıpırdayacak yer kalmamıştı. Cesede şöyle bir bakıp ilk kutsal ekmek töreni gününden beri yapmadıkları bir şey olduğu için yüzleri kızararak haç çıkarıp yeniden erkeklerin gruplar halinde durup konuştukları sokağa döndüler.

Erkeklerin ortasında, ancak kendi işlerini düşünüyormuş gibi dalgın duran adam, Amerigo'nun en küçük amcası, Alfio Lucchetti'ydi. O da Amerigo gibi esmerdi, biraz daha zayıf ve uzun boylu olmasına karşılık aynı onun gibi kıvırcık saçlı, çıkık elmacık kemikliydi. Üç yıl önce tramvay durağının orada bir bar sahibini bıçaklamıştı. Şimdi söylentilere göre Testaccio'da dost tuttuğu bir orospu yüzünden kendini mahvetmekteydi. Aslında adam şimdi de pek konuşmuyor, arada sırada bir iki sözcük söylüyor, sanki bir şey ima etmek istermiş gibi davranıp başını sallıyordu. Sonra sanki çevresinde durup onu dinleyen bu insanlarla kendi işlerini konuşmak istemiyormuş gibi birden susuveriyordu. Önündeki başların ötesine bakıyor, elleri çizgili gri pantolonun cebinde, tıpkı Amerigo'nun yaptığı gibi çene kaslarını şişirecek kadar dişlerini gıcırdatıyordu.

Mahallede hemen hemen herkesin bildiği bir sırrı düşünüyordu aralarında dururken. Amerigo'nın ölümü ardında herkesin yüzünden yansıyan başka şeyler vardı. Alfio'nun uzamış sakalları altındaki yüzü bu nedenle parlıyordu; alnında saçlarının başladığı yerdeki teni çok esmerdi, bir çocuğunkini andıran boynu, açık beyaz gömlek yakasının içinden yükseliyordu. Görev duyguları ve dile getirilmeyen acılarıyla Pietralata'nın en önemli kişileri olan diğer

amcayla yeğenlerin yüzlerinde de aynı şey görülmekteydi. Bunlar da konuşmuyorlar, Amerigo'nun ölümünün ailede yarattığı durum hakkındaki fikirlerini kendilerine saklıyorlar, ancak arada sırada ilgili ve tehdit edici bir dille bir açıklama yapmakla yetiniyorlardı.

Genç serseriler arasında sakat gözünü örten ama burnunun kalıntılarını açık bırakan siyah bir bağ ile Arduino, Sor'Anita'nın oğlu, Fareler, Cepece'ler bakışlarında yırtıcı bir hayvan parıltısıyla, ciddi havaları altında, tıpkı duş yapan askerler gibi sakin bir neşeyle bekleşmekteydiler. Alduccio Alfio ile diğerleri arasında konuşulan şeyleri yarım kulakla dinlemekteydi. Onun da gözlerinde ciddi bir bakış vardı, ağzını büzerek ve omuzları arasına çektiği başını sallayarak, "Bu onların sorunu," diye mırıldandı.

Merakında biraz safça görünen Riccetto, "Kimin?" diye sordu. Alduccio karşılık vermedi.

"Kimin diye sorduk," dedi Riccetto.

"Konuşan herifin," dedi Alduccio kırgın bir sesle. Riccetto hemen yeni bina ile kumarhaneyi hatırladı ve başka bir şey söylemedi. Alfio'ya büyük bir saygıyla bakıyordu. Bu arada Alfio da iki adım atıp grubun arasından çıkmış, elleri pantolon ceplerinde, kendine güvenen bir tavırla öylece durmaktaydı.

İçerden ağlayan kadınların sesleri geliyordu. Erkeklerde ise duygularını belli eden herhangi bir şey yoktu. Aksine, henüz sakalları çıkmamış gençlerle yaşlılarda bir neşe izi görülebilirdi. Pietralata'da iyi yetişmiş olmak yaşayanlara sempati göstermemekti. Böyle olan insanların ölüye gösterecekleri saygı da ancak o kadar olurdu.

Papaz çevresindekilerin yüzlerine bakmadan acele adımlarla geldi. Arkasında, Pietralata dışlarındaki çöp yığınları arasındaki kulübelerinden toplanma, aç kediler kadar sıska iki oğlan koşuyordu. Üçü birden üzerlerinde dini giysileri, ellerinde buhurdanlıklarıyla evlerin arasını dol-

durmuş ya da dolaşan, oynayıp bağrışan insanlar arasından geçtiler. Paramparça giysileri içinde çocuklar vurdukları topun ardından arı sürüsü gibi koşuşuyorlardı, tramvay durağında o saatte işsiz insanlar gidip geliyordu. Bunlar yarı yarıya boş olan barda köpekler gibi hırlaşıyorlar ya da kuru ağaçlara ve kapı kenarlarına yaslanıp parmaklarını pantolon askılarına geçirmişler, ağ yeri dizlerine inecek kadar aşağı çekiyorlardı pantolonlarını. Diğerleri avlularda, pis pencerelerin altında, savaş sırasındaki köylülere parça parça satılan öteberinin kalıntıları arasında durmaktaydılar. Şimdi hepsi cenaze törenini uzaktan seyrediyorlardı.

Papaz eve girdi, yapması gerekenleri yaptı ve çok geçmeden ardında iki çocuk, kadınlar ve erkeklerin taşıdığı tabutla çıktı. Tabut siyah cenaze arabasına konuldu ve kortej ağır adımlarla Via di Pietralata'ya doğru yola çıktı. Yürüyenler barın önünden geçtiler, durakta bekleyen otobüsün kalkışını engellediler, sonra tepelerde iki üç dönmedolabın kurulu olduğu arsaların karşısından kulübelerle barakaların bir cezaevi kadar çıplak klinik binasıyla, henüz bombalanmışa benzeyen harap bir fabrikanın önünden geçip Monte del Pecoraro eteklerinde, terk edilmiş taş ocaklarındaki mezarlığa vardılar.

Riccetto, Alduccio'ya alçak sesle, "Şimdi ne yapacağız?" diye sordu. İki çocuk cenaze arabasına ayak uyduramayıp geride kalmış olanlar arasındaydılar. Alduccio belinden aşağı koyverdiği gömleğinin altından pantolonunun ceplerine ellerine sokarak, "Ne bileyim ben?" dedi.

Kortejin en arkasındaydılar, ancak çok yavaş yürüdüklerinden yetişmek için sık sık koşmak zorunda kalıyorlardı. İkisi de kamburlarını çıkarmış, dalgın dalgın, sanki ayakları ağrıyormuş gibi yürüyorlardı. Riccetto, suratını asarak, "Cenazelerin bu kadar sıkıcı olduğunu bilmezdim," dedi.

"Al benden de o kadar," dedi Alduccio.

İki arkadaş birbirlerine bakıp da sessiz kortejin arasında ne halde olduklarını görünce gülmek istediler, bir rezilliğe yol açmamak için bakışlarını kaçırarak boyun kaslarını gere gere kendilerini kontrol etmeye çalıştılar. Hava yağ gibi yumuşaktı, ılık rüzgâr bir nisan ağırlığı veriyordu. Bir bayram gününde gibiydiler. Paskalya'nın hemen sonrasında milletin Ostia'ya gitmeye başladığı günlerden biriydi sanki. Via Tiburtina trafiği bile sanki cam bir kavanozdaymışçasına sessizdi. Güneş ışığı alçak duvarlar ve gri çöp yığınları üstünde renksiz gibi durmasına karşılık Poceraro tepesinin yamaçlarını altın bir renkle aydınlatıyordu. Kışlada çalan karavana borusu askerlere yemek saatini bildiriyordu.

Küçük kortej o kendine özgü dağınıklığıyla Via Tiburtina köşesindeki barın önünde bir an durakladıktan sonra dağıldı. Cenaze arabası hızlandı, arkasında Lucchetti ailesinin en önemli kişilerini taşıyan bir taksi olduğu halde Verano'ya doğru yoluna devam etti, gitti.

5. Ilık Geceler

Panza piena nun crede ar diggiuno... (*)
- G.G. Belli

Kendi sözüne bakılırsa Maranella'da büyük sükse yapan kadife pantolonu ve kırmızılı siyahlı gömleğini giymiş bir halde alçak bir duvarın dibinde oturmuş Lenzetta, Riccetto ile Alduccio'yu bekliyordu. Aşağıdaki bir arsada top oynayan çocuklarla bir iki vuruş yaptığı için ter içinde kalmıştı. Duvarın üstündeki ahırı andıran teneke kulübesinin çatısında da kucağında ağlayan en küçük bebeğiyle altın taklidi iki halka kulaklarından aşağı sallanan Elina oturmaktaydı. Genel olarak yaşamı düşünen ve arada sırada gelmediği için Riccetto'ya küfür sallayan Lenzetta'nın kadına baktığı bile yoktu. Epey mutluydu yine de. Buruşuk boynunu duvara dayamış şarkı okuyor, başını büyük bir duygu akınıyla sağdan sola, soldan sağa sallayıp hafifçe vururken de duvardan kireç ve badana parçaları dökülüyordu. Gözleri yarı kapalıydı, günah çıkartırmış ya da şarkı konusunda neler yapabileceğinin bir örneğini veriyormuş gibi çok alçak sesle okuduğundan dört adım öteden biri onun yalnızca ağzının açılıp kapandığını ve boyun damarlarının gırtlağının iki yanında kabardığını görebilirdi.

Lenzetta şarkısının orta yerinde durup arada bir aşağıda soluk soluğa top koşturan çocuklara sesleniyordu. Çocuk-

(*) Tok, açın halinden anlamaz.

larından daha on üçünde bile olmayan biri hem oynuyor hem sigara içiyordu; bir diğeri bitkin bir halde yere serilmiş koşanlarla alay etmekteydi.

"Hey, ayakta uyuyorsunuz!" diye olanca gücünü harcamamak için kısık sesle bağırdı Lenzetta. Direkler arasında duran önü yarı yarıya açık yırtık pantolonlu kaleci çocuk bir çöplükten bulduğu eldivenleri geçirdiği ellerini boru gibi ağzına götürerek, "Senin ayakta duracak halin yok, kendinle alay et sen!" diye karşılık verdi. Yere serilen çocuk kalkıp yola doğru yürüdü. Pantolonunu çekti, kirli gömleğini sıyırıp omzuna attı ve kolunun altında bir şişe sütle gelen akranı bir çocukla konuştu. Lenzetta'nın yakınlarında, Elina'nın teneke damının üstünde, ufukta bir törende taşınan Meryem Ana heykeli gibi durduğu yerin hemen altında bilya oynamaya başladılar. Lenzetta, Riccetto ile Alduccio'yu kastederek, "Sizin ananızı..." yollu bir küfür savurduysa da, aslında fazla keyifsiz değildi. Az önce gelip oyuna başlayan küçük çocuk bir yandan da neşeyle konuşuyordu. Öteki çocuk kendisini kazıkladığı için kızınca küçük olanı Lenzetta'dan yardım istedi. Büyük de bunun üzerine kazık atmayı bırakıp namusuyla oynamaya başladı. Çocuklar çömelip, avuçlarını yere dayayarak nişan aldılar, bilya deliğe girdi. Lenzetta bir babanın bakışlarıyla seyrediyordu. Küçük çocuk kazanınca yere dayadığı süt şişesinin çevresinde sevinçle zıpladı. Sonra hemen yerini aldı, bacakları açık, çömelip nişan aldı.

Lenzetta, "Yeniyorsun,ha ?" dedi. Öteki çocuk kaybettiği için kızmıştı, yavaş yavaş kazanmaya başladı. Lenzetta, şakacı bir sesle, "Hey, soyuluyorsun, dikkat et," dedi. O sırada önce büyük apartmanların arasından, sonra da Acqua Bullicante'nin çamurlu yollarından hızla geçen bir cenaze arabası göründü.

Lenzetta, cenaze arabasının bir yerden alacağı ölüyü düşünerek, "Güle güle, sevgilim!" diye bağırdı. Sonra cena-

zeye giden Riccetto'yu hatırladı. Öfkeden kızararak, "Bok herif!" diye söylendi.

Lenzetta, ağabeyinden korktuğu için evden kaçmıştı. Korkmakta da haklıydı; ağabeyi düşünmekten bile hoşlanmadığı bir kazık atmıştı ona. Lenzetta fırsat bulsa suratına tükürmekten bir an bile çekinmezdi. Aslında ona bir kötülük yapmış değildi. Doğrusunu söylemek gerekirse aralarındaki konu budalaca bir tartışma değil, bir şeref sorunuydu. O gece ona ne olmuştu öyle? Önce karakolda, sonra cezaevinde yediği dayaktan aklı karışmış olmalıydı. Cezaevine gönderildiğinde - çocuğa benziyor olsa bile on sekiz yaşında olduğundan Porta Portese'ye değil, Regina Coeli'ye gönderilmişti - kıvırcık saçlı başını sallayarak, "Şimdi bizim göt elden gitti işte," demişti. Gerçekten de içeri girdiği anda mezar kaçkınına benzeyen bir veremli, "Öff be, şu göte bak!" demişti. Ancak Lenzetta'nın ağabeyinin Regina Coeli'nin hatırı sayılır gediklilerinden biri olması nedeniyle namusu elden gitmemişti. İki üç hafta sonra da, şartlı salıverilmişti. Eve döndüğünde annesinin ilk sözü, "Çalışmayana yemek yok, tamam mı?" olmuştu. "İnsaf be! Biraz dinleneyim, daha kodesten yeni çıktım!" demişti Lenzetta da. O gece kendilerine Maranella Çetesi adını veren ve on altı yaşlarındaki çocuklardan oluşan grubun toplandığı *Sırtından Bıçaklayanlar Barı* diye anılan Bar del Tappeto Verde'ye gitmişti. Regina Coeli'ye girmekle bundan böyle belirli bir saygınlığı elde ettiğinden herkese hava basmıştı. Adam başına yarım bardak şarap içmişler, sonra da yatmak için evlerine dönmüşlerdi.

Lenzetta ağabeyiyle küçük ve penceresiz bir odada, biri gondolu andıran bir yatakta, diğeri daracık bir portatif karyolada yatıyordu. Uyku tutmayan, şaraptan da başı dönen Lenzetta gece yarısı örtüleri üstünden atıp şarkı söylemeye başladı. Ağabeyi ağzı açık kütük gibi uyuyordu. Ancak yattığı yerde huzursuzlanmaya başlamıştı. Lenzetta, o ara ken-

dini kaybetmiş, olanca sesiyle şarkıya devam ediyordu. Ağabeyi birden uyandı ve "Hey! Ne oluyor orda?" diye bağırdı. Lenzetta ayağa kalkarak, "Sittir ulan!" dedi ona. Ağabeyi ne olup bittiğini anladı, Lenzetta'yı bir vuruşta duvara kadar yolladı, sonra yine uyudu.

Lenzetta ertesi sabah sokağa çıkınca ağabeyinin Lambretta motosikletiyle beklemekte olduğunu gördü. "Bin!" dedi ağabeyi. Lenzetta motosikletin arkasına atladı. Ağabeyi hızla Maranella'dan geçti, pazar kurulmakta olduğu için o saatte hız yapılmaması gereken Torpignattara çevresindeki sokaklarda saatte kırk beş mil hız yaparak bir manyak gibi Acqua Santa'ya girdi. Dizboyu toz ve çamur sokaklarda bile bir an hız kesmeden tarlaları geçip taş ocaklarına vardı. Motosikleti orada durdurup indi, Lenzetta'ya, "Kaldır bakalım ellerini," dedi. İki kardeş orada yarım saat dövüştüler, sonunda artık yorgunluktan yığılacak hale gelen Lenzetta kaçmayı başarabildi.

Ta Pietralata'dan yayan geldikleri için Riccetto ile Alduccio çok yavaş yürüyorlardı. Ayaklarını sanki başkasınınmış gibi sürüyorlardı. Bacakları gövdelerini taşıyamayacak kadar titriyordu. Via Boccaleone'den Via Prenestina yolu ile Acqua Bullicante'ye olan dört beş kilometre yolda bir gecekondu mahallesi, dağ kadar yüksek bir apartman ve yıkık bir fabrikanın önünden geçmişlerdi. Ve yolun sonu gelmiş değildi, daha Casilina'ya kadar da yürüyeceklerdi. Lenzetta arkadaşlarına küfürler yağdırıp onlar tarafından gerekli hıyar ve serseri karşılıklarını aldıktan sonra öne geçmiş ve diğerlerinin yorgunluk ve ayak ağrısıyla tüm keyifsizliklerine karşılık neşeyle yürümekteydi.

Lenzetta'nın Via dell'Amba Aradam'da bulduğu şeyler gerçekten birinci sınıftı. Pek bilinen bir yolda olmayıp yolun Viale di San Giovanni'yi geçtiği köprünün yanında,

çok daha iyi günler görmüş eski villalar, yapraksız bitkilerle tıkabasa dolu bahçelerin yeşil ve kahverengi duvarları arasındaydı. Yamacın üstünde çatıları tenekeyle kaplı bir dizi alçak bina günün son ışıklarında parlıyordu âdeta. Daha gerilerde bir köşede önünde hurda demirle dolu büyük bir çitle çevrili avlusu olan küçük bir kulübe vardı. Her yanda büyük bir sessizlik olmasına karşılık barakalardan birinde, ya hurda yığınlarının arasında biri ıslık çalıyor, ya biri sesleniyor, ya da bir başkası ona karşılık veriyordu. Üç serseri arka arkaya yürüyorlar, biri bir şarkı mırıldanıyor, biri de ıslık çalıyordu. Yıkıntılar arasına iyice daldıklarında dudaklarını pek oynatmadan konuşmaya başladılar.

Riccetto, "Şuraya bakın, amma da çok aks mili varmış?" dedi.

Lenzatta kendisinden emin bir sesle, "Ben sana demedim mi?" dedi.

Ona bu kadarcık zevki bile çok gören Riccetto, "Evet, ama henüz gündüz daha," dedi. "Elimizde el arabası yokken bir bok da yapamayız."

"Hem de el arabası, öyle mi? Ulan el arabasını nereden bulacaksın ki, hıyar herif," dedi Lenzetta, burun kıvırdı.

Alducci, "Maranella'ya inip hurdacı Remo'dan alalım," diye atıldı, ama hemen sonra fikrinin karşılanma biçiminden suratı asıldı. Lenzetta çocuğa bakıp acır gibi kaşlarını çattı, dilini şaklattı, ama bir şey söylemeye de tenezzül etmedi. Biraz sonra da, "Ulan beyinsiz, hepimizin Forlanini'ye dönmemizi mi istiyorsun?" diye bağırdı. "Oradan yürüyerek Maranella'ya gidip yine yürüyerek döneceğiz, ha? Kafa diye saman çuvalı mı o taşıdığın!"

"Size yayan gideceğiz diye kim söyledi?" Alduccio öfkelenmiş, yüzü kızarmıştı.

"Peki, nasıl olacak öyleyse?" Lenzetta da meraklanmamış değildi. Riccetto ise hiç konuşmadan tartışmayı dinliyordu.

Alduccio, "Biraz para bulalım öyleyse," dedi.

Lenzetta düşkırıklığına uğramıştı. "Hah!"

"Gidelim haydi," diyerek Alduccio arkadaşlarına bakmadan San Giovanni'ye doğru yürümeye başladı.

Riccetto ile arkasına yürüyen Lenzetta, "Bu gerzek şimdi nereye gidiyor?" diye söylendi yüksek sesle. "Aklını mı kaçırdı yoksa?"

"Aklını maklını kaçırmadı," dedi Riccetto.

Alduccio'nun ne düşündüğünü çok geçmeden anladılar. Ancak Porta San Giovanni meydanına geldiklerinde ortalığın boşalmış olduğunuda gördüler. Evet, sıralarda oturan üç beş kişi vardı ama bunlar üç kafadarın bulmayı umdukları insanlar değildi. Krem rengi ipekli elbisesini patlatacak kadar şişman ve dudakları az önce yediği pastanın izlerini taşıyan haşlanmış balık yüzlü bir kadınla yanında yine yüzü kızarmış balığı andıran yanık yüzlü, kocası olacak çirkin ve ufaktefek bir erkek, orada burada da dadılarıyla birkaç küçük çocuk. Tuscolano mahallesine açılan duvarın ardında, tenis kortlarının ve üzerine basıla basıla çiğnemiş toprakların ötesine inmekte olan ılık ve kızıl akşam birbirlerine yapışık duran soluk mavi apartmanların pencerelerinde yansıyarak ortalığa bir Merih görüntüsü veriyordu. Alduccio ile diğerlerinin dayandıkları duvarın yakınında aynı kederli ışık altında bitkileri ve çiçekleriyle uzanan San Giovanni bahçelerinin ötesinde ise güneşin son ışıkları katedralin ön yüzündeki büyük heykellere düşüyor ve dikili taşın kızıl granitini yaldızlıyordu.

Uğradıkları düşkırıklığı yüzlerinden belli olan üç arkadaş duvarın önündeydiler. Lenzetta sırtüstü yatmış, ellerini toz toprak içindeki ensesinin altına koymuş, şarkı söylüyordu. Riccetto duvarın üstüne oturmuş, bacaklarını aşağıya sallandırmıştı. Yalnız Alduccio ayaktaydı; o da dirseğini

ve kalçasının birini duvara dayamış duruyordu. Olayların gelişini umutla beklediği için, içlerinde suratını ekşitmeyen bir oydu. Bir eli cebinde, burnunun altındaki tüylerin gölgesinde kalmış etli dudakları ve üstüne sıkılmış limon sularının damladığı iki midyeye benzeyen gözleriyle orada öyle duruyordu.

Alduccio inancının ödülünü gördü. Çeşmeden su içmek için giden Lenzetta'yla Riccetto döndüklerinde Alduccio'nun büyük bir neşeyle gitmeye hazır olduğunu gördüler.

"Gidiyoruz haydi," dedi. Cebinden hepsi de eski ve yıpranmış üç tane yüz liretlik banknot gösterdi. "Bir adam gelip verdi bunları, hem de karşılıksız olarak. Al da biraz elinde tut dedi." Diğerleri bu süslü açıklamalara ilgi duymadılar; böyle şeyler olurdu. Çevredekilere seslerini duyuracak kadar bağırıp çağırdıktan sonra Porta di San Giovanni tramvay durağına gittiler. Yarım saat sonra yine Maranella'daydılar.

Hurdacı Remo'ya boşuna uğramışlardı. Adam üç tekerlekli el arabasını karınca gibi insan kaynayan bir avluya bırakmış, oradan da meyhaneye gitmişti. Şimdi tahta kurtlarının kemirdiği küçük bir masanın başında oturuyordu, kır sakalının çevrelediği yüzü ıstakoz gibi kıpkırmızı ve sanki damarlarında kan yerine gaz varmış gibi şişkindi. Bir çiroz kadar kuru, ufak tefek yaşlı bir adamla konuşuyordu. Yaşlı adam yüz yıldır Roma'da yaşadığı halde hâlâ taşralı aksanıyla konuşuyordu. İkisinin arasındaki bir üçüncü adam da başını masaya dayayıp uyumuştu, orada bir paçavra yığını gibiydi.

Lenzetta kapıda durup içeri baktı. Remo'yu görünce, bir sır söylemek istermiş gibi, "Hey, Remo! Seninle bir dakika konuşmak istiyorum," dedi. Remo yaşlı dedeyle konuşmasını, "Özür dilerim, ama bu serseri ne istiyormuş bir bakayım," diyerek kesti. Yaşlı adam aniden yalnız kalmış birinin yüzüyle şarabından bir yudum aldı. İki çocuk kapının

dışında, tramvay raylarının hemen yanındaki kaldırımda bekliyorlardı. Lenzetta daha bilmiş görünerek ve yüzü kızararak, "Bunlar arkadaşlarım," dedi. Her üçü birden, "Tanıştığımıza memnun oldum," diyerek el sıkıştılar. Lenzetta hemen konuya girdi, "Re, bana bir iyilik yapmanı istiyorum," dedi. Öteki yarı alaylı, yarı saygılı bir sesle, "Elbette," dedi.

"Mümkünse senin üç tekerlekliyi ödünç istiyoruz. Ne dersin, ha?"

Remo ne evet dedi, ne de hayır. Durumu o anda anlamış, kendi çıkarını hesap etmekteydi. Bir iyilik olarak ödünç verilen üç tekerlekliye karşılık kendisine satmak için mal getireceklerdi ve bunun bedelini kendisi takdir edecekti. Dostça bir gülümsemeyle tütününü çıkardı, tükürüp yalayarak bir sigara sardı. Çok dikkat etmeleri gerekirdi, hele Maranella'da, Via dell'Acqua Bullicante'nin Casilina ile birleştiği yerde trafik...

Riccetto ve arkadaşları üç tekerlekli arabanın pedallarını nöbetleşe çevirerek yorgunluktan bitkin bir halde Via Casilina'daki yere vardıklarında saat on bir, on bir buçuk olmuştu.

Mussolini döneminde, yani Riccetto doğmadan önce, zenginler tarafından yaptırılmış villa ve duvarların hemen üstünde bir petrol varili kadar iri bir ay her yeri aydınlatmaktaydı. Alduccio üç tekerlekliyle dışarda, yamacın dibinde bekledi. Riccetto ile Lenzetta tel örgünün delik olduğu bir yerden karınları üstünde sürünerek geçtiler. Üzerlerine basılıp ezilmiş solucanlar gibi başlarını kaldırıp kendilerini duvarla çevrili yerde bulunca Lenzetta bunu bir konuşma yapmaya değer bularak, "İşte, hurda demir cenneti ayaklarımızın altında," dedi. Özellikle kendisini bu seferin reisi sayan Lenzetta'da olmak üzere, doğal bir mesleki ilgiden başka bir şey göstermek istememelerine karşılık her iki çocuğun yüzünde de tatmin ve korku vardı. Lenzetta,

hiç zaman kaybetmek istemeyerek "Haydi bakalım," dedi. Ancak Riccetto duraksayıp çevreyi dinleyen bir köpek gibi kulaklarını dikince de sinirlendi.

"Hey, aptallığı bırak da canlan biraz!" dedi.

Lenzetta en verimli görünen yığına gitti, bir şey aldı, ay ışığında baktıktan sonra yine yere atıp yığının üzerinde hayalet gibi dolaşmaya koyuldu. Riccetto da arkasından gelmiş, hiç ses çıkarmadan çevresini inceliyordu. Lastik ve jant gibi kendilerini ilgilendirmeyen şeyleri bırakıp ilerleyince aradıklarını avlunun tam ortasında buldular ve hemen işe koyuldular. Önce teker teker tel örgünün dibine taşıyıp yığdılar. Sonra Riccetto delikten dışarı çıktı ve Lenzetta parçaları kendisine aktardı.

Hepsi dışarda birikince Lenzetta da çıktı ve sonra parçaları koşa koşa yamacın altındaki üç tekerlekliye taşıdılar. Bir aşağı bir yukarı koşmaktan yüzleri pancar gibi kızarmış, boyun kasları şişmiş, belleri kaskatı kesilmişti.

Alduccio getirilen eşyaları görünce gözlerine inanamadı: aküler, döküm parçaları, demir borular, akslar ve en az yüz kilo kurşun. O da diğer ikisinin getirdikleri eşyayı arabaya doldurmaya başladı. İki çocuk son seferlerinden dönünce, "Arabada daha yer var," dedi. Lenzetta ona gereken karşılığı verecekti ki, birden Via dell'Amba Aradam'a doğru baktı. Beyaz gömlekli bir çocuk kendilerine doğru geliyordu. Biraz yaklaşınca onun pürüzsüz tenli, uykulu gözlü tombulca bir genç olduğunu gördüler. Lenzetta gelenin zavallı bir zengin öğrenci olduğunu anlayınca rahatladı ve çocuğa korkudan sulanmış gözleriyle bakarak, "Nereye bakıyorsun, be?" dedi.

"Hiçbir şeye,"dedi beriki. Sonra sanki gecenin o saatinde ve o koşullar altında doğal bir konuşma yapmışlar gibi, yoluna gitti.

Ama Lenzetta uzaklaşan dar omuzlu çocuğa, "Hey, Şiş-

ko! Hiçbir şeye bakmıyorsun, tabanları yağla, yoksa bir indirdim mi yıldızları sayarsın!" diye seslendi.

Çocuk karşılık vermedi. Epey uzaklaştıktan sonra dönüp, "Hırsızlar!" diye bağırdı.

Alduccio tüm güveni uçup gitmiş olarak, korkuyla, "Bu çocuk birinin ispiyoncusu olmalı," dedi.

"Aldo, sen git, bizi hastanenin önünde bekle," dedi Lenzetta.

Alduccio hastaneye doğru pedal çevirirken Lenzetta da şişman çocuğun ardından koşmaya başladı. Riccetto hangisini izleyeceğini bilemedi. Lenzetta'nın arkasından özür dilemek için koşmadığını çok iyi bilen şişko, Porta Metronia duvarları altında yıldırım hızıyla koşuyordu. Lenzetta döndü, kendisini bekleyen Riccetto'nun yanına gitti ve pedal çevirmekten yüzü sararmış Alduccio'ya doğru koştular ikisi de. Via Appia Nuova'ya gelene kadar nöbetleşe pedal çevirdiler. Lenzetta, kendini tramvay raylarının ortasına yere atarak, "Bittim anam!" dedi.

Yerde ellerini göğsüne koymuş, bacakları iki yana açık, bir ceset gibi yatıyordu.

Ötekiler de arabayı bıraktılar ve onu izleyerek yolun ortasında iki sıra halinde sonsuza kadar gidiyormuş gibi uzanan rayların arasında yere serildiler.

Başını el arabasının tekerlekleri arasına sokan Riccetto, "Bu sefer ölesiye çalıştınız," dedi. O saatte sokakta, sevgililerini Lambretta motosikletleriyla Acqua Santa'ya götüren birkaç delikanlıdan başka kimse yoktu.

Yolun ortasında yattıkları yerde çiftlerin geçişlerini seyreden üç çocuk, "Atla aşağı!" "Sakın onu dinleme, yavru!" diye bağırdılar.

Arkasında bir kadınla gelen bir asker kabadayılık etmek isteyerek yarı Napolili aksanıyla, "Hey, kesin artık!" dedi, bağırdı yüksek sesle.

Çocuklar sanki biri kıçlarına iğne batırmış gibi bir anda ayaklandılar.

Alduccio, "Hey, ne o? Yoksa Roma'ya uygarlaşmaya mı geldin?" diye sordu ona.

Riccetto, ellerini boru gibi yapıp ağzına götrdü. "Bu gördüğün San Giovanni Bazilikasıdır," dedi ders verircesine.

Lenzetta, dozu arttırarak dizleri üstünde doğruldu. "Hey, sizin orada hâlâ tamtam çalıyor musunuz?"

Üçü de biraz sakinleşince Alduccio, "Gidelim artık," dedi. "Burada gecelemeyeceğiz herhalde."

Lenzetta oturup bir izmarit yaktı.

Pedal çevirmeye hazırlanan Alduccio, "Bir fırt da bana ver," dedi. Lenzetta iki nefes çektikten sonra homurdanarak izmariti uzattı. Alduccio pedalı daha iki kez ancak çevirmişti ki, ön tekerlek rayın içine girip paramparça oldu.

Ancak kaygılanacak bir şey yoktu. Küçük bir talihsizlikti, o kadar. Oradan Maranella ne kadar çekerdi zaten. Riccetto ile Lenzetta o gün fazla yürümüş de sayılmazlardı. Aldo kaldırıma indirdikleri mallarla üç tekerlekliyi korumak için orada kaldı, Riccetto ile Lenzetta tabana kuvvet Maranella'ya döndüler. Ancak el arabası kiralayan adamın yerini kapalı buldular. "Bok herif," diye söylendi Lenzetta.

"Demek gecenin bu saatinde kapatırmış," dedi Riccetto. "Ona güzel bir ders veririz biz de." Aslında saatin geceyarısını geçmiş olması kendileri için hiç önemli değildi. Herifin küçük avlusuna girip en iyi el arabalarından birini aldılar.

Lenzetta, "Ne dersin, bunu yarın sabah bir daha geri getirmeyiz, değil mi?" dedi.

Alduccio'yu Appia Nuova'da bıraktıkları yerde kimseler yoktu. Via Camilla köşesine yaklaşırlarken kendilerine doğru gelen bir gölge gördüler. Gölge az sonra elinde bir aks mili taşıyan zayıf ve yaşlı bir adama dönüştü. Adam, çocukları görünce mili saklamaya çalıştı.

Horoz ibiği gibi kıpkırmızı kesilen Lenzetta ," Hey, babalık, o mili nerede buldun?" dedi.

Yaşlı adam kurnaz kurnaz, "Gece bekçisi, arkadaşınızı tutuklatmak istediği için bunu saklamaya götürüyorum," dedi. "Gece bekçisi şu anda yardım istemeye gitti sanırım."

"Canın cehenneme!" diye düşündü Lenzetta, ancak her şey olabileceğinden için Alduccio'yu bıraktıkları yere doğru koşmaya başladı. Ardından Riccetto, onun da arkasından elinde mili taşıyan dede geliyordu.

Aldo serserisi bıraktıkları yerde değildi. Kapı aralıklarına bakıp, "Aldo! Aldo!" diye seslendiler. Aldo saklandığı karanlık sokaktan koşarak çıktı.

"Ne oldu? Polis mi geldi?" diye sordu Riccetto.

"Ne bileyim ben? Ne olur ne olmaz diye sokağa saklanmıştım."

Çocuklar işi fazla kurcalamadan yaşlı adama inanmış göründüler. Adam elinde mil olduğu halde masum bir yüzle bekliyordu. Gülümseyince dudakları dişsiz ağzının içine çekildiler.

Riccetto, "Yükleyelim haydi," dedi. Alduccio üç tekerlekliyi emniyete almak için ara sokağa çekerken Riccetto ile Lenzetta, yaşlı adamın yardımıyla arabayı yüklediler. Riccetto, Lenzetta'ya göz kırptı. Lenzetta, "Aldo, sen arabayla git," dedi. "Hep birlikte olursak millet bir şeyden kuşkulanabilir." Aldo istemeye istemeye kabul etti bunu. Asık yüzle arabayı itmeye başladı.

Diğerleri biraz geriden kendisini izlerken, en küçük bir tehlike anında onu terk edip ara sokaklara dalmaya hazırdılar. Lenzetta'nın yüzü kızarmıştı, kendinden memnun bir halde başını Alduccio'dan yana sallayarak, "Çalış bakalım, köle!" diye mırıldandı. Riccetto da kendini patron gibi hissederek sırıttı. Yaşlı adam bez ayakkabılarını sürüyerek yanları sıra yürüyordu. Sol kolu altında katlanmış bir çuval

vardı. "O çuvalla nereye gidiyorsun?" diye sordu Lenzetta adamı da konuşmaya katmak için.

"Beş boğaz beslemek için karnıbahar çalacağım."

"Beş oğlun mu var?" diye sordu Lenzetta.

"Hayır, beş kızım."

Lenzetta ile Riccetto kulaklarını diktiler. Riccetto, zemini yoklayarak, "Kaç yaşlarında?" diye sordu. Lenzetta tıpkı ahırın kokusunu almış bir eşek gibi daha güvenle yürümeye başladı. "Biri yirmi, biri onsekiz, biri onaltı, diğer ikisi de küçük daha," dedi yaşlı adam. Aptal gibi görünmesine karşılık gözünden hiçbir şey kaçmıyordu.

Riccetto ile Lenzetta bakıştılar. Bir süre yürüdükten sonra Lenzetta, Riccetto'yu dirseğiyle dürtüp işemek için durdu.

Riccetto da durup Lenzetta'nın yanına geldi. Yaşlı adam durana kadar kendilerinden bir iki adım uzaklaşmıştı.

Lenzetta, "Alduccio'yu atlatalım," diye fısıldadı.

"Ama nasıl?"

"Git bir mazeret uydur," dedi Lenzetta sabırsızlıkla.

Riccetto bir an durdu, sonra aklına bir şey gelmiş gibi, "Peki, bu işi bana bırak," dedi. Önünü ilikleyip ilerde bir gölge gibi görünen Aldo'nun ardından koşmaya hazırlandı. Ama Lenzetta kendisini tutarak, "Parasını da al," diye mırıldandı.

"Tamam, sen merak etme."

Riccetto koşmaya başladı.

Lenzetta sakin bir hareketle pantolonunu düzelterek yaşlı adama yetişirken, gözucuyla da diğer ikisine bakıyordu.

Riccetto evet, Alduccio ise hayır diyorlardı. Ama bir süre sonra Riccetto koşarak geldi, Alduccio da arabayı itmeye devam etti.

Riccetto, yaşlı adama bir açıklama yapma gereğini duyarak, "O Maranella'ya yalnız dönecek," dedi."Üçümüzü birden görünce ne yaptığımızı anlayabilirlerdi."

"Doğru olanı yaptınız," dedi yaşlı adam.

Şimdi Acqua Santa'ya varmak üzereydiler; sağda boş arsalar ve su birikintileri, solda da doğruca Porta Furbo'ya ve oradan da Mandrione ile Maranella'ya giden Via dell'Arco di Travertino vardı.

Via dell'Arco di Travertino boyunca iki büyük teneke mahallesi uzanıyordu. Pembe ve beyaz kulübeler, sundurmalar, barakalar, tekerlekleri çıkarılmış çingene arabaları, depolar hep birbiri üzerine yığılmış bir halde su kemerinin duvarı önüne göze hoş gelen bir düzensizlikle sıralanmıştı.

Binaların arasında, diğerlerine göre daha bakımlı ve kapısı üzerinde şarapçı olduğunu belirten dalı ve çocuk yazısıyla, "*Şarap*" yazan tabelasıyla biri göze çarpıyordu. Kapının aralığından dışarı ışık sızmaktaydı. Lenzetta destek aramak için Riccetto'ya bakarak, "Açık," dedi. Riccetto gözlerini kırpıp elini cebine vurdu.

"Babalık, o kamıbaharı toplamakta bir acelen var mı?" diye sordu Lenzetta.

"Yok," dedi adam.

"O zaman istersen biz de gelip sana el verelim."

"Memnun olurum," dedi adam.

"Önce bir yudum şaraba ne dersin, ha, babalık? Tarlalar çok rutubetlidir, önceden biraz ısınırız bari."

Yaşlı adam bunda da bir sakınca görmedi; gözleri parlıyordu, taşralıymış gibi davranmasına karşılık onlara her şeyin anlaşıldığını belirtmekten çekinmiyordu. Ancak kabul etmeden kibarlık olsun diye biraz nazlandı. Çuvalı bir kolunun altından diğerine aktardı. "O kadar zahmete girmenize gerek yoktu," dedi.

"Ne zahmeti?" diye çocuklar toprak yamaçtan aşağı kaydılar. Yaşlı adamsa daha dikkatli adımlarla indi arkalarından.

Beş dakika sonra çocuklar kafayı bulmuşlardı. Tanrı ve din üzerinde konuşmaya başladılar. Dinleyicileri yaşlı

adamdı. Riccetto, böyle özgün bir konuyu ortaya atmış olmanın sevinciyle yüzü kızararaktan konuşuyor, Lenzetta da kendisini dikkatle dinler görünüyordu.

"Bana bir şey söyle hele," dedi Riccetto. "Madonna da dedikleri Meryem'in yukarda olduğuna inanır mısın?"

"Ne bileyim ben?" dedi Lenzetta. "Onu hiç görmedim ki." Sonra memnun bir tavırla yaşlı adamdan yana baktı.

Yaşlı adam, "Madonna'nın orada olduğunu kanıtlayan bazı gerçekler var ama," dedi.

Sorunun belirli bir yanı ilgilendiriyordu Riccetto'yu. Lenzetta'ya, "Onun bakire iken bir oğlan doğurduğunu biliyorsun herhalde," dedi.

Lenzetta'nın yüzü daha da kızarmıştı, iki elini Riccetto'dan yana uzatarak, "Bunu da bilmeyecek miydik yani?" dedi.

Riccetto soruşturmasına devam ederek, "Sen ne dersin, babalık," dedi. Yaşlı adamın yüzü uzadı, başını omuzları arasına çekti. Soruyu yanıtlamaktan kaçınarak, "Buna inanıyor musun, evlat?" dedi.

Riccetto, memnun bir tavırla konuşmasına başladı. "Her şey bakış açısına bağlı aslında. Kadın bir insan olarak var olmuş olabilir. Kutsallık ve bakirelik açısından ise, var olmamış olabilir. Kutsallık belki, ama bakirelik, asla! Ama artık tüpte çocuk yetiştiriyorlar, ama bir kadının tüp bebeği olduktan sonra, o kadın artık bakire sayılamaz. Sonra İsa'ya inanç, Tanrı'ya inanç falan var. Konuyu din açısından ele alırsan, o zaman Madonna'nın bakireliğine inanabilirsin. Ama bilimsel açıdan bunun kanıtlanabileceğini hiç sanmam." Riccetto, bu konuşmayı yaptığı her zaman olduğu gibi kendinden memnun bir tavırla çevresine bakındı. Bunları Tiburtino'da genç birinden duymuştu. Lenzetta masanın kenarlarını tutup, kaynayan bir tencerenin kapağı altından sızan buharlar gibi, "pff,pff.." diye sesler çıkarma-

ya başladı. Gülmemek için kendini tutarak, "Tam bir sinema yönetmenine benzedin," dedi.

Riccetto, alınmış bir tavır takındı. "Sen cahil bir beyinsizsin!"

"Lenzetta, "Bir yarım şişe daha içelim," diyerek elini uzattı. "Tamam mı?"

Riccetto uzatılan eli itti. "Suratına tüküreyim senin."

Lenzetta kollarını iki yana açtı.

"Aç karnına İsa ile Madonna lafını da nereden çıkardın şimdi." Yüzü doğranmış bir çiğ et parçası kadar kırmızıydı. Riccetto'ya bakıp güldü. "Bugüne kadar hep saf lağım suyu içmişken şimdi neden süt içmeye kalkışıyorsun, anlamadım doğrusu."

"Sen çeneni tut, tamam mı? O deve ayaklarınla dilencilik et daha iyi."

Ancak Lenzetta aklına kendisini güldüren bir şey gelmiş gibi arkadaşının yüzüne bakıyordu. Her iki elini de Riccetto'nun yüzüne doğru sallayarak, "Satmak için boş teneke aramaya çıktığımız zamanları hatırladın mı?" diye sordu.

Riccetto da bir kahkaha attı. Lenzetta patlayacak gibiydi. Daha rahat konuşabilmek için ayağa kalktı.

"Hani sen bir kere hastanenin aşevine gitmiştin de.." Lenzetta Riccetto'nun hastane hademelerinden bir tas çorba alışını taklit etti. "Hani sen çorbayı senin gibi açlıktan ölmek üzere olanlara satmayı düşünürken biri sana çelme takmış, biri de çorbayı elinden kapıp kaçmıştı!"

Her iki çocuk da deliler gibi gülmeye başladılar. Lenzetta olduğu yerde zıplayıp hoplarken ayakları dibine küt diye bir şey düştü. Riccetto bakınca yerde Lenzetta'nın pantolonundan düşmüş olan Capellone'nin Beretta'sını gördü. "Vay eşşoğlu eşek! Demek Villa Borghese'de ayakkabılarımı çalan da oymuş!" diye düşündü. Lenzetta hemen eğilip tabancayı yine beline soktu.

Yaşlı adam arkasından bir tekme yemiş de, dönüp bak-

tığında kendisini tekmeleyenin bileğinin çıktığını ve acıyla bağırmakta olduğunu görmüş biri gibi bakıyordu.

Lenzetta doğrulunca, yine neşeli bir sesle, "Kızlarının resmi var mı?" diye sordu. 'Eğer çirkinseler, şarabı herife ödetip tüyeriz buradan,' diye düşünüyordu. Sinek pisliğiyle kaplı ampulün ışığında yüzü uzamış ve içkiden şişmiş gibi görünen adam cüzdanını çıkardı, parmaklarıyla tek tek bakarak ilk kutsal ekmek ayini için giyinmiş küçük bir kızın resmini çıkardı.

Riccetto, sordu; "Şimdi neye benziyor?"

"Doğru, şimdi buna benzemiyor," diyen yaşlı adam yine cüzdanına daldı. Kimliğini göstermekten alıkoyamamıştı kendini. İşte siyah bir elbise içinde, gömlekli ve kravatlı. Antonio Bifoni, Virgilio oğlu, 11.3.1896 Ferentino doğumlu. Onun ardından Komünist Partisi üyelik kağıdı, iki yoksulluk belgesi ve işsizlik kartı çıktı. Lenzetta ile Riccetto son olarak çıkan birkaç fotoğrafı uzanıp adamın elinden aldılar.

"Hey, şuna bak!" dedi Riccetto.

Lenzetta başını çevirerek, "Bu benim, bu da senin," diye fısıldadı.

Meyhaneden gidecekleri yere gitmek için Porta Furba'dan geçtiler, Quadraro'dan aşağı inip, kulübeye benzeyen tek tek evlerin arasından geçip bir yanında dar bir yol, öteki yanında tarlalar ve daha ilerde bir villa ile bir ağaçlık olan bir bahçeye girdiler.

Havada gübre ve çürümüş saman kokusu vardı. Tel örgüden çitin ardında dizi dizi yeşil salatalar görünüyordu.

Yaşlı adam, "Şu yandan gidelim," dedi. Tel örgü çitin bitip de direklerden bir çitin başladığı yere doğru yürüdü. Burada tahtalar arasında açılmış bir gedik çalıçırpıyla örtülüydü. Yaşlı adam diz çöküp çalıları araladı, gedikten geçip bahçeye girdiler.

İki yanındaki duvarların görünmeyeceği kadar geniş

bostan ay ışığı altında parıldıyordu. Ay artık iyice yükselmiş ve sanki dünya ile hiçbir ilgisi kalmasını istemiyormuşcasına da küçülmüştü. Dünyaya yalnız arka tarafını gösteriyor ve oradan da her şeyi saran bir ışık salıyordu. Bostanın ilersindeki şeftali, kiraz ve söğüt ağaçlarını aydınlatıyor, salataların, pancarların, pırasaların üstünde parlıyordu. Orada burada saman yığınları, bahçe araç gereçleri sevimli bir düzensizlikle atılmış duruyordu. Toprak her şeyi kendi yaptığından burada insanın çalışarak belini kırmasına hiç gerek yoktu.

Yaşlı adam karnıbaharları görmüştü ve başka hiçbir şey umurunda değildi. Hiç zaman kaybetmeden hendeği atlayıp, çocuklar da ardında olduğu halde, bostanın ortasındaki dibinde bir iki parmak su olan kanala girdi. Buradan iki yana giden su yolları bostanı karelere bölmüştü. Saban izleri boyunca on beş yirmi metre kadar sırayla iri karnıbaharlar vardı. Bıçağını eline alan yaşlı adam, "Haydi," dedi. Sıranın başından başlayarak karnıbaharları kesmeye başladı. Kestiğini çuvalya dolduruyordu. İki suçortağı, adamın arkasından bakıp birbirlerine döndüler ve makaraları koyverdiler. O kadar çok gürültü yapıyorlardı ki, sesleri ta Quadraro'dan duyulabilirdi.

Yaşlı adam karnıbaharlar arasında doğrulup, "Hey! O kadar gürültü yapmayın!" diye seslendi. Çocuklar ilk heyecanları geçince sustular. Oraya kadar gelmişken bir şey yapmış olmak için eğilip karnıbaharları köküyle çekip yaşlı adamın çuvalına tıkmaya başladılar. Bu arada sebzeleri eziyor, adamın çuvalına da arada sırada bir tekme atıyorlardı. Adam, "Yavaş olun!" dediyse de, çocuklar kahkahadan kırılarak tıkabasa doldurdular çuvalı. Yaşlı adam sonunda çuvalı sırtlayarak çitteki yarığa doğru koştu. Lenzetta arkasından, "Bir dakika, bir işim var," diye seslendi. Karşılık beklemeden kemerini çözüp pantolonunu indirdi ve ıslak çimenlerin üstünde işini yaptı. Riccetto ile

adam da onu izlediler, üçü birden saban izinin kenarında kıçları ay ışığında parıldayarak durdular.

İşini bitiren Lenzetta şarkı söylemeye başladı. Yaşlı adam, oğlanın yüzüne ters ters baktı, dolu çuvalının yanına çöküp, "Yeğenim bir tek karnıbahar için altı ay yatmıştı," dedi. "Sen hepimizi deliğe tıktırmak mı istiyorsun?"

Lenzetta bu mantıklı sözleri duyunca sustu. Riccetto bu aradan yararlanmak istedi. Lenzetta pantolonunu çekerken, "Hey babalık, kızın nişanlı mı?" diye sordu.

Lenzetta sanki kokudan rahatsız olmuş gibi burnunu kıvırarak gülmeye başladı. Yaşlı adam durumun gerektirdiği saflıkla, "Hayır, nişanlı değil," dedi. Pantolonlarını çektiler, kemerlerini sıkıp diz üstü çökerek karşı tarafa kayan Lenzetta'nın ardından çiti geçtiler.

Yola çıkınca iki çocuk, 'aman babalık bütün iş sana kalmasın,' diyerek kocaman çuvalı sırtladılar. Çuvalı nöbetleşe taşıyorlar, yürürken gülüp şakalaşıyorlar, ama bir yandan da soluk soluğa kalıp kendilerine sessizce küfürler yağdırarak Sor Antonio'nun ardından yürüyorlardı.

Adım adım Porta Furba'yı geride bırakıp bahçeler, yollar, dikenli tellerden çitler, boş arsalar, inşaat yerleri ve gecekondu mahallelerini geçip Borgata degli Angeli'ye yaklaştıkları sırada, yaşlı adam, "Evime buyursanıza," dedi. Kan ter içinde kalmış iki oğlan, "Çok teşekkür ederiz," dediler. Bir yandan da, "Pezevenk, bir de evine çağırmayacaktı sanki!" diye düşünüyorlardı.

Borgata degli Agneli o saatte bomboştu. Büyük sandıkları andıran yoksul evlerinin ötesinde çöplüğe benzer dört tane toprak yol görünüyordu. Gökyüzü bulutsuzdu, ay da iyice alçalmıştı.

Yaşlı adamın oturduğu binanın kapısı açıktı. İçeri girip üç merdiven çıktılar. Sahanlıkların pencereleri bir iç avluya açılıyordu, duvarlara kömürle açık seçik resimler yapılmış-

tı, her yer pislik içindeydi. Yaşlı adam yetmiş dört numaranın kapısını çaldı. Kapıyı en büyük kızı açtı.

Üzerinde gecelikle yirmi yaşlarındaki kız epey güzeldi. Gözleri uykudan şişmiş, geceliği buruşuk, eti sıcacıktı. Babasının arkasındaki iki kişiyi görünce holün ortasında duran eski bir paravanın arkasına çekildi.

Antonio içeri girdi, çuvalı paravana dayadı ve, "Hey, Nadia!" diye seslendi. Paravanın öte yanından kadın sesleri geliyordu ama ortaya çıkan olmadı.

"İçerde bir kabile olmalı," diye düşündü Riccetto.

Yaşlı adam, "Hey, Nadia!" diye seslendi bir daha.

İçerden itiş kakış sesleri geldi, büyük kız yine ortaya çıktı. Bu kez geceliğini çekiştirip düzeltmiş, saçını taramış, ayakkabılarını giymişti.

"Seni arkadaşlarla tanıştırayım," dedi Antonio. Nadia gülümseyerek öne çıktı, bir eliyle geceliğinin yakasını tutup tereyağı gibi beyaz ve yumuşak parmaklı öteki elini uzattı. İki arkadaş kızın eline sarıldılar.

Riccetto, o güzel eli sıkarak, "Claudio Mastracca," dedi.

Aynı şeyi yapan, ama duygulandığı zamanlar olduğu gibi yüzü kızaran Lenzetta da, "Alfredo de Marzi," dedi. Kız o kadar utangaçtı ki, neredeyse ağlayacak gibiydi. Dördü birden kıpırdamadan durup birbirlerine baktılar.

Antonio, "Gelin oturun," diyerek çocukları önüne perde çekilmiş bir kapıdan mutfağa soktu. Soba ile dolabın arasında duvara yaslanmış bir karyolada iki kız yatıyorlardı. İkisi de terlemiş, yüzleri kızarmıştı. Masanın üstünde tencereler ve kirli bulaşıklar vardı. Işıkla uyanan bir sinek sürüsü sanki gün ortasıymış gibi havalanıp dönmeye başladılar.

Nadia da arkalarından gelmiş, kapının kenarında duruyordu.

"Evin haline aldırmayın, çalışan bir insanın evidir burası," dedi adam.

Lenzetta adamı rahat ettirmek için halden anlayan bir tavırla, "Bir de benim evi görsen," dedi. Riccetto arkadaşının bu çabasına güldü. Lenzetta sanki *Sırtından Bıçaklayanlar Barı*'ndaymış gibi umursamadan devam etti. "Bizim evin mutfağını görsen kenef sanırsın, yatak odasında da fareler toplantı yaparlar."

Antonio bu arada ani bir karara varmıştı. Kapıdan dışarı koşup karnıbahar çuvalını çekerek getirdi, iyi bir iş yapmış gibi musluğun altına yerleştirdi.

Kızına, "Bu iki delikanlı bana yardım ettiler," dedi. "Yoksa bu kadar şeyi buraya kadar getirebilir miydim?"

Nadia'nın çenesi titremeye başladı sanki gülmek için kendini zorluyormuşcasına. Ağlayacak gibi de oldu, başını öte yana çevirdi.

Lenzetta karnını şişirip kollarını kaldırarak, "Bu kadarcık şey için ağlanır mı hiç?" dedi.

Ama kız bu sözleri bekliyormuş gibi gerçekten ağlamaya başlayarak paravanın arkasına kaçtı.

Az sonra duvarın öte yanından biri, "Aptal! Gerzek!" diye bağırdı.

"Karım bu," dedi adam.

Gerçekten de karısı içeri girdi, o da gecelikleydi ama saçları taralıydı, topuzuna firketeler sokmuştu. Adı Adriana olan kadının önünde karnıbahar çuvalını utandıracak kadar iki şahane kabartı vardı. Riccetto, "Anaları kızlarından güzel," diye düşündü. Kadın içerde başladığı konuşmayı sürdürerek öfkeyle girdi mutfağa.

"Beyinsiz kız. Yaşamak için çalışıp çabalıyorsun, o da tutmuş ağlıyor. Ne günlere kaldık böyle. Bu kız da kime çekmiş anlayamadım gitti."

Kadın biraz sakinlemiş gibi durdu, teftişine sunulmuş biraz da satılmadan bayatlamış gibi görünen iki konuğuna baktı.

Yaşlı adam, "Arkadaşlarımı tanıştırayım," dedi.

Kadın kaşlarını çattı, formaliteleri kısa kesip, "Tanıştığımıza memnun oldum," dedi. Riccetto, "Claudio Mastracca," dedi. Lenzetta da, "Alfred di Marzi," diye tekrarladı. Tanışma sona erince kadın bu kez daha alçak bir ses tonuyla yüreğini yakan konuları sıralamaya başladı. "Yirmi yaşında kız bebek gibi ağlar mı, kuzum? Nerede görülmüş böyle şey? Dört tane boktan karnıbahar için. Bunda utanacak ne var, sorarım size." Kadın meydan okurcasına kaldırdı başını, ellerini kalçalarına dayayıp görülmeyen ve herhalde kibar insanlardan oluşan bir dinleyici topluluğuna döndü. Başını kapıdan içeri uzatarak, "Nadia!" diye bağırdı. "Nadia!"

Bu arada yatakta uyuyan iki küçük kız uyanmışlar, mutfaktaki sahneyi neşeyle seyrediyorlardı. Nadia az sonra bir eliyle gözlerini silip, "Lütfen az önceki davranışımı mazur görün," der gibi gülümseyerek girdi içeri. "Geri zekalı!" diye bağırdı annesi. Hâlâ hayalinde olan o insanlar için konuşuyordu. "Lütfen bana bunda utanacak ne var, söyler misin?"

Kurnaz Lenzetta kadının moralini yükseltmek istedi, "Sanki biz çalmıyor muyuz?" dedi. "İşsiz güçsüzüz ve çalıyoruz işte."

Riccetto, hemen hemen soylu bir salona yakışacak bir sesle, "Bunda şaşacak bir şey yok, herkes biraz çalar," dedi. "Ama kimi az, kimi çok."

Bu avutmalar kızı yeniden ağlatacaktı ki, o anda on sekiz yaşındaki kız kardeşi giyinmiş olarak içeri girdi. Kız tek iyi elbisesi olan siyah ipekliyi giydiğinden gecikmişti. Hatta dudaklarını bile boyamıştı bu arada. İçeri girişinin yaratacağı şaşkınlığa güveniyordu. Yaşlı adam üçüncü kez, "Seni bu iki yakışıklı delikanlıyla, arkadaşlarımla tanıştırayım," dedi. "Bu da öteki kızım işte."

Kız dergilerdeki kızlar gibi bir kedi yavrusu havasına girdi. "Lucian..na," dedi.

"Claudio Mastracca," "Alfredo di Marzi," dedi iki yakışıklı delikanlımız.

Kız bir eliyle saçlarını arkaya itti. "Memnun oldum."

İki horoz kadar mutlu ve yüzleri kızarmış Riccetto ile Lenzetta, "Memnun olduk," dediler.

Biraz sonra üçüncü kız da ortaya çıktı. O da çilli bir kızıl saçlıydı, ancak içeri girmeyip kapının önünde durdu ve yataktaki iki küçük kız gibi bu yakışıklı delikanlıları gözetlemeye başladı.

Üzerinde bir keşiş cübbesi kadar bol duran çiçekli basmadan elbisesi ve eteğinin altından görünen çubuk gibi bacaklarıyla o da bir çocuktan farksızdı. Bu arada kadın kimbilir neden ve kime duyduğu bir öfkeyle yeniden yakınmaya başlamıştı.

Sözü bitince Lenzetta, "Çok haklısınız, hanımefendi, en doğal bir şey bu," dedi. Onu heyecanlandıran bambaşka bir nedendi, kadının üstünde taşıdığı mandıraya hayran kalmıştı.

Antonio, "Size ne ikram edebiliriz?" dedi. "Bir kahve içer miydiniz?"

"Zahmet etmeyin," dedi Riccetto. Oysa Lenzetta'nın kulakları dikilmişti. "Bizim için zahmete girmenize izin verir miyiz hiç," diye Riccetto neşeli bir havayla devam etti. Antonio "kahve" sözcüğü üzerine dört kadının, hatta yataktaki iki çocuğun birbirlerine baktıklarını fark etmemişti. O yüzden ısrar etti. "Zahmet de ne demek? Aksine bir zevktir bu." Adamın çevresindeki bakışlar bu umutsuzluğu yansıtıyordu. Adriana konuşacakmış gibi ağzını araladı ama sonra hemen kapattı. Kızları korku ve yapmacık bir ilgisizlikle babalarına bakıyorlardı.

Antonio evinin efendisi görevinin bilincinde olarak karısına, "Ee, kahve için ne bekliyoruz?" diye sordu.

Kadın hem birbirlerine hem kendisine bakan kızları arasında kıpırdamadan durdu. Nadia yeniden ağlamak

üzereydi, Luciana da saçlarını omuzları arkasına atmak için başını geriye kaldırırken yüzünde utangaç bir gülümseme vardı. Başını hızla sallayan ve bir elini göğsüne dayayan Adriana, "Kahveyi hazırlıyayım," dedi. "Ama ne yazık ki, şeker almayı unuttuk." Antonio sersemlemiş gibiydi. Karısı, "Başka ne bekleyebilirsin ki, Antonio?" dedi. "Bu kadar sıkıntı varken insanda kafa mı kalır?"

Riccetto, kendisini ve arkadaşını tümüyle küçümseme politikasını sürdürerek, "Bu kaygıya hiç gerek yok," dedi. "Biz şekersiz de içeriz."

Lenzetta yüzünde pençe pençe kırmızılıklarla güldü. Bu kaçış yoluna sarılan Bifoni ailesi yeniden yüreklenmişti. "Şimdi hazırlarım," diyen Adriana kahve güğümünü alıp ocağı yaktı. Kızları kendisine yardıma koştular. İki yakışıklı delikanlı ile Antonio dostça bir sohbete dalarken yataktaki iki küçük kız da kalkıp üzerlerinde gecelikleri olduğu halde odada koşuşturmaya başladılar.

Bir çırpıda hazırlanan kahve konuklara birbirine uymayan iki fincanda sunuldu. Antonio ile karısı iri çatlak fincanlarla içiyorlardı. Riccetto, kahvesini üfledi. "Bunu içtikten sonra sizi daha fazla rahatsız etmeyiz," dedi.

"Ne münasebet, ne rahatsızlığı?" dedi Antonio. Kahvesinden bir yudum alan Adriana tiksintisini saklamadı. İki yakışıklı delikanlı da, "Bulaşık suyu!" diye düşündüler, ama bir ciddiyet ve iyi yetişme havasıyla bulantılarını bastırarak kahvelerini içtiler ve fincanlarını masanın üstündeki sineklerin arasına bıraktılar.

"Gitme zamanı geldi," dedi Riccetto.

"Bu kadar çabuk mu?" Antonio, sanki sabahın üçü değilmiş de, akşam yemeğinden yeni kalkmışlar gibi soruyordu onlara.

"Nerdeyse öğle olacak," dedi Lenzetta.

Yaşlı adam kollarını uzatarak, "Biraz daha oturun canım," diye ısrar etti.

Riccetto elini erkekçe ve biraz da çapkın bir tavırla adama uzattı. "Size veda edelim artık."

Yaşlı adam, "Sizi geçireyim," dedi. Bir çirozu andıran uzun ve beyaz gövdesiyle önlerine düşüp kapıyı açtı. O sahanlıkta beklerken, çocuklar da Adriana, Nadia, Luciana ve hâlâ balık gibi sessiz duran üçüncü kızın ellerini sıkarak veda ettiler.

Antonio bez ayakkabılarıyla hiç gürültü çıkarmayarak bitkin bir tavırla aşağı indi. Riccetto adamın önlerinde olmasından yararlanarak Lenzetta'nın dirseğini tuttu. Lenzetta arkadaşına baktı. Riccetto, Lenzetta'nın reddedeceğinden korkarak, alçak ama sert bir sesle, "Parayı ver bana!" diye fısıldadı. Gerçekten de Lenzetta'nın yüzü karardı, kulaklarına inanamıyormuş gibi arkadaşına baktı. Riccetto, aynı kısık sesle, kendisini sözcüklerden çok bakışlarıyla ifade etmek istercesine dişlerini gıcırdattı. "Hıyarlık etme!" dedi. "Sana parayı ver dedim!" Lenzetta bunun üzerine parayı cebinden çıkarttı. Merdivenin aşağısına varmışlardı, yaşlı adam kapıyı açtı. Dışarısı aydınlanmaya başlamıştı. Borgata degli Angeli'nin sıra sıra evlerinin, Quadraro'nun, sisli Alban tepelerinin ardında pembe bir ışık sanki bir camın ardından geliyormuş gibi süzülerek gökyüzünü aydınlatıyordu. Ufkun öteki yanında başka bir Roma sanki sessizce alev almaktaydı.

Antonio, "Eh, artık vedalaşabiliriz, çocuklar," dedi. "Ben şimdi gidip yatacağım."

"Elbette, size daha fazla zahmet vermek istemeyiz," dedi Lenzetta.

Yaşlı adam gülümsedi, sanki bir ağız dolusu kuru kestane çiğniyormuş gibi çenelerini açıp kapattı.

"Babalık, al şunu," dedi Riccetto. Elindeki buruşuk yüz elli lireti yaşlı adama uzattı. Antonio parayı alıp dikkatle inceledi. "Alamam," dedi.

"Al, al," dedi Lenzetta.

Yaşlı adam biraz daha nazlandıysa da, sonunda parayı aldı.

O evine döndükten sonra çocuklar sokakta yürürlerken, "Şu güneşe bak!" dedi Lenzetta. Gerçekten de sokakların açık bölümlerinde, binalar arasında zayıf morumsu bir ışık parlamaya başlamıştı. Dam altlarına sığınmış birkaç baykuş öterek havalandılar.

Kuşların ötüşünü dinleyen Lenzetta oynadıkları yakışıklı- delikanlılar rolünü, Bifoni ailesini ve ölümü düşünürken birden dizlerinin titrediğini fark etti, bir an sanki düşünmek için içine çekilmiş gibi dalgın dalgın durdu, sonra bacağını karnına kadar kaldırıp yellendi. Ancak pek içten gelmediği için kendini zorlaması gerekmişti.

İçine iki bilardo masası anca sığacak kadar dar ve elini kaldırınca değeceğin kadar alçak tavanlı *Sırtından Bıçaklayanlar Barı*'nda Maranella'nın yeniyetme suçlularının oyun arasında fikirlerini belirttikleri konuların arasına bir yenisi katılmıştı: Riccetto'nun nişanlanması.

O andaki durumlarına bağlı olarak bunu ciddiye alıp dostça da tartışırlardı, hiç umurlarında değilmiş gibi de. Riccetto kendini çevresinin en ilginç insanı olarak görüyordu; bu nedenle de, en azından yeni bir pantolon almak zorunluluğunu hissetmişti. Kendi özel işlerine esrarlı bir hava vererek, ama herkese saygıyla ve dostça davranarak yeni pantolonuyla çıkageldi bir gün. Kalçaları o kadar düzdü ki, yürüyüşe çıkmış gezer bir çiviye benziyordu. Pantolon gri ve dar paçalıydı, Riccetto da başparmaklarını kemerine geçirdiği elleri kalçaları üstünde olduğu halde, ayaklarını hafifçe sürüyerek kendisine yorgun ve her nasılsa şaşkın bir kovboy havası veriyordu. Pantolonu bir çift boru gibiydi, yürüdükçe borular da bir o yana bir bu yana gidiyor, bir duvara yaslandığı ya da atış yapmak için bilardo masasına

eğildiğinde tek bir parçaymış gibi görünüyorlardı. Riccetto bunun dışında hâlâ Lenzetta ile Borgata Gordiani'de varil-ler içinde yatmaktaydı. Ancak yeni durumuyla pek uyuş-madığı için bu daha uzun bir süre devam etmeyecekti.

Lenzetta, Via Toronto'da yedi sekiz katlı bir binanın en üstünde bir yer biliyordu. Buradaki sahanlığın bir ucu her zaman aralık olan kapıdan su depolarının bulunduğu böl-meye açılıyordu. Sahanlığın öteki yanında ise kapısı aylar-dır kapalı gibi duran boş bir daire vardı. İki çocuk oraya tomar tomar taşıdıkları gazeteleri gündüzleri su depoları-nın arasında saklıyorlar, geceleri de yatakodası olarak kul-landıkları sahanlığa seriyorlardı.

Nişanlanma bir sorumluluk gerektirdiğinden - sorumlu bir delikanlı rolü *Sırtından Bıçaklayanlar Barı*'nda kendi-sine epey puan da kazandırdığından Riccetto bir işe gir-mişti. Maranella'daki küçük pazarda yeri olan bir balıkçıya yardım ediyordu. Pazar günleri de rolünü sapına kadar oy-nayıp Lenzetta ve diğerleriyle serseriliği bırakıp sevgilisini sinemaya götürmeye başlamıştı. Sevgilisi ne yirmi ne de on sekiz yaşındaki kız değil, kızılsaçlı ve çilli olanıydı. Biraz da çirkince olan kız Antonio'ya gittikleri o gece hiç konuş-mamış, kapıyı örten kirli perdenin yanında dalgın dalgın durmuştu. Riccetto kızla birlikteyken ve öpüşmüyorlarken zaten pek yalnız kalamadıkları için öpüştükleri de çok azdı ya - öyle sıkılıyordu ki, içinden sövüp saymak geliyor-du. Bu zamanlar bir tartışma çıkarmak için bir neden bulur ve sonunda kızın suratına bir tokat indirirdi. Sonra da *Sır-tından Bıçaklayanlar Barı*'na dönüp Lenzetta ile ötekileri-ni görmek için acele ederdi. İşleri yolunda giden, bütün kaygılarını geride bırakmış ve artık yaşamdan hiçbir şey beklemeyen bir erkek gibi kendisinden memnun bir ha-vayla girerdi bara.

Ancak ciddi bir genç rolünü oynarken bile, diğerleri gi-bi kabadayılık etmenin zevkini de bırakmış değildi. Kavga

etmeye gelince her zaman oradaydı ve barda çıkan olaylara o da karışır ve ertesi sabah ortalığı toparlarken diğerleri gibi o da inleyip homurdanırdı. Lenzetta ile birkaç kişi Porta Portese'de yatmış olduklarından kendilerinin de aralarında olmalarından gurur duydukları, genç suçluların doğru yola getirilmesinin "*modern*" yöntemlerini bilirlerdi. Bu yüzden kendilerini temize çıkarmak ve vicdanlarını rahat ettirmek için, onlara karşı nasıl davranması gerektiğini bilmediğini söyledikleri barmenin kızını cezalandırmak amacıyla bu küçük kavgaları çıkardıklarını söylerlerdi. Ayrıca balıkçı çırağı olarak Riccetto'nun eline geçen fazla bir şey de yoktu. İnsan o kadar parayla dürüstlüğün o dar yolunda kalmayı nasıl başarırdı ki? Bu nedenle çalacak bir şey olduğunda, doğal olarak çalıyordu. Şimdi de kıza bir yüzük almak zorundaydı. O yüzden Lenzetta ile büyük bir iş çevirmeye, ikisini de para içinde yüzdürecek kadar hurda demir ve aks mili çalmaya karar verdiler.

Riccetto, Lenzetta, Alduccio ve Lenzetta'nın *Sırtından Bıçaklayanlar Barı* çetesinden arkadaşı Lello ile bir el arabası bulup işe çıktılar.

Via Casilina'ya girdikleri sırada rüzgâr çıkmış, boş arsalar ve tarlalar arasında beyaz toz bulutları havalanmaya başlamıştı. Rüzgâr Napoli tren yolu üstündeki telleri gitar gibi zımbırdatıyordu. Beyaz toz bulutlarının üstündeki gökyüzü iki saniye içinde kapkara kesilmişti. Bu cehennem karası fonda Casilina'nın pembe ve beyaz cephesi kalaylı kâğıt gibi parıldıyordu. Sonra o ışık da soldu ve her yer kararda, insanın gözlerini tozla dolduran rüzgâr soğudu.

Dört çocuk ilk sağanaktan ancak bir kapı içine dalarak kurtuldular. Gök gürlemeleri, sanki beş altı St.Peter kubbesini yerinden edecekmişcesine sarsarak birbiri ardından patlıyordu. Gürültü evlerin, dış mahallelerin ötesinden, hatta belki da birkaç kırlangıcın uçuştuğu ta uzaktaki o mavi gök parçasından bile duyuluyor olmalıydı.

Yağmur yarım saat sonra durunca iliklerine kadar ıslanmış dört çocuk, son kez mal kaldırdıkları Porta Metronia'ya vardılar. Yağmurun dinmesine karşılık gökyüzü sanki ürkütücü bir şeyi saklamak için önüne bir perde gerilmişçesine karanlıktı ve perdenin kendisi bile ürkütücüydü. Arada sırada kızıl ışıklar yanıp sönüyordu.

Gece iki saat erken başlamıştı ve Porta Metronia bomboştu. Dört arkadaş kura çektiler. Riccetto el arabasıyla geride kaldı. İçeri giren üç kişi ilk torbayı kimin taşıyacağını belirlemek için bir kura daha çektiler. O da Lello'ya çıktı. Çocuk korkudan tir tir titreyerek içeri girip çuvalı yerinden kımıldatamayacağı kadar doldurdu. İşin güç tarafın bittiği için Lenzetta ile Alduccio'dan taşımak için yardım istemek üzere dışarı çıktı. Ancak ikisini de göremedi. Hemen el arabasıyla bekleyen Riccetto'ya koşup ötekilerin nereye gittiklerini sordu. Riccetto onları içeri girerken gördüğünü, bir daha da görmediğini söyledi. Lello çuvalı kendi başına taşımayı denemek için yine içeri girdi. Riccetto onun içeri girdiğini ve bir süre sonra çuvalı çeke çeke çıktığını gördü. Tam o anda bekçi Lello'nun üstüne atladı. O sıra da hurda demir deposunun arkasındaki sokaktan görünmeyen depoya girmiş Lenzetta ile Alduccio, Riccetto'nun göremediği ama uzaktan yuvarlak peynir kellelerine benzettiği şeylerle dolu bir çuvalla ortaya çıktılar. Hurda demirlerin olduğu yere varınca bekçinin Lello'yu yakalamış olduğunu, Lello'nun bütün çırpınmasına karşılık adamın elinden kurtulamadığını gördüler. Çocuğa yardım etmek için çuvalı bırakıp bekçinin üstüne atladılar. Zavallı adam imdat isteyerek bağırınca yakındaki fırından fırıncı ile adamları dışarı fırladılar.

İçlerinde yalnızca Alduccio kaçabildi. Ancak o da Riccetto'nun yüzünde masum bir ifadeyle beklediği sokağa erişemeden yolunun koşa koşa gelenlerle tutulmuş olduğunu gördü. Hemen tel örgü boyunca koşup daha ilerdeki

küçük bir kapıya vardı. Kapıya tırmanırken aceleden ayağı ıslak demir üzerinde kaydı ve bir mızrak gibi sivri bir kazığın üstüne düştü. Demir parçasının bacağını delmesine aldırmadan yine de sokağa atladı. Riccetto arkadaşına yardıma koştu. Alduccio'yu kovalayan üç dört kişi onun yaralandığını görünce işe karışmış olmamak için ardını bıraktılar. Riccetto, Alduccio'nun omzuna kolunu atıp çocuğu biraz ilerde karanlık bir yere çekti ve bacağını gömleğinden kopardığı bir parçayla sardı. Ondan sonra yola devam edip bir tramvaya atladılar. Ponte Rotto'da indiler. Riccetto, Alduccio'yu Fatebenefratelli hastanesi kapısında bıraktı. Bu arada yağmur da başladı. Riccetto, ya hastanedeki Alduccio'nun ya da karakoldaki diğer ikisinin konuşacaklarını tahmin ettiği için bütün gece kenti dolaşmaya hazırlandı.

Hava açılmaya başlamıştı. Evlerin damları üstünde bulutlar rüzgârlar tarafından parça parça ediliyordu. Dünyanın ilk başlangıcında da göklerde böyle fırtınalar olmalıydı. Rüzgâr aşağıda duvarlara yapıştırılmış yırtık posterleri kaldırıyor, sokağa atılmış kâğıtları önüne katıp ya kaldırım kenarlarına ya da tramvay rayları arasına dolduruyordu.

Evlerin arası seyreldikçe, bir mezar kadar sessiz meydanlar ve üstgeçitlerin çevrelerinde herbiri beş katlı çelik iskeleli inşaatlarla, açık arazi üzerinde gökyüzü tam olarak görülmekteydi. Şimdi türlü renk ve biçimde binlerce küçük bulut uzaklardaki gökdelenlerin testere dişini andıran tepeleri arkasında kaybolmaktaydı. Kara deniz kabukları, sarımtırak midye biçimliler, mavimsi bıyıklar, yumurta sarısı balgamlar ve daha ilerde kutup bölgelerindeki nehirler kadar temiz ve cam gibi saydam bulutlar birbiri ardından geçip gitmekteydi.

Yüzü kireç beyazı Riccetto, Via Taranto'ya doğru ağır

ağır yürüyerek pazarın açılmasını ve insanların alışverişe çıkmalarını bekliyordu. Açlıktan bayılacak gibiydi. Yalnızca adım atmayı düşünüyordu. Nereye gittiğinin farkında değildi. Via Taranto yakınlarda bir yerdeydi, ama ne kadar yakındaydı, kestiremiyordu. Tam o anda karşısına çıkan Via Taranto bir mayınlı alan kadar bomboştu; yapay bir ışıkla aydınlanmış gibi duran gökyüzü fonu önündeki tepede birbiri üzerine yığılmış duran evlerin perdeleri inikti. Serin rüzgâr gözlerinin önündeki şeyleri bir beyaz bir mavi gösteriyor, evlerin önündeki iki sıra hastalıklı ve uyuklayan ağacı sallayarak San Giovanni üzerindeki göğe çekiyordu.

Ancak pazar yerinde satış arabalarından eser yoktu. Görünürde ne bir parça kâğıt, ne bir lahana, ne de ayak altında ezilmiş bir diş sarımsak vardı; sanki orada pazar hiç kurulmamış ve asla da kurulmayacakmış gibi. Riccetto ellerini ceplerinin diplerine kadar sokup pantolonunun belini bacak arasına kadar indirip yakasını kaldırdığı gömleği içinde büzülerek, "Pekâlâ" dedi. Önüne ilk gelen sokağa daldı. Birden tepesi attı, dişlerini gacırdatarak, neredeyse yüksek sesle, "Lanet olsun!" dedi. Çevresine bakındı. "Beni duyacak kim var ki? Duysalar da umurumdaydı sanki." Yaprak gibi titriyordu. Henüz yanmakta olan sokak lambaları birden söndü. Gökyüzünden düşen ve duvarlara yapışan ışık daha da çiğdi şimdi. Kapıcısından devlet memuruna kadar, temizleyici kadınlardan Bay Bilmemne'ye kadar herkes Via Pinerolo'nun kapalı kepenkleri ardında uykudaydı. Ancak sokağın baş tarafında birden ta San Giovanni'den duyulabilecek kadar sert bir fren sesi duyuldu ve sonra artık günışığının istila ettiği mahallede çarpma gürültüleri başladı.

Riccetto acele etmeden o yana yürüyüp Piazza Re di Roma'ya vardı. Gürültü oradan geliyordu. Ağaçların ardında ve bir dizi bomboş sıranın önünde bir çöp kamyonu duruyordu. Kaldırımda da sekiz on çöp tenekesi durmak-

ta, bunların çevresindeki gömleklerinin kolları sıvanmış çöpçüler küfür etmekteydiler. Yerinden inmiş olan kamyon sürücüsü ön tampona yaslanmış, onları seyrediyordu. Adamın saçları alnına düşmüştü, elleri ceplerindeydi.

Onlardan biraz uzakta elinde bir tahta parçası, yüzünde çarpık gülümsemesiyle bir oğlan durmaktaydı. Tartışılan konu onu ilgilendirmediği için çocuk eğlenmekteydi. Zaten kendisini çalışmaktan alıkoyduğundan bu tartışmadan memnundu bile. Sürücü çocuğa dönerek, "Peki, sen o orospu çocuğunu çağırmadın mı?" diye sordu. Oğlanın yüzü kızardı. "Çağırdım," dedi.

Sürücü iki çöpçüye döndü. "Bana bakın, size ne söylememi istiyorsunuz? Kozunuzu aranızda paylaşın." Sonra kamyona bindi, koltuğa uzanıp ayaklarını camdan dışarı çıkardı. Aslında çöpçüler açısından pek büyütülecek bir olay yoktu. Tenekeleri kamyona gelmeyen oğlan yerine kendileri boşaltacaklardı. Bir çingene kadar pis ve küstah bakışlı çocuk da oradaydı. Borgata Gordiani ya da Quadraro'daki bu çocuklar çöpleri karıştırmak hakkına sahip olmak için sabahın üçünde kalkarlar ve dört beş saat tenekeleri kamyona boşaltma işinde çalışırlardı. Onlar olmasaydı, bu işi kendileri yapmak zorunda kalacaklardı. Ancak çöpçüler bu düzene çok alışmışlardı ve şimdi çalışmak zorunda kalmalarına içerliyorlardı. Ellerini ceplerinden yarı yarıya çıkarmış ve gözleriyle konuşan Riccetto karşılarında hazır duruyordu.

Sabah serinliğinden kara sakalı altındaki yüzü bembeyaz kesilmiş dişsiz ve sabahın dördünde bile gözleri bir köpeğin ya da sarhoşun gözleri gibi parlayan gözleriyle acı çeken bir İsa bakışlı çöpçü, Riccetto'ya döndü.

"Haydi başla bakalım." Riccetto emrin tekrarlanmasını beklemedi. Çöpçüler sırıtırken çöp tenekelerinin içine daldı.

"İçerde esaslı yağlı parçalar var," diye güldü biri.

"Evlat, bu sabah kendine ziyafet çekeceksin," dedi beriki de. Ancak Riccetto onlara kulak vermeden çöp kamyonunun altından uzanan öteki tahtayı aldı ve diğer çocukla birlikte çöp tenekelerini kamyona sürüyerek boşaltmaya koyuldu.

Binalarla boş meydanların arasından görülen gökyüzü parçaları üstünde sulandırılmış mürekkep gibi kirli bir gri buhar lekesi yayılıyordu. Küçük bulut parçaları önce renklerini kaybettiler, sonra kirli lekeyle birleştiler. Kenarları çelik parıltılı büyük beyaz bulut bile şimdi parçalanmış ve rengini kaybetmiş olarak çamura yağan kar gibi yok oluyordu. Yaz sona ermek üzereydi artık. Riccetto ile Borgata Gordiani'den gelen çocuk üç saat boyunca çöp tenekelerini kamyona boşalttılar. Kamyondaki çöp yığını giderek yükseliyor ve yanan bir portakal bahçesinden çıkan kokuya benzer bir koku ciğerlerini yakıyordu. Ellerinde boş fileleriyle hizmetçi kızlar sokaklara çıkmışlardı artık. Tramvayların dönemeçlerde çıkardığı gıcırtı daha sık duyuluyordu. Kamyon eli para gören orta sınıf mahallelerinden çıkıp Casiliana yoluna girerek pis kokusunu yoksul evlerine yayarak Strada Bianca'dan geçip Via Casiliana ile Via Prenestina arasındaki rüzgârla güneşe acımasızca açık bir vadide toplama kampı gibi apayrı duran Borgata Gordiani'nin ilk evlerine ulaştı.

Kamyonun kentin eteklerinde durduğu yolun iki yanında, aslında buğday tarlaları olması gereken yerde çalılarla kaplı bir arazi uzanıyordu. Daha ilerde de, çevresindekilerden daha bakımsız, neredeyse yirmi yıldır budanmamış bir meyve bahçesi vardı. Çukurlar kapkara sularla doluydu; bir iki kaz, daha da kara toprağın üzerinde geziniyordu. Yıkık evin az ötesinde buğday tarlaları sona eriyor, taşocakları başlıyordu. Taşocaklarının sonrasında da yine yer yer derin yarlarla kesilen, yalnızca göçebe kuşların konakladığı bir arazi görülmekteydi.

Kamyon, izlemekte olduğu yolun kumlar arasında bittiği yerde durdu. Sürücü, kamyonun burnunu Strada Bianca'ya, arkasını da bir yarın hemen başına çevirip durdu.

"Çabuk olun," dedi. İki çocuk kamyonun arka kapağını açtılar, çöpler yardan aşağı yuvarlandı. İki çocuk kamyona çıkıp kalanları da süpürgeleriyle ite ite boşalttılar.

Riccetto ile öbür çocuk çöp boşaltma yerinde kalmışlardı. Altlarında taşocağı, çevrelerinde de boş arazi uzanıyordu. Biri çöp yığının tepesine çıktı, öteki altına geçti ve çöpleri karıştırmaya başladılar.

Beriki işini biliyordu: sanki yaptığı şey çok dikkat istermişcesine ciddi bakışlarla eğilmişti. Riccetto da onu taklit etti, ancak çöpleri çıplak elleriyle karıştırmak çok iğrenç olduğundan ta ortaçağlardan kalmış gibi duran tel örgünün öteki yanındaki incir ağacından bir dal kopardı. Sonra çömelip pis kâğıtları, midye kabuklarını, ilaç kutularını, atılmış yiyecekleri ve çevreye müthiş koku yayan diğer çöpleri karıştırmaya koyuldu.

Aradan saatler geçmişti. Güneydoğudan gelen nemli rüzgârda gökyüzü kurşuni renge bürünecek yerde açılmış, Borgata Gordiani üzerinde yükselen güneş saat dokuzda iki çocuğun sırtlarını yakmaya başlamıştı. Riccetto kan ter içindeydi; arasıra gözleri kararıyor, çevresine çöken karanlık içinde yeşil, kızıl parıltılar görüyordu. Açlıktan bayılmak üzereydi. Birden öfkeden parlayarak, "Lanet olsun!" diye bağırdı. Doğruldu ve dönüp kendisine bir kez olsun bakmamış çocuğa veda bile etmeden çöplükten uzaklaştı. Yorgunluktan dizleri titreyerek, yeniden kararmaya yüz tutmuş göğün altında tozdan bembeyaz kesilmiş olduğu için adı kendisine pek yakışan Strada Bianca'dan geçip Via Casilina'ya çıktı. Orada tramvay bekledi, gelen birinin arkasına asıldı ve yarım saat sonra yine Via Taranto'ya geldi. Binalar arasındaki bu küçücük boşlukta kurulu pazar ye-

rinde serseri bir köpek gibi dolaştı, rüzgârın getirdiği ve hepsi de iştah açıcı olan binlerce kokuyu kokladı.

Meyvecileri dikkatle gözleyip aşırdığı bir iki elmayla armudu yan sokaklardan birinde yedi. Sonra midesine inen o tatlılık nedeniyle eskisinden daha da acıkmış olarak pazarın ön tarafında, çeşmenin yanındaki ıslak kaldırım üstüne dizilmiş bölmelerden gelen peynir kokusuna dayanamayıp yine döndü. Yanyana dizili *mozzarella* ve *caciotta* peynirleri, asılı duran *provolone*'ler, tezgâhın üstünde kesilmiş duran *Emmenta*'ler, *parmesan* ve beyaz peynirler dayanılır gibi değildi.

Riccetto kokusu insanın soluğunu kesen bir parça gravyere huzursuzca baktı. Sanki başka bir şeye bakıyormuş gibi tezgâha yaklaşıp, peynircinin bir piskopos kadar şişman bir kadın müşterisiyle konuşmaya dalmasını bekledi. Sonra bir yıldırım hızıyla gravyer parçasını kaptığı gibi cebine indirdi. Tezgâh sahibi görmüştü. Elindeki bıçağı peynirlerden birine saplayarak, "Bir dakika, hanımefendi," dedi. Tezgâhın ardından çıkıp hiçbir şey olmamış gibi uzaklaşan Riccetto'yu gömleğinin yakasından yakaladı ve yaptığı işte kendisini haklı gören bir insanın rahatlığıyla suratına iki tokat aşketti. Olduğu yerde yana savrulan Riccetto sanki bir dalgınlıktan uyanıyormuş gibi başını öne eğip adama sağlı sollu yumruklar yağdırmaya başladı. Adam bir an geriledi, ama Riccetto'nun iki katı olduğundan çocuğa öyle bir dayak atmaya başladı ki, pazar yeri esnafı araya girmeseydi, mutlaka hastanelik edecekti. Ancak iriyarı ve güçlü olduğundan parladığı gibi sakinleşebilirdi de. Kendisini tutanlara, "Tamam, bırakın artık çocuklar, bitti işte. Bacak kadar veletlerle dövüşecek değilim herhalde," dedi.

Ağzında ince bir kan sızıntısıyla Riccetto kendisini tutanların kolları arasında çırpınmaya devam ediyordu. Peynirci uzlaşmacı bir sesle, "Peynirimi ver ve defol," dedi. Hemen yanındaki bir balıkçı da, "Haydi, ver şunun peyni-

rini," dedi. Riccetto cebinden gravyer parçasını çıkartıp uzattı. Bir yandan da kanıyla birlikte ağzına kadar yükselen safrayı yutarak intikam hayalleri kuruyordu.

Olay sanki kolayca unutulabilecek bir şeymiş gibi çevresindeki kalabalık dağılınca o da alışveriş yapanların arasına katılıp domates ve patlıcan yığınlarıyla kıpkırmızı, yemyeşil ve sapsarı tezgâhların önünden, olanca sesleriyle bağıran satıcıların yanından geçti. Via Taranto'ya gidip yatak odası olarak kullandığı merdiven sahanlığına kadar dört yüz basamağı ağır ağır çıktı. Ayakta duramayacak kadar bitkindi. Her zaman kapalı duran boş dairenin kapısının açık ve rüzgârla gidip gelmekte olduğunu gördü, ama fazla üzerinde durmadı bunun. Su altında yüzen bir insanın ağır hareketleriyle cebinden çıkardığı bir iple kapıyı bağladı, sonra taş döşemeye uzanıp uyudu.

Yarım saat geçmiş geçmemişti ki - kapıcının telefon ettiği polisin gelmesi için yeterli bir süreydi bu - Riccetto yediği bir tekmeyle uyandı ve başında dikelen iki polis gördü. Kapısı sahanlığa açılan daire gece soyulmuştu. Tanrı bilir, o saatlerdi. Riccetto - belki de bir lokantada yemek yediğini, ya da bir yatakta yattığını görüyordu - doğruldu, gözlerini ovuşturdu ve neler olup bittiği üstüne hiçbir fikri olmadan polislerin ardı sıra aşağı indi. Uykudan yarı kapalı gözlerle, "Beni ne için tutukluyor olabilirler," diye düşünüyordu. Sonra da, "Aman, boşver," dedi içinden.

Çocuğu Porta Portese'ye götürüp üç yıla mahkûm ettiler. Ricetto, insanlar arasında adam gibi yaşamayı öğrenmesi için 1950 baharına kadar içerde kalacaktı.

6. Aniene'de Yüzme

"Tratti avanti, Alichino e Calcabrina,"
comincio egli a dire," e tu, Cagnazzo;
e Barbaricca guida la decina.

Libicocco vegna oltare, e Draghinazzo,
Ciriatto sannuto, e Graffiacane,
e Farfarello, e Rubivante il pazzo...(*)

Dante, *Inferno*, Canto XXI

"Açlıktan neredeyse donuma sıçacağım," diye bağırdı Begalone. Aniene ırmağı kıyısında yanık çalıların berisinde durup gömleğini çıkardı. Sonra pantolonunu açıp işedi. Caciotta da biraz uzağında işiyordu. "Neden oraya işiyorsun?" diye seslendi.

Begalone, "Ne yapayım yani, Via Arenula'da mı işeyeyim, gerzek?" dedi.

Bu son üç yıl içinde epey şişmanlayan Caciotta, "Gidip yüzelim, sonra da sinemaya gideriz," dedi.

Alduccio, "Parayı nereye sakladın?" diye sordu.

"O benim sorunum," dedi Caciotta.

Soyunmuş ve ayaklarını suya sokmuş Alduccio, "Dün gece fazla izmarit toplamış," dedi oturduğu yerden. Elbiselerini kemeriyle bağlayan Caciotta, "Sittir ulan!" dedi.

Caciotta üstündekileri diğerlerinin yanına, bir çalı dibine bıraktıktan sonra doğruldu, iki üç atın otladığı yeni bi-

(*) Haydi bakalım, Alichino, Calcabrina, Cagnazzo. Kafileye Barbariccia kumanda edecek. Libicocco, Draghignazzo, çengel dişli Ciriatto, Graffiacane, Farfarello ve kaçık Rubicante de sizinle gelecekler.

çilmiş tarlaya baktı. Öğleden önce gelmiş küçük çocuklar tarlada oynuyorlardı. "Hepiniz çıplaksınız Begalone!" diye seslendi Caciotta.

"Sen kendi işine bak!" diye Sgarone karşılık verdi. Caciotta, çocuğu yakalamak için atıldı ama, oğlan elinden kurtulup kıyı boyunca kaçtı. Begalone, Tirillo ve diğerleri de çıplaktılar. Caciotta o sabah yeğeninin donunu çalmış, kendisi dikerek bir mayo uydurmuştu. Begalone, "İşte fiyakalı giyinme diye ben buna derim," dedi.

Sazlık iki kıyı arasındaki daracık yatağında akan ırmağın ortalarından, biri olanca sesiyle bağırıyordu. Birkaç çocuk sazların üstüne yatmışlardı. Alduccio, "Haydi öteki kıyıya yüzelim," diyerek suya atladı. Büyüklerin hemen hemen hepsi onu izlediler. Küçükler de oyunu bırakıp kıyıya toplandılar. Caciotta'ya, "Sen girmiyor musun?" diye sordular.

"Aslında yürekliyim ama korkuyorum işte," dedi Caciotta.

Diğerleri sallarla gelenleri geçip güçlü kulaçlarla pislik içinde olan öteki kıyıya vardılar. Yosun işleme fabrikasının yeşil depoları ile tütün rengi duvarlarının dibindeki çalılar arasından kirece çalan beyaz bir su ırmağa karışıyordu. Begalone yüzmek için fabrikanın atık su borusunun ötesine gitti.

"Bir bu eksikti!" dedi Caciotta.

Begalone ellerini boru gibi ağzına götürüp karşıdan bağırdı: "Ablanı buraya yıkanmaya getirsene."

"Ulan hayvan!" dedi Caciotta.

"Hey, suratsız!" diye öttü Begalone.

Sallarla gelen çocuklar yüzme yerinden kıyıya çıkıp dik yamacın dibindeki kara çamurlar arasına yattılar. Küçükler de yanlarına geldi.

Yamacın üstünde üç küçük çocuk daha vardı. Bunlar Ponte Mammolo mahallesinden gelmişler, köprü üstünde

durup aşağıyı kolladıktan sonra diğerlerinin yanına inmişlerdi. Henüz soyunmuş değillerdi. Çamurlar arasında ve sığlıkta şakalaşanlarla, karşı kıyıdaki fabrikanın yanındaki derede kürek çeken diğerlerini seyrediyorlardı. İki küçük çocuk çok eğleniyor, gülüyorlardı kahkahalarla. Daha büyük olanı sesini çıkarmadan bir süre baktı, sonra ağır ağır soyunmaya başladı. Diğer ikisi de soyunup her şeylerini üst üste yığdılar. Diğerleri suya doğru giderlerken en küçüğü bütün herşeyi kolunun altında topladı. Yüzü asıktı. "Hey, Gene, ben yüzmeyecek miyim?" diye seslendi. Genesio, "Daha sonra," dedi. Via Tiburtina tarafında yakılan otların alevden dilleri suya kadar uzanıyordu. Irmağın kavis yaptığı yerden ikişer üçerli gruplar halinde yeni yeni çocuklar gelmekteydi.

Hepsi de yarı çıplaktı, pantolonlarını bellerine, kemer yerine iplerle tutturmuşlar, paramparça gömlek ya da kazaklarının eteklerini de, pantolonlarının dışına sarkıtmışlardı. Yolda gelirken pantolonlarını çıkartıp geri kalan giyecekleri ellerinde geldiler su kıyısına. Armandino köpeğinin kayışını tutarak hemen arkasındaki oğlana, "Ben senden iyi yüzerim," dedi. "Nah sana!" diyen öteki, kirli gömleğini çıkartmak için acele etti. Armandino suya bir değnek fırlattı, köpek ardında bir toz bulutuyla kıyıya koştu, suyu kokladı ve atladı. Bütün çocuklar seyretmek için yaklaştılar. Köpek değneği yakaladı, dişleriyle tutup üstünden akan çamurlu suları püskürterek kıyıya çıktı.

Armandino köpeği okşadıktan sonra değneği bu kez daha uzağa fırlatıp köpeğe aynı şeyi bir daha yaptırdı. Köpek sudan sevinç içinde çıktı, değneği bıraktı ve çocukların üstüne sıçradı. Ön ayaklarını göğüslerine dayıyor, kuyruğunu sallıyor, neşeli sesler çıkarıyordu. Çocuklar gülerek gerilediler. Hayvanı sevdiler. Köpek, Sgarone'yi neredeyse yere yıkacaktı, sanki oğlanı kucaklamak istermişcesine tutmuştu ayaklarıyla.

Tirillo, "Seni becermek istiyor," dedi.

"Bok!" Sgarone hayvanın ne istediğinden pek de emin olmadan köpeği iteledi.

Roscietto güldü. "Gelin, Piattoletta'yı düzdürelim," dedi.

"Haydi! Haydi!" diye bağırdı ötekiler de.

Çamurlar arasında oynayan çocuğa seslendiler.

"Hey, Piattole, buraya gel de domal bakalım."

Omuz kemikleri fırlak, kolları incecik dal gibi, yüzü fareyi andıran çocuk karşılık vermedi. Kafasındaki yaranın kabuklarını örten kocaman bir başlık yüzünden saçları daha da uzamıştı ve ensesi olduğundan ince görünüyordu. Yüzü sapsarıydı, iki iri gözü ve maymununki gibi fırlak dudakları vardı. Sgarone ile Roscietto aşağı inip oğlanı çekiştirmeye başladılar. Oğlan birden sessizce ağlamaya başladı, gözyaşları yanaklarından akıp boynuna kadar indi.

"Haydi, gel de köpek bir tadına baksın!" diye bağırıyordu yukardakiler. "Bakalım orada neyin varmış."

Oğlan çalılara, çamurlu toprağa tutunup direniyor, hiç ses çıkarmadan ağlıyordu. Bu arada çocuktan çocuğa atlayan köpek birden burnunu oraya buraya atılmış giyecek yığınlarına sokmaya, onları kapıp koşmaya başladı. "Ulan namussuz!" diye bağırdı eşyalarının suya düşeceğinden korkan çocuklar. Sgarone ile Roscietto da gülerek Piattoletta'yı bıraktılar. Oğlan çalılar arasına dalıp iple bağlı giyeceklerini korumak amacıyla yukarı koştu.

Mariuccio kendisinin ve kardeşinin giyeceklerini sıkıca kavramış, köpek o yana geldikçe korkuyla geri çekiliyordu. Ancak köpek, çocuğa çarpıp tüyleriyle ıslattığı halde onu fark etmemişti. Ama birden çocuğu gördü ve giyeceklerini elinden kapmak için neşeyle üzerine atladı. Mariuccio korkuyla, "Gene! Hey, Gene!" diye bağırdı. Köpek, Genesio'nun pantolonuna dişlerini geçirmiş çekiştiriyordu. Ötekiler kahkahayla güldüler, "Vay orospu çocuğu!" diye bağırdılar hayvana. Genesio ile kardeşi sudan çıkıp ellerin-

de bir sopayla köpeği kaçırdılar. Genesio, Mariuccio'dan eşyalarını aldı ve bir şey söylemeden yeniden sarıp sarmaladı.

Ortaya çöken bir anlık sessizlikte işitilen tek ses çöpler arasında bir yerde pantolonunu indirmiş bir sarhoşun şarkısıydı. Karşı kıyıya geçmiş olanlar bu kez bağırışıp çağrışarak hep birlikte bu yana yüzmeye başladılar. Henüz suya girmemiş Caciotta, "Begalo, su sıcak mı?" diye seslenerek sordu.

Üstü yağ kaplı suda kollarını bacaklarını habire çırpıp duran Begalone, "Sidik," dedi. "Çiş gibi."

Sgarone, Caciotta'ya "Neden atlamıyorsun?" diye sordu.

Küçük çocuklardan biri, "Herhalde yüzmesini bilmiyordur," dedi.

Caciotta'nın yüzü karardı. "Bilmiyorum ya," dedi. "Gel sen öğret, haydi."

Bu arada soyunmuş Armandino, "Karşıya kadar yüzsene," dedi. Onun üstünde de her nereden bulmuşsa bir mayo vardı.

Yaşlı sarhoş köprü altında, "*Ne olur azıcık sokayım....*" diye şarkı okuyordu.

Alduccio ile Begalone suyun kenarından, "Haydi, Cacio!" diye seslendiler.

"Tamam, tamam, geliyorum," diye sırıttı Armandino.

Roscietto kıyıdan Caciotta'ya bir avuç çamur fırlattı. Caciotta, "Kim attı onu?" diyerek kenara gidip aşağıya baktı. Çocuklar gülüştüler.

"Onu atanı bulursam kellesiyle futbol oynayacağım."

Armandino, "Tamam, yüzersin ama ırmağı geçemezsin," dedi.

"Öyle bir geçerim ki, ama korkuyorum işte."

Genesio pantolonun cebinden yarım bir sigara çıkarmış içiyordu. Ponte Mammolo'dan bir kendisiyle kardeşi vardı ve burası onların sayılırdı. Birden çevresine dolan beş altı

kişi, "Haydi, bir nefes de bize ver. Hepsini tek başına mı içeceksin, insaf!" diye yalvardılar. Birbirlerini iterek dilenci gibi sarmışlardı Genesio'nun çevresini. Sgarone işi dostça çözümlemek için, "Sen neredensin?" diye sordu.

"Ponte Mammolo'dan," dedi Genesio.

"Orada otururuz," diye Mariuccio atıldı. Genesio iki nefes çektikten sonra izmariti Sgarone'ye geçirdi. Diğerleri sıralarını bekleyerek bu kez de onu sardılar.

Caciotta, "Yüzdükten sonra sinemaya gideceğiz," dedi.

Armandino, "Tiburtino'da ne oynuyor?" diye sordu.

Caciotta toprağın üzerine uzandı. "*Amalfi Aslanı.*"

Bu neşesinin nedeni cebindeki yüz elli liretti. Zaman zaman Casale di San Basilio ve Settecamini'den gelen otobüsler Via Tiburtina'dan geçiyor, sıcaktan havanın buharlaştığı tarlaların ötesindeki Tivoli tepelerini güneş bir sisle örtüyordu. Duvarları ve depolarıyla bir örümceği andıran fabrikadan gelen çürük elma kokusu, bir petrol lekesi gibi Aniene kıyılarına, yolun asfaltına ve parlak güneş altında görünmeyen alevlerle yanmaya devam eden tarlalara yayılıyordu.

Riccetto, Genesio'nun ortanca kardeşine emredici bir sesle bağırdı: "Hey, Borgo Antico!" Riccetto dimdik adımlarla köprüden bu yana yürüyordu. Gömleğinin altında göğsünü kabartmıştı, biraz- gezinmeye çıktım havalarındaydı. Onu gören Tiburtinolu bir çocuk, "Bakın, bakın, kim gelmiş!" diye bağırdı.

Riccetto dik yamacın üstünden, "Hey, Borgo Anti," diye neşeyle bir daha seslendi. Borgo Antico kıyıda çömelmiş ve ırmağa bakmakta olduğu yerde kendisine seslenildiğini hiç duymamış gibi davranmaktaydı. Suratını asan Riccetto soyunmaya başladı. Hiç acele etmeden ağır ağır soyunup üstündekileri ayağının dibine bıraktı. Pek gösterişli bir mayo giydikten sonra cebinden çıkardığı sigarayı yaktı. Sonra sıcak tozların arasına çömelip yine aşağıdaki çocuklara

baktı. Hemen yanıbaşında duran Mariuccio, kardeşlerinin giyeceklerini göğsüne bastırmıştı.

Riccetto, "Hey, Borgo Anti!" dedi bir daha. Küçüklerden biri, "Ben filmin burasında gelmiştim," diye söylendi. Riccetto, "Hey, Borgo Anti, bize bir şarkı söylesene!" dedi yeniden. Borgo Antico başını bile çevirmedi, Hiç kıpırdamadan çömelmiş duruyor, esmer yüzü parlıyordu.

Sgarone, alayla sordu: "Ne? Şarkı da mı söylermiş?"

Riccetto, "Elbette," dedi.

Borgo Antico yine ses çıkarmadı, Genesio da sessizdi, sanki ne olup bittiğinden habersizlermiş gibi. Kardeşlerin en küçüğü olan Mariuccio, "Canı şarkı söylemek istemiyor," dedi.

Riccetto, "Ne o, hıyar herif, boğazın mı kurudu yoksa?" dedi Borgo Antico'ya.

Genesio, "Şarkı söylerse ona ne vereceksin?" diye sordu.

"Bir sigara vereceğim, tamam mı?"

"Söyle!" diye emretti Genesio kardeşine.

Mariuccio, "Şimdi söyleyecek," dedi.

Borgo Antico zayıf esmer omuzlarını kaldırdı, kuş suratı biraz daha gömüldü göğsüne doğru.

Kızan Genesio, "Neden söylemiyorsun?" dedi.

Borgo Antico kısık bir sesle sordu: "Ne söyleyeyim?"

Riccetto, "*Luna Rossa*'yı söyle," dedi.

Borgo Antico oturdu, dizlerini göğsüne çekti ve kendisinin on katı bir ses çıkararak Napoli aksanıyla şarkıya başladı. Çamurda oynayan çocuklar onu dinlemek için çevresini sardılar. Roscietto, "Ne ses ama!" dedi. Irmak boyunca çocuğun sesinden başka hiçbir şey duyulmuyordu.

Şarkının sonunda herkes soluğunu tutmuş dururken Caciotta'nın başına bir avuç çamur daha atıldı. Caciotta henüz suya girmeye karar vermiş değildi. Kızarak, "Kim attı ulan onu?" diye bağırdı. Köpeği yanında duran Armandino'nun bir elini arkasına sakladığını görünce, "Elinde ne

var?" diye atıldı. Armandino, Caciotta'nın gözlerinin içine bakıyordu. Alaycı bakışları biraz meydan okur gibi, biraz da ürkekti. Umurunda bile değilmiş gibi davranmaya çalışıyordu. Bir an susup elini göstermeyi reddetti. Sonra birden arkasından çıkartıp avucu açık olmak üzere gösterdi. Ama Caciotta arkasına geçmiş, koltukaltlarından tutup ayağa kaldırmıştı onu.

Şaşıran Armandino, Caciotta'ya küstahça bakarak alnına düşen saçını geriye attı. "Ne oluyor sana?" dedi. Daha da kızan Caciotta atmak üzere hazırlanmış çamur topağını yerden alıp, "Neyin üstünde oturuyordun?" diye sordu. "Atan sendin değil mi?"

Armandino parmağını Caciotta'ya doğru salladı.

"Şuna bakın hele! Seninle konuşan var mı, ulan inek?" Ama her olasılığa karşılık sekiz on adım gerilemişti.

Öfkeden boğulacak gibi olan Caciotta konuşamadan baktı ve üzerine doğru yürümeye başladı. Arkasında kaçacak tarlalar, hatta Tiburtino'da balıkçı kahvesine kadar arkası açık olan Armandino gururu yüzünden her şeye hazır, öylece durdu. Caciotta yaklaşınca birden çömeldi, nereyse gözleri yaşararak, bir parça kurumuş hayvan pisliği alıp yüzüne fırlattı. O ara kendinden geçen Caciotta iki adımda yanına varıp onu pantolonunun tam kıçından yakaladı.

Armandino çıplak kıçından yırtık donu sarkarak kaçtı. Kahkahalar arasında ta ırmağın dönencesine kadar koştu. Caciotta da saklamadığı bir zafer havasıyla dönüp oturdu. Armandino donunu çıkarıp önünü arkasına çevirdi. Ön tarafının çıplaklığına aldırmıyordu, önemli olan kıçını kapatmaktı. Öteki çocuklar durmuş, kendisiyle alay ediyorlardı.

Sudan çıkıp yanlarına gelen Begalone, "Bakın, Piattoletta bile gülüyor," dedi. Bunu duyan Piattoletta gülmeyi kesip su kıyısına dönmek için davrandı. Ancak Begalone'nin eli kendisini önledi. İki çocuk arasında müthiş bir çelişki vardı. Şaşı gözleri, çilleri ve kırmızı teniyle Begalone gru-

bun en kabadayısıydı. Piattoletta'yı yüzüne bile bakmadan ensesinden kavramasıyla bu zaten belli oluyordu. Gecenin bir kısmını Villa Borghese'de serseriler ve orospular arasında ya da tramvaylarda yankesicilik yaparak geçirmiş, bir kısmında da Salario'da yatıp uyumuştu. Öteki çocuk sabahı büyükannesiyle pis kokulu çöp yığınları arasında ve hastanenin atık sularının Aniene'e döküldüğü gecekondularda geçirdikten sonra ırmağa gelmişti. Şimdi kendisini yere doğru bastıran Begalone'nin eli altında ölü rolü yapan hayvanlar gibi sessizce duruyordu. O koca şapkası kulaklarının yelkenliği sayesinde burnuna kadar inmiyordu.

Begalone eliyle oğlanın belkemiğinin boğumlarına vurarak, "Hıyar Piattoletta bile gülüyor,"

Tokatlardan sarsılan çocuk dönüp baktı. Riccetto, "Oğlanı ikiye mi böleceksin?" diye sordu.

"Ne?" dedi Begalone. "Dalga mı geçiyorsun? Böylesine kalın bir ağacı nasıl iki parçaya kırabilirim ki!" Oğlanın omzuna bir şaplak daha indirdi. Piattoletta ağzını çarpıtarak güldü.

"Neye gülüyor, biliyor musunuz?" dedi Sgarone. "Armandino'nun cevizlerini gördü de, ondan."

"Yaa?" dedi Begalone. "Vay namussuz! Hoşlandın mı yoksa? Umarım seni de öldürürler, baba dediğin o Arabı da."

Piattoletta başını eğdi, gözucuyla çevresine baktı. Herkes gülüyordu.

Tirillo, çocuğun yanına gelip karnını burnuna sürerek, "Ne cevizi Begalone!" dedi. "O bunu istiyor, bunu!"

Ağlamaya başlayan Piattoletta, "Sen onu kız kardeşine ver," dedi.

Tirillo, çıplak karnıyla çocuğu iterek yere yuvarladı.

"Bırak gitsin," dedi Begalone. "Şimdi bize Almanca bir nutuk çekecek. Değil mi, Piattole?"

"Alman mı?" diye sordu Riccetto.

"Bu hıyar hem Alman, hem İngiliz, hem de Faslıdır. İnanmazsan git anasına sor."

Piattoletta yüzünden akan gözyaşlarını silmiyordu.

Sgarone, "Almanca konuşmasını bir duysan," dedi. "Haydi, bir şeyler söyle, Piattole."

Begalone de, "Evet, haydi söyle!" diye bağırdı.

Tirillo ayağa fırladı. "Bir şey söylemezsen kıçının deliğini genişletmeyi biliriz!"

Roscietto, "Doğru ya, şimdi dapdaracık bir şey o," dedi.

Begalone, Piattoletta'yı yakaladı.

"Söyleyecek misin, ha? Eğer hemen Almanca konuşmaya başlamazsan, giyeceklerini suya atarım ve sen de Pietralata'ya çıplak götle dönersin."

Piattoletta ağlamayı sürdürüyordu. Begalone, "Bu bok herifin eşyaları nerede?" dedi.

"Aşağıda, çamurların orada," diyen Sgarone eşyaları almaya koştu. Begalone, Piattoletta'nın başındaki şapkayı aldı, beyaz izlerle dolu çıplak kafasını ortaya çıkardı.

Sonra eşyalarıyla şapkayı bir eliyle tutarak suya atladı ve karşı kıyıya yüzdü. Fabrikanın kanalizasyon borusu önünde çıktı ırmaktan. "Almanca konuşmazsan bu eşyaları ancak yarın alırsın," diye bağırdı.

Riccetto, "Sen de bir şey söyle, neden konuşmuyorsun sanki?" dedi.

"Lanet pezevenk!" Sgarone çocuğun sırtına bir tekme indirdi. Piattoletta daha da yüksek sesle ağlamaya başladı, maymunsu yüzü çarpılmış, daha da iğrenç olmuştu. Ağlaması kadar yumuşak sesle, "*Ack rick grau ricke fram gehenen fil ack ack*," dedi.

Begalone karşı kıyıdan, "Duyamıyorum! Bağır biraz!" diye seslendi.

"*Ir zum ack gramen bur ack minen fil ack zum cramen firen*," diyen Piattoletta yine ağlamaya başladı.

Begalone bağırdı: "Şimdi de Kızılderili gibi konuş!"

Piattoletta söz dinledi, sımsıkı kapalı gözlerinden yaşlar akarak sıçrayıp kollarını sallamaya başladı. "*Eeyoo, eeyoooo-oo-oooh, ee-oo.*" Begalone, çocuğun giyeceklerini bir çalının altına sokup suya atladı.

"Şimdi aynı şeyi bir de götünle yaparsan eşyalarını getiririm," diye bağırdı.

Güneş, Roma'ya doğru alçalmaya başlamıştı. Kömür tozları havada asılı kalmış gibiydi. Genesio, kardeşlerine, "Haydi gidelim!" dedi. Mariuccio'dan giyeceklerini aldı, köpeğin paçasını yırttığı pantolonunu giydi. Mariuccio, "Annem görünce ne diyecek?" dedi. Genesio, kardeşine bir şey demedi. Cebinden bir yarım sigara çıkardı, Via Tiburtina'ya çıkan yamacı yarıladıklarında da yaktı.

Onların gittiklerini o anda gören Riccetto, "Hey, bekleyin!" diye seslendi. Üç oğlan dönüp baktılar; bekleyip beklemeyecekleri konusunda kararsızdılar. Genesio, "Bekleyelim," dedi; sonra kardeşlerine bakmadan oturup bağdaş kurdu, bakışları yerde, sigarasını içti.

Riccetto ağır ağır giyinirken arada durup bir şarkı söylüyor, suya atlama yarışı yapan çocuklara sesleniyordu. Sonunda hazırlanmıştı. Ayağa kalktı, omuzlarını tembelce bir iki kez oynattıktan sonra kendisini bekleyen Ponte Mammololu çocukların yanına geldi, başıyla alaycı bir hareket yapıp, "Gidelim haydi," dedi. Aniene ırmağı kıyısındaki daracık yoldan tek sıra halinde geçtikten sonra yamacı tırmanıp köprüye çıktılar.

Suya girip çıkmaktan yüzü pırıl pırıl parlayan Riccetto önde, yine bir kabadayı havasıyla yürümekteydi. Çok neşeliydi, şarkı söylerken, elindeki ıslak mayonun suları damlıyordu. Arkasından meyan kökü rengini andıran teni, kurnaz bakışlı ve kömür karası gözleriyle Genesio, onun ardından da köpek yavruları gibi diğer iki kardeşi geliyordu. Riccetto'nun başını çektiği bir geçit töreninde gibiydiler. Via Tiburtina'dan çıkıp ekili tarlalar, beyaz badanalı

fabrikalar, inşaat yerleri ve kutu kutu evlerin arasından geçen Via Casal dei Pazzi'ye girdiler. Ortalıkta kimseler yoktu, tarlaları ve asfalt yolu kavuran güneşin altında Riccetto'nun şarkı söyleyen sesi dışında hiçbir şey duyulmuyordu.

Via Casal dei Pazzi'de - seçim günü yaklaştığı için - kanalizasyon borusu döşeyen işçiler alçak bir duvarın gölgesine sığınmış yatıyorlardı. Mariuccio, küçük bir kuşun ötüşünü andıran sesiyle, "Şuraya bakın!" diyerek vincin kablosunun sallandığı çukuru gösterdi. Borgo Antico koşup baktığında çukurun derinliği onu da etkilemişti. Genesio da yüzünü ekşiterek baktı. Riccetto onların geride kalıp yol boyunca uzanan çukurlara bakacaklarını anlayınca, "Yürüyün haydi!" dedi.

"Sizin moruktan bu akşam çekeceğiniz var," dedi Riccetto elini aşağı yukarı sallayarak.

"Onu ipleyen var sanki," dedi Genesio.

"Öyle ya, duyduğumuz hep dedikodu," diyerek alay etti Riccetto. Üç çocuğun her gün aksi ve cahil bir köylü olan babalarından yedikleri dayağı ima ediyordu. Riccetto baharın başından beri Ponte Mammolo'da birlikte çalıştığı için adamı iyi tanırdı.

Güneşte alabildiğine uzanan o etrafı çevrili çukurları bırakıp Via Selmi'ye döndüler.

Riccetto keyiflenerek, "Canınıza okuyacak!" dedi.

"Öyle mi?" dedi Genesio. Gerçekte kırılmıştı ve Riccetto'nun kehanetlerini kabullenmek istemiyordu. Ancak verecek bir karşılık bulamadığından Riccetto bundan yararlanıp eğlencesini sürdürdü.

"Hele içmişse," dedi acındırıcı bir sesle. "Koca sopasını yakaladı mı, bütün gece renkli rüyalar göreceksiniz sonra."

Riccetto'ya ağır bir küfür edemeyecek kadar küçük Mariuccio, "Kes artık," dedi.

"Şimdi şaka gibi geliyor, size ama az sonra hüngür hüngür ağlayacaksınız," dedi Riccetto.

Bunu bir şaka olarak alması mı, yoksa kızması mı gerektiğini karar veremeyen Mariuccio bir kez daha, "Kes artık," dedi. Riccetto, kardeşleri unutmuş gibi bir şarkı mırıldanmaya başladı. Sonra, ağzını çarpıtarak ve yağan darbelerden korunmak istermişcesine başını omuzları arasına çekerek, "Sizin yerinizde olmak istemezdim doğrusu," dedi.

"Kapa çeneni," dedi Mariuccio. Genesio sigarasından son bir nefes çekerek hiç konuşmadan önündeki taşları tekmeleyerek yürüyordu.

Yolun ucunda Pugilese'nin tek katlı ve badanalanmamış evi görününce Riccetto, "İşte geldik," dedi. Binaya ilave yapıldığından çevresinde iskeleler, bahçesinde koyu renkli kum yığınlarıyla bir kireç kuyusu vardı. İki üç işçiden hiçbiri görünürde yoktu. Pugliese karısıyla tartışmış, şimdi de evin önündeki merdivenlerde oturuyordu. Gözleri tıpkı bir köpeğinkiler gibi parlıyordu, yüzü al al olmuştu. Üç çocuk, babalarını uzaktan görmüş ve her an bir patlama bekleyerek yol kenarındaki taş yığınları ve yıkık duvarlar arasından duraksayarak yürümekteydiler. Ama Riccetto neşeyle bahçeye girdi, cebinden çıkardığı tarağını muslukta ıslattı ve Kleopatra'nınkiler kadar güzel saçlarını taramaya koyuldu.

Ardında bir grup çocukla Aniene kıyısına gelen Roscietto, "Köpekler!" diye bağırdı. Saçlarını arkaya yatırarak tarayan arabacı Zinzello ile Miccia, biri dişi biri erkek iki köpekle Tibutino yönünden gelmekteydiler. Köpekler zıplayıp birbirleriyle şakalaşırken iki genç çalılar arasında soyundular, ceplerinden sabunlarını alıp konuşa konuşa ırmağa yıkanmaya girdiler.

Küçük ya da büyük ayrımı yapmadan oğlanlara bakmamışlardı bile. Suratsız Zinzello'nun da, daha şimdiden şişmanlamaya başlamış Miccia'nın da iyi beslenmiş yanakları-

nı örten sakalları vardı. Suda yıkanırken köpekleriyle oynayan çocuklara önem verdikleri yoktu hiç.

Armandino'nun köpeği hırlamaya başlamışsa da, biraz geride duruyor ve yattığı ya da tortop olduğu zamanlar diğer iki köpek arkadaşına ıslak yan tarafını çevirmemeye dikkat ediyordu.

Piattoletta ve diğer çocuklar hayvanların çevresini sarmışlardı.

Roscietto, "Korkudan ödü patlamış," dedi.

Sgarone, köpeğin tarafını tutarak, "Daha yavru o," dedi.

"Yavru mu! Sen aklını kaçırdın galiba. Bu köpek benden önce doğdu," dedi Roscietto.

Armandino dilini şaklatarak kaşlarını kaldırdı. "Daha bir yaşında bile değil."

"Değilse ne olacak yani?" diye üsteledi Roscietto. "Öyle diye başka köpekten korkması mı gerekir?"

"Bu korkmak lafı da nereden çıktı?" dedi Armandino. "Can sıkıyorsun artık."

Gidip köpeği boynundaki kayıştan yakalayıp hırlayarak birbirlerinin çevresinde dönen iki köpeğin yanına çekti.

Köpeğin yanına eğilip duyulmayacak kadar hafif bir sesle, ağzından tükürükler saçarak hayvanı kışkırtmaya başladı.

"Haydi, Lupo! Göreyim seni, Lupo! Gebert şunları!"

Lupo dikilmiş kulaklarıyla bile güç duyduğu o alçak sesle titremeye başlamıştı. Göğsünü ileri çıkarmıştı, tüm gövdesi işleyen bir motor gibi titriyordu. Armandino birden bıraktı köpeği.

Çocuklar hiç konuşmadan seyrediyorlardı. Zinzello'nun iki köpeğinden daha küçüğü ve zayıf olanı erkekti. Köpek, Lupo'nun sahibi tarafından yüreklendirildiğini görünce tembel tembel geriye kaçtı. Kaçarken de arada bir durup dönüyor ve hırlıyordu.

Ancak dişisi müthişti. Zayıf, kara, sivri burunlu, çekik

gözlü köpek Lupo'nun gelmesini beklerken bir heykel kadar kıpırtısızdı. Son hızla köpeğe yaklaşan Lupo birden durdu ve dişi köpeğe karşı havlamaya başladı.

Dişi köpek çocukların çığlıkları arasında durup Lupo'nun havlamasını dinledi. Sonra döndü, gidecekmiş gibi birkaç adım attı. Tavrında, "Bırak buradan gideyim, aksi halde bir kıyım olacak," diyen bir hava vardı.

Köpek giderken durup durup arkaya bakıyordu. Başını zayıf omzu üzerine eğmişti, kara gözlerinde kızıl noktalar parlıyordu.

"Haydi, Lupo! Ye onu, Lupo!" diye köpeğinin kulağına fısıldadı Armandino. Öteki çocuklar da ta Tiburtino'dan duyulacak bir gürültüyle bağırıyorlardı. Lupo henüz sakin duran ve yalnızca havlayan dişi köpeğin ardından koştu.

Dişi köpek, "Biraz fazla ileri gittin sanırım," diye düşünüyor gibiydi. Birden durdu, sabrının sonuna gelmiş olarak, "Ulan serseri!" dermişcesine havlamaya başladı. Havlaması o kadar müthişti ki, Lupo olduğu yerde durdu. Çocuklar bile korkmuşlardı. Dişi köpek dönüp Lupo'ya bakınca, Lupo gerilemeye başladı hemen.

Roscietto, "Ben size demedim mi?" dedi.

Armandino, köpeğinin üzerine eğildi. "Yakala onu, Lupo! Öldür onu!" diye, kendisi de titreyerek fısıldadı. Lupo olanca, cesaretini topladı, korkusunu unutup eskisinden daha tehdit edercesine havlamaya başladı. "İşte şimdi sıra bana geldi," diye düşünüyor gibiydi dişi köpek. "Ulan, ciğeri beş para etmez orospu, ne bakıyorsun?" diye bağırıyordu Lupo. "Beni etkileyeceğini mi sandın yoksa?" Dişi köpek yine ses çıkarmadı. "Bir şey söylemezsen kafanı koparırım!" dedi, hayvanı korkutmaya çalıştı Lupo.

Öteki erkek köpek araya girerek, "Sen de esaslı parçasın doğrusu," dedi.

"Öyle mi?" dedi Lupo, gerileyen öteki köpeğe. Dişi köpek, "Bu hıyar benden ne istiyor?" diye hırladı. "Bıktım ar-

tık." Lupo'ya döndü. "Otuz yıl içerde yatsam da sana gününü göstereceğim," dedi.

Sgarone, "Birbirlerini parçalayacaklar!" diye bağırdı. Ancak daha sözünü tamamlamamıştı ki, iki köpek birbirlerinin üstüne atladılar. Sürekli hırlayarak kulaklarının arkasını ısırmaya çalışıyorlar ve bu arada çocuklarının seslerini bastıran bir gürültüyle havlıyorlardı. Lupo yere devrildi, havaya bir toz bulutu kalktı. Dişi köpek hemen üstüne atlayıp boğazını ısırmaya çalıştı. Ancak Lupo hemen kalktı, biraz geriledi, sanki boğuluyormuş gibi ön ayaklarını havada sallayarak dişinin üzerine atladı. Öfkeden çıldırmış gibi havlayıp saldırıyorlardı.

Savaşın en heyecanlı yerinde Zinzello sudan çıkıp bir ıslık çaldı. Dişi köpek sanki öfkesi bir anda geçmiş gibi sahibine koştu. Öteki erkek köpek de, kuyruğunu sallayarak, uslu ve hatta keyifli bir halde arkasından koştu. Zinzello, çocuklara verdi veriştirdi, sonra köpeklerini alıp sabunlanmasına devam etmek için yine su kıyısına gitti.

Lupo yaralanmıştı. Tirillo, "Şu izlere bakın!" dedi. Hep birden köpeğin neredeyse hiç tüysüz olan boynuna baktılar. Isırılan yerler şişmiş ve kızarmıştı. Sgarone şaşkın şaşkın, "Vay canına!" diye söylendi.

"Gelin suya atalım," dedi Roscietto. Köpeği çekiştirerek ırmak kıyısına indiler.

Bu arada Caciotta büyük çocukların iskambil oynadıkları taraftan geliyor ve sık sık dönüp fabrikanın pencerelerinden birinde bekçinin kızını görmeye çalışıyordu. O çıplak durumda kızı iyi işletirlerdi doğrusu. Caciotta çevresine bakındı.

"Elbiselerim nerede benim?"

Sonra her zamanki neşesiyle, "Ey elbiseler, neredesiniz?" diye şarkı söyler gibi bağırdı.

"Gidiyor musun?" diye sordu Alduccio.

Caciotta çalılar arasında eşyalarını ararken, "Kalacağım da ne olacak?" dedi.

"Gel biraz daha yüzelim."

"Iı-ıh," dedi Caciotta.

Begalone, Alduccio'yu dürtükleyerek, "Boş ver," dedi. Caciotta eşyalarını bulmuş, elinde evirip çeviriyordu. Kendi kendine, "Bunları da kim karıştırmış olabilir," dedi.

"Buralarda biri milletin ceplerini mi karıştırıyor?" diyerek sesini yükseltti.

"Yok canım!" dedi Sgarone, alay etti.

"Ceplerimi karıştıranı bulursam kafasını parçalarım."

Begalone kıyıdan, "Amma da müthiş adam!" diye atıldı. Caciotta çoraplarıyla ayakkabılarını giyerken şarkıya girdi:

"*Beş paralık orospular, beş paralık orospular...*"

Begalone, "Hey, Claudi Villa'dan bile iyisin," dedi.

"Elbette." Caciotta şarkıya devam etti yine.

"Kendini şarkıyla avut bakalım," dedi Alduccio.

"Nasıl istersem öyle avuturum."

"Beş paralık orospular, beş paralık orospular.."

Neden kendimi avutmayacakmışım ki? Şarkı söylemek için birinden izin mi alacağım? Şimdi giyinip gezeceğim, sonra da sinemaya gideceğim."

"Sinemaya gidiyorsun ve arkadaşlarını davet etmiyorsun demek," dedi Begalone.

"Yalnızca yüz elli liretim var."

"Tamam tamam, nasıl istersen."

Caciotta yine şarkıya başladı. "*Beş paralık...*" Birden sustu. Bir an konuşmadı, sonra eşyaları elinde olduğu halde ötekilerin yanına yürüdü.

"Cebimdeki parayı hanginiz çaldınız?"

"Hıyar herif! Bana mı bakıyorsun?" dedi Begalone.

Yüzü bembeyaz kesilmiş Caciotta, "Kim yaptı bunu?" diye diretti.

Zinzello köpekleriyle uzaklaşırken başını salladı.

"Paranı çalanın sana gelip söyleyeceğine eminim."

Caciotta, "Ceplerinizde neler var açın göreyim," dedi. Begalone öfkeyle yerinden fırladı.

"Hıyar herif! Gel bak, peki!" Pantolonunu alıp Caciotta'ya fırlattı. Caciotta hiç konuşmadan tek tek pantolonun ceplerini yokladı. Sonra Begalone'nin ayakkabılarına ve çoraplarına da baktı.

"Ne buldun bakalım?" diye bağırdı Begalone.

"Götünü buldum!"

"Ben şimdi senin kafanı kırarım," dedi Begalone. Caciotta, Alduccio'nun, sonra küçük çocukların üst başlarını aradı ama parasını bulamadı. Hiçbirinin yüzüne bakmadan eşyaları yere attı sonra. Haftalardır ne yüz lireti bir arada görmüştü, ne de o günkü kadar keyiflenmişti. Düşünceli bir tavırla hiç konuşmadan giyindi ve yürüdü, gitti. Güneş Roma üzerindeki kömür isiyle kararmış bulutların üstünde biraz alçalmışsa da, yine de ortalığı kavuruyordu. Ancak Via Tiburtina'da bir hareket başlamıştı. Silver Cine'de kepenkler kaldırılıyor, mahallenin binaları arasında uzaktan sesler, gürültüler geliyordu. Suya bir kez daha girdikten sonra Alduccio ile Begalone de gittiler. Irmaktan en son ayrılan küçükler oldu.

Çocuklardan bir kısmı doğruca evlerine dönerlerken bir kısmı da gezmek niyetiyle ırmak boyunca Tiburtina eteklerine gittiler, yarım saat kadar Silver Sinemasının afişlerine baktılar, oradan da gerek küçüklerin gerek büyüklerin buluşma yeri olan otobüs durağına yürüdüler.

Şimdi evlerine dönen bisikletli işçilerin doldurduğu Via Tiburtina ile tepeler arasındaki alanda bir grup küçük kız da vardı. Bu arada daha önce evlerine dönenler arkadaşlarıyla Pietralata'da gezmek ya da sinemaların afişlerine bakıp oyalanmak için yeniden sokağa çıkmışlardı.

Irmaktan yarı çıplak dönen küçükler bir tepeyi ikiye

ayıran ve bir taşocağında başlayıp Pecoraro tepesine doğru kıvrıla kıvrıla giden yola sapmışlardı.

Küçük kızlar da onları izledi ve iki grup yolun bittiği ve çevresi terk edilmiş inşaat çukurlarıyla dolu bir düzlükte karşılaştılar. St. Peter tarafından bir fırtına yaklaştığından hava akşam olmuş gibi kararmıştı; batmak üzere olan güneş aralarında şimşeklerin çaktığı bulutların arkasına girmişse de, başlarının üstündeki gök açık, yansıyan ışık ve sıcakla da pırıl pırıldı. Tepe şimdi güneş yerine güneybatıdan esen rüzgârı ve kentin bütün varoşlarından yükselen gürültüyü alıyordu. Piattoletta bile şapkasını başına geçirmiş çocukların arasında yürüyor, ancak dikkati çekmemek için onlardan ayrı duruyordu. Şimdi ortalıkta kızlar da olduğundan çocuklar biraz sakinleşmişlerdi.

Sokak lambasının çevresinde toplanınca Sgarone ile Tirillo parmak oyunu oynamaya koyuldular. Önce neşeyle oynuyorlardı, ama sonra heyecanlanıp sayıları yüksek sesle bağırmaya başladılar.

Armandino güneş fırtına bulutları ardında kaldığı için pek görülmeyen lamba direğinin daracık gölgesine uzanmıştı. Ötekiler kızlarla alaya başlamışlardı. Ancak ne kadar kabadayı görünseler de, biraz çekingen olduklarından kızlardan uzak duruyor, kollarını birbirlerinin boynuna atıp, şakalar yapıyorlardı. Kızlar her seferinde onları susturacak bir karşılık veriyorlardı.

Armandino, kendinden emin bir sesle, "Gönderin şunları gitsinler," diyerek şarkı söylemeye başladı. Ama öteki oğlanlar onu duymazdan gelip kızlarla dalgalarına devam ettiler. Söyleyecek söz bulamayan Roscietto, kızlardan birini yakalayıp kafasına zavallıcığı az daha yere serecek bir şaplak indirdi. Bundan alınan kızlar lamba direğinin Pietralata'yı görmeyen tarafına çekildiler. Ne var ki, onlar çekingen göründükçe oğlanlar daha küstahlaşarak onları izlediler. Pecoraro tepesinin öteki yamacında, eski taşocak-

larının arasında Fiorentini fabrikası gürültüsüyle havayı titretiyordu. Otomatik kaynak makinelerinin parıltıları zaman zaman fabrika pencerelerinden seçiliyordu. Pembe kulübeleri, pislik içindeki barakalarıyla Pietralata daha ötedeydi; onun da arkasında, güneşte sanki mevsim kışmış gibi kavrulmuş toprağı yozlaşmış tarlaların ötesinde dev toplu konut mahalleleri vardı.

Kızlar iki büyük çukurun arasındaki düzlüğe çekilmişlerdi; artık oğlanların şakalarına karşılık vermiyorlar, onların gitmesini bekleyerek kendi aralarında da konuşmuyorlardı. Yamacın daha üstünde toplanan oğlanlar, göstermek istemeseler bile, kızların bu sakin tutumları karşısında çileden çıkıyorlardı. Bu yüzden daha kışkırtıcı ve kavgacı oldular. Üstünlüklerini sözle belirtemedikleri için, yırtık kazaklar giymiş, saçları toz toprak içinde olmalarına karşılık genç hanımefendiler gibi süslenmiş, taranmış kızlara çer çöp atmaya başladılar.

Kızlar yine karşılık vermeyerek daha aşağıya indiler. Ama gitmeden önce de oğlanlara, "Siz gidin de kendi kız kardeşlerinizle dalga geçin, aptallar!" diye seslendiler. Sesleri öfkeden titriyordu. Onları duyan oğlanlar da, Via Veneto'daki kadınlardan söz eden ağabeylerinden duydukları ses tonuyla bağırdılar kızlara. İçlerinden biri, "Ulan kancıklar!" diye bağırdı hatta. Ondan sonra sol elleri kalçaları üstünde, sağ elleriyle de enselerinde saçlarını okşayarak uzun adımlarla uzaklaştılar.

Armandino yattığı yerde hâlâ olanca sesiyle şarkı söylüyor, diğer ikisi de parmak oyununa devam ediyorlardı. Tepeye yaklaşan öteki grup, "Ne yapıyorsunuz burada?" diyerek yanlarına geldi. Bazıları lambanın altındaki üç çocuğun üstüne atladı, bir itişip kakışma başladı. Biri bir izmarit yaktı, sönmeden attığı kibrit o yükseklikte esen rüzgârın da yardımıyla kuru otları tutuşturdu.

Bulutlar yine yağmur yüklüydüler, çakan şimşekler pa-

rıldıyordu aralarında. Karanlıkta daha iyi göründüğü için fabrika camlarında parlayan kaynak makinasının çıkardığı ışık da çoğalmış gibiydi. Fabrikanın motor gürültüsü, sürekli homurtusuyla Pietralata ve Tiburtina'nın yoksul yaşantısının seslerini örtüyordu.

Şapkasını kulaklarına kadar indirmiş Piattoletta yerde oturuyordu. "Hey, Piattole!" diye bağırdılar çamur içinde tepinen diğerleri. "Buraya bak!" Ama sonra onu unutup yine güreşmeye daldılar. Sgarone sırtüstü yerdeydi, Roscietto üstüne yatmış, elleriyle Sgarone'nin ellerini yere bastırıyordu.

Sgarone kurtulmaya çalıştı. Onu tutmak için harcadığı çabadan kıpkırmızı kesilmiş olan Roscietto, "Kıpırdama," dedi. Ama bu oyundan sıkılan Sgarone bir yılanbalığı gibi kıvrılmaya başladı.

"Üstümden kalk ulan!" diye bağırdı. Roscietto da onun üstünde kıvranıyordu. "Tam üstündesin, dikkat et, şimdi benimki hazırola geçecek!" dedi Sgarone.

Roscietto onu bırakıp kalktı. "Gelin kızılderilicilik oynayalım!" diye bağırdı.

"Kes artık!" dedi ötekiler.

"Ama çok eğleneceğiz," diye Roscietto ısrar etti. Armondino, "Bomboksunuz hepiniz!" diye dudak büktü. "Eeyee, eeyooo-oo-oo," diye Roscietto zıplayarak bağırmaya başladı. "Haydi, Piattole."

Piattoletta da kalkıp bir sağ ayağı bir sol ayağı üstünde zıplayarak Kızılderili dansına başladı. Roscietto onun yanına gitti, birlikte zıplayıp hopladılar. Bir yandan da, "Eeyoo, eeeyoo-oo-oo-oo," diye bağırıyorlardı.

Diğerleri de kahkahalarla gülerek onlara katıldılar. Bu arada gürültüyü merak edip gelen kızlar onları çevreleyerek, "Hepsi aptal bunların!" diye söylendiler. Bunun üzerine oğlanlar onları kızdırmak için daha çok zıplayıp bağırmaya koyuldular.

Roscietto, "Ölüm dansını yapalım! Ölüm dansını yapalım!" diye bağırdı. Ötekiler de daha çok bağırıyorlardı artık. Kızlara yaklaştıkça ya tekme atmaya ya da başlarına vurmaya çalışıyorlardı. Ancak tetikte olan kızlar hemen geri çekiliyorlar, "Ne kadar hıyar şeyler bunlar," diyorlardı. Ama gitmeyip dansı seyrediyorlar, sıçrayıp hoplamaktan yorulan oğlanlar da gösteriş olsun diye daha çok bağırıp sıçrıyorlardı.

"Kazığa bağlayıp yakalım!" dedi Roscietto.

Kızlar alayla, "Evet, kazıkta yakın," dediler. "Ay, çok komiksiniz doğrusu." Canları sıkılmışçasına ve küçümseyerek baktılar oğlanlara.

Roscietto ölümüne yorgun olduğu için güçlükle zıplayan Piattoletta'nın üstüne atladı. "Haydi, kazığa!"

Ötekiler de yardıma koştular, Piattoletta'yı lamba direğine kadar getirdiler.

Biri, "Bağlayalım!" diye bağırdı. Piattoletta karşı koymaya çalışırken birden kendini bırakıverdi. Oğlanı koltukaltlarından tutan Roscietto, "Dik dur, inek herif!" dedi yüksek sesle.

Ancak oynamak istemeyen Piattoletta kendini yere attı. Diğerleri de çevresinde bağırmaya devam ettiler. "Senden bıktım artık!" diyen Roscietto oğlanın midesine bir tekme indirdi.

Piattoletta, çocukların gürültüsünü bastıran bir sesle ağlamaya başladı. Armandino, "Şuna bakın, şimdi de ağlıyor," dedi. Roscietto, "Eğer ayağa kalkmazsan..." diye tehdide başladı. Ancak Piattoletta bağıra çağıra ağlıyor ve ellerinden kurtulmak için çırpınıyordu.

Kızlar, "On kişi bir çocukla baş edemiyor, yuh!" dediler. Roscietto, oğlanı gömleğinin yakasından tutup kaldırdı. Sonra Sgarone ve Tirillo'nun yardımıyla bileklerini beton içinden çıkma bir demire bağladı.

Piattoletta bağlı olmasına karşılık bağırmaya ve çırpın-

maya devam ediyordu yine. Ötekiler bu kez onun çevresinde dansa başladılar; ancak tekmelerinden korunmak için pek fazla yaklaşmamaya da dikkat ediyorlardı. Roscietto, "Yanında biraz daha ip olan var mı?" diye seslendi.

"Yanında kim ip taşır?" dedi Tirillo.

Sgarone, "Piattoletta'nın pantolonun belinde var," dedi.

İnleyip yalvaran Piattoletta'nın üstüne atlayıp pantolonunu tutan ipi aldılar ve ayak bileklerini de bağladılar.

Armandino bir kibrit çakarak, "Kazığı ben ateşliyeyim," dedi.

Ama rüzgâr kibriti söndürmüştü. Diğerleri olanca sesleriyle, "Eeyoo, eeyoo, eeyoo," diye bağırıyorlardı.

Sgarone, Tirillo'ya sordu; "Çakmağın nerede?"

"Burada." Tirillo çakmağını çıkarıp yaktı, diğerleri sokak lambasının altına biraz kuru ot taşıdılar. Tirillo otları tutuşturdu.

İyice kararmış olan Pecoraro tepesi her yönden rüzgâr alıyordu. Bir yandan kaynak makinelerinin gürültüsüyle diğer yandan gökgürültüsü arasında hava rutubet kokuyordu.

Kuru otlar hemen ateş aldı, ardından dallar da tutuşunca kıpkırmızı alevler Piattoletta'nın çevresinde yükselmeye başladı.

Oğlanın pantolonu da düşmüş, göbeği açılmıştı. Çocukların getirdikleri kuru dallar çatır çatır yanarken ateş, oğlanın kuru çamaşırlarına da sıçradı.

7. Kentte

Pecoraro tepesinin karşısında geniş bir alan vardı ve Aniene'ye uzanan tarlaların başlamasından hemen önceki "Bölge Başı - Bölge Sonu" yazan bir tabelanın yanında, 309 numaralı hattın eski tramvay deposu bulunurdu. Tramvay, Via Tiburtina'dan çıkar, Madonna del Soccorso toplu konut mahallesine giderdi. Alduccio ile Begalone mahallenin sonlarına doğru olan Dördüncü blokta oturuyorlardı. Pazar yerinin ilersindeki caddede sokak ışıklarının aydınlattığı iki katlı binalar bir sayfiye yerinin yoksul mahallesini akla getirir, cadde biraz daha devam ettikten sonra karanlık gökyüzünde kaybolur gibi olur, yemeklerini yiyen ya da yatmaya hazırlanan mahalle sakinlerinin sesleri duvarlar arasında ya da bahçelerde çınlardı. O saatte ortalıkta pek çok çocuk ve delikanlı varsa da, gerçek kabadayılar ya kahvelerde ya sokak köşelerinde, sinemaya ya da Villa Borghese'ye gitmek için değil de, sabaha kadar sürecek olan oyunlar için kumarhanelere gitme zamanının gelmesini beklerlerdi. Bazı gençler şu ya da bu bahçede gitar çalarken çocukları zırlayan anneler evlerde bulaşık yıkıyor ya da temizlik yapıyor da olabilirlerdi. Otobüsler henüz işlerinden dönenlerle hınca hınç doluydu.

Alduccio arkadaşının evinin önüne gelince, "Haydi güle güle, Begalo," dedi.

"Güle güle," dedi Begalone. "Sonra görüşürüz."

"Seni saat dokuzda bekliyorum," dedi Alduccio. "Islık çal, tamam mı?"

Begalone, basamakları küçük çocuklarla dolu merdivenden çıkarken, "Tamam, ama sen de hazır ol," dedi.

Alduccio üç dört apartman ilerde, zemin katta oturuyordu. Kız kardeşi kapı önündeydi. "Sen ne bekliyorsun?" diye sordu Alduccio. Kız karşılık vermeyip sokağa bakmaya devam etti. "Elinin körü!" diyen Alduccio annesinin ocak başında çalıştığı mutfağa girdi.

Kadın başını çevirmeden, "Ne istiyorsun?" diye sordu.

"Ne istiyorum da ne demek oluyor?"

Annesi öfkeyle döndü bu kez. "Çalışmayan yemek yemez, anlaşıldı mı?" Uzun boylu, şişman ve yırtık sabahlığı altında neredeyse çıplaktı; terden saçları alnına yapışmış, saç örgüsü ensesinden kaymış sabahlığından içeri girmişti.

"Tamam," dedi Alduccio. "Bana yiyecek bir şey vermiyorsun, değil mi? Umurumdaydı sanki, hah!"

Mutfaktan çıkıp evin tek yatak odasına - ötekisinde Riccetto'lar kalırdı - girdi, soyunurken annesinin tutumuna hiç aldırış etmediğini göstermek için ıslık çalmaya başladı.

"Islık çalmaya devam et, serseri!" diye annesi mutfaktan seslendi ona. "Günün birinde sen de, bir boka yaramayan ayyaş baban da geberir, gidersiniz inşallah!..."

Çırılçıplak yatağa oturup mokasenlerini giyen Alduccio, "İnşallah çirkef ağızlı annem de," diye mırıldandı. Sonra sesini yükselterek, "Eğer canın, kızım dediğin o orospuya sıkılmışsa acısını benden çıkartmaya kalkma," dedi. "Bana yemek vermek istemiyorsun.. Tamam, verme öyleyse! Çok umurumdaydı benim sanki? Çeneni kapat yeter!"

"Çenemi kapatayım, ha! Neredeyse yirmi yaşına gelmiş askere gitmeyi bekleyen ve evine beş kuruş bile getirmeyen bir başka oğul daha göstersene bana. Serseri!"

"Aman, canımı sıktın artık!" dedi Alduccio giyinirken. Sokaktan doğru kadın bağrışmalarıyla çığlıklar geliyordu. Alduccio'nun annesi bir an işini bırakıp dışarı kulak verdi;

sesler yatak odasından pek iyi işitilmiyordu. Kadın kendi kendine, "Ah, aptal kafa!" diye söylendi. Dışarı çıkmak için acele ederken yere bir şey düşürdü. Kapıda bir an durup dinledikten sonra o da dışarı çıktı. Şimdi bağırıp çağıran kadınlar arasında onun da sesi duyuluyordu. Alduccio, "Bunların hepsi de manyak," diye söylendi.

On dakika süren gürültü sonunda kapı açıldı ama kapanmadı. Alduccio'nun annesi içinden çıkarıp atamadığı bir şeyler kalmış gibi durdu, sonra sokağa doğru, "Orospu!" diye bağırdı. "Ömrün boyunca orospuluk ettin, şimdi de kalkmış benim kızıma orospu diyorsun, ha!"

Yukardan bir ses duyuldu, ama ne söylediği anlaşılmadı. "Bıktım bunlardan," diye söylendi Alduccio.

"Çok iyi olmuş!" dedi elini beline dayayan Alduccio'nun annesi. "Şu konuşana bakın hele! Âşığını eve almak için çocuklarına para verip sinemaya gönderen sen!" Öbür ses bunun üzerine daha yükseldi ve yakası açılmadık küfürler başladı. Ses kesilince sıra Alduccio'nun annesine gelmişti. İsa'nın gökten yere inse yumuşatamayacağı bir sesle, "Orospu, kocanın gelip de seni çocuklarının önünde âşığınla yatarken yakaladığını unuttun mu?" diye bağırdı. Sonra mutfağa girip kapıyı ardından çarptı. Sesi boğazında bir bıçak keskinliğinde titreşerek, "Onun için gaganı kapat, pis orospu," diye devam etti. "Yarın sokakta gördüğümde başında bir tel saç bırakır mıyım, bak bakalım."

Mutfak kapısı bir daha açıldı, Alduccio'nun babası eve girdi. Her akşam olduğu gibi yine sarhoştu. Karısının yanına gidip kucaklamaya çalıştı, ama kadın eliyle sertçe itti kocasını. Adam olduğu yerde dönüp bir iskemleye çöktü. Kalkıp bir daha sarılmayı denedi. Riccetto'nun babasının küçük kız kardeşi ailece kaldıkları tek odadan çıktı ortada ciddi birşeyler olup olmadığını görmek için. Dayısının ikinci kez iskemleye yığıldığını gördü. Alduccio'nun annesi öfkeyle kıza döndü. "Sen ne istiyorsun şimdi?"

Kucağında bir bebek taşıyan kız olduğu yerde dönüp odasına girdi. Alduccio'nun annesi kızın ardından, "Sen ve ciğeri beş para etmez asalak ailen!" diye bağırdı. "Dört yıldır buradasınız, daha bir kere, al şu bin lireti de, elektrik parasını öde demediniz!"

Alduccio'nun babası bir süre düşündükten sonra sesini buldu ve bir iki denemeden sonra, "Kaltak karı, dırdırından bıktık," gibilerden bir şey söyledi.

Sonra ayağa kalktı, tek kelime söylemeden öne arkaya sallanarak, elini iki üç kez göğsünden burnuna kaldırarak, sonra sanki aklından müthiş bir şey geçiyormuş gibi parmaklarını dans ettirerek uzun bir nutuk çekti. Ardından da, düşmemek için koşarak yatak odasına daldı ve olduğu gibi yatağa serildi. Öğleden beri içtiği şaraptan yüzü bembeyaz kesilmişti. Burnunun altından ağzının iki kenarını aşarak uzanan ve köpek tüyü kadar sert bıyığının bir iki santimi yanmış gibiydi. Şimdi kolları iki yanda, ağzı aralık, çenesi düşmüş, hâlâ siyah saçları terden briyantinlenmiş gibi parıldayarak cansız bir halde yatıyordu. Yatağın tam üstündeki lambanın ışığında yüzündeki çikolata renkli eski kirlerle, alnındaki yeni ter ve toz toprak lekeleri tek tek görünüyordu. Yüzü örümcek ağı gibi kırışıklarla dolu, şaraptan uzamış ve şişmişti. Yırtık pırtık giysiler içindeki vücudun bir yerinde saklanan kimbilir nasıl bir karaciğer hastalığından yüzü hep sarıydı. Şurasında burasında, belki çocukluğundan, belki de askerlik yıllarından ya da yıllar önce çalıştığı zamanlardan kalma yara izi gölgeleri ve bütün bunların üstüne aç kalıp şarap içmenin ve uzamış dört günlük tıraşının yüzüne verdiği bir bozluk vardı.

Alduccio çizgili pantolonunu, yakası açık uzun çizgili gömleğini giymiş, eteğini de dışarı çıkarmıştı. Şimdi de saçlarını tarayacaktı. Mutfaktaki musluğa gitti, tarağını ıslattıktan sonra, ayna da çok alçak olduğundan yüzünü görebilmek için bacaklarını iki yana açıp taranmaya başladı.

Annesi onu öyle bulunca yine öfkeden boğulacakmış gibi saldırıya başladı. "Ciğeri beş para etmez domuz!"

Alduccio, "Yeter artık, be!" dedi. "Bıktım artık."

"Asıl ben senden bıktım!" dedi kadın onunkini bastıran bir sesle. Alduccio aynaya bakarak şarkı söylemeye başladı.

"Ne çalışırsın, ne eve bir yardımın var..."

"Anne, sana yeter dedim," diye Alduccio kadının sözünü kesti. "Bırak artık."

"Bırakmayacağım. Canım şikâyet etmek istiyorsa, şikâyet ederim, serseri!"

"Ben gidiyorum!" diye bağırdı Alduccio, kapıyı vurup çıktı. Eteğini ayak bileklerine kadar indirmiş merdivende oturan kız kardeşine bakmadı bile. Kızın yüzü hastalıklı bir yeşil renkteydi, boyalı ağzı açık bir yaraya benziyor, düz ve kuru saçları boynunu örtüyordu. Alduccio kızın yanından geçerken, kendi kendine, "Domuz!" dedi. Köşede oturan manav Sor Anita'nın oğluyla mercimeği fırına vermesinden bu yana Alduccio'nun evinde hırgürsüz bir dakika bile yoktu. Kızın şimdi evlenmesi gerekiyorsa da, manavın oğlu da ondan bıkmıştı. Kızın baba evinden kovulduğu gece delikanlı yanından ayrılmamış, hatta komşuları etkilemek için kızla yanyana sabaha kadar Üçüncü Blok'un kapısı önünde yatmıştı. Kız hamile olduğunu anlayınca, daha önce iki tarafın ailelerinin istememesine karşılık, nişanlanmışlardı. Kız utancından bir cam parçasıyla bileklerini kestiğinde az daha ölecekti. Yara izleri hâlâ tazeydi.

Alduccio, Begalone'yi beklerken sokakta dolaşmaya başladı. Fırtına geçmiş, hava tıpkı bahar havası gibi ılınmıştı. Begalone de üstünü değiştirmişti. Kabadayılar gibi boynuna bir mendil sarmış, saçlarını sanki fırında pişirilmiş sanılacak kadar dümdüz taramıştı. Alduccio, "Hey, Begalone!" diye seslendi.

Begalone hemen, "Kaç paran var?" diye sordu.

"Ancak otobüse yetecek kadar, otuz liret."

Begalone, "Bende de," dedi.

Alduccio, kuşkuyla, "Gerisi ne oldu?" diye sordu.

"Burada!" Begalone, Caciotta'dan yürüttüğü yüz elli liretin durduğu arka cebine vurdu.

Bir barın önünden geçerlerken Alduccio, "İki sigara alabiliriz," dedi.

"Dur, Aldo!" dedi Begalone. Sonra yanından geçen otobüse el salladı. "Şeyime kadar güle güle!"

Alduccio keyifle gerinerek, "Başkası gelir nasıl olsa," dedi.

Begalone de yemek yememişti. Sarı saçları altındaki yüzü sarımtırak yeşil bir renkteydi. O kadar halsizdi ki, ateşi bile yanaklarına renk vermiyordu. Oysa Forlanini hastanesinden taburcu edildiğinden bu yana her gece ateşi vardı. Üç yıl önce vereme tutulmuştu ve yapacak bir şey yoktu. Doktorlar en çok bir iki yıl yaşayabileceğini söylemişlerdi.

Aldo'nun yanında yürürken ellerini boş midesine bastırıp ağabeylerine, babasına, ve en çok da bir gece - bir sürü korkunç gecenin ilki olan gece - yatağından çılgınlar gibi fırlayıp şeytanı gördüğünü söyleyen annesine küfürler yağdırıyordu. Annesi odaya giren bir yılanın yatağın ucunda halkalanıp durduğunu, dimdik gözlerinin içine bakarak kendisini çırılçıplak soyunmaya zorladığını iddia etmişti. Ondan sonra da, hemen ertesi günü kendisini çıldırtan bir baş ağrısı başlamış, önüne çıkan herkese kendisini Tanrı bilir nelerden kurtarmaları için yalvarmıştı. Ertesi gece yine çığlık çığlığa uyanmıştı; ancak bu kez gelen şeytan değildi. Bir çiroz kadar zayıf olmasına karşılık, yatakta birine yer açmak için ta kenara kadar çekilmişti. Sonradan anlattığına göre açtığı yere ölü bir kız oturmuştu. Üzerinde en iyi elbisesi, beyaz yün çorapları ve portakal çiçeklerinden bir tacı olduğuna ve birkaç gün sonra evleneceğini söylediğine göre ölü olmalıydı.

Kız ağlamaya başlamış ve Begalone'nin annesine kendisine giydirdikleri kombinezonun çok kısa olduğunu, başına geçirdikleri çiçeklerden tacın dar geldiğini ve şakaklarını sıktığını söylemişti. Sonra kendisine çok az ayin yapıldığından ve bebek yeğeni Çişli'nin mezarlığa hiç gelmediğinden yakınmıştı. Begalone'nin annesi kızı daha önce hiç görmüş değildi. Ancak ertesi günü komşular, Begalone'nin evinin kırık camlarından geceyarısı avluya yayılan çığlıklardan ölü kızın birkaç kapı aşağıdaki komşularının bir akrabası olduğunu öğrenmişlerdi. Begalone'nin annesinin anlattığı tüm ayrıntılar, hatta o anda Prenestino'da yaşayan ve sağlıklı olan yeğeni Çişli'ye kadar, gerçeğe uymaktaydı.

Ondan sonra çeşitli biçimler alan şeytan yine görünmeye başlamıştı; bir kez yılan, bir kez ayı, bir kez de dişleri uzamış bir komşu olarak görülen bu hayaller Begalone'nin evinde yaşıyormuş gibi girip çıkıyorlardı. Aile bu konuda bir şeyler yapmaya karar verip Napoli'den bu işlerde uzman olan bir yakınlarını çağırmıştı. Yaşlı adam eve gelince kadına ait her şeyin iyice kaynatılmasını istemişti. Bir iki gün içinde yirmi kilovat cereyan kullanmışlar, bu sırada evde yemek falan pişmemişti. Üç erkekle dört kız kardeş ve bütün komşular bu büyüyü kaldırmak için elbirliği yapmışlardı. Begalone'nin annesinin yatağı altında çeşitli biçimlere sokulmuş tüyler bulup hemen onları da kaynatmışlardı. Kaynayan yağa kurşun parçaları atmışlar, sonra bunların ne biçim alacağını görmek için tencereye soğuk su doldurmuşlardı. Bundan sonra da çarpılmış kadını iyileştirmek için çevresindeki taş döşemeye halka şeklinde tak tak diye vurmuşlardı. Kadın ise sadece inliyor ve yardım edilmesini istiyordu.

Begalone, elini karnına bastırarak, "Orospu çocukları, hiç olmazsa bir dilim kuru ekmek verselerdi," diye söylendi.

"İkimiz de birbirimizden yolsuzuz," dedi Alduccio, güldü. Yakışıklı yüzü alaycı bir kabullenme ile çarpılmıştı.

Ellerini ceplerinde Pecoraro tepesi eteklerine kadar yürüdüler.

Sıcak ne boğucuydu ne de kuru; sıcaktı, o kadar. Mahallenin sararmış duvarlarında, tarlalarda, arabalarda, milletin salkım gibi asıldığı otobüslerde sıcak, hafif bir rüzgâra dokunan ılık bir el gibiydi. Geçmiş ve gelecek bütün yaz akşamlarının tüm neşesine ve sıkıntısına sahip ılık bir el. Hava bir davul derisi gibi gergindi. Kaldırımdaki ıslak çizgiler anında kuruyordu; çöp yığınları sıcakta kavrulmuştu ve artık kokmuyordu. Tek koku, belki de üzerlerine ıslak bezlerin kurutulmak için bırakıldığı demir ve taşlardan yükselen kokuydu. Orada burada kalmış birkaç bahçede bir damla nem bile yoktu ve sebzeler bir yeryüzü cennetindeymiş gibi büyümekteydiler. Ve her mahallenin merkezinde, burada Tiburtino'da olduğu gibi, insanlar öyle bir koşuşturma ve telaş içindeydiler ki, Şanghay'ın teneke mahallelerinde sanabilirdi insan kendisini. En ıssız yerlerde bile bir hareket vardı, çocuk çeteleri sokakta orospu arıyorlar, henüz açık atölyelerin kapılarında durup konuşuyorlardı. Ve Tiburtino'dan sonra Tor dei Schiavi, Prenestino, Acqua Bullicante, Maranella, Mandrione, Porta Furba, Quarticciolo, Quadraro ve daha pek çok yer vardı. Tiburtino'daki gibi yüzlerce merkezde trafik ışıklarının çevresi kalabalıktı, insanlar gürültüleriyle çınlayan bir geçitten geçerlermişcesine sokaklara dalıyorlar, delik deşik kaldırımlarda toplanıyorlardı.

Motosikletlerinde yarışan gençlerin yağlı ceketleri göğüslerinin kıllarını göstermek için açılmıştı. İçlerinde Piazza Vittorio mağazalarının vitrininden fırlamış gibi giyinmiş olanlar da vardı. Yaşadıkları toplu konut mahallelerinin,

teneke mahallelerinin ya da gökdelenlerin arasında dolanan yüz binlerce insan Roma ve çevresini kuşatmışlardı. Bu canlı yaşantı kenar mahallelere özgü kalmıyor, kente, kent merkezine, hatta St. Peter alanına yayılıyordu. Evet, ta oraya kadar.

Piazza San Pietro meydanındaki sütunların arasından Porta Cavallegeri'ye doğru bakınca insanların sesleri kısılana kadar bağırdıkları, şakalaştıkları, sinemaların ya da pizza salonlarının önlerinde toplandıkları, oradan Via del Gelsomino ile Via della Cava'ya, küçük çocukların çöpler arasında top oynadıkları arsalara kadar yayıldıkları, Via delle Fornaci ile Gianicolo arasında üzerlerine gazete örtmüş, çift çift yattıkları görülebilirdi.

Daha ilerde de aynı şey görülürdü. Turistlerle dolu Piazza della Rovere'de dimdik ve kol kola yürüyorlar, üzerlerinde golf pantolonu, ayaklarında da kalın ayakkabılar olduğu halde hep bir ağızdan dağ şarkıları söylüyorlar, çizgili pantolonları ve sivri ayakkabılarıyla gençler taşmış bir genel tuvalet yanında Tiber nehri korkuluğuna dayanmış, turistleri seyrediyorlar, onlara anlamadıkları dilleriyle öfkeli ve alaycı sözler yağdırıyorlardı. Ve aşağıda nehir kıyısında delik deşik kaldırımlar boyunca sıralanan meşe ağaçlarının arasından boş bir tramvay, Lambrettalarıyla kavga çıkarmaya hevesli gençler geçiyordu. Piazza del Popolo'da büyük bir tiyatro kadar zarif Pincio çevresinde, Villa Borghese'de keman sesleri arasında orospuların gezinmeleri, "*Sentimental*"i söylemek, bakışların yere çevrilmesi ya da gözucuyla polis kamyonetini araştırmak. Ve karşı tarafta, kirli ve parıltılı Funtanone altında Travestereli çocuklardan kurulu iki takımın futbol oynamaları, kızlarını Cinecitta'dan getiren pezevenklerin sürdükleri arabalarla yemek için Antica Pesa'ya gitmeleri. Ve bütün bunlar olurken Travestere'nin ötesindeki sokaklardan açık havada pizza yiyen kadın ve erkeklerin ağız şapırtıları, kaldırımlarda oy-

nayan ve ağlayan çocukların, rüzgârın savurduğu pis kâğıt parçaları gibi hafif gürültüleri.

Kemiklerine kadar yorgun ama yine de çok çevik olan Begalone tramvayın arkasında asıldığı yerden atladı. "Hey, Aldo, atla haydi."

Aldo tramvayın kenarındaki basamakta durup biletçinin kendisini görebilmesi için camı tıklattı. "Güle güle, suratsız."

O atlayınca biletçi de elindeki bilet tomarını sallayarak başını dışarı uzattı ve "Serseriler!" diye bağırdı.

Sağlarında içi bir fırın kadar sıcak Colosseum'un kemerlerinden birinden projektörlerin çapraz ışığında şeker kâğıdı kadar parlak ve portakal renginde bir duman yükselip Celia ve Oppio üzerindeki gökyüzüne dağılıyordu.

"Ne yapalım?" diye sordu Alduccio.

"Biraz yürüyelim."

"Yürüyelim."

Colosseum'un çevresini dolaştıktan sonra Palatine tepesinin yıkıntıları ve çamları arasındaki sıcak Viale dei Tronfi'den yürüyerek Arco di Constantino kemeri altından geçtiler.

Elleri ceplerinde, birbirlerinden uzak yürüyorlar ve herbiri başka bir şarkı söylüyordu.

"Beş paralık orospular, beş paralık orospular

Begalone şarkısını kesip, "Caciotta'nın yüzünü gördün mü?" dedi. Sonra yıkıntının kırık taşları arasında bilardo masaları kadar yeşil şemsiye çamlarının altındaki ıssız sokağı çınlatarak şarkısına devam etti. Elleri ceplerinde, başı dimdik, gözleri yarı kapalı ve başı omuzlarına gömülmüş yürüyen Alduccio da bir şarkıya dalmış, arkadaşını dinlemiyordu bile.

Cerchi üzerinde parıldıyan küçük bir ay tüm boş araziyi, kara çalılıkları, taşları aydınlatıyordu. Bu ışık altında

gölgelik tek yer ancak Circo Massima'yı saran duvarların dibi olduğundan herkes yüzünü buruşturarak gözucuyla bakıyordu aya. Alduccio ile Begalone'nin hemen başları üstündeki duvarda oturmuş insanlar arasında oğlanlar, hatta bir iki de küçük çocuk vardı. Daha ilerde, tramvay durağının ötesindeki tarlalarda kara gölgeler dolaşıyor, bir araya gelip ayrılıyorlardı.

Begalone, şaka olsun diye elini boru gibi ağzına götürerek, "Polis!" diye bağırdı ve ardından kahkahalarla güldü. Orospular kendilerini duyamayacak kadar uzaklaştıktan sonra bile ikisi de karınlarını tuta tuta, duvara yaslanıp, birbirlerini iterek güldüler, ağızlarından cart! diye ses çıkartıp yerlere tükürdüler. Ancak o şişko orospulardan biriyle olmaktan büyük mutluluk duyacakları için gülme nöbeti uzun sürmedi. O anda yetmişinde bir kadına bile hayır demezlerdi. O yüzden gülmeyi bırakıp ciddi, hatta öfkeli bir havada yürümeye devam ettiler. Duvarın üstünden asık yüzlerle bakıp ayın tozumsu beyaz ışığında kapkara görünen yıkıntı ve çalılıklarla dolu büyük arenaya baktılar. Gölgeler arasında askerler, genç oğlanlar ve sanki birbirlerinin elinden para çantalarını almak için tartışıyorlarmış gibi karşılıklı bağrışan orospular vardı.

Begalone yüzünü asıp yürürürken, "Buraya kadar boşuna geldik!" diye söylendi. "Düşkünler evine girseydik daha iyiydi yani. Bu gece bir parça düşürseydik, ne iyi olurdu. Bıktım artık bu parasızlıktan. Hey, şuna bak!" Yanlarından özel bir araba geçiyordu. "Şu herif yanında o karıyla arabada dolaşsın da bizim cebimizde metelik bile olmasın. Eşşoğlu eşekler! Ama bu sonsuza kadar böyle devam etmeyecek. Büyük değişiklikler olacak." Ağzını tiksintiyle kıvırarak bir süre konuşmadan yürüdü sonra.

Ancak Tempo di Vesta'nın önündeki küçük parklara gelince Begalone, "Şuna bak!" dedi. Durup yarı kapalı gözlerle parka baktı.

Onu duymazlıktan mı gelsin, yoksa ilgilenir gibi mi yapsın, karar veremeyen Alduccio, "Ne var?" dedi.

Begalone eğilip ıslık çalmaya başlamıştı. Alduccio, "Ne o, ineklerini ahıra mı çağırıyorsun?" diye sordu.

"Şu parçalara bak!"

Parçalar küçük tapınağın basamaklarında oturan iki sarışındı; etekleri darlıktan patlayacak gibiydi ve açık dekolteleri en iyi yerlerini gözler önüne seriyordu.

Kadınlar sessizce oturuyorlar, yüzyüze oldukları halde birbirlerini görmüyorlarmış gibi parka, Tiber'e kadar uzanan çiçek tarhlarına, hepsi de ay ışığıyla parıldayan Piazza di Bocca della Verita'ya, eski kilisenin yanıbaşındaki Arco di Giano'ya bakıyorlardı.

Begalone ile Alduccio, Cerchi'den Ponte Rotto'ya doğru yollarına devam ederken birden durup geri döndüler.

İki kadın yerlerinden kıpırdamamışlardı; hatta soluk bile almamış gibiydiler. Gençler, bir sopayla kovalanmış ve şimdi kuyruklarını apış aralarına sıkıştırmış iki sokak köpeği gibi yan yana yürüdüler ve sonra ayrıldılar. Parkta yerlerini alıp iki al gülü seyre başladılar. Ancak kadınlar onların varlığından habersiz gibiydiler. Delikanlılar bir kez daha tapınağa doğru ve yamaç yönünden yaklaşıp sütunların gölgesinden yararlanarak Piazza Bocca della Verita'ya bakan ay ışığının aydınlattığı tarafa yürüdüler.

İki kadın yine eskisi gibi kıpırtısız oturuyorlardı ve yine dönüp onlara bakmamışlardı. İki delikanlı sırtlarını tapınağın yıkık sarı duvarına yaslayıp oturdular.

Begalone, "Hangisini istersin?" diye sordu. "Sarışını mı, kızılı mı?"

"İkisini de."

"Hiçbir şey istemiyormuşsun doğrusu."

"Ya ikisi ya hiç," dedi Alduccio. "Çünkü birini alırsam, ötekisi onu kıskanacaktır."

"Bunlar paralı müşteri bekliyorlar."

"Ne çıkar? Biz de kadın aramaya çıkmış olamaz mıyız?"

Begalone bir an sonra, "Denemek ister misin?" diye sordu.

"Deneyelim bakalım."

Ancak ikisi yerlerinden kalkmadan, toprağın üstünde oturdukları yerde dizlerini çenelerine kadar çekip, ayakkabılarının uçları ve kahküllerine düşen ay ışığı altında konuşmaya başladılar. Kızlar birbirlerine bakıp konuşunca iki delikanlı da yüreklenerek seslerini yükselttiler.

Begalone, "Bir sigara ver bakalım," dedi kadınlara duyuracak bir sesle.

Alduccio sigarasını yakarken, "Hepsi bu kadar," dedi.

"Ama aldığın yerde daha çok var."

"Doğru, ama para vermek istemiyorsan ancak kör bir insandan yürütebilirsin."

Begalone, boğulacak gibi, "Çok sıcak," dedi. "Bu havada kaplumbağaların kabukları bile çatlar. Öldüm bu sıcaktan."

"Öyle mi?" dedi Alduccio.

"Gel, havuza girelim."

"Sen aklını mı kaçırdın?"

"Şaka etmiyorum," dedi Begalone.

Alduccio güldü. "Haydi canım sen de!"

İki kadın gülme nöbetine tutulmuşlardı.

Begalone, "Haydi, Aldo!" diye bağırdı.

İki arkadaş ayağa kalkıp şakalaşarak gömleklerinin düğmelerini çözdüler. Gömlekleri çıkartıp yere, gölgelerin arasına attılar. Pantolonlarını çıkarırken dengelerini kaybetmemek için yine yere oturdular.

Yeni ayakkabılarına karşı duygulu olan ve kendi başına biraz eğlenmek isteyen bir yetişkin havasıyla Alduccio, "Önce ayakkabılarımı çıkarayım," dedi. Ayakkabılarını çıkartıp attı yan tarafa. Sonunda ikisi de esmer ve terli vücutlarından fanilalarını da çıkarmış ve yalnızca donlarıyla kalmışlardı.

Begalone, göğsünü şişirerek, "Hele şuna bak," dedi.

"Tam bir kamyon," dedi Alduccio.

Begalone bir şarkı mırıldanarak çevreye saçtıkları eşyalarını toplayıp kemeriyle bağladı ve kolunun altına aldı. Oyunlarına hazır olarak gölgeden çıktılar, bir an ay ışığının altında durdular ve sonra bağırıp çağırarak çiçek tarhlarının arasında koştular. Elbiselerini çeşmeyi çevreleyen demir zincirin altına bırakıp yerden bir metre yüksekte olan havuzun kenarında ayakta durdular.

Begalone ağzını kıvırıp omuzlarını kamburlaştırdı.

"Şimdiden dondum ben," dedi.

"Gir, su sıcaktır," dedi Alduccio.

"Öyle, hem de çorba kadar sıcak." Begalone ayak parmaklarını bir maymun gibi kıvırarak havuzun kenarında durdu. Alduccio arkadaşını itti, Begalone bir patates çuvalı gibi düştü suyun içine.

"Karnım patladı!" diyerek az sonra sudan başını çıkardı.

"Bak ben sana nasıl atlanır göstereyim."

Alduccio suları çeşmenin altındaki kaideye kadar taşırarak atladı. Başı ve omuzları suyun dışında olan Begalone şarkıya başladı.

"Aptal herif, kes sesini!" diye çıkıştı Alduccio. "Bekçilerden biri duyarsa hapı yutarız."

"Şuna bak hele." Begalone suya girdi, az sonra soluğu kesilmiş bir halde, saçları yüzüne yapışmış olarak çıktı.

"Gösterişli şeyler yapmak istiyorsun, ama bunu becerecek kafa yok sende," diye güldü Alduccio. Üç dakikada on metre çevrelerinde ıslanmamış bir yer kalmamıştı.

Begalone, "Ben çıkıyorum," dedi.

"Ben de. Zatürree olmak istemem."

Donları bacaklarına yapışmış bir halde sudan çıktılar. Begalone'nin dişleri takırdıyordu.

Suları akarak eşyalarını aldıkları gibi biçilmiş çimlerin üstünde koşmaya başladılar. Isınmak için hem koşuyor

hem gülüyorlardı. Tapınağın basamaklarını iki adımda alıp kadınların arkasından geçerek giyinmek için sütunlu yolun gölgeleri arasına sığındılar. Bir yandan birbirlerine el şakaları yapıyorlardı. Küçümseyici gülümsemeleriyle kadınlar, delikanlılarla ilgilenmemişlerdi.

Begalone, "Gel, donlarımızı sıkalım," dedi. Dişleri takırdayarak gölgelerin arasına biraz daha çekilip donlarını çıkardılar. Begalone, her yıkanmadan sonra olduğu gibi bir duygusallık dalgasına kapılmıştı. *"Seni sevdiğim kadar asla sevmedim kimseyi.."* Ancak onlar giyinirlerken iki kumru kaçmıştı. Kadınlar ellerinde birer kitapla nehre doğru yürürken geniş pilili etekleri ay ışığında parıldıyordu. Yarı giyinik olan Begalone elinde pantolonu olduğu halde kızların az önce oturduklar yere geldi.

"Hey, güzeller!"

Alduccio da yarı giyinik halde gelip ellerini boru gibi yaparak, "Şu güzelim domateslere bak!" diye bağırdı.

"Haydi, gel giyinelim de şunları tavlayalım," dedi.

Islak vücutlarına yapışan giysileriyle yanlarına vardıklarında kadınlar Monte Savello'ya varmışlardı.

Begalone, sakin ve hızlı adımlarla yürüyen iki kadının ardından koşarken, "Görelim bakalım, nasıl tavlayacaksın," dedi.

Sanki ayağı ağrıyormuş gibi yürüyen Alduccio, "Lanet olsun, bak nasıl koşuyorlar," dedi. Soluk soluğa kalmıştı. "Şunlarla sen konuşsana.

Begalone ondan daha yorgun bir sesle, "Bu halimle mi?" dedi.

"Sen kadın tavlama uzmanısın, Tanrı aşkına şunlara bir şey söyle."

"Bok," diye Begalone yüzünü buruşturdu.

Bu arada kadınlar iskeleye sapmışlar, orada kendilerini bekleyen uzun bir arabaya binip gözden kaybolmuşlardı.

İki kabadayı korkuluğa bitkin bir halde dayandıklarında tüyleri yolunmuş iki hindiden farksızdılar.

Alduccio, Begalone'ye bakıp bir kahkaha attı.

"Tam bir dilenciye benziyorsun!"

"Sen de hücre hapsinden yeni çıkmış gibisin," dedi Begalone. "Bu gece biz bir bok bile yiyemeyiz, ahbap!"

Alduccio, Caciotta'dan çaldığı yüz elli liretin buruşuklarını düzeltirken, "Yüz elli liretle ne yapılabilir ki," diye söylendi umarsızca.

Begalone, "Gidip Cerchi'de bir içki içelim," dedi. "Aramızda kura çekeriz."

"Aptal!" dedi Alduccio. İki parmağıyla alnına vurdu. "Sonra da Tiburtino'ya kadar yürüyelim, öyle mi?"

"Yani bir yerden bir yüz elli liret daha bulamaz mıyız diyorsun? Yani buralarda cebi dolu bir manyak bulamaz mıyız?"

"Ne zaman bulacağız?" dedi Alduccio. "Gelecek Noel'e mi?"

"Gel iddiaya girelim," dedi Begalone.

Aç kurtlara benzeyen iki delikanlı Ponte Garibaldi'ye doğru yürüdüler. Köprünün üstündeki tepedeki genel tuvaletin duvarına yaslanmış yaşlı bir adam vardı. Begalone içeri girip işedi, çıktıktan sonra gidip adamın yanında duvara yaslandı. Alduccio zaten oradaydı. Bir süre hiç konuşmadan durdular. Begalone cebinden bir izmarit çıkartıp saygıyla yaşlı adama doğru uzandı. "Özür dilerim, ateşiniz var mıydı acaba?"

Beş dakika sonra adamdan elli liret yürütmüşlerdi.

Ponte Sisto'da kolunun altında bir torba taşıyan başka bir yaşlı adamdan da yüz liret aldılar. Adam kendini acındırarak yalvarmaya başladı. Begalone bu komediye bir son vermek zamanının geldiğini anlamıştı.

"Ulan orospu çocuğu, biz açlıktan ölüyoruz, sabahtan beri ağzımıza tek lokma girmedi," dedi. Bunun üzerine

adam dört simit almaları için yüz liret vermiş, çocuklar da Via dei Giubbonari'ye doğru koşmaya başlamışlardı. Campo dei Fiori'ye doğru yürürken bir tartışmaya daldılar.

"Sen de adam mısın?" dedi Alduccio.

Begalone sokağın ortasında durup elini arkadaşına uzattı.

"Şuna bakın hele! Oğlum, parayı kim aldı, sen mi ben mi?"

"Ne çıkar bundan," dedi Alduccio.

"Ne mi çıkar? Parayı bulan benim, ukalalık yapan da sen. Aptal..."

Tam o sırada bir kebapçının önünden geçiyorlardı. Begalone, "Bok!" diyerek dükkâna girdi. Adam başına üçer köfte yiyip çıktıklarında yine tartışmaya devam ederek yolda birbirlerinden ayrı yürüdüler. Tam Campo dei Fiori'ye gelmişlerdi ki, Alduccio, Begalone'yi dürtükleyip çok bilmiş bir bakışla önlerinde yürüyen ve sık sık dönüp kendilerine bakan bir eşcinseli gösterdi.

"Yaşadık," dedi Begalone. Adam bir süre yavaşladı, sonra adımlarını sıklaştırdı ve Campo dei Fiori'den sola saparak paçavralardan yaptıkları topla oynayan çocukların arasından geçti. Bir an genel tuvaletin önünde duraklayıp çevresine bakındı. Begalone ile Alduccio adamı iyice incelediler. İyi giyimliydi, üzerinde güzel bir gömlek, ayağında gıcır gıcır ayakkabılar vardı. Eşcinsel kararsızlıkla Piazza Farnese'ye doğru yürüdü, sonra karanlık bir ara sokaktan yine Campo dei Fiori'ye döndü. Bir kovada boğulan bir fare gibi üç dört kez o karanlık sokaklara girdi çıktı.

Begalone, "Hey, senin burada ne işin var?" dedi.

Riccetto da Begalone, Alduccio ve yanlarındaki eşcinsele bakarak, "Ya sen ne arıyorsun?" dedi.

"Palavrayı kes de ateşini uzat," dedi ağzından sigarasıy-

la Riccetto'ya yaklaşan Begalone. Riccetto kendi sigarasını uzattı ve yerinden kıpırdamadı. Nehir kenarındaki sokağın bir yanındaki korkuluk üzerinde oturuyordu. Bir bacağını göğsüne dayamış, diğerini sallandırıyordu.

"Biriyle randevun mu var yoksa?" diye Begalone sordu.

"Randevu mu? Ne randevusu?"

"Aklıma geldi de öyle dedim işte."

Alduccio ile eşcinsel seslerini çıkarmamışlardı.

Begalone alaycı ama biraz da kıskançlık dolu bir sesle, "Alduccio'dan hoşlandı," dedi. Eşcinsel ise bacaklarını kışkırtıcı bir tavırla açıp oturduğu yerden Riccetto'yu tepeden tırnağa incelemekteydi.

Riccetto, "Bana mı bakıyorsun?" diye sordu.

Adam gülümsedi. Yarı utangaç yarı numaracı bir tavırla, "Evet," dedi.

Sanki unuttuğu bir şeyi o anda farketmiş gibi, "Seni arkadaşımla tanıştırayım," dedi Begalone.

Riccetto göğsüne dayadığı bacağını indirip elini uzattı. Adam el sıkışırken kibar bir gülümsemeyle, "Memnun oldum," dedi. Eğer her iş yolunda giderse gelecekte alacağı zevki ve o zevki kendisine tattıracak olan ve o anda her an bir şarkı tutturacakmış gibi sakin ve umursamaz oturan kişiyi düşünüyormuş gibiydi.

"Bana bakıyorsun," dedi Riccetto.

Eşcinsel sanki kaçamak yaparken yakalanmış gibi bir tavır takındı, yüzünde yapmacık bir gülümseme belirdi. Soluyan açık ağzında dili yılan dili gibi gidip geliyordu. Elini boynuna götürdü, sinirli bir hareketle, sanki kendisini gecenin nemli havasından korumak istermiş ya da Tanrı bilir delikanlılardan utanmış da bir şeyi saklıyormuş gibi gömleğinin açık yakasını tuttu.

Begalone, "Ondan hoşlandın demek?" dedi.

"Evet, hoşlandım." Eşcinsel bunun sorulmasından hoşlanmamış gibi omuzlarını silkti.

Alduccio tedirgindi, hafif bir küçümsenme de hissetmemiş değildi. "Nereye gidelim?"

Eşcinsel, "Nereye gidiyordunuz?" diye sordu.

"Nehir kıyısına. Gidelim haydi."

Ponte Sisto ile Ponte Garibaldi arasında nehre bakan parmaklıklar önündeydiler.

Eşcinsel kırılmış bir sesle, "Sen aklını mı kaçırdın, yavrum?" dedi.

"Yürü," diye ısrar etti Alduccio. "Merdivenden inelim de işimizi köprünün altında yapalım."

"Hayır, hayır, hayır."

Eşcinsel buna kesinlikle karşı olduğunu yüzüyle belirterek elini ve başını salladı.

"Neden?" diye sordu Alduccio. "Ondan iyi yeri nereden bulacağız? Yarım saat bile sürmez. İki dakika ve güle güle. Sanki işeyecekmişiz gibi ineriz aşağıya. Hem zaten kimin umurunda ki?"

Alduccio konuşurken eşcinsel onu dinlemiyordu bile. Gülümsemesini yüzünden hiç eksik etmeden Riccetto'ya bakıyordu; kimi zaman gözlerinin içine, kimi zaman da orasına. Alduccio susunca eşcinsel onu hatırladı ve sanki artık böyle bir şey kesinlikle olası değilmiş gibi, "Hayır, aşağıya inmem," dedi.

Sonra yine Riccetto'ya bakıp gülümsedi.

Riccetto, "Ne kadar çirkin şeysin sen öyle!" dedi.

Alduccio yine alınmıştı.

"Ne yapmak istiyorsun öyleyse," dedi.

Begalone de onu destekledi.

"Haydi ahbap, daha fazla vakit geçirmeyelim."

Eşcinsel elli yaşlarında vardı ama kendisini en az yirmi yaş daha genç göstermek istiyordu. Sağlığı için kaygılanan biri gibi daracık göğsüne yapıştırdı gömleğinin yakasını. İki gence, "Peki, gidelim," dedi.

Alduccio, "Gidelim diyorsun ama, yerinden kıpırdamıyorsun!" dedi.

Sisto ve Garibaldi köprüleri altına artık hemen hemen hiç inen yoktu; ancak Riccetto savaştan hemen sonra küçük bir çocukken orada neler olduğunu çok iyi hatırlıyordu. Şimdi oturduğu yerde en az yirmi genç oğlan kendilerini satmak için bekleşirlerdi; eşcinseller şarkılar söyleyip dans ederek gelirlerdi. Hepsinin de kılları yolunup tenleri beyazlatılmış olurdu. Aralarında çok gençleri ve çok yaşlıları da vardı, ama hiçbiri yanlarından yayan ya da tramvayla geçenlere hiç aldırmazlar, birbirlerini "Wanda!" "Bolero!" "Rosie!" "Mistinguette!" diye çağırırlar, makyajlarını bozmak istemeyen kadınlar gibi birbirlerini yanaklarından öperlerdi. Ve hepsi de parmaklığın üstünde oturan ve kendilerini kötülük dolu bakışlarla seyreden gençlerin önünde toplanınca dans etmeye başlarlar, kimi bir bale adımı atar, kimi kankan yapar ve arada sırada da, "Kızlar, bedavayız biz! Bedava!" diye bağırışırlardı.

O günlerde Sisto ya da Garibaldi köprülerinin altına inince çamurlu yerler hep atılmış kâğıtlarla dolu olur ve hiçbir sorun olmadan istediğini yapabilirdin. Kimi zaman polis kamyonetleri gelir, herkes kaçışır ama az sonra yeniden işlerine devam ederlerdi. Riccetto bu gece orada bir şey arıyor değildi, sadece 'nostalji'ye dalmış, vakit geçirmekteydi.

Aşırı bir cömertlikle, "Gel ben sana iyi bir yer göstereyim," dedi.

Eşcinselin yüzündeki gülümseme donup kaldı, çevresine kaçamak bakışlarla bakarken omuzları çıplak fotoğrafı çekilen bir model gibi büyük bir başarı kazanmıştı sanki. Gerçekten de tıpkı kadınlar gibi saçlarını geriye savurdu ve Riccetto'nun kendisini götürmek istediği yere doğru yürüdü.

Riccetto hepsini 44 numaralı otobüse bindirip çocuklu-

ğunda yaşadığı o yere götürüyordu. Riccetto'nun yaşadığı yıllarda kentdışı sayılan Porta Ottavilla'da indiler, oradan eskiden hiç olmayan bir yoldan sola döndüler. Bir zamanlar üç beş metre boyunda sazların, tarlalarla söğütlerin olduğu yerler şimdi doluydu ve hâlâ yenileri yapılan apartmanlar vardı.

"Biraz daha gideceğiz," dedi Riccetto. Son inşaatları da geçtikten sonra Donna Olimpia'ya giden yola girdiler, önündeki kameriye altında ayyaşların oturduğu bir meyhanenin önünden geçtiler. Oradan az ilerde başlayan tarlaların yerinde şimdi bitmiş ve yapılmakta olan evler vardı. Monte di Casadio'nun sol yamacında çocukluk günlerini geçirdiği bir yer biliyordu Riccetto. Şimdi de o yana yürüyüp uçurum gibi dimdik aşağı inen tepeye varınca, karşılarında Ferrobode'yi gördüler. Ferrobode ay ışığıyla bembeyaz görünen vadide, hemen ayakları altındaydı. Onun ötesinde sivri sivri binalarla kapkara Monteverde Nuovo, ve sağda, Monte di Casadio'nun ötesinde Donna Olimpia'nın yüksek binalarıyla damları görünüyordu.

"İşte," dedi Riccetto. Tepenin yamacındaki çalılıklar arasında bir keçiyolu gösterdi. "Şuradan indiniz mi, bir mağaraya varırsınız. Orada sizi kimse rahatsız etmez. Haydi bakalım, keyfinize bakın şimdi."

Eşcinselin yüzü asıldı, omuzlarını kaldırdı.

"Ne? Sen gidiyor musun?" dedi.

"Herif kendi işine bakacak, sana ne, ulan?" dedi Riccetto'nun gitmesine hiç de kaygılanmayın Alduccio.

"Ama olmaz ki," diye sızlandı eşcinsel.

Riccetto, "Peki, mağaraya kadar sizinle geleyim," dedi.

Çalılıklara tutunarak bir süre yürüdükten sonra yakınlardaki bir mağaradan kaynayan dere yüzünden yeşil ve çamurlu bir açıklığa geldiler.

"İşte burası," dedi Riccetto.

Eşcinsel, gencin gitmesine dayanamadı, çağırgan bakış-

larla bakıp kolunu tuttu, yüzünü omzu arkasına saklayıp gülümsedi ona.

Riccetto da güldü. Porta Portese'deyken epey kilo almıştı ve o kadar alıngan değildi. Artık büyük yaşam deneyimine sahip bir erkekti. Bir suçortağı tavrıyla, "Hayrola, iki kişi yetmiyor mu sana?" diye sordu.

Üstüne düşülmesi için hayır diyen bir kız gibi dizlerinden birini büken eşcinsel, "Haa- yıır," dedi.

"İlle de keyfin tam olacak demek?" dedi Riccetto. Anlayış dolu, kendi üstünlüğünün bilincinde olarak arkasına dönmeden elini salladı, tepeden aşağı inmeye başladı sonra.

Keçiyolu yirmi metre aşağıda dönüp doğruca Donna Olimpia'nın ortasına iniyordu. Yıkılmış bir duvarın üstünden atlayıp birkaç adım yürüdü mü, Franceschi İlkokulunun önündeydi. Bina sanki birkaç gün önce çökmüşcesine ortalık moloz doluydu. Ancak yağmurla ıslanan ve sonra güneş altında kavrulan taşların üstüne çöpler yığılmıştı.

Elleri ceplerinde yürüyen Riccetto yıkıntının yanında durup baktı. Evet, sokağın ortasına yuvarlanan taşlar ve molozlar toplanıp bir yana yığılmıştı. Yolun ortasında hâlâ birkaç taş vardı. Seçim zamanı gelince ortalığa bir çekidüzen verilip her şeyin yeniden yapılacağının söylendiği belliydi. Ama sonra seçim bitmiş ve kimse gelip o üç beş taşı bile oradan çekmek zahmetine katlanmamıştı.

Riccetto çevresine büyük bir ilgiyle baktı. Tuvaletleri ve çamaşır yıkama yerleriyle dolu avlulara gidip baktı, sonra yeniden moloz tepelerine ve ayakta kalan köşe binalarına sokuldu. Pencerelerine çürük tahtalar çakılı odalar boştu.

Riccetto, özellikle Donna Olimpia'ya bakmak için geldiğinden bir süre oyalandı orada. Sonra hava serinler gibi olduğundan gömleğinin yakasını kaldırdı, omuzlarını kastı ve Donna Olimpia'da gezinmeye başladı. Delik deşik kaldırımları, kapanmış olan gazete bayiini, sessiz ve uykulu

bir halde evlerine dönen birkaç kişiyi gördü. Case Nove'nin girişinde bir yenilik vardı: sıkıntıdan patlayan ve üşüyen iki polis memuru, kâh yürüyerek kâh kıpırdamadan durarak, binaların kuytularında belleri tabancalı gölgeler gibi nöbet tutuyorlardı.

Riccetto'nun vicdanı rahattı. Sadece duygusal nedenlerle gelmişti oraya. Sanki hiçbir şey umurunda değilmişcesine ağır ağır geçti polislerin yanından. Oradan, dizi dizi penceresinin düz ve çapraz çizgileri onlarca metre kesintisiz devam eden, merdiven boşlukları dışardaki dar ve uzun pencerelerinden belli olan dört blokun oluşturduğu Gökdelen'e doğru yürüdü. Binanın, yirminci yüzyıl faşizm modasına uygun olarak altında pasajlar, kemerler vardı ve şimdi çiğnenmiş toprak olarak görünen ve zamanında çiçek tarhları olması gereken yollardan altı tane iç avluya giriliyordu. Bu saatte karanlık geçitleriyle bu avlularda Via Donna Olimpia'ya açılan büyük kapıdan giren çıkan yoktu. Ya da biri gelecek olursa hızlı adımlarla bodrum ızgaralarının üstünden geçiyor, bir kemere dalıp toz kokulu yüksek merdivenlerden geçerek kendi evine gidiyordu.

Riccetto konuşabileceği birini bulurum umuduyla avlularda dolaştı. Az sonra Via Ozonam tarafından gelip merdivenleri inen bir genç gördü. "Belki de onu tanıyorum," diye o yana yürüdü. Çocuk yüzü çillerle kaplı, kırmızı saçlıydı, iki kalın kırmızı kaş gözlerini saklıyordu ve saçlarını yandan ayırmıştı. Riccetto her olasılığa hazır bulunarak çocuğun kendisine yaklaşmasını bekledi.

Elini uzatarak, "Galiba tanışıyoruz," dedi.

Çocuk daha yakından baktı.

"Eğer öyle diyorsan..."

"Senin adın Agnolo değil mi?"

"Evet."

Riccetto, büyük bir sır açıklıyormuş gibi, "Ben Riccetto'yum," dedi.

"Ah," dedi Agnolo

"Nasılsın?" diye kibarca sordu Riccetto.

"Eh, şöyle böyle," dedi Agnolo, canlı cenazeden farksızdı.

"Ne var, ne yok?" diye sordu keyifle Riccetto.

"Ne olabilir ki? Hep aynı şeyler. İşten az önce çıktım. Burnumun ucunu göremeyecek kadar yorgunum."

"Barmenlik yapıyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Peki, ya ötekiler? Oberdan, Zambuia, Bruno, Lupetto?"

"Onlar da çalışıyorlar işte."

"Rocco, Alvaro?"

"Hangi Alvaro?"

"Alvaro Furciniti."

"Ha, o mu?" dedi Agnolo.

Rocco, Risano'da yaşıyordu ve ancak binde bir ortaya çıkıyordu. Ama Alvaro'nun başı beladaydı. Hem de hepsi birkaç hafta önce olmuştu. Martın başlarında yağmurlu bir gün Testaccio'daki bir barda bilardo oynayan çocukları seyrediyor, arada sırada kendisi de bir iki el oynuyordu. Bardaki herkes serseriydi ve İmparator Neron gibi kıvırcık saçları ensesine kadar inen şişko bar sahibi de çalıntı malları tezgâhlayan biriydi. Günlerden pazartesi olduğundan hepsi de işçi kılıklarıylaydı. Ancak yine hepsi bir iki büyük iş çevirmiş ve hiç olmazsa o gün, bunun geliriyle yaşamaktaydılar. Bütün bir öğleden sonra barın arkasındaki o rutubetli odada bilardo oynadıkları için kente inip biraz eğlenmek istemişlerdi. Piazza del Popola'ya vardıklarında Aprilia marka eski bir arabayı çalma fırsatını ele geçirmişlerdi. Çalmamak enayilik olacaktı onu. Arabada bir çift eldiven bile yoktu; ancak onlar da o gece gezecekler, sonra da arabayı bir köşede bırakacaklardı. Tastaccio'daki barda birkaç kadeh içmişler, sonra Piazza di Spagna ve Via del Babuino'da da bir iki kadeh devirmişlerdi. Arabayla dolaş-

maya başlayınca bir iki kadeh daha içip sarhoş olmuşlar ve arabayı çılgınlar gibi sürmeye başlamışlardı. Meydanın çevresinde yarışmak istemişler ama orası çok küçük olduğu için Cerchi'ye gitmişlerdi. Islak sokaklarda yetmiş seksen kilometre yaptıkları için arkalarına iki motosikletli polis düşmüş, ancak Anagrafe'nin yan sokaklarına saparak herifleri ekmişlerdi. Ondan sonra Piazza Navona meydanı çevresinde hızla tur atarken bir bebek arabasına çarpıp on metre ileri fırlatmışlardı. Neyse ki, bebek annesinin elinden tutmuş yürüyor olduğundan bir şey olmamıştı. Adamın biri arkalarından küfür edince arabayı durdurmuşlar, inip bir güzel patakladıktan sonra yola devam etmişlerdi. Denizcilik Bakanlığı civarında biri tek başına yürüyen iyi giyimli bir kadın görmüştü. Bunun üzerine araba yavaşlamış, biri atlayıp kadının yanına koşmuş, para çantasını alıp yine arabaya atlamıştı. Ondan sonra dönüp köprüden geçerek Borgo Pio'ya yürümüşlerdi. Bir süre Piazza San Pietro'da oyalanmışlar, Testaccio'ya gidip konyak içmişlerdi. O sırada hava kararmış, kent dışına çıkmayı düşünmüşlerdi. Yeniden arabaya doluşmuşlar ve Via Appia'ya girmişlerdi. Yarım saat sonra adını bile bilmedikleri bir kasaba meyhanesinde şarap içmişler, sonra altmışın hiç altına düşmeden kasabalar arası yollarda dolaşmışlardı. Bir ara kendilerini birinin tanıdığı Latina'da bulmuşlardı. Artık gece de olmuştu. Arabayı yol kenarına bırakıp bir çiftliğe girmişler, bekçi köpeğini öldürüp yirmi tane tavuk çalmışlardı. Tavukları arabaya doldurup bu kez seksen kilometreyle Roma'ya dönerken bir kamyona arkadan bindirmişlerdi. Kazadan kurtulan bir tek Alvaro olmuştu. O da bir kolunu ve iki gözünü kaybetmişti.

Kızıl saçlı bu hikâyeyi anlatırken, çok uykusu gelmiş, sık sık göz ucuyla sessizce evlerine gidenlere bakıyordu.

Sonunda gerinerek, "Ben artık gidip biraz yatayım, yoksa babam kıyameti koparır," dedi.

"Tamam, görüşürüz."

Riccetto çocuğun gitmemesini isterdi ama bunu hiç belli etmedi.

"Güle güle, Ricce," dedi Agnolo, elini sıkıp tozlu koridorları seyrek asılmış ampulleriyle pek de aydınlanamayan kapılardan birine girip merdivenleri çıkmaya başladı.

Riccetto avluları düşünceli bir tavırla geçti, Via Olimpia'da yine ıslık çalarak elleri cebinde, polislerin yanından yürüyüp Casadio tepesinden Ponte Bianco'ya, Ferrobode'nin ötesine giden yola saptı. Bu mahallede herhangi bir işi olmadığından adımlarını sıklaştırmıştı. Bir an önce Ponte Bianco'dan tramvaya binip evine yatmaya gitmeyi istiyordu. Sağda kesme şekerimsi ayın o beyaz toz gibi aydınlığında Ferrobedo - daha doğrusu Ferro-Beton, yani betonarme - uzanıyordu. Her şey olması gerektiği gibi ve çok sessizdi, depolardan birinin ardında şarkı söyleyen bir gece bekçisinin sesi bile duyuluyordu. Arkasında ışıkları, dümdüz gökyüzünde porselen parçalarını andıran bulut kırıntılarıyla Monteverde Nuovo'nun dev bir yarım daire biçimi gölge olarak görülüyordu.

Eski okul binası çöktüğünden bu yana oraya gitmemişti. Şimdi mahalleyi tanımak epey güçtü. Her şey çok temiz, çok düzenliydi. Altında küçük vadiden yükselen uzun bacaları, düzenli demiryolu raylarıyla Ferrobedo tabak gibiydi. Raylar hareketsiz duran yük vagonları arasında parlıyor, yukarıdan bakıldığında kırmızı damlarıyla balo salonlarını andıran dizi dizi depoları uzanıyordu.

Fabrikanın üstündeki çalılık kaplı yamacı izleyen tel örgü çit bile yepyeniydi, kesilmiş kopmuş tek bir yeri yoktu. Tel örgünün yanındaki bekçi barakası, her zamanki gibi pis ve kokuluydu; gelen geçenler orasını hâlâ tuvalet olarak kullanıyorlardı, barakanın içi de çevresi de iki karış bokla kaplıydı. Riccetto'nun savaştan sonraki çocukluğundan tanıdığı hiç değişmemiş olan bir orası kalmıştı.

Begalone ile Alduccio elleri ceplerinde, pantolonlarının üstüne çıkardıkları gömleklerinin etekleri dalgalanarak Campo dei Fiori'ye doğru yürüyorlardı. Artık ne şakalaşmaktaydılar, ne de şarkı söylüyorlardı.

Alduccio başını omuzları içine çekmiş yürürken, "Sen ne biçim adamsın yahu?" dedi.

"Şuna bakın hele!" diyen Begalone birden duruverdi, parmaklarını birleştirdiği elini uzattı.

"Sen yalnız mıydın yani?"

"Ne ilgisi var bunun? Herif insan gibi konuşuyordu benimle." Alduccio ellerini boru gibi yapıp bağırmıştı.

Begalone yine yürümeye başladı.

"Manyaksın sen! Manyak!"

"Ayrıca yalnız ben olacağım demedim. Hıyar! Sana yazı tura atalım dedim."

Tartışa tartışa Campo dei Fiori'ye vardılar. Ortalık sulanmıştı ama yine de orada burada pırasa ve lahana yaprakları görülüyordu, çocuklar da paçavra topla oyuna devam ediyorlardı. Meydanın öteki ucunda gölgeler arasında bir sokak vardı: Kırık dökük kapıları, yamulmuş pencereleri, bel vermiş kemerleriyle, kaldırımlarında kurumuş sidik lekeleriyle Via dei Cappelari.

İki arkadaş kavşaktan önceki son ışığın altına vardılar. Çarpılmış elektrik direğinin altında iki yaşlı kadın oturuyordu. Begalone cebinden çıkardığı madeni bir parayı avcu içinde salladıktan sonra havaya attı.

"Yazı!" dedi Alduccio.

Para balık kokan taşlara çarpıp kanalizasyon kapağının yanında durdu. Begalone ile Alduccio birbirlerini dirsekleyip gömleklerinden çekerek paranın üstüne atladılar.

Alduccio sakin bir sesle, "Ben kazandım," diyerek önden yürüyüp sokağa girdi. Bir ahırın zeminini andıran kaldırımdaki tek ışık isten kararmış duvara açılan bir iki kü-

çük pencereden geliyordu. Genelevin kapısını bulmak gerçekten güçtü doğrusu. Ancak kapı, kendi gibi bin tanesinden ayırt edilebilmesi için bezelye yeşiline boyanmıştı ve üstelik aralıktı. Halk hamamlarınınkini andıran koridor beyaz taş döşeliydi.

Merdivenden çıkıp birinci kat sahanlığına geldiler. Lime lime olmuş bir halıyla kaplı merdiven beyaz bir kemerin altından yukarı çıkıyordu; öteki yanda da salonun kapısı, salonun ortasında da mamanın koltuğu...

Koridorda kimseler olmadığı ve salon kapısı da kapalı olduğundan için iki arkadaş ikinci katın merdivenine yöneldiler. Ancak bir kükreme ile oldukları yerde donakaldılar.

"Hey! Serseriler!" Mamaydı bağıran. "Şunlara bakın hele! Burayı babanızın evi mi sandınız?"

Dumanla dolu salondan kahkahalar ve alaycı sesler yükseldi. Müşterilerden bir ikisi sırıtarak kapıya çıktılar.

Begalone ile Alduccio da gülerek ikinci kattan indiler ve iri kıçını sallayarak tahtına dönen kadına saygılarını sunmaya gittiler. Ancak ne kadın, ne de bir sülük gibi kendisine yapışık hizmetçi kız ortada eğlenceli bir şey görmüyorlardı.

Kadın taşınmaz mala sahip olduğu için kendisini üst sınıftan görerek seçkin bir Toskanyalı aksanıyla, "Salaklar!" dedi. "Ortaya bir liret bile atmadan iş becereceksiniz, ha? Aklınızdan zorunuz mu var sizin?"

Begalone uzlaşmacı bir sesle, "Bir yanlışlık yaptık, özür dileriz, hanımefendi!" ded.

"Bok yanlışlık yaptınız."

İş gelip de paraya dayandı mı, kadın Frosinoneli olmasına karşılık Trastevere lehçesini de konuşurdu. Elini uzattı. Kimlik kartlarını çıkartıp gösterdiler, sonra da sanki az önceki şeyi yapan onlar değilmiş gibi müşterilerin arasına katıldılar. Istakoz kadar kırmızı suratlı ve görünüşlerinden

hayatta doğuştan kaybetmeye mahkûm insanlar oldukları hemen anlaşılan erkekler duvar diplerindeki kanapelerde ses çıkarmadan oturuyorlardı.

Odanın ortasındaki kumaş kaplı bir taburede karnını yeşil bir pelerinle örtmüş yaşlı bir Sicilyalı orospu ucuna rujunun bulaştığı bir sigara içmekteydi.

Alduccio içeri girince sırtını seyircilere dönerek kadının yanına gitti ve başıyla işaret ederek, "Çıkalım," dedi.

Kanapelerden birine oturan Begalone, 'Amma da hıyarmış!' diye düşündü. 'Bu kadar insan bir saattir yukarı çıkmadan oturuyor; oysa o gelir gelmez yukarı çıktı.'

Bu arada Alduccio ile kadın odadan yürüyüp, halısı aşınmış merdivenden yukarı çıkmışlardı. Begalone genelevde değil de kilisedeymişlercesine hiç konuşmadan saygıyla oturan Polu iki askerin yanındaydı. Koltuğun ucuna ilişmiş olarak bir sigara yaktı. 'Ne zaman inecek bu herif, bir yıl sonra mı?' diye düşünüyordu. 'Bir daha parayı çekmezse kafasını kıracağım.' Parmaklarını yakan sigaradan son bir nefes çektikten sonra izmariti yere attı ayağının topuğuyla ezdi.

Her şey beklenildiği gibiydi: Kadın, koridorda hizmetçi kıza küfür ediyordu. Sanki karnı deşilmiş gibi bağırıyor ve sözleri seçilemiyordu.

Salonun köşesinden iki delikanlı, "Hey, çaçaron, kapa çeneni!" diye bağırdılar. O kadar gürültüden sonra bu da olağandı. Sesleri sanki boğazlarının derinliklerinden çıkıyormuş gibi sert ve güçlüydü, boyun damarları şişiyor, gözleri kanlanıyordu bağırırken. Sonra bir anda eski hallerine büründüler, kimse bağıranın onlar olduğunu anlayamazdı. Kadın onlara hiç metelik vermeden hizmetçisine bağırmayı sürdürdü. Kısacası, her şey olağandı.

Az sonra iki kız indi aşağı, biri boş tabureye, diğeri bağıran ve sonra hemen susan delikanlılardan birinin kucağına oturdu. İki asker orospuların hakaretleri arasında oda-

dan çıktılar. Yüzleri dometes kadar kızaran gençler güldüler. Tütün, terli elbise ve lastik ayakkabı kokusu da giderek artıyordu ama bu da olağandı. Ancak ansızın...

Salondaki gürültü, kadının ve söylenmekte olan orospuların seslerini bastırırken bidenbire yukardan bir kahkaha sesi duyuldu. Kahkaha kesilmeden sürdü bir süre. Başlangıçta kimse sese kulak vermemişti. Ne mama, ne kızlar, ne de müşteriler. Ne de Begalone. Ancak kahkahaların ardı kesilmeyince hepsi kulak kesilmeye başladı. Mama kadın tahtının bulunduğu yerden kuşkulu bakışlarla yukarı baktı. Sonra hizmetçi kıza bağırdığı süre içinde saymakta olduğu paraları çekmeceye koyarak merdiven başına kadar yürüdü.

Kızlar da susup kapının yanına gelmişlerdi. Pudra ve yemek kokan etleri löpür löpür titriyordu. Panigolu delikanlılar kalkıp kapıya yaklaştılar. Öteki müşteriler de onları izleyince Begalone de ne olduğunu anlamak için boynunu uzatıp baktı.

Gülen her kimse henüz üçüncü kattaydı ve lime lime olmuş halının bittiği sahanlıkta henüz görünmemişti. Ama kadın ağır adımlarla aşağıya iniyor ve arada sırada durup başını geriye atarak habire gülüyor olmalıydı. Ta sokaktan duyulacak kadar yüksek sesle gülüyordu ve gülüşünden güldüğü konunun pek de büyük bir şey olmadığı anlaşılıyordu. Bir süre ha-ha-ha-ha diye gülüyor, sonra susuyor, ardından daha yüksek sesle ha-ha-ha-ha diye başlıyordu. Kadın sonunda sahanlığa vardı, seyircileri için bir kahkaha daha attı. Onun orada nöbete tutulmuş gibi gülmesini açık ağızlarla seyrediyorlardı. Kadın pek de yürekten gülmüyor, ancak bir kez başladığı için susmak da istemiyordu sanki.

Gençlerden biri, "Hey, bize de söylesene neye güldüğünü?" diye laf attı. Kadın ona ve diğerlerine baktı, yine makaraları koyverdi.

Biri, "Sus be!" diye bağırdı.

Kadın yukarı kata döndü, yine gülerek, "Hey, ne istiyorsun, dadı mı, ha? dedi bağırarak. O anda Alduccio, kadının yanında belirdi, başını yere eğmiş kemerini bağlıyordu.

Sonunda kemerindeki doğru deliği bulan Alduccio, "Sittir ulan!" dedi. Sicilyalı kadın daha rahat gülebilmek için duvara tutunarak aşağı inmeye başladı. Alduccio da sanki arkasına saklanıyormuş gibi kadını izledi. Artık aşağıdakiler de durumu anlamış, hafif seslerle gülüşüyorlardı. Arada bir de, "Lanet karı, bu kadar büyütecek ne var sanki?" diye mırıldanmaktaydılar. Ancak kadın yine de ölesiye gülmeye devam etmekteydi.

"Öyle acelesi var ki, yalnız boş atış yapıyor. Hah-ha-ha-ha!"

Alduccio, mazeretini söyler gibi alçak sesle, "Çok bitkinim de ondan," dedi, ama sözünü kendisinden başka duyan olmadı pek. Kadınla Alduccio şimdi aşağı sahanlıkta, diğerlerinin yanındaydılar. Sicilyalı kadın kapı önündeki kalabalığı yarıp salona girdi. Öfkeden çıldırmak üzere olan Alduccio da öteki merdivenden inerek kendini sokağa attı. Bağırmaya başlayan mama kadına parasını acele ödeyen Begalone arkadaşına koştu.

Genelevin kapısı arkalarından kapanınca Alduccio'ya, "Şimdi son durağa kadar yürümemiz gerekecek," dedi.

"Yürürüz, ne olmuş yani?"

Alduccio kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmış bir sokak köpeği gibi geriye hiç bakmadan yürüdü. Via dei Cappelari'de isten kararmış ve pencerelerinden paçavralar sarkan evler arasındaki sokak öylesine dardı ki, insan ellerini açınca iki yandaki camlara dokunabiliyordu.

"Bu gidişle bir sidik birikintisine balıklama dalacağız," dedi Begalone. El yordamıyla yürüyüp ayağını bastığı yere dikkat ederken birden gülmeye başladı. Acelesi içinde başını çeviren Alduccio, "Komik olan da neymiş?" dedi.

Begalone yağ dökülmüşe benzeyen kaldırımda yürürken gülmeye devam ediyordu.

"Gül, gül bakalım," dedi Alduccio.

Art arda yürümeye devam ederek sakin Campo dei Fiori'den sonra Largo Argentina ve Via Nazionale'den geçip yarım saatlik bir yürüyüşün sonunda tramvay deposuna vardılar. Alduccio, "Burada mı atlayalım?" dedi.

Yüzü yorgunluktan çökmüş ve sapsarı kesilmiş olan Begalone, "İlerde atlasak daha iyi," dedi.

Macao kışlasının orada dokuz numaraya atladılar. Begalone neşeliydi. Tramvaya bir eliyle asılmış giderken durmadan, *"Beş paralık orospular, beş paralık orospular..."* şarkısını söylüyordu. Yoldan geçenlerden biri bakacak olursa, "Ne bakıyorsun be!" ya da geçen insanın nasıl biri olduğuna göre, "Evet, beleş gidiyorum, sana ne!" diyor, geçen bir kadınsa, "Hey, güzelim!" diye bağırıyordu. Tramvayın durakta durduğu bir sıradan Alduccio, "Kes artık," dedi. "Ya da istersen polise bir telefon et de, dokuz numarada bir beleşçi var, gelip alın de bari!"

"Deliğe girsem üzülür müyüm sanıyorsun? Evde daha mı rahatım sanki?" dedi Begalone.

Duvarların üstünden görünen selvi ağaçlarıyla mezar taşlarının arasından sakin sakin parıldıyordu Verano ışıkları. Ancak hattın öteki ucundaki Portonaccio boştu. Sokak lambası ışıklarıyla açık gökyüzü altında kara lekeler gibi duruyordu birkaç boş tramvay vagonu ile bir iki boş otobüs. Kapalı gazete bayiinin önünde bir 309 numara duruyordu, onun da ardında kapalı durak vardı. Ortalıkta tek kişi bile görünmüyordu.

Begalone ceplerini boşaltarak, "Bakalım ne kadar var," dedi. Sonra, "Elli beş liret," dedi. "Kırkı otobüse, on lirete de bir simit alırız, ne dersin, ha?"

"Tamam, simit alalım," dedi Alduccio. Açlıktan ölüyordu, ama simidi de pek umursadığı yoktu.

Begalone önü bomboş satıcıdan bir simit aldı. "Al bakalım," diyerek soğuk simidi Alduccio'nun ağzına tıktı. Alduccio bir lokma kopardı.

"Bir ısırık daha al," dedi Begalone.

Alduccio başını salladı. "Bu kadarı yeter."

"Nasıl istersen, hepsini ben yerim öyleyse." Sonra dolu ağızla gülmeye başladı.

"Gül bakalım," dedi Alduccio. Yüzü daha da asılmıştı.

Begalone ağzındaki lokmayı yuttu.

"Ne dersin, atlayalım mı?" Sonra canlı bir hareketle otobüse atladı. Alduccio ayaklarını sürüyerek, ellerini ceplerinden çıkarmadan onu izledi. Begalone ıslıkla çarliston çalıyordu.

"Biletçi, iki bilet!" diye seslendi. İki bilet kesen biletçi, "Duyduk duyduk, bağırmana gerek yok," diye söylendi.

Otobüste hepsi de uyuklayan beş altı kişi vardı: yanında Cavour'u andıran bir adam, kör bir dilenci kadın, kara torbalar içindeki çalgılarıyla iki müzisyen, bir jandarma subayı, iki üç işçi ve sinemadan evlerine dönen bir iki genç.

Begalone ile Alduccio ön koltuklara yayıldılar. Alduccio sakindi, Begalone ise şarkısına devam ediyordu. Sürücü, plantonluk memuruyla konuşuyor ve ilerde Verano ışıkları parıldıyordu. Birden bu sessizliğin ve yoksul insanların giyeceklerinin iç kapayıcı kokusu arasında içeri açlıktan ölen bir ırkın yedinci kuşağındanmış gibi yüzüyle ceketli bir genç girip, otobüsün ortasında durdu. Yolcuların kendisini görmezlikten gelmelerine karşılık bir iki kez öksürdükten sonra bir şarkıya başladı. Bütün bakışlar kendisine dönünce de hiç umursamadan, sözcükleri tane tane söyleyerek, *"Uç! Uç! Uç!"* diye devam etti. Begalone ile Alduccio gözlerinin ucuyla meslektaşlarına baktılar. Bir iki kişi güldü, bir ikisi ağzı açık, gence baktılar, kimileri de utanarak başlarını camdan yana çevirdiler.

Begalone, havayı dağıtmak için "Acele edip uçmazsan otobüs kalkacak," dedi. Alduccio orada şarkı söylemeye gelen geri zekâlının ortalığı karıştırmasından yararlanıp kendi düşüncelerine gömüldü. Ancak delikanlı sessiz meydanın ortasındaki sessiz otobüste şarkısını sonuna kadar okuduktan sonra para toplamak için yolcular arasında dolaşmaya girişti. Begalone başını salladı, hindi gibi boynunu kabartarak cebindeki son beş lireti çıkardı. Sarışın genç, görevini yapmış bir insan gibi otobüsten atlayıp uzaklaştı.

Son beş liretin acısıyla Begalone, "Paranı aldın ya, sıvış bakalım," diye söylendi. Genç kendisini duyamazsa da, arkasından, "Uç haydi! Uç bakalım!" dedi. Sonra sarı suratını Alduccio'nun burnuna sokarak, "Uç" Uç!" dedi.

Alduccio dirseğiyle çenesine vurunca Begalone'nin başı koltuğun arkasına vurdu. Begalone öfkeyle baktı arkadaşına, ağzını açsaydı kavga etmeye hazırdı. Ama Begalone boşverdi. Sürücü içeri girip koltuğuna oturdu, ama motoru çalıştıracağına arkasına yaslanıp kaykıldı. Elleri bacakları arasındaydı, uyumak üzereydi nerdeyse. Otobüsün arkasından biri, "Hey ahbap, Ne oluyor, kış uykusuna mı yattık burada?" diye seslendi. Sürücü, adama karşılık vermedi.

Begalone, yüksek sesle, "Uç! Uç! Uç!" dedi. Otobüsün havası birden gevşedi, herkes aklına geleni söylemeye başladı. Bir süre şakalaşıp Kore Savaşı ile Rebecchini hakkında fikirler ileri sürüldükten sonra sürücü canlanır gibi oldu. Doğrulup el frenini itti, otobüs sarsılmaya başladı, karanlık ve boş Via Tiburtina'da yol almaya koyuldu.

Begalone, kendi mahallelerine gelince, "Eyvallah, Aldo," diyerek merdivenleri çıktı. "Güle güle," dedi Alduccio. O da bomboş sokakta az ilerdeki kendi evine doğru yürüdü. Ancak kaldırımlar dolu bile olsa kimseyi görecek hali yoktu. Sokak lambaları zavallı ışıklarıyla kaldırımları

ve hepsi birbirinin eşi evlerin sarı duvarlarını aydınlatıyordu. Topraktan birer bahçeleri vardı evlerin.

Biri armonika, biri davul ve biri de marakaz çalan beş altı kişilik bir çocuk grubu, yanından geçip binalar arasına daldılar. Çaldıkları samba hayalet bir kentte bir yankı gibiydi. Pis kasketi altındaki yüzü bir alevi andıran bir sarhoş arada sırada ıslık çalıp kocası uyurken kendisini eve alması için sevgilisine işaret veriyordu. Çamaşır ipi asmak için dikilmiş ve darağaçlarını andıran taş sütunlu avlulardan birinde iki genç karşılıklı konuşuyordu.

Alduccio'ların kapısı açıktı ve içerde ışık yanıyordu. Kız kardeşi bir iskemlede oturuyor, dağınık mutfakta annesi hâlâ söyleniyordu kendi kendine. Musluğun kenarındaki tabaklar yıkanmamıştı, ortalık pislik içindeydi, bir lambanın aydınlattığı masanın üstünde bir iki dilim ekmek, bulaşık bir kâse ve bir bıçak vardı. İç kapılardan biri de aralıktı. Alduccio'nun babası en küçük kızının uyuduğu çift kişilik yatağa serilmişti; öteki küçükler yerdeki şilteler üstünde yatıyorlardı. Riccetto'nun ailesinin kaldığı diğer odanın kapısı kapalıydı ve içerde kimse yok gibiydi.

Kız kardeşi incecik çıplak kollarını başının çevresine dolamış, "Kendimi öldüreceğim, kendimi öldüreceğim," diye homurdanıyordu. Alduccio kimseye bakmadan babasının yattığı odadaki daracık somyesine doğru yürüdü. Kız birden ayağa fırlayıp kapının önüne dikildi. Alduccio, kız kardeşini yakalayıp, "Sen otur oturduğun yerde," diyerek belinden tuttuğu gibi odanın ortasına savurdu. Kız dengesini kaybedip yere düştü. Masanın ayağı ile devrilmiş iskemle arasında kalarak ıslak taşlar üstünde kıvrana kıvrana ağlamaya başladı.

Alduccio'nun annesi, "Kapıyı kapat," dedi.

Alduccio masanın üstünden aldığı ekmeği ağzına attı. "Sen kapat!"

"Serseri!" diye bağırdı annesi. Ancak komşulara duyur-

mamak için sesini çok yükseltmemişti ve bu yüzden de daha çok kızgındı. Alduccio'nun giderken bıraktığı gibi dağınık ve yarı çıplaktı, neredeyse göğsü açık sabahlığından memeleri dışarı fırlayacaktı. Çıplak ayaklarını sürüyerek gidip kapıyı kapattı.

Kızı yerde yatmış, can çekişiyor gibi titreyerek, "Tanrım! Tanrım!" diye mırıldanırken, "Utanmaz domuz!" dedi. Alduccio ağzındaki ekmek lokmasını yutup su içmek için musluğa gitti. Alduccio'nun babası üstünde donu ve siyah iş ceketiyle körkütük sarhoş, sallana sallana geldi mutfağa. Belki de neden geldiğini unutarak bir an öylece durdu. Sonra elini ağzına doğru götürüp kalbi ile burnu arasında belirsizlikle havada salladı; Sanki dudaklarından dökülmemiş uzun ve epeyce karmaşık bir konuşmayı vurgulamak ister gibiydi. Sonunda istediğini anlatamadığını fark edip yatağına döndü.

Bu toplu konut apartmanlarında tuvalet olmadığı için Alduccio dışarı çıktı. Döndüğünde annesi yine söylenmeye başladı.

"Bütün gün serseriler gibi dolaşır, yer içer ve eve bir liret bile getirmez!"

Alduccio birden döndü. "Yeter artık!" dedi. "Anne, bıktım artık, kes!"

Sonra öfkeden çılgına dönmüş olarak ağzındaki lokmayı annesinin ayakları dibine tükürdü. "Al!" dedi. "Al, senin olsun!" Odasına girmek için dönerken masaya çarptı, üstündeki kâse ile bıçağı yere düşürdü.

Annesi kendisine doğru yürüdü. "Geri verdin demek, ha! Böylece kendini kurtaracağını sanıyorsun herhalde?"

"Yeter be! Lanet olsun!" dedi Alduccio.

"Sana lanet olsun pis ağızlı domuz!" diye bağırdı annesi.

Alduccio'nun gözlerini kan bürümüştü. Ayağının dibine düşmüş olan bıçağa uzandı.

8. Kocakarı

Via Giulia'nın kupkuru kocakarısı
pençelerini açıyor...(*)

Bir pazar gününün öğleden sonrasıydı. Tiburtino'dan ta Ponte Mammolo'ya giden uzun yolda San Basilio otobüsünden görülen manzara masmavi gökyüzünün ışığı altında, yamacın eteklerinden hafif bir sisle örtülü Tivoli tepelerine kadar, ağaçları, küçük köprüleri, bahçeleri, fabrika ve evleriyle inanılmaz güzelliklerden oluşuyordu.

Otobüsün o noktada saatte altmış millik bir hazla büyük bir maden ve cam zangırtısı arasında yol aldığı Via Tiburtina'nın şurasında burasında hepsi iyi giyimli yayan ve bisikletli erkeklerle kızlar gürültücü gruplar halinde gezinmekteydiler. Bir gece önceki yağmurdan sonra her şey yeniden cilalanmışcasına pırıl pırıldı; tarlalar, sazlıklar ve barakalar arasında dönerek ilerleyip Prati Fiscali'de düzleşen Monte Sacretto'ya doğru akıp giden Aniene bile bu yenilenmeden payını almış görünüyordu.

Boş ve sıcak otobüste iki jandarma bu kusursuz manzarayı seyretmekteydiler. Yazlık üniformalarının düğmeleri çözülmüş, şapkaları ellerinde, doğru yolu seçmiş yüzleri sıkıntıyla donmuş, Campagna ya da Salerno'dan olup vıcık vıcık terleyen bu insanlar birkaç yanık izi olan bir çocuk için neden bu kadar gürültü çıktığını anlamış değillerdi.

Otobüs Aniene üzerindeki köprüyü son hızla, yosun iş-

(*) Kocakarı ölümü simgelemektedir, Chiesa della Morte, yani Ölüm Kilisesi, Via Giulia'dadır.

leme fabrikasını az daha sıyırarak geçti ve eski bir meyhanenin önünde durdu. Jandarmalar otobüsten indiler, ağır adımlara yola koyulurken mendilleriyle terlerini sildiler. Meyhanenin hemen altında başlayıp sıcak havada titreyen ufuk çizgisine kadar uzanan Via Casal dei Pizzi'nin sonuna kadar yürümeye hazırlandılar. Uzaklarda tıpkı bir Arap kenti gibi beyaz evlerini arazinin yumuşak kıvrımlarına yaymış olan Ponte Mammolo vardı.

İki jandarma sıcağın yumuşattığı asfalt yolda bir süre daha gittikten sonra kavşakta Via Selmi'ye saparak mahalleye girdiler. Ancak aradıkları çocuklar ortalarda yoktu. Via Selmi'nin yarı tamamlanmış, pencere açıklıklarında yalnızca birer perde takılı ve kadınların dışardaki bir çeşme başında su kavgası ettikleri son evlerden birinde de bulamadılar çocukları. Aradıkları, sokakta ya da arsalarda oynayanların arasında da yoktu. İki jandarma bunu bilselerdi, o kadar yolda taban tepmezlerdi. Ama bunu nasıl bilebilirlerdi ki? Aslında otobüs köprüye girerken çevrelerine bakmış olsalardı, bostanların ötesinde ırmağın kıvrım yaptığı yerde çocuklardan yüzenlerini görebilirler ve belki de aradıklarını onların arasında bulabilirlerdi.

Gerçekten de bostanların içinde, ya da daha doğrusu bostanlarla Aniene'e hemen hemen dimdik inen yarın arasındaki çalılık, sazlık ve söğütlükteydi arananlar. Henüz çok küçük olduğundan okula bile başlamamış Mariuccio orada çömelmiş, bir sopayla karıncaları dürtüklüyordu. Borgo Antico onu seyrediyor, Genesio biraz ötede yalnız başına oturmuş sigarasını tellendiriyordu. Küçük köpekleri Fido da bu dinlenme anında uymuştu. Arka ayaklarını altına almış oturuyor, zaman zaman da kaşınıyordu. Köpek rahat, hatta neredeyse soylu bir tavırla çevresine bakınıyor, Tiburtino'nun evlerinden ırmağın kıvrımına kadar bakıyor, sonra kendisiyle kıyaslığında daha çocuk olan üç sahibine şöyle bir göz atıyordu.

Köpek bu düşünceli anlarından birinde doğrulup Mariuccio'nun bacaklarını kokladı. Genesio, yüzünde hiçbir gülümseme görülmeden, "Gel, Fido," dedi. Kendisine koşan köpeği tutup bacaklarının arasına aldı, okşamaya başladı. Köpek mutlulukla bıraktı kendini sahibinin okşamalarına; gözleri yarı kapanmış, çocuklar arasında en sevdiği Genesio'nun bu özel yaklaşımının keyfini çıkarıyordu. Genesio'nun bu tutumu hiç de olağan değildi. Aslında iyi yürekli, duygu ve sevgilerinin esiri olan çocuk içine kapalıydı ve kendisini ele vermemek için çok az konuşurdu. Küçük kardeşleri onun bu huyunu anlamışlardı, her zaman korkudan olmasa da, dediklerini yerine getirmelerine karşılık, zaman zaman onunla alay da ederlerdi.

Köpek, Genesio'nun kucağında uyumak üzereydi. Dördü de o sabah uykusuzluktan bitkin düşmüşlerdi. Bu, özgürlüklerinin ilk günüydü. Hemen yanıbaşlarında, ezilmiş sazlar arasındaki kuru otlar üstünde, yuvalarındaki serçeler ya da küçük tavşanlar gibi uyudukları yer görünüyordu. Evlerinden kaçtıklarına pişman değillerdi. Aksine, iki küçük çocuk mutluydular; Genesio gereken her şeyi yapardı. Genesio da onlar karıncalarla oynarken kaşlarını çatmış düşünüyordu.

Birden ayağa kalkarak, "Haydi, gidelim," dedi. Her zaman olduğu gibi Borgo Antico ile Mariuccio nereye ve niçin gittiklerini sormadan, asıl bundan sonra olacakları merak ederek, kalktılar. Herkesin canlandığına sevinen köpek de kuyruğunu sallayarak çevrelerinde dönmeye başladı.

Genesio'nun aklındaki yer fazla uzak değildi. Bir süre ırmağın kıvrımlarını izleyerek Balıkçı Barınağı'na kadar gittiler. Sonra ırmağı küçük bir taş köprüden geçerek karşı kıyıya vardılar. Burada yapraksız çalılıklar arasında dar bir keçiyolundan geçip tam karşıya, suya girdikleri yere vardılar.

Geçen günkü gibi herhalde köprü altındaki kemeri pek beğenen sarhoş yine kendi kendine şarkı söylüyordu. Sapların yakıldığı kararmış tarlalarda tek kişi bile yoktu. Hatta dört kara at bile. Birden sesler duyuldu; yukardan kıyıya bakınca toprağın bir gün önceki gibi çamurlu olduğu yerde üç dört çocuğun yüzmekte olduğunu gördüler. Çocuklar durgun havada pis kokunun yayılmaya başladığı o saydam ışık altında hafif seslerle konuşup oynuyorlardı. Kimileri de toprağın üzerine bacakları iki yana açık uzanmış, arada sırada başlarını çevirip sağa sola bakıyorlardı; Via Tiburtina'da pek trafik olmadığından ve karşı kıyıdaki fabrika da kapalı olduğundan sesleri sakin havada çınlıyordu.

Caciotta da onların arasındaydı. Genesio ile kardeşlerini görünce, "Keşke bu şarkı geçen yıl bu kadar tutulsaydı," dedi.

Cumartesi günkü yıkanmasından belki de tatmin olmadığı için, bu kez yanına köpeklerini almamış Zinzello sabunlanırken söylüyordu şarkısını. Bir çalının ardında durmuş, olanca çocuk sesiyle, *"İşte girdim deliğe, anam ölüm döşeğinde..."* diye kaptırmıştı.

"Uykusuzluktan gözleri kan çanağına dönmüş Alduccio, "Neden?" diye sordu.

"Neden mi?" dedi Caciotta. "Geçen yıl Porta Portese'de yatarken söyleyebilirdim bunu da ondan."

Aladuccio sırttı. "Haklısın be."

Caciotta özlemle dolu bir sesle, "Bu şarkıyı nasıl da söylemek isterdim," diye devam etti. "Kodesteyken yani. Geceleri, uyumadan önce söylerdim." Sonra o da ateşli bir sesle şarkıya katıldı. Ancak birbirlerinden ayrı olarak, biri diğerinden daha ateşli; Zinzello çöplük haline gelmiş çalıların bir yanında, Caciotta öteki yanında, şarkılarını sürdürdüler.

"Kodeste senin gerçekten canına okudular, değil mi?" diye sordu Begalone.

"Sen belanı mı arıyorsun?" dedi şarkısını bir anlık kesen Caciotta.

Genesio onların biraz üstünde, yamacın kenarındaki çömeldiği yerden, "Hepsinin canı cehenneme," diye söylendi. Mariuccio ile Borgo Antica, ağabeylerine baktılar. Onun böyle başından sonuna kadar kesintisiz bir cümle söylediğini ilk kez duyuyorlardı.

Mariuccio, ağabeyine bakarak, "Annem senin böyle konuştuğunu duysa ne derdi?" dedi. Genesio, kardeşine yüzünde hiçbir belirti olmadan baktı, sonra bakışlarını yine Tiburtino serserilerine çevirdi. Çocukların annesi savaş zamanında, Tanrı bilir hangi nedenle, Andrialı bir taş ustasıyla evlenmiş Marchesli bir kadındı. Zavallı kadın gece gündüz çalışıp didinir ve bir hayvandan kötü bir yaşam sürerdi. Ancak arada bir soluklanmak için durduğunda, komşulara çocuklarının iyi yetişmiş olmalarını istediğini söylerdi. Kadın şimdi de çocuklarının kaçtığı ve onları arayan jandarmaların da eve uğramış olmalarından ötürü ağlıyor olmalıydı. Hık demiş burnundan düşmüşcesine kendisine benzeyen çocukları o anda onu düşünemeyecek kadar heyecanlıydılar. Begalone, "Hey, Borgo Anti, şu şarkıyı bir de sen söylesene," diye seslendi ona.

Esmer yüzü bir anda bozulan Borgo Antica, "Ben onu bilmiyorum" dedi.

Mariuccio, "Yalan," dedi. "Biliyor."

Begalone kızmıştı. Yukarı çıkıp Borgo Antico'yu boğazından yakaladı. "Sen canımı sıkmaya başladın ama." Arap hatlarına sahip yüzüne tehdit edici bir bakış yerleşti. "Pişman olmak istemiyorsan hemen başla bakalım."

Borgo Antico başı öne eğik, yüzü asık, olanca sesiyle *"Mahpus"* şarkısını okumaya başladı.

Aldo bu karışıklıktan yararlanıp sanki uyuklamak istermişcesine biraz ileri gitti. Geceki yağmurun temizlediği ve

güneşin kuruttuğu otların üstüne yüzüstü uzandı, başını elleri üstüne dayadı.

Borgo Antico şarkı söylerken Genesio da hiç konuşmadan aşağı indi. Mariuccio ile Fido da onu izleyerek yamaçtan kaydılar. Genesio bir an su kenarında durdu, dalgın dalgın fabrikanın duvarları dibinden akan ırmağa ve karşıdaki kanalizasyondan yayılan beyaz köpüklü ize baktı. Sonra ağır ağır soyunmaya başladı. Mariuccio ile Fido saygıyla kendisini seyrediyorlardı. Genesio ter ve tozdan kaskatı kesilmiş pantolonunu, gömleğini, pembe fanilasını, ayakkabılarıyla çoraplarını dikkatle çıkardı. Bir an fırlak omuz kemikleriyle neredeyse çırılçıplak öylece durdu. Kendi yaşındaki Tiburtino çocukları gibi utanmaz olmadığından önünü ve arkasını iyice gözlerden saklayan donunu çıkarmamıştı ayağından. Mariuccio'ya kemerini çevresine sardığı eşyalarını uzattı. Ama hemen sonra, "Dur bir dakika," dedi. Geri aldı, kemeri çözdü, pantolonun cebinden bir izmaritle bir tarak çıkardı. İzmariti yakıp içerken saçlarını taradı, Mariuccio'ya düzgün ayırıp ayıramadığını sordu, sonra eliyle alnı üzerindeki saçlarına hafif bir dalga verdi. Ardından eşyalarını yine kemerle bağlıyarak kardeşine verdi ve sanki kendisinden söz etmiyormuş havasında "Bugün karşıya yüzeceğim," dedi.

Ortalıkta heyecanlı bir şey olacağını sezen Mariuccio ağabeyine baktı. Sonra, "Hey, Borgo Anti! Borgo Anti!" diye bağırdı. Borgo Antico şarkının geri kalanını bir soluktabitirerek aşağı baktı.

"Hey, Borgo Anti! Genesio, bugün karşıya yüzecekmiş!"

Borgo Antico konuşmadı, sonra kıçüstü kayarak güneşte pişmiş çamur zeminli kıyıya indi.

"Gene, ırmağı mı geçeceksin?" diye ciddi ciddi sordu.

"Evet." dedi Genesio, heyecanla gülümsedi.

"Şimdi mi?"

"Şimdi değil, sonra. Şimdi biraz dinleneceğim."

Üç kardeş oturdular, Fido da onların anlayamadığı bir şeyle meşgul olduklarını görünce bir saniye bile durmadan birinden ötekine koşup her birini koklamaya başladı. Genesio sigarasından bir iki nefes çektikten sonra, "Büyüdüğümüz zaman moruğu öldürmeliyiz," dedi.

"Ben de," diye Mariuccio atıldı.

"Üçümüz birden. Onu mutlaka öldürmeliyiz. Sonra da annemizle gidip başka bir yerde yaşarız."

İzmariti fırlattı. Aydınlık gözleri ıslakça parıldıyordu.

"Annemizi bu sabah yine dövmüş olmalı," dedi Genesio. Kendine hakim olmak için bir an bekledi, sonra her zamanki sesiyle, "Büyüdüğümüz zaman ona dünyanın kaç bucak olduğunu göstereceğiz," dedi. Sustu, ekledi sonra aynı sesle: "Şimdi bir deneyeceğim," dedi.

En küçükleri heyecanla, "Karşıya geçecek misin?" diye sordu.

"Geçmek ne demek? Biraz çalışacağım."

"Ortaya kadar gidecek misin?" diye ısrar etti. Mariuccio.

"Elbette." dedi Genesio, kalkıp yamaca tırmandı.

"Nereye gidiyorsun?" dedi, sordu Mariuccio.

"Daha aşağıdan gireceğim."

Kardeşleri onun ardı sıra, yüzdükleri yerin ötesindeki, Zinzello'nun sabunlamasını bitirmek üzere olduğu tarafa yürüdüler. Tam o anda sanki nöbet değiştirirmiş gibi, ateşten yanmışa benzeyen yüzünü yarı yarıya kaplayan sakalıyla bir zavallı daha geldi. Pietralatalı Amerigo'nun amcası Alfio Lucchetti'ydi bu.

Zinzello, şakayla, "Bu palyaçolar da nereden çıktı?" diye söylendi. Çizgili siyah pantolonu bacağında, sabunuyla havlusu elinde Alfio ona baktı, başını iki yana salladı. Yer yer beyaz saçlarını gençlik modasına uygun taramıştı, favorileri kulaklarının altına kadar uzanıyordu.

Genesio, sanki Zinzello'nun sözünün bir kısmı da kendisine ait değilmiş gibi suya girdi. Bir an durup ırmağa

baktı. Sonra kollarını kaldırıp su beline gelene kadar yürüdü, ardından da köpekleme yüzmeye başladı.

Mariuccio, saf bir heyecanla dolu olarak sanki iki dağ doruğuna bakıyormuş gibi, büyüklere, "Karşıya kadar yüzmek için alıştırma yapıyor," dedi. Büyükler kendi konuşmalarına dalmış, onu duymamışlardı bile.

Genesio akıntının küçük dalgalar yarattığı ve tüm pisliği toplayarak hızlandığı yere kadar yüzdü. Suyun üstünde kara yağ lekeleriyle sanki binlerce balgamdan oluşan sarı bir köpük vardı. Sonra döndü, kendini akıntıya bırakarak yüzme yerini geçene kadar gitti. Irmağın biraz aşağısında, köprüye yakın bir yerde hemen hemen dümdüz yamaçtan sarmaşıkların sallandığı yere çıktı.

Borgo Antico ile Mariuccio nereye bastıklarına bakmayarak, çamur içinde düşe kalka o yana koştular. Sevinmesi mi yoksa kaygılanması mı gerektiğini pek anlamayan köpek da arkalarındaydı.

Ağabeyleri sanki on kilometre uzaktaymış gibi, "Hey, Genesio! Genesio!" diye bağırdı çocuklar.

Mariuccio, "Yapamadın, değil mi?" dedi.

"Canımı sıkıyorsunuz artık." Genesio çevresine çatık kaşlarla baktı. Sonra çocukların yüzüne bakmadan, "Size deneme yapacağımı söylemiştim," dedi.

İlk denemeyi yaptığı için ırmağa bir daha bakıp karşı kıyıya olan uzaklığı hesapladı. Akıntının öteki yanından karşı kıyıda fabrikanın kanalizasyonun beyaz bir lekeyle ırmağa karıştığı yere on metre vardı. Fido da keyifle bakıyordu sahibinin baktığı yere. Ağzı açık soluyor, yutkunmak için zaman zaman çenelerini kapıyor, ya da orasını burasını yalıyordu. Sahibinin suskunluğuna saygı göstermekteydi. Haylazın biri gözünün üstüne bir şey indirip şişirmişti sanki, sol gözünün çevresinde de mavimsi bir halka vardı. Sol kulağı düşük, en hafif bir sese hazır sağ kulağı da dimdikti.

Bu arada domuzlar gibi çamura yatmış çocuklarda bir

canlanma belirtisi başlamıştı. Tirillo su kenarına gidip bir heykel gibi kıpırtısız durdu. Çok yorgun görünüyordu. Bir an gerindi, sonra dilini damağında şaklatarak suratını astı.

Caciotta, başını çevirmemek için gözucuyla bakarak, "Bu herif de ne zaman dalacak?" dedi. Gözleri kapanmak üzere olan Tirillo, "Sen benim doğuştan yorgun olduğumu bilmiyor musun?" dedi. Begalone öyle sert öksürüyordu ki, her an ciğerlerini tükürebileceği sanılırdı. "Tamam!" diye seslendi Tirillo. Sonra, beklenmeyen bir güçle, "Benimle kim atlayacak?" diye bağırdı. Begalone, ciğerlerini parçalayan öksürüğü arasında, "Atla artık, bok herif!" dedi. Tirillo kollarını kaldırdı, bacaklarını açtı ve bir ördek yavrusu zarafetiyle suya daldı.

O anda duyulan büyük bir gürültü çocukların atlayış konusunda kendi fikirlerini söylemelerini engelledi. Sanki bir deprem yaklaşmak üzereydi. Gürültü Tiburtina yönünden geliyor, Via Tiburtino ile Aniene kıyılarını dolduruyordu. Via Tiburtina'dan yeryüzünün kökleri kopartılıyormuş gibi bir gökgürültüsüyle arada öfke çığlıklarını andıran sürtünme ve parçalanma sesleri duyuluyor, sonra da birden hepsi kesiliyordu. Dev bir kompresör Tiburtino ile Pecoraro tepesi arasında kalan binaları sıkıştırıp eziyordu sanki, tıpkı topçu ateşi gibi. Daha yakından da vahşi ormanlardan maymunlarla papağanlar, bir yangın sonucunda, hepsi de olanca sesleriyle bağırarak ırmak kıyısını doldurmuş sanılabilirdi. Ve bu gürültüyü korkudan mı, yoksa sevinçten mi çıkardıkları anlaşılamıyordu.

Aslında gelenler Tibutina'nın çocuk nüfusunun yarısıydı. Bu küçükler ordusunda çocuklar en yeni, en iyi pantolonlarını giymişler; hem koşuyorlar, hem koşarken sırtlarından çıkardıkları gömlekleriyle fanilalarını sallıyorlardı. Bu çılgın koşuda ırmak boyunca yayılmış olduklarından grupların ne diye bağırdıkları anlaşılmıyordu. Ancak büyük gürültüyle birlikte koşuyorlardı ve yaklaştıkça gürültü-

nün kaynağının ne olduğu ve ne diye bağırdıkları anlaşılmaya başlamıştı. "Bersaglieri! Bersaglieri!" diye bağırıyorlardı ve ön saftakiler yüzme yerine varmaya başladıklarında aslında Bersaglieri'yi falan önemsemedikleri, bunu biraz gürültü çıkarmak için mazeret olarak gördükleri belli oldu.

Rüzgârda saçlarını dalgalandırarak at gibi koşan Sgarone, Roscietto ve Armandino en öndeydiler. Yüzlerindeki neşe ve alaycılık çılgın koşturmacaları ve haykırmalarıyla tam bir çelişkiydi. Sayılarının çokluğundan dolayı ağabeylerine karşı çıkabileceklerini anlayan küçüklerin başlattığı bir eğlenceydi bu.

İnsan seli çıplak ırmak kıyısında kalın bir kırmızı toz bulutu kaldırarak ve bu arada olance sesleriyle, "Bersaglieri!" diye bağırarak Via Tiburtina'ya saptı.

Motosikletli habercileri, zırhlı araçları ve kamuflaj giysileri içinde, silahları bacakları arasında duran kamyon kamyon askeri, asfaltı tereyağıymışcasına çiğneyen tanklarıyla motorize birlik geliyordu. Öndeki çocuklar ırmak kıyısından köprünün yanındaki yola çıkmak üzereydiler. Aralarında beş altı yaşındakilerin da bulunduğu küçükler, saflar halinde dizilmişler, *Bersaglieri marşı*'na uyarak geliyorlardı. Caciotta ile az önce ırmaktaki yağ lekeleriyle balgamlar arasından çıkan Tirillo da genel heyecana kapılıp arkalarından koşmaya başlamışlardı.

Borgo Antico ile Mariuccio boyun damarlarını şişirerek, "Geliyor musun, Gene? Tanklar geçiyor!" diye Genesio'ya seslendiler. Genesio gürültüyü duymamış gibi omuzlarını silkti, sonra o anda durduğu çalılar arasına oturdu. İki kardeş, "Geliyor musun, Gene?" diye bağırdılar yeniden. Sonra onun gelmeye niyetli olmadığını anlayınca ikisi de önlerindeki iki büyük çocuğun ardından Via Tiburtina'ya doğru koşmalarını sürdürdüler. Aklı iyice karışmış zavallı Fido da arkalarından geliyordu.

Irmak kıyısında kala kala dört kişi kalmıştı: Zinzello gitmiş olduğundan yalnız kalan Alfio Lucchetti; artık insanı kavurmaya başlamış toprak üzerinde başını kollarına dayamış yatan Alduccio; yüzme yerinin öteki ucunda bir keşiş gibi yalnız Genesio; Begalone. Begalone hâlâ öksürüyor, çelik bir tencereye sürtülen bir kaşık gibi kazınma sesleri çıkarıyordu. Sapsarı derisi çillerini örten bir kırmızılık içindeydi. Çarmıha gerilmiş İsa'nın kaburgalarını andıran göğsünün üzerinde sanki deri değil de, kemiklerini sarıp kaynamış et vardı.

Cebinden kırmızı lekelerle dolu bir mendil çıkartıp ağzına götürdü. Kendisine bakan bile yoktu. Bu yüzden öksürmeye, küfürler yağdırmaya devam ediyordu. Öksürük nöbeti geçince ağır ağır doğruldu, mendili pantolonunun cebine soktu, eşyalarını paçavraymış gibi kaldırıp çalılığın içine fırlattı. Öksürük nöbeti başını döndürmüş, midesini bulandırmıştı; bir gece önce hiç uyumadığından bu, yorgunluk sonucu da olabilirdi. Suya girmenin iyi gelebileceğini düşünmüştü. Önce sırtına dökülen saçlarını toplamak için yırtık bir kordele gibi başına doladığı ipi dikkatle düğümledi, sonra neredeyse sürünerek ilerlemeye başladı. Kendini seyreden olmadığı için çok ağır hareket ediyordu. Bütün istediği suyun köpükle örtülü yerinde şöyle bir girmekti, tıpkı suda ayaklarını yıkayan yaşlılar ya da artık gençlik heyecanı geçmiş olup ırmağı banyo teknesi olarak kullanan Alfio gibi.

Ayaklarını birer birer tahmin etmediği kadar soğuk suya sokup çıkardı. Sonra yavaş yavaş alışınca, su iki balmumu parçası gibi kırmızı olan memelerine çıkana kadar yürüdü. Sonra da yüzmeye başladı, ırmağın ortalarında bir iki kulaç aldı. Ancak kendini daha kötü hissetmeye başlamıştı. Başı dönüyor, karnında taşınmaz bir ağırlık hissediyordu.

Korkarak kıyıya doğu yüzmeye çalıştı. Ayakları karaya basınca doğrulamadı, çamurlar arasında eğilip kusmaya

başladı. Bir gün önce ağzına tek lokma koymadığından o sabah yarım ekmekle baharatlı sosis yemişti. Sindirim güçlüğü çektiğinden şimdi neredeyse barsaklarını kusacaktı.

Tankların geçişini görmek için yola çıkan çocuklar onu orada buldular. Caciotta, "Begalone hastalanmış!" diye bağırdı onu çamurda yüzüstü yatar görünce. Hep birden o yana koştular ama Begalone hiçbir şeyin farkında değilmişcesine yarı aralık gözleriyle görmeyen bakışlarla bakıyordu.

Caciotta ile Tirillo çocuğu omzundan tutup sarstılar. "Hey, Begalone! Nasılsın oğlum?"

Begalone karşılık vermedi; kir içindeki yüzü insanın midesini bulandırıyordu. Çevresinde en az otuz çocuk onu daha iyi görebilmek için birbirlerini itiyorlardı. Yüzü uykudan şişmiş Alduccio gelip, "Ulan orospu çocukları, çekilin başından. Havaya ihtiyacı olduğunu görmüyor musunuz?" diye bağırdı. Sonra Begalone'yi omzundan tutup sarsarken çocuklar yine doldular çevresine. Yüzündeki o bulantı havasıyla Begalone kendi kendine bir şeyler mırıldandı.

"Ne diyor?" diye sordu Caciotta. Tirillo sahneden çok etkilenmişti. "Vay canına!" dedi. Alduccio, "Onu ayıltalım," dedi. Irmaktan avuçlarına doldurduğu suyu çocuğun yüzüne serpti. Begalone sarhoşmuş gibi bir an başını salladı, sonra yine kendini kaybetti. Alduccio, "Haydi çocuklar!" dedi. İki kişi su getirip Begalone'nin yüzünü yıkadılar.

"İş bize kaldı," dedi Caciotta. "Onu evine götürmeliyiz."

Tirillo kendisine kafasına bir tekme yemişcesine şaşkın bakıp, "İnsaf, Cacio!" der gibi yüzünü buruşturdu. Ama şöyle ya da böyle bir şey yapmalıydılar.

Begalone'yi biraz daha içeri çekip giyindiler. Sonra çevreleri heyecanlı çocuklarla sarılı olarak onu da giydirdiler. Begalone kıpırtısız yatıyor, ancak arada bir nöbet geldikçe

kusuyordu. Caciotta kollarının altından, Tirillo bacaklarından tuttu ve on metrede bir durup dinlenerek Tiburtino'ya doğru yola koyuldular. Çocuklar da hemen arkalarında olay yerinin en yakınında olmak için birbirlerini itmeye çalışıyorlardı.

Alduccio kısa bir mesafeye kadar çocuklarla gidip arada sırada Begalone'nin taşınmasına el verdi. Tam geri dönecekti ki, Riccetto'nun üzerinde şık giysileri ve ayağında tozlatmamak için dikkat ettiği ayakkabıları, neşeyle kendilerine yaklaşmakta olduğunu gördü. Riccetto'nun elinde yepyeni bir mayo da vardı, pantolonundan çıkardığı gömleği arkasında dalgalanıyordu.

Çocuk alayının arkasında kalan Alduccio koşarak baş tarafa gittiğinde Caciotta ile Tirillo'nun durumu Riccetto'ya anlattıklarını duydu. Caciotta ile Tirillo dinlenmek için durmuşlar ve Begalone'yi çarmıhtan indirilmiş İsa gibi yere bırakmışlardı. Begalone o anda kıpırdadı ve arkadaşlarına dayanarak doğruldu. Riccetto kötümser bakışlarla baktı yüzüne ama o anda Alduccio'yu görünce Begalone'yi unutup gülerek kuzenine döndü.

"Ne haber bakalım, ahbap? Dün akşam iş becerdin mi?"

Alduccio kızdı. "Sersem herif, şaka edecek keyfim mi var sanıyorsun? Git başkasına yap şakalarını."

Yüzü öfkeden kararmıştı, ancak boğazında bir yumru, her an ağlayabileceği belliydi. Dönüp ırmağa doğru yürüdü. Riccetto, "Öfkelisin, ha?" diye alaylı bir sesle konuşarak arkasından yürüdü. Alduccio yılan gibi geri döndü. "Sittir git, be!" diye bağırdı. Riccetto, "Tamam, tamam," dedi. Başını salladı. "Sonunun Lenzetta gibi olacağını çok iyi biliyorsun sen de."

"Tıpkı Lenzetta gibi," diye yineledi. Lenzatta belanın büyüğüne çatmıştı. O anda Roma dışında bir cezaevinde bir yıl hücre hapsinde yatmaktaydı. Tam otuz yıla hüküm giymişti. Sarhoş olduğu ya da kafasından geçenleri ancak

Tanrı'nın bileceği bir gün; bir taksiye binmiş, Grotta Riccettosa civarında ıssız bir yere gitmiş ve Cappellone'den yürüttüğü tabancayla sürücüyü öldürüp üstündeki beş altı bin lireti almıştı.

Riccetto susup önünde yürüyen kuzenine baktı. O kadar şakanın yettiğini düşünmüştü.

"Haydi, haydi, bir bok yok," dedi. "Yürü eve artık. Saati geldi, değil mi?"

Alduccio kuşkuyla baktı Riccetto'nun yüzüne, ama gözlerinde pek de iyi saklayamadığı bir parıltı vardı.

"Bir bok yok demekle ne kastettin?"

"Bir bok yok işte. Şaka ediyordum. Annen seni ihbar etmedi. Kaza ile düştüğü hakkında bazı palavralar sıktı."

Alduccio bir an susup düşünerek yüzme yerine doğru yürüdü. Ama sonra döndü, Riccetto'ya bir şey demeden artık Caciotta ile Tirillo'ya tutunarak yürüyen Begalone'ye yetişmek için koşmaya başladı.

Riccetto, hoşgörüyle, arkasını dönmeden el sallayarak, "Güle güle, kuzenim," dedi. Sonra da hiç acele etmeden ırmağın fabrikanın altındaki dönemecine doğru yürümesini sürdürdü. Başladığı şarkıyı sona erdirdiğinde yüzme yerine varmıştı bile. Bir yanda şimdi görünmeyen üç Ponte Mammololu çocuk, öteki yanda da banyosunu hiçbir şey olmamış gibi bitirip çizgili pantolonunu giyen Alfio Lucchetti vardı.

Riccetto durup, "Bu da kim?" diye söylendi. Omuz kemikleri çıkık, göğsü kıllı Alfio giyinirken Riccetto da onu Amerigo'nun cenazesinde gördüğünü hatırladı.

"Tamam, şimdi hatırladım," dedi. Sonra gence bir daha bakmadan soyunmaya başladı. "Doğuştan kaybetmeye mahkûm olanlardan biri."

Pantolonunu kirletmemek için bacaklarını yukarı kaldırıp çıkarırken bir yandan da mutlulukla ıslık çalıyor, çorabındaki delikler için söyleniyor ve aldığı yeni gömlek ne-

deniyle kendisini kutluyordu. Dikkatle katlarken, "Gerçekten çok esaslı," dedi.

Donuna kadar soyunduğu sıra, "O pezevenk patrondan paramı alıp keyfime bakacağım artık," dedi. "İşlerin çok kıyak doğrusu, Ricce."

Bu keyifli programı kafasında oluştururken elleri belinde yüzme yerinin hemen üstünde bir noktaya yürümüştü. Oradan patronun üç oğlunun çalılıklar arasında olduğunu gördü. Fido zevkten çılgına dönerek o yana koştu, Riccetto'nun üstüne atılıp göğsüne kadar çıktı. Riccetto dalgın bir tavırla okşadı köpeği; üç çocuğu orada gördüğüne çok memnun olmuştu. Daha da keyiflenmişti hatta. Öğle yaklaştıkça daha çok boşalan o sakin yerde kendi başına yüzmek istemiyordu. Ancak zaten neşeli olan yüzünü aydınlatan bir başka neden daha vardı. Çocuklara baktı. Onlar da kendisini görmüşler, ama bir şey söylememişlerdi.

Riccetto, çocukları izlemeye devam etti. Çocuklar onu gördüklerini belli edecek bir şey yapmadılar. Riccetto sırtları kendisine dönük onlara bakıyor, arada sırada gözlerinin ucuyla kaçamak bir bakış fırlatıyorlardı onlar da. Üçünün de gözleri kendi üzerinde olduğu bir anda Riccetto sessizliği bozdu, sanki onları dövmekle tehdit ediyormuşcasına yumruğunu kaldırıp indirdi birkaç kez. Üç çocuk ona öfkeyle bakıp omuzlarını salladılar.

"Aferin, devam edin bakalım," dedi Riccetto.

"Sen ne istiyorsun ki?" dedi Genesio, sonra top haline gelen bir kirpi gibi içine çekildi.

Riccetto çok eğleniyordu, çocuğa karşılık vermek yerine başını sallayıp ağzını buruşturarak bakmasını sürdürdü.

Sonunda, "Çok iyi," dedi.

Mariuccio hepsi adına konuşarak sordu: "İyi olan ne?"

"Ne mi?" diye bağırdı Riccetto. Gözleri irileşti. "Bunu da soracaktınız, ha!"

"Evet, nedir iyi olan?" dedi küçük çocuk.

Riccetto babacan bir tavır içinde, yetişkin sesiyle, "Seni piç seni!" dedi. "Yani, inkâr mı ediyorsun?"

Genesio da meraklanmaya başlamıştı. Elindeki değnekle ayağını kaşıyarak, "Neyi inkâr?" diye sordu.

"Nee?" Düşündüğü şeylerin çok acıklı bir havada olmasına karşılık Riccetto fokurdayan bir tencere gibi güldü.

"İnsanların ayaklarını kızartıyorsunuz demek," diye bağırdı ve o anda uydurduğu bu terim pek hoşuna gittiğinden güldü. "Sonra da ne yaptık diye soruyorsunuz." Kızarmış ayaklar aklına gelince neredeyse yerde tepinecek kadar yeni bir gülme nöbetine tutuldu. Oysa Piattoletta'nın ayakları kızarmamış, sadece biraz esmerleşmişti. Üç kardeş onun neden söz ettiğini anlamadılar.

Genesio kısık bir sesle, "Sen ne söylemek istiyorsun?" diye sordu.

Riccetto, biraz sakinleşerek, "Ne söylediğimi sen çok iyi bilirsin," dedi.

Genesio, "Evet, evden kaçtık," dedi.

Riccetto çocuğa baktı. Bunu bilmiyordu.

"Demek evden de kaçtınız, ha? Emniyetçilerin sizi aradığını biliyordunuz demek?"

Genesio bu habere şaşmıştı, ancak göğsünü dizlerine dayamış olarak durduğu yerde şaşkınlığını kendisine sakladı. Borgo Antico'yla ve Mariuccio onun gibi değillerdi. En küçükleri, "Jandarmaların bizi aradığı doğru değil," dedi.

"Siz istediğiniz kadar doğru değil deyin," diye alay etti Riccetto. "Sizi yakaladıkları zaman görürsünüz doğru olup olmadığını."

"Aman, sus artık," dedi Mariuccio.

Genesio, sıradan bir şeyden söz eder gibi, "Jandarmalar bizi neden arıyorlar?" dedi, sordu.

"Neden mi? Demek nedenini soracak kadar cesaretin

var, ha? Dün Pecoraro'da ne yaptınız? Ha? Söyleyin bakalım."

Genesio, meydan okurmuşcasına baktı Riccetto'ya.

"Ee, ne yapmışız?"

Riccetto bu inatçılıktan kırılmış, kaşlarını çattı.

"Pecoraro'da Piattoletta'yı kazığa bağlayıp yakan kimdi?"

Genesio şaşkınlıktan dona kalmıştı. Ama sonra tartışmayı sona erdirirmiş gibi omuzlarını salladı, alçak bir sesle, "Ne bileyim ben?" dedi.

"O sendin işte!" Riccetto sinsi ve üstündü şimdi.

"Hah!" Genesio omuzlarını silkip bakışlarını çevirdi, kara kahkülleri altında gözleri alev alevdi.

"Biz değildik," dedi Mariuccio.

Riccetto her an biraz daha keyiflenerek, "İnkâr etmenin bir yararı yok," dedi. "Tanıkları var."

"Ne tanığı?" diye sordu Genesio.

"Sizi dün akşam altmış kişi görmüş. Roscietto, Sgarone, Armandino ve ikinci blokun bütün çocukları. Benimle dalga mı geçiyorsunuz siz?"

"Biz değildik," dedi Mariuccio direterek.

"Sizleri deliğe tıktıklarında da inkâr edecek misiniz bakalım," diye bağırdı Riccetto. Mariuccio öfkeden çenesinin titrediğini hissetti. Ağlamaya başladı, "Biz değildik," dedi.

Riccetto, çocuğun ağladığını görünce oyundan vazgeçip şarkı söylemeye girişti. Aşağıda çocuklar onun bu neşesi altında eziliyorlardı.

Arada sırada Mariuccio'ya, "Ağla, ağla," diyordu. Ama çok geçmeden bir tedirginlik hissetmeye başladı. Kendi de onlar kadarken büyük çocuklarca nasıl ezildiğini hatırladı. O zaman Marcello ve Agnoletto ile dolaşırdı ve herkes kendisini küçümserdi. Bir kez kör bir dilenciden para çalıp Ciriola'da yüzmeye gittiklerini hatırladı. Sonra bir kayık kiralamıştı ve o gün Ponte Sisto'nun altında boğulmakta olan bir kırlangıcı kurtarmıştı.

Uzakta öğle paydosunu çalan düdük sesleri duyuldu.

Riccetto, kendi kendine, yüksek sesle, "Eh, biraz yüzelim," dedi. "Yoksa bizim patron kafayı buldu mu, para falan alamam. Koca günü cepte bir liret bile yokken geçirmeye çalışmak kadar felaket olamaz."

Sonra balıklama suya atladı. Bu arada yeniden keyiflenen Mariuccio arkasından, "Genesio da ırmağı geçecek!" diye seslendi.

Genesio, kardeşine, "Kapa çeneni!" dedikten sonra suya girecek yerde önemli şeyler düşünmeye koyuldu. Ama Riccetto'nun ırmakta yaptıklarını görünce o da, Mariuccio ve Borgo Antico gibi onu izlemeye başladı. Su kenarına gitti, Riccetto'nun gösterisini hayranlıkla seyreden kardeşlerine, "Buradan sonra eve gideceğiz," dedi. "Böylesi daha iyi. Yoksa annemiz çok ağlayacak."

Kararını bildirdiğine göre artık Riccetto'yu rahatça seyredebilirdi. Riccetto suda gösteriler yapıyordu. Kollarını vurup suları köpürtüyor, başını suyun içine sokup kıçıyla bacaklarını bir ördek gibi dışarı çıkarıyordu. Sonra sırtüstü yatıp tıpkı bir ölü gibi kaldı suyun üstünde; bir yandan da olanca sesiyle şarkı söylemeye başladı. Sonra birden geri dönüp kıyıya yüzdü, dışarı çıktı, kendisini ağzı açık seyreden çocuklara bir gösteri yapıp yeniden suya atladı.

Başı sudan çıkınca güçlü kulaçlarla karşı kıyıya doğru yüzdü. Genesio da hiç konuşmadan suya girdi, göğsüne çıkana kadar yürüdü, sonra köpekleme yüzmeye başladı.

Mariuccio ile Borgo Antico heyecanla, "Irmağı mı geçeceksin, Gene?" diye ardından seslendiler. Ancak Genesio kardeşlerini duymadı. Ağzı kapalı ve su yutmamak için başı bir yana dönük yüzdüğü sırada duyamazdı da.

Akıntının güçlü olduğu yeri geçerken çöplerle birlikte biraz aşağıya savrulmuştu. Ama suyun içindeki ellerini hızla oynatıp yüzerek ırmağın öteki yarısını geçmeye başladı. Bu arada öbür kıyıya çıkan Riccetto bir kez daha suya atla-

yıp geldiği kadar hızlı kulaçlarla geriye dönmüştü. Bir iki kez sırtüstü yatıp hareketsiz durduktan sonra karaya çıktı, kurumak için jimnastik hareketleri yaparken yine şarkıya girişti. Güneş tam tepedeydi ve fabrikanın altındaki hava boğucuydu, tankların gümbürtüsü giderek uzaklaşırken öğle saatlerinin insanı uyuşturan sessizliği tarlalarla yola çökmekteydi. Riccetto birkaç dakika sonra kuruyacağı yerde ter içinde kalmıştı.

Genesio hâlâ öbür kıyıdaydı. Fabrikanın kanalizasyon borusunun altında o yoğun beyaz pislik arasındaki yerine oturmuştu. Silindirleri, yeşil ve kestane rengi depoları ile fabrikanın ardında yer aldığı yüksek duvar yükseliyordu başı üstünde.

Mariuccio ile Borgo Antico karşı kıyıda bir bedevi gibi çömelmiş oturan ağabeylerine baktılar. Mariuccio, o ince çocuk sesiyle, Genesio'nun dertop edilmiş giyeceklerini göğsüne bastırarak seslendi:

"Gelmiyor musun, Gene?"

"Geliyorum." Hâlâ aynı durumda oturan Genesio başını dizlerine dayadı. Riccetto ağır ağır giyiniyor, çoraplarını da ters giymemeye dikkat ediyordu. Giyinmesi biterken Genesio'ya, "Şimdi gidip jandarmalara burada olduğunuzu söyleyeceğim," dedi neşeyle. "Hem de babana!"

Riccetto yola koyulduğunda yine keyiflenmişti. Bu kez kendisini kuşkuyla seyreden çocuklara yumruğunu sallamakla yetindi. Tam yola çıkacakken arkasındaki fabrika duvarına doğru bakınca büyük madeni depoların arasında kaybolmuş küçük bir pencerede cam silmekte olan bekçinin kızını gördü.

Heyecanlanarak, "Şuna bakın hele!" dedi. Bir iki adım yürüdü, sonra bir daha bakmak için durdu.

Köprüye doğru yine iki adım ilerledi, yine fikir değiştirdi. Kız hâlâ parlak havada sıvıya dönüşmüş gibi parlayan camları siliyordu.

"Lanet olsun, biraz daha oyalanayım," diye söylendi. O sıcak altında yoldan pek gelen yoksa da, hem köprüden gelip geçenlerin hem de kıyıdaki çocukların kendisini göremeyeceği bir çalı arkasına geçti. Duyulan tek ses arabaların ve uzaklardaki tankların gürültüsüydü.

Riccetto çalıların ardına geçince sanki donunu yeniden sıkacakmış gibi pantolonunu sıyırdı. Orada çıplak olarak pencereye bakıp kızın dikkatini çekmeye çalıştı.

Mariuccio, "Hey, Gene, geliyor musun?" diye sesleniyordu ağabeyine.

Genesio karşılık vermedi. Birden suya atlayıp akıntıya kadar yüzdü, sonra geri dönüp yine fabrika duvarı altındaki eski yerine oturdu.

Düşkırıklığına uğrayan Mariuccio, "Gelmiyor musun, Gene?" diye bir daha seslendi ona.

"Burası güzel. Biraz daha kalacağım ben," dedi Gene.

Mariuccio, boyun damarlarını şişirip "Haydi, gel artık!" diyerek ısrar etti. Borgo Antico da seslenmeye başlamıştı. Fido da sanki ona sesleniyormuş gibi burnunu karşı kıyıya çevirmiş sıçrayıp durmaktaydı.

Genesio ayağa kalktı, gerindi ve, "Otuza kadar sayıp atlayacağım!" dedi yüksek sesle.

Sessizce sayarken, taranmış siyah saçları altındaki yüzünde donuk gözleri ile suya bakıyordu. Sonunda karın üstü atladı. Fabrika hizasında suların ortasına kadar yüzdü. Akıntı orada güçlüydü ve fabrikanın olduğu kıyıya doğru girdaplar yapıyordu durmadan. Genesio gelirken kolaylıkla aşmıştı akıntıyı, ama geri dönüş o kadar kolay olmayacaktı. Köpekleme yüzdüğünden de ilerleyemiyor, olduğu yerde sayıyordu hep. Akıntıyla köprüye doğru sürüklenmeye başladı.

Kardeşleri onun neden kendilerine doğru yüzmediğini bir türlü anlamadıklarından, için, "Haydi, Gene! Gel de eve gidelim artık, Gene!" diye bağırıyorlardı.

Ama Genesio ırmak içinde köpük, talaş ve yanık yağ atıklarından ikinci bir ırmak olmuş akan güçlü akıntıyı geçemiyordu. Akıntı içinde kaldığından kıyıya yaklaşacağı yerde köprüye doğru sürüklenmekteydi. Borgo Antico, Mariuccio ve köpek su kıyısından kâh koşarak, kâh çamurlar içinde sürünerek git gide daha da hızlanan ağabeylerinin yanı sıra köprüye doğru koştular.

Riccetto, hâlâ cam silmekte olan kıza gösteriş yapmaya çalıştığı sırada aşağıda koşan çocukları gördü. Genesio bir karış bile ilerleyemeden çırpınıp duruyordu suyun içinde.

Riccetto çıplak olmasına karşılık doğruldu, ırmağa doğru birkaç adım atıp gözleri önündeki olanı biteni seyretmek için durdu. İlk önceleri ne olduğunu anlamadı, çocukların şaka yaptıklarını sandı. Ama sonra anladı ve koşarak aşağı indi; ancak aynı anda bunun bir yararı olmayacağını düşünüyordu. Köprünün altına atlamak canından vazgeçmekten farksızdı; kimse oradan kurtulamazdı.

Riccetto'nun yüzü bembeyaz kesildi. Genesio artık çabalamıyordu, zavallı çocuk kollarını amaçsızca sallıyor, yine de imdat istemiyordu hiç. Arada sırada suya batıyor ve sonra biraz ilerde ortaya çıkıyordu. Akıntının ikiye ayrılıp kayaların arasında köpükler fışkırttığı yerde yeniden suya battı ve küçük esmer başı bir daha görünmedi.

Riccetto fabrika penceresine bakmadan kolunun altındaki pantolonu giydi, bir an ne yapacağını bilemeyerek öylece durdu orada. Borgo Antico ile Mariuccio'nun köprünün orada bağırıp ağladıklarını duyuyordu. Mariuccio hâlâ ağabeyinin eşyalarını göğsüne bastırmış tutuyordu öyle. İki çocuk yamaçtan yukarı çıkmaya başlamışlardı bile.

Riccetto, neredeyse ağlayacak durumdaydı. 'En iyisi buradan uzaklaşmak,' diye düşündü. Via Taburtina'ya doğru yürüdü. Köprüye iki küçük oğlandan önce varmak için neredeyse koşacaktı. "Her şeyden önce asıl kendimi düşünmeliyim," diye söylendi. Çalılıklara tutunup yamaca çıktı,

arkasına bakmadan köprüye doğru yürüdü. Kimselere görünmeden uzaklaşmayı başarmıştı. Pietralata ve Monte Sacro'nun bembeyaz ev yığınlarından Via Tiburtina'ya kadar uzanan alanda o anda bir tek kişi bile yoktu zaten. Hatta ne bir araba vardı, ne de o mahallelere işleyen köhne otobüslerden biri.

Bu korkunç sessizlik içinde yalnızca Ponte Mammolo'dan doğru giderek uzaklaşan ve gümbürtüleriyle ufku yerinden oynatan tankların sesleri duyuluyordu.

"Babaların işledikleri günahların cezasını çekmek, oğullara düşer"
Pier Paolo Pasolini

Şair, hikâyeci, tiyatro ve sinema adamı Pasolini'nin bu romanı, onun roman türündeki başarısına da tanıklık ediyor.
"Ragazzi", II.Dünya Savaşı ve sonrasında çocukluklarıyla ilk gençliklerini Roma'da yaşayan yoksul bir kesimin insanlarını anlatıyor bize. Pasolini, burada da hep aynı Pasolini olarak karşımızda: Gerçekçi, hıristiyan ve Marksist.
"Ragazzi", Pasolini tutkunları için tam bir edebiyat şöleni.

RAGAZZI

PIER PAOLO PASOLINI

Türkçesi
MEHMET HARMANCI

ISBN 975-14-0334-0

